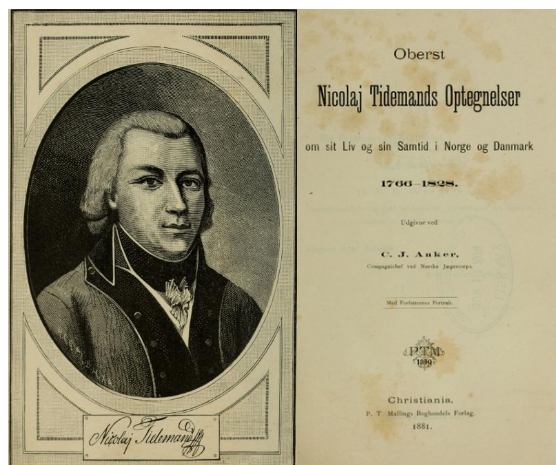

Oberst

Nicolaj Tidemands Optegnelser

om sit Liv og sin Samtid i Norge og Danmark

1766-1828

Udgivne ved

C. J. Anker,
Compagnichef ved Norske Jægercorps.

Med Forfatterens Portrait.

Christiania.
P. T. Mallings Boghandels Forlag.
1881.

Det Mallingske Bogtrykkeri.

Förord till den elektroniska utgåvan

Dette selvbiografiske verk, udgivet av **Carl Johan Anker** (1835-1903), er digitalisert i september 2010 av University of Toronto og anpasset for Projekt Runeberg i oktober 2014 av Ralph E.

Dette verk kan läses som en uppslagen bog på Internet-Arkivet.

Oberst

Nicolaj Tidemands Optegnelser

om sit Liv og sin Samtid i Norge og Danmark

1760 1838.

Udgivne ved C. .T. A ii U e i*,

Compagnichef ved Norske Jægercorps Med Forfatterens Portrait.

Christian ia.

P. T. Mallings Boghandels Forlag. I 881.Det Mallingske Bogtrykkeri.Min forhenværende Brigadechef,

Hr. Generallieutenant H. N. S. Wergeland,

Generalfelttøimester og Chef for Artilleriet, Commandant paa Akershus, Storkors af St. Olafs-Ordenen m. m.,

tilegnes dette Arbeide

med Taknemlighed.

Ud gi veren.Indhold.

Side

Side

Forord.

Størsteparten af de Optegnelser om sit Liv og sin Tids Begivenheder, som Oberst Nicolaj Tidemand efterlod ved sin Død den 28de April 1828, er nedskreven i Løbet af i8i6ogi8i7- Ved Aarsskifterne 1818 og 1819 har han givet en Oversigt over det forløbne Aars Begivenheder, navnlig i politisk Henseende. I de derpaa følgende Aar har han ikke skrevet nogen fortløbende Levnetsbeskrivelse, men indskrænket sig til i Randen af de tidligere Optegnelser at anføre endel udfyldende Bemærkninger, hvoraf den seneste er skreven den 24de November 1826, altsaa omtrent i1/* Aar før hans Død.

Optegnelserne ere formentlig oprindelig nedskrevne kun for Forfatterens Børn; men han antyder dog i sin Indledning, dateret Drammen 11 te October 1816, at han har tænkt sig Muligheden af, at de engang vilde blive offentliggjorte. Han siger nemlig:

»Disse Optegnelser ere kun skrevne til Efterretning for mig, mine Børn og ei for Publikum. Om de nogen Tid skulle træde frem for det Sidstes Øine, da maatte det Hele totalt omarbeides baade i Henseende til Sprog og Form. Mange Navne, som her ere anførte, bør i de første 50 Aar ikke nævnes offentligen for ei at krænke uskyldige Personer. Men hvad her staar, er Sandhed og enten erfaret af mig eller meddelt mig af troværdige Personer. Naar jeg engang faar mine Papirer fra Danmark, vil jeg

maaske finde meget optegnet, som jeg nu ikke erindrer mere. Dersom jeg faar Tid dertil, skal jeg tilføie, hvad jeg ved dette første Udkast, som for det meste er skrevet efter Hukommelsen, maatte have forbigaaet. Som Ridder af Dannebrog er jeg pligtig til at indsende til Capitlet min Biographi; men dette er endnu ikke skeet, og skulde jeg ei

faa Lyst eller Tid dertil, kunne mine Efterladte gjøre et biographisk Udtog af disse Optegnelser og indsende samme til Capitlet, naar Ordenstegnet efter min Død bliver indsendt.«

Forfatteren mener altsaa, at Optegnelserne i Tilfælde af Udgivelse maa totalt omarbeides; men, uagtet mangen der fremsat Dom vistnok maa ansees for at være vel skarp, har jeg dog fundet det rigtigst at' beholde Forfatterens egne Ord, da Arbeidet derved upaatvivlelig vil vinde i Interesse, medens Forfatterens Eftermæle forhaabentlig derved intet vil lide. Formentlig vil ingen »krænkes« ved eller i altfor høi Grad misbillige de ligefremme Udtalelser, der ere fremsatte af en med skarp Forstand og djerv Energi udrustet Mand, der for fulde Seil foer gjennem sin bevægede Tids stærke Brydninger. Et Par kritiske Ytringer har jeg dog — efter Conferance med Oberstens eneste gjenlevende Barn, Capitain i Marinen E. Tidemand, fundet at burde udelade, ligesom jeg undtagelsesvis og med Varsomhed har givet et enkelt Ord en anden Plads i Sætningen end den oprindelige.

Hvad Bogstaveringen angaar, da har jeg beholdt den oprindelige, kun med den Undtagelse, at de stumme e'er ere bortkastede, at y i visse Ord, f. Ex. ey, og j i Diph-tongerne ai, ei osv. ere ombyttede med i, q med k, samt vores med vor.

De Afsnit, der angaa Forfatterens Familieforhold samt de i hans Tid stedfundne Uniformsforandringer, har jeg tilladt mig at forkorte, idet jeg er gaaet ud fra, at disse Detailler neppe kunne interessere et større Publikum.3

De korte ydre Træk af sit Liv, som Forfatteren har nedskrevet foran Optegnelserne under Overskriften: Mili-taire Avancements m. m., gjengives her for at lade Læseren faa en Oversigt over hans bevægede Levnetsløb: »Den iste Mai 1782 kommen i Tjenesten som Musketer, men paa Avantage, ved det nordenfjeldske Infanteri-Regiment i Norge; den iste Juni 1782 forfremmet til Corporal og den iste Juli samme Aar avanceret til Furer. Den i ste August s. A. ansat til at forrette som Comman-dersergeant ved det 11 te Musketer-Compagni i samme Regiment. Den 28de April 1784 udnævnt til Second-lieutenant ä la suite i det nordenljeldske Regiment; fra 1785 til 87 været placeret ved Regiments-Artilleriet; fra 87 til 88 været Regiments-Adjutant og i Campagnen 1788 Brigade-Adjutant hos daværende Generalmajor v. Hesselberg. I Slutningen af Aaret 1788 fulgt Frederik VI., da Kronprinds, til Kjøbenhavn og forflyttet fra det norden-fjeldske Regiment som Secondlieutenant til det daværende Kronprindsen, nu Kongens Regiment. Den ilte December 1789 udnævnt til Premierlieutenant. I Begyndelsen af Aaret 1792 forsat til det iste jydske Infanteri-Regiment, dengang garnisonerende i Aarhus. — 1795 begyndt at operere som Landmaaler Den 3die Mai 1799 udnævnt til Capitain af Infanteriet. 1801 commanderet til Samsø som Aide-Ingenieur. 1802 commanderet i Defensions-Commission over Samsø og erholdt dette Aar extraordinair Compagnichefs Gage. 1805 udnævnt til iste Divisions-Adjutant hos Hs. Excellence Generallieutenant v. Moltke. Den 3die Januar 1806 udnævnt til Major ved 2den Bataillon i det i ste jydske Infanteri-Regiment. I August Maaned 1807 ansat som Medhjælper hos Commandanten i Nyborg for at sætte denne Fæstning i Defensionsstand. I December Maaned s. A. udnævnt til at tage Commando over Ei-landet Samsø. Den 25de Juli 1809 udnævnt til Commandeur for 2den Bataillon af det iste jydske Infanteri-Regiment,men vedblev dog min Commandantpost over Samsø. 1810 afgaaet efter egen Ansøgning fra Samsø Commandantskab. Den 11te Januar 1811 forflyttet som 2den Bataillons-Commandeur fra det iste til det 2det jydske Infanteri-Regiment. I dette Aar for første Gang commanderede Regimentet et Par Maaneders Tid. Den 28de Januar 1812 udnævnt til Ridder af Dannebrog. Den 26de Februar s. A. udnævnt til Medlem af den Overkrigscommission, som blev anordnet over Generalmajor v. Tellequist, Major v. Wachs, Overkrigscommissair v. Jansen o. fl. Den 26de November 1811 var jeg bleven udnævnt til Oberstlieutenant af Infanteriet. Den [?] 1812 blev jeg udnævnt til Com-mandeur for den iste Bataillon af det 2det jydske Infanteri-Regiment, og den 8de August 1812 overtog jeg Commandoen af det 2det jydske Infanteri-Regiment, som jeg commanderede til min Afgang fra dansk Tjeneste. Jeg blev endnu dette Aar commanderet til at være Præses i en Commission, som skulde undersøge og bestemme Brændeforbruget ved de militaire Indretninger i Kjøbenhavn, hvortil Staten leverede Brænde. Den 6te August 1815 blev jeg ansat som Oberst ä la suite ved den norske Armee med 1920 Rbd. aarlig Gage i rede Sølv. Den 4de November 1815 blev jeg ansat som Adjutant i Oberst-Graden hos Hs. Majestæt Kongen af Sverige og Norge med et Extra-Tillæg af 400 Rdr. svensk Banco. Den 27de Juli 1816 blev jeg allernaadigst udnævnt til Ridder af den kongelige svenske Sværd-Orden.«

I v Aftenbladet« for Juli og August 1869 har der været trykt nogle Artikler, der sees at være hentede fra nærværende Udgaves originale Kilde.

Overauditeur Jonas Anton Hjelm har i sin Fortale til det af ham i 1829 udgivne posthume Arbeide af Oberst Tidemand: »Om de sammensatte Staters For-eningsmaade« givet en Nekrolog over Obersten, af hvilken jeg tillader mig i Uddrag at hidsætte følgende5

characteriserende Bemærkninger, fremsatte af en Mand,1 der, ialfald for en Tid, stod denne mærkelige Personlighed temmelig nær.

»Blandt de faa lysende Punkter i Tidemands Livs senere Begivenheder maa nævnes den indvortes Tilfredshed, han følte ved en opmærksom Betragtning af de sande Kjæmpeskridt, hvormed Fædrelandet i de første io Aar af dets Selvstændighed gik frem, og det Haab, han, som en Trøst imod den tilsyneladende Uvirksomhed, hvori han nødtes til at leve, nærede: at hans stille Arbeide i de sidste Leveaar fra 1815 til 28 muligens kunde komme til at gavne hans elskede Fædreland. Fra et overvættes virksomt Liv var Tidemand siden det Øieblik, da han efter lange Aars Fraværelse skuede Fædrelandets Sol igjen, just da han troede at se en ny og kjærere Virksomheds-bane for sig, hensat i en ligesaa uvant som uventet Rolighedstilstand. Tilsidesættelse var dens egentlige Navn. Mænd, hvis Tjenesteaar satte dem langt efter ham, og hvis Beskedenhed neppe vilde tillade dem, ifald de ret kjendte ham, at maale sig med ham i Kundskab eller sætte sig over ham i ren Villie for Fædrelandet, gik frem og benyttedes, medens han ei alene stod stille, men blev aldeles unyttet. Kun viste sig snart en, snart en anden Udvei til at komme i passende Virkekreds for ham som skuffende Lygtemænd. Hvad der var Aarsagen hertil, tør man — uden veiledende Lys — ikke gjætte paa. Saameget er vist, at han aldrig mistroede sin Konges Villie, men vel maatte formode nogen ved Høistsammes Omgivelse frembragt feilagtig Mening om sig. Hans Tro var det ikke, hvad der ytredes: »at han var for norsk-sindet til at kunne være yndet«. Tværtimod: han var indtaget af en Konges Ynde, der uimodstaaelig vinder

1 J. A. Hjelm gjorde Tjeneste som Auditeur ved 2det jyd ske Infanteri Regiment, medens Tidemand var Regimentets Commandeur.6

Enhver, hvem han med sin naturlige Blidhed nærmer sig, og han var indtaget af sin Konges historiske Storhed som Helt og Politiker. Var han overdreven i Noget, saa var det i Hengivenhed for det arvelige constitutionelle Monarki og en paa Lighed og Retfærd bygget nordisk Union; hvorledes kunde han da tænke sig, at hans norske Sind kunde lægges ham tillast? Krænkende var Tilsidesættelsen ham, krænkende, at han var nødt til at oppebære Løn uden at maatte yde Arbeide derfor; men ikke mindre krænkende var det, at just disse Omstændigheder, der haardelig saarede ham selv, gav hans Medborgere et Skin af Ret til Mistro mod ham, den de nu og da paa lidet human Maade ytrede. Skulde der være Nogen, som ikke har vundet Erkjendelse af, hvad han var, da være det for dem sagt af en Mand, som kjendte den Afdøde nøie, og hvis Venskab for ham var grundet i den dybeste Agtelse: at han ugjerne tog Statens Løn uden at kunne yde direkte Gjengjæld derfor, at han ingenlunde nød Hoffets Løn som Hofmand, men formedelst sin Konges Retfærdighed til nogenlunde Opfyldelse af givne Løfter

Efterat han i 1826 havde tabt det tredie voxne Barn, vendte hans Helbred ikke mere tilbage. Hans Breve fra det sidste Aar vidne om, at han ikke alene næsten havde opgivet Haabet om at se sig brugt i Fædrelandets Tjeneste, men at han ogsaa kun nærede svagt Haab om at opleve sine to tilbageværende Børns Forsørgelse. Dette Haab opfyldtes heller ikke, thi den 28de April 1828 gik han til Hviie i Drammen, faa Skridt fra det Sted, hvor han første Gang havde seet Dagens Lys.

Det er tilfredsstillende for mig med dyb Overbevisning at kunne erklære, at jeg ved intet godt at sige om liam, der er for meget, — intet hæderligt, der jo var fortjent.

Udvortes saa vi i den kjære Afdøde et levende Billede paa mandig Kraft. Af mere end almindelig Mands-7

høide, med en stærk muskuløs Bygning, udtryksfulde Ansigtstræk, gjennemtrængende Blik, livlige Bevægelser, en fast Gang og en overordentlig stærk Stemme — saaledes var hans Udseende. Der boede en kraftfuld Sjæl i det kraftfulde Legeme. Af Naturen begavet med ligesaa lyst Begreb som fast Villie, havde han vidst at overvinde de

Hindringer, som en forsømt Opdragelse lagde i Veien for hans intellectuelle Uddannelse.

Mathematikens Studium paatrykte al hans Viden Grundighedens Præg. Han var en virkelig Videnskabsmand. Han har efterladt omtrent 40 haandskrevne Arbeider, deriblandt en Del Excerpter til eget Brug. Adskilligt af ham er trykt uden Navn i Skrifter og Blade. Han erkjendte altid, at det, han vidste, var lidet mod det, som han endnu attraaede at vide. Deraf maaske hans Beskedenhed og Mistillid til egne Kræfter. Hvad han foretog sig, ansaa han altid som ufuldkomment, fordi han havde klart Begreb om, hvad der udfordredes til det fuldkomne.

Ved stadig Opmærksomhed paa de mangfoldige Enkeltheder, hvoraf Krigerens praktiske Dygtighed er afhængig, havde han desuden erhvervet et sjeldent militairt Skarpsyn, der saaledes kappedes med hans theoretiske Uddannelse, at ikke lettelig nogen Mangel eller noget Middel til at afhjælpe denne skulde undgaa hans Opmærksomhed. Sikkerlig vilde dette Skarpsyn ogsaa have ledsaget ham paa Politikens Bane, om det havde faldt i hans Lod at betræde denne.

Glødende Fædrelandskærlighed, en saadan, som frembragte Græker- og Romer-Verdenens mest glimrende Daad, var hans herskende Lidenskab. Den udgjorde et Grundtræk i hans Character.

Menneskets blidere Følelser bar han ikke tilskue, men i det varme Hjerte. Om Pligt havde han et over al Maade strengt Begreb, saa at han ikke taalte hos sig selv eller Andre den allermindste Afvigelse derfra. Hvor8

han havde at befale, optraadte han med Alvor og Strenghed.

Mistro fandt ikke Vei til hans Sjæl; dette fødte en Aabenhjertighed, hvorved han ofte blottede sig for andres giftige Pile. Men i offentlige Anliggender iagttog han streng Tilbageholdenhed og Taushed.

Hvad en saadan Mand og Fader var for hans elskelige Ægtefælle og for hans Børn, lader sig kun føie — ikke fortælle.

Skjalden Bjerregaard skrev ved hans Grav et Digt, der begynder med følgende Linier:

Fra Jorden svandt en herlig Aand Udfoldende de stærke Vinger,

og som ender saaledes:

Men din lyse Aand til os nedsmile

Som et Glimt, der gjennem Mulmet brød!«

De faa Bemærkninger og de supplerende Oplysninger, som jeg har fundet at burde tilføie, ere anførte mellem to Klammere.

I et Anhang har jeg tilføiet en Oversigt over Oberst Tidemands litterære Efterladenskaber.

Jeg benytter Anledningen til at frembringe min Tak til Forfatterens forannævnte Søn, Hr. Capitain E. Tidemand, der har betroet mig dette Arbeide, og til Hr. Dr. Yngvar Nielsen, der har havt den Godhed at gjennemse det.

Christiania, Januar 1881.

C. J. Anker.Oberst Nicolaj Tidemands

Optegnelser om sit Liv og sin Samtid i Norge og Danmark

1766—1828.I.

Familie- og biographiske Optegnelser.

Iver Tidemand. Etatsraad Kall. Biskop Tidemand. Christen Tidemand.

Da jeg mistede mine Forældre i en Børnealder og i min første Ungdom kun bekymrede mig saare lidet om Familieanliggender, desuden i en ung Alder kom fra mit Fædreland, og fandt alle de Gamle døde, da jeg efter omtrent 26 Aars Fraværelse igjen vendte tilbage, saa er Kundskaben om mine Forfædre og min Familie næsten aldeles tabt for mig. Af skriftlige Optegnelser findes ingen mig bekjendt i Familien, — af mundtlige har jeg kun

erholdt saare faa Efterretninger af min endnu levende gamle Søster. Efter hendes Fortælling vidste hun ikke rettere, end at vor Oldefader var kommen fra Danmark, var bleven gift med en engelsk Dame og var etableret som Kjøbmand i Christiania. Hans Søn, min Bedstefader, Iver Tidemand. ernærede sig ved Handel og Søfart, skal engang have været meget formuende, men blev ruineret ved den svenske Krig mellem Carl den 12te og Frederik den 4de. Hans vakre, lille grundmurede Gaard staar endnu i Christiania og var i min Ungdom beboet af en rig Klokker ved Navn Hass. Selv flyttede Iver Tidemand til Sandefjord, hvor han ligger begravet. Hans Kone, Elisabeth Tidemand, ligger begravet ved Strømsø Kirke i Drammen.

Efter et Brev fra Pastor Mørch i Hurum, som skal12

være en stor Genealog, formener han, at min Onkel, Biskop Tidemand, skulde nedstamme fra en vis Tygo Tidemand — Ridder og Adelsmand —, som i det 13de eller 14de Seculum skal have boet i Asker Sogn og gjort sig bekjendt ved en Gave i Jordegods til et Kloster i Oslo, forat der kunde blive læst Sjælemesser for ham efter hans Død. Af dette Gavebrev, der var affattet paa Latin, skal Etatsraad Abraham Kall endnu i 1812 have været i Besiddelse; men jeg kunde aldrig faa ham overtalt til at finde det frem fra hans store, men nok lidet ordnede Samling af gamle Documenter. Ovennævnte Brev fra Pastor Mørch er dateret 12te Juli 1812 og lyder saaledes:

»Tidemand er en gammel norsk adelig Familie, som har udbredt sig til Drammen. Tove Tidemand boede i Asker Præstegjæld Anno 1390; for hans Sjæl er givet 20 Linspund i Staavin Gaard i Bærum til Domcapitlet i Oslo.«1

To af den foran omtalte Ridder Tidemands Døtre skulle være blevne gifte paa Fyen med danske Adelsmænd.

Den lærde Etatsraad Kall kunde ingen Oplysning give mig om mine Familieanliggender. Han var vistnok i Besiddelse af Biskop Tidemands Programma til Doctor-graden, der tillige skulde have indeholdt endel Familieefter-

1 [Oplysningerne fra Sognepræst A. Mørch angaaende Familien Tidemand bero paa en Misforstaaelse af et Sted i »Den røde Bog«, (se Udgaven af Biskop Eysteins Jordebog S. 250), hvor der blandt Gaver til Sikulands Præbende staar: 1 Stofvin i vestre Bergheims Hered 2 Øresbol for Tove, Tidemands Kone. Her er altsaa Tidemand den ellers ubekjendte Ægtemands Fornavn. — Nogen Forbindelse med den i det 16de Aarhundrede uddøde danske Adelsslægt af dette Navn existerer ikke, idet en Mængde af hinanden uafhængige Slægter med Lethed kunne opstaa og ere opstaaede, hvor Familienavnet, saaledes som her, er et Fornavn, der har mistet sin oprindelige Patronymiconsendelse (-s eller -sen). (Meddelt af Hr. Archivfuldmægtig Huitfeldt).]13

retninger; men jeg kunde ikke formaa ham til at opsøge samme, — og at opmuntre ham dertil ved Penge havde jeg ikke Evne til. Etatsraaden ytrede dog nogen Tvivl om, hvorvidt min Familie nedstammede fra den danske Familie af samme Navn, da det heraldiske og genealogiske Selskab i Kjøbenhavn stod i den Formening, at begge Grene af den danske Familie vare uddøde. Om disse adelige Grene have været knyttede til det fordums Gods Tide-mandsholm nær Aalborg, ved jeg ligesaalidt, som om min Oldefader nedstammer derfra. Jeg finder, at en Marquard Tidemand har undertegnet Christian den 2dens Leidebrev, dateret Akershus den iste Juli 1532. Denne Mand skriver sit Navn paa samme Maade som min Familie med et d i Enden. Der findes ogsaa svenske og tydske Familier af samme Navn. Det Signet, jeg bruger, er en Copi af et, der har tilhørt min Farfader, Iver Tidemand. I Skjoldet paa dette Signet sees en Vildmand; ovenpaa Skjoldet er anbragt en aaben Hjelm, hvorpaa en halv Vildmand. Men hvorledes min Bedstefader er kommen til dette Vaa ben, ved jeg ikke; min Fader benyttede et andet Signet, hvori Skjoldet var delt i 3 Felter; jeg formoder, at dette Signet var en allegorisk Composition af ham selv. Det vilde være overflødigt og maaske forvirrende her at optegne ubevislige Gisninger om en adelig Herkomst. Saavidt jeg kan erindre om, hvad mine Forældre og andre have udtalt om mine Forfædre, — da have de været retskafne Mennesker og agtede Borgere i Staten-, nogle af dem have udmærket sig i Embeds- og Æresposter. I det hele taget bør enhver ærekjær Mand heller stræbe efter selv at give sin Familie Glands — end stadig søge at laane et mat Gjenskin af den Hæder, som Forfædre kunne have erhvervet Familien.

Hvad jeg med Vished ved, er, at min Farfader, Iver Tidemand, havde to Sønner, Ole og Christen Tidemand.

Ole Tidemand blev en dygtig Theolog, udmærkede14

sig ved sine Kundskaber i det græske Sprog og ved en sjelden Veltalenhed. Han blev tidlig promoveret til Doctor theologiæ ved Kjøbenhavns Universitet, blev senere udnævnt til Biskop over Christianssands Stift, hvor han døde i en temmelig høi Alder. Han naaede den Hæder, som en protestantisk Geistlig kan naa; men som Fader var han mindre lykkelig, idet den ene af hans Sønner, der var Officer, blev afskediget i Unaade og døde i høist maadelige Omstændigheder, en anden Søn, der var Præst, blev forfalden, og en tredie Søn druknede som ungt Menneske. Den ældste Søn, Christen Tidemand, Archivar ved Hof- og Stads-Retten i Kjøbenhavn, var 2 Gange gift, levede af sin Pension i Viborg Stift, hvor han efterlod 2 Sønner og 2 Døtre. En Datter af Biskoppen var gift med den hæderlige Professor Arentz, Rector ved Frederiks Seminarium i Bergen.

Min Fader, Christen Tidemand, havde samlet nogen Formue ved Handel og Søfart. Hans anden Hustru, Susanne, var en Datter af Kjøbmand Peter Arboe paa Strømsø. Med hende havde min Fader i Datter og 2 Sønner. Den ene af disse, Justitsraad Abraham Tidemand, døde 1824, ugift.

Noget før min Fader mistede sin anden Kone, blev han indviklet i en ubehagelig Proces med det Ankerske Hus, hvilken varede i 8 Aar, og som endelig efter mange Chicaner og Sorger blev vundet af min Fader. Jeg tror, at Sagen dreiede sig om en Capital af 80,000 Rdr.; i det mindste kostede Processen den Ankerske Familie denne Sum. Senere indgik min Fader sit tredie Giftermaal, nemlig med min Moder, Antoinette f. Frisenberg. Hun blev Moder til 3 Børn, Nicolaj, Iver og Christen Tidemand. — Om min Moders Familie ved jeg kun, at hendes Farfader var Sognepræst til Hobro i Jylland, og at hendes Fader, Nicolaj Frisenberg, var Toldembedsmand i Brevig.

Gjennem min Mormoder, Kjøbmand Gabriel Smiths15

Søster paa Bragernæs, er jeg beslægtet med Pay'erne i Drammen, med Generalinde Hesselberg samt med Justits raad Scheels og Cancelliraad Thams's Fruer. Min Moders Forældre ligge begravede i den Løvenskioldske murede Begravelse ved Eidanger Kirke i Bratsberg Amt. Min Moders Fætter var Provst Frisenberg i Jylland, hvis ene Søn eiede Gislingegaard ved Holbek i Sjælland.

Min Moder døde 14de Mai 1773 i en Alder af 39 Aar. Jeg var da kun 7 Aar gammel. 9 Maaneder efter døde min Fader, 61 Aar gammel.

Dengang min Fader var bleven Forvalter for de Kongsbergske Magaziner, fik han et godt Embede, — og da han desuden eiede nogen Formue, levede han paa en anstændig Fod og førte et gjæstfrit Hus. Han boede i den Gaard paa Strømsø, der ligger paa Hjørnet af »Forgaden« og »Brinkegangen« og senere eiedes af hans Dattersøn, Kjøbmand Michael Malling. Hans Landsted, Nordby, kjøbtes af Justitsraad Gram.

Min Helbroder, Christen Tidemand, var en uophørlig Kilde til Sorg for hele Familien. Hans Formynder, Johannes Arboe, viste ham kun liden Omsorg, saa hans Opdragelse egentlig maa siges at være forsømt. Han var et talentfuldt Menneske, men kom i slet Selskab. Det lykkedes mig at faa ham ansat som Underofficer ved det i ste Oplandske Infanteri-Regiment og 1786 at faa ham ind paa den mathematiske Skole i Christiania. Jeg læste med ham; men han vilde Intet lære, hvorfor han dimitteredes fra Institutet. Mangelen paa Subjecter gjorde ham dog til Officer 1788. I Begyndelsen gik det ham godt; men han forskjertsede sin Lykke ved den ene Sottise efter den anden. Han ægtede derpaa sin Regimentschefs, Generalmajor Schwentzens, Datter; men dette Giftermaal gav Anledning til Familiescener, hvortil senere om Insubordina-tion, som paadrog ham Cassation og Fængsel paa Munk-6

holmen. General v. Krogh1 gik i Forbøn for ham, han blev frigiven, men maatte forlade Norge og tog til Kjøbenhavn. Jeg formaaede Prinds Frederik af Hessen til at udvirke, at han fik sin Charge igjen, hvorpaa han anvendtes i Toldfaget, blev derpaa Landværnsofficer og senere Capitain i Sappeurcorpset. Som saadan kom han senere under min Commando, da jeg var Commandant paa Samsø; men hans Forhold her i Forening med hans upassende Breve til Kongen paadrog ham for anden Gang Cassation og Forvisning til Bornholm som Statsfange. Frederik den 6te viste sig senere meget ædelmodig mod hans Familie.

1 [Georg Frederik v. Krogh, Søn af Generallieutenant og comman-derende General nordenfjelds, Stkrs. D. O., G.

F. v. Krogh og Hedevig Augusta, født v. Brüggemann, blev født 1732, Fændrik ved

i ste vesterlehnske Infanteri-Regiment 1746 og ved den danske Gardes Grenader-Regiment 1750, Secondlieutenant 1752, Chef for bambieske Comp. 1753, ansat i Frederik den 2dens Stab i Syvaarskrigen, deltog i Slagene ved Prag og Collin (saaret) 1757, dækkede tilligemed 3 hollandske Officerer og 30 Mand Kongen af Preussens Retræt fra Collin til Mischle og slog sig igjennem en Hob Pandurer. Fulgte derefter Felt-marskalk Keiths Armeecorps. Blev Generaladjutant hos den dansk-norske Konge 1758, Oberst og Chef for iste throndhjemske Regiment 1760, Generalmajor og commanderende General nordenfjelds 1772, Generallieutenant 1781, Høistkommanderende over den norske Armee i Prind-sen af Hessens Fravær 1788, General 1793, Ridder af Elefanten 1801, tog Afsked 1814, blev Serafimerridder 1815, Medlem af det svenske Krigsvetenskapsakademi 1816. Døde 1818, 86 Aar gammel. Armeen beordredes at bære 3 Dages Sorg ved hans Død. Han blev 1760 gift med Elisabeth v. Schøller og 1765 med Mar-gretha v. Lerche, havde 8 Børn. Hans Portrait findes i Christiania militaire Samfund. (Meddelt af et Medlem af Familien v. Krogh).]XI.

1766—1788

Joh. Arboe. Jomfru Wiel. Pastor Møller. Oberst v. Hesselbergs Fortjenester. Løwenthals Intriger. Litutenant Ramms Undervisning. Tidemand Menig ved nordenfjeldske Regiment. Avancerer til Underofficer og Officer. Sørgelige Følger af kostbare Uniformsforandringer. Tidemand arresteres i Anledning, af Zahlkasserer Juels Flugt. Frederik VI. i Leir ved Frederiksstad. Kritik over Prinds Carl af Hessen. Kritik over Felttoget i Sverige og Affairen ved Kvistrum Bro. Lieutenant Hald afsat.

Tidemand følger Kronprindsen til Kjøbenhavn.

Mine første Barndomsaar havde intet mærkværdigt; jeg nød omhyggelig den Pleie, som min Alder krævede, og den Undervisning, som mine Aar tillod. Dersom mine gode Forældre havde levet, da var jeg sandsynligvis, ligesom min ældre [Halv-] Broder, bleven employeret til Studeringer, saameget mere som jeg allerede tidligen ytrede Lethed for at lære. Men Skjæbnen havde ikke bestemt mig denne Lykke. Mine Forældre døde, inden jeg var 8 Aar gammel; samme Aar var jeg nær selv strøgen med af Børnekopperne. Jeg og mine to yngre Brødre [Iver og Christen] stode nu forældreløse i en Alder, der tiltrængte stor Omsorg, men denne havde vi desværre ikke. Min Morbroder, Johannes Arboe, blev vor Formynder; men hans Omsorg for vor Opdragelse indskrænkede sig saagodtsom ganske til, at han gjennem en af sine Contorbe-tjente holdt Bog over, at den ikke kostede mere end

Renterne af vor Arv, der beløb sig til omtrent 3000 Rdr. for hver af os. Hermed ansaa han sine Formynderpligter for at være opfyldte, idet han formodentlig tænkte, at vi vel lærte nok til at blive ansatte som Matroser paa et af hans Skibe; en høiere Plan havde han neppe for vor Fremtid. Han satte os i Huset hos en gammel Jomfru Wiel, med hvem han var i Slægt. Hun pleiede os vistnok med Omhyggelighed; men hun besad ingen af de øvrige Egenskaber, som udfordres for at opdrage Smaagutter. Desuden var hun af den pietistiske Sekt, der ikke gjør sig megen Umage for det jordiske Fjas. Broder Iver og jeg sattes i Strømsø saakaldte Storskole, hvor jeg lærte Proportions-Regning og den største Del af den latinske Grammatik, desuden Pontoppidans Forklaring og en hel Del gudelige Sange. Saaledes omtrent stod min Oplysning, da jeg forlod denne Storskole. Min yngre Broder vidste lidt mindre end jeg.

Formodentlig var det Tante Arboe, som først aabnede sine Øine for, at vor Opdragelsesmaade trængte til stor Forandring. Capelianen til Asker, Hr. Abraham Møller, som havde faaet et Slags Reputation som Pædagog og især som Lærer i de academiske Fag, blev nu udseet til min og Ivers Lærer og Opdrager, men det viste sig, at Ingen kunde mindre fortjene sit gode Rygte end han. I 1776 bleve vi satte i Pension hos ham. Vor Bespisning var slet og vor Undervisning ingen. I dette Hus. maatte jeg dog forblive i hele 6 Aar, uagtet min ligegyldige Formynder meget vel vidste, at jeg Intet lærte. Men han mente vel, at jeg lærte nok til at blive Sømand, hvilket han ønskede. Denne hans Plan blev imidlertid standset af min lidenskabelige Tilbøjelighed for den militaire

Stand, en Lyst, som opstod dels ved min medfødte Ærgjerrighed, dels ved Omgang med de militaire Personer, som jeg traf i Præstegaarden. Mine Planer stred aldeles mod min Formynders merkantile Sind, der — maaske ikke med_I9_

Uret — betragtede den militaire Vei for en glimrende Elendighed. Imidlertid maatte han give efter. Jeg var nu bleven 16 Aar og blev Vaaren 1782 confirmeret af Pastor Vogelius i Tanum Kirke, Annex til Asker Sogn. For at faa mig ansat i den militaire Tjeneste havde man henvendt sig til Hr. Oberst von Hesselberg,1 som var gift med et Sødskendebarn af min Moder, Jomfru Smith fra Drammen, og som dengang var Chef for det norden-fjeldske gevorbne Infanteri-Regiment. Dette Regiment havde stor Anseelse i Armeen og fortjente det; thi endnu har jeg aldrig fundet hverken noget dansk eller norsk Regiment, der besad alle de Fuldkommenheder, som dette udmærkede Regiment. Det var dannet til et Mønster af dets duelige og talentfulde Chef, Oberst v. Hesselberg, som senere, efter megen ufortjent Forfølgelse, blev Chef for det bergenhusiske Regiment, Commandant over Bergen-hus Fæstning, commanderende General i Bergens Stift, . Storkors af Dannebrog, og som døde som virkelig General af Infanteriet. Denne udmærkede Mand udviklede en

1 [Hans Jacob Henning Hesselberg, født 1734, Søn af Major H. og Beate f. Gude, deltog i Syvaarskrigen fra 1759—61, da han blev Capitain, ansat ved Landcadetcompagniet 1763, Oberstlieutenant ved det nordenfjeldske Regiment 1771. Ved Caroline Mathildes og Struenses Fald i 1772 blev han arresteret i'Kjøbenhavn, men, da man ikke fandt ham skyldig, atter løsladt. Han blev Oberst 1777, Chef for Regimentet 1781; Commandant paa Akershus 1787, Generalmajor 1788. Han var Brigadechef i Affairen vtd Kvistrum Bro s. A. og blev Inspecteur for Infanteriet og Directeur for den mathematiske Skole (nu Krigsskolen) i Christiania 1790. Dæmpede Urolighederne paa Kongsberg 1795. Generallieutenant og Chef for bergenhusiske Infanteri-Regiment efter Generallieutenant Poul de Moth samt commanderende General vestenfjelds 1802, Stkrs. D. O. 1803. Erholdt naadigst Afsked 1809 og døde 8de Mai s. A., 74 Aar gammel. Var Fader til Admiral H. (1789—1877) og til Oberstlieutenant H. (i795—i859)-Hans Portrait findes i Christiania militaire Samfund. (Meddelt af et Medlem af den Hesselbergske Familie).]

i«20

utrættelig Virksomhed og besad en udstrakt Kundskab i sin Metier, hvilken han dels havde samlet i sine Campag-ner — i Syvaarskrigen var han i fransk Tjeneste, hvor han blev saaret i Knæet —, dels som Officer ved Cadet-academiet i Kjøbenhavn og dels ved Læsning. Han var en ypperlig Taktiker og gav derved sit Regiment et Stød fremad, saa det i praktisk Uddannelse langt overgik, hvad man hidtil havde kjendt baade i den danske og norske Armee, Artilleriet undtaget. Officerscorpset i dette Regiment var fortræffeligt og besad mange af de Mænd, som senere have udmærket sig ved den norske og danske Ar-mees Uddannelse. Men især skjænkede denne sjeldne Chef Underoffi cers-Cl assen sin hele Opmærksomhed. Han byggede fra Grunden af og indsaa, hvor vigtig denne Classe var i den militaire Organisation. Den opnaaede derfor ogsaa i sin praktiske Dannelse en Fuldkommenhed, som jeg aldrig har fundet andetsteds. Man kunde næsten give enhver Underofficer et Compagni at føre; — at føre en Peloton var en Kundskab, der ubetinget fordredes. Ved dette Regiment bleve mange Officerer og Underofficerer af den norske nationale Armee praktisk uddannede, ligeledes ethvert udexamineret Cursus af Cadetter. Paa denne Maade udgik der fra dette mesterlig dresserede Regiment en praktisk Uddannelse over hele Armeen, hvortil den høilig trængte.

Hvad den berømte General Saldern i sin Tid var for den preussiske Armee, blev den patriotiske General Hesselberg for den norske. Men hansr Dygtighed og Reputation opvakte ham naturligvis Misundelse og Fiendskab, og dersom ikke Frederik VI. — Generalen havde som bekjendt været indviklet i hans Moder, Caroline Mathildes Ulyk-keshistorie 1772 —havde været saa standhaftig i sin Høi' agtelse for Generalens Fortjenester, var han sikkerlig bleven styrtet af sine mægtige Efterstræbere. Som Red-21

skab benyttedes en slet Person, Tydskeren Löwenthal,1 som ikke undsaa sig ved at fremkomme med de groveste Løgne og Bagvadskelser mod sin forrige Chef og Velgjører. Efter en lang Proces blev denne Herre ogsaa dømt som Løgner. De øvrige Efterstræbere har Skjæbnen rammet paa en forunderlig Maade, — alle have de tabt deres

offentlige Agtelse. Endnu vil jeg ikke nævne dem.

Til min Lykke begyndte jeg min militaire Løbebane under en saadan Chef og i et saadant Regiment. Jeg trængte dertil; thi jeg havde Intet lært hos den samvittighedsløse Præst, som havde ladet 6 vigtige Aar af mit Liv hengaa uden mindste Undervisning. Jeg kunde læse og regne samt tegne lidt; men jeg kunde hverken bogstavere eller skrive ordentligt. Min Chef øinede snart min mangelfulde Opdragelse og satte mig derfor i Huset hos en Lieutenant Ramm af Regimentet, som var en retskaffen Mand og en duelig Officer. Han tog sig meget baade af min Undervisning og af min praktiske Uddannelse som Militair. Hos ham lærte jeg Professor Døderleins Mathematik og lidt Tegning; men hvad han især indgav mig, var rigtige Grundsætninger. Denne Undervisning varede dog ikke længe, da min brave Mentor forlod den militaire Vei og blev Skovinspecteur ved Røraas.2

1 Generaladjutant Carl August Wilhelm Löwenthal stod indtil 1789 som Compngnichef ved Regimentet. Ved Dom af 22de Januar 1799 blev han efter 6—21—2 tilfunden som Løgner at bøde 3 Mark.

2 Først 32 Aar .st nere havde jeg den Glæde at gjense min Ungdoms-lærer, da jeg paa Nedreisen fra Kronii gen i Throndhjem talte med ham den 22de September 1818 i Neby Gjæstgivergaard i Tønset. Skovinspecteur Ramm boede ikke langt derfra, og da han af min Forbudsseddel havde erfaret min Ankomst, beviste han mig den Ære -.trax at besøge mig. Vi tilbragte Aftenen sammen, og vor Glæde over at sees igjen var paa begge Sider meget stor.22

Den iste Mai 1782 blev jeg indsat i Nummer som Musketer ved det nordenfjeldske Infanteri-Regiment og antaget »paa Avantage«. istejuni s. A. blev jeg Corporal, i ste Juli Furer, og den iste August blev jeg forsat til det ilte Musketer-Compagni for at gjøre Commandersergeants Tjeneste. Den virkelige Commandersergeant var nemlig detacheret til Drammen med Capitian v. Wildenrath. I disse forskjellige Poster stræbte jeg efter at erhverve mig al mulig Kjendskab til Detailtjenesten. Lieutenant Ramms Undervisningstimer udfyldte den Tid, der var tilovers. Mine Udsigter til Forfremmelse vare imidlertid daarlige, da der i Regimentet stod flere unge Mennesker, hvilke alle ventede paa Forfremmelse til Officerer. Men det var den Tid en stor Lykke, naar man blev færdig med Underof-ficersclassen paa 6 ä 7 Aar; thi vi havde Officerer i Regimentet, som havde tjent 12 ä 16 Aar som Underofficerer. Jeg var heldigere; der indtraadte nogle Avancements i Regimentet, saa at daværende Major Tellequists Søn og jeg den 28de April 1784 bleve udnævnte til Second-lieutenanter ä la suite i det nordenfjeldske Infanteri-Regiment. Han erholdt Anciennetet foran mig; jeg blev i Rækken den 5te Secondlieutenant å la suite paa Underofficers Gage. Lykken var i og .for sig maaske ikke stor; men for mig var den meget stor, da jeg derved blev rykket ud af Un-derofficersclassen, hvis militaire Tjeneste ofte var mig ubehagelig. Min Glæde oversteg derfor alle Grændser; jeg er heller ikke senere bleven saa glad over nogen Forfremmelse. Senere forlod baade Lieutenant Tellequist og jeg Regimentet; men efter 28 Aars Forløb traf vi atter sam« men, da jeg 1811 blev Commandeur for 2det jydske Regiment, hvor han var Capitain. Han tog sin Afsked som 4 Major. Om Faderen kommer jeg senere til at tale; han var svensk af Fødsel og gjorde sin første Lykke i dansk Tjeneste ved at ægte en Dame af det dengang mægtige Ahlefeldtske Hus. Den 5te Januar 1787 blev jeg ansat i23

virkelig Fændriks Nummer, efterat jeg i de 23/i Aar, hvori jeg havde været Officer, kun havde oppebaaret Underofficers Gage, som dengang kun var 3 Rdr. 17 Sk. maanedlig. Den 5te October s. A. erholdt jeg virkelig Second-lieutenants Nunvmer.

Om Uniformerne vil jeg nu nævne nogle Ord. Officererne i det nordenfjeldske Regiment havde, da jeg begyndte min Tjeneste der, en høirød Kjole med mørke-blaa Fløiels Rabatter, Krave og Opslag, som havde en hvid Kant. Knapperne vare hvide og glatte, Underklæderne hvide, Hatten var trekantet og havde en smal Sølvgallon og Cordons af Guld og rød Silke. Cocarden var af sort Silke, Støvlerne vare forsynede med Støvleman-schetter. Kaarden bares i et hvidt Lædergehæng over Skulderen, med et forgyldt ovalt Skilt, hvorpaa saaes en Laurbærkrands og det danske Vaaben. Det norden-fjeldske Regiments Uniform var den smukkeste, jeg har baaret; men i de 4 Aar, jeg stod der, undergik den uophørlig Forandringer.

Da jeg i 1788 blev forsat til Kronprindsens, senere Kongens Regiment i Danmark, fik jeg følgende Uniform: Høirød Kjole med lyseblaa Rabatter, Opslag og Krave, hvidt Underfoder, hvide Passepoiler og hvide glatte

Knapper. Støvlerne vare stive og blanke. Kaarder bleve aflagte og Sabler indførte, de hvide Skuldergehæng afskaffedes, og sort Livgehæng med hvide Kanter indførtes. Istedetfor de trekantede Hatte indførtes runde Hatte med Tresser, Cordons, Cocarde og Fjær.

Da jeg blev forsat til iste jydske Regiment 1792, fik-jeg høirød Kjole med sorte Rabatter samt gule Knapper, blaa Buxer om Vinteren, hvide om Sommeren, ungarske Halvstøvler. Epauletter med Gradmærker anlagdes. Tillige fik vi Skjærf af gul Silke med røde Silkestriber. De gik to Gange om Livet udenpaa Kjolen. De blaa Buxer forandredes til graa. De runde Hatte ombyttedes med24

franske Chacots, brede oventil med en Skygge foran og med Cocarde og Fjær etc.

Da jeg blev forsat til 2det jydske Regiment 1811, fik jeg høirød Kjole med hvide Rabatter, graa eller hvide Buxer, ungarske Støvler og Chacot. Epauletter afskaffedes, og en smagløs Distinction anbragtes paa Ærmerne. Denne Uniform bar jeg til 4de November 1815, da jeg blev ansat som Adjutant hos Hs. M. Kongen af Sverige og Norge.

Alle disse Uniformsforandringer i de nævnte 33 Aar kostede Officererne mange unyttige Udgifter og vare især trykkende for de subalterne Officerer, som af sine elendige Gager neppe kunde føde, endnu mindre klæde sig. Mangen fattig Stakkel, som ikke besad Sjælsstyrke eller Ambition nok til at underkaste sig en 20aarig Sultekur — saalænge varede omtrent Tjenestetiden i de subalterne Classer — greb til vanærende Udveie, og man hørte jevnlig Handlinger begaaes af Officerer, hvorover denne Ærens Stand maatte rødme, og som bedre havde passet i et Stokhus-selskab end i et Officerscorps. Man undsaa sig for at straffe de begaaede Nederdrægtigheder efter Lovene, fordi den høieste Autoritet formodentlig selv følte, at den ved sine mange overflødige og bekostelige Uniformsforandringer m. m. havde givet den unge Feilende Valget mellem Hunger eller Forbrydelse. Derfor blev Straffen gjerne indskrænket til Afsked og 100 Rdr. Reisepenge. Mange af disse Ulykkelige opnaaede Underofficersposter i Rusland og oprettede en der ukjendt Ungdomsfeil, andre eventyrede omkring i den vide Verden for at fortsætte paa den ulykkelige Vei, som var bleven dem anvist af deres Fædrelands egen Forvaltning. Nogle bleve efter Ophold i fremmede Lande atter tagne til Naade. Saaledes blev en paafaldende Naade udvist mod en vis Kammerjunker Rømer, som var et af de mislykkede Subjecter, der mindst fortjente samme. Denne Herre havde sat en ikke ubetydelig Formue overstyr, da han tjente'som Officer i Gar-25

den til Fods. Derfra blev han forsat til et af de i Rendsborg forlagte Regimenter. Her begik han saadanne Handlinger, at han blev nødt til at desertere. Hans Krønike i Udlandet er mig ukjendt; men efter nogle Aar kom han tilbage og betlede. Ikke destomindre blev han ei alene tagen til Naade, men blev kort derefter — man tænke sig: Stabsofficer i Armeen. Hvilken Esprit maatte ikke saadanne Exempler skabe! Man kunde skrive Folianter om Alt, hvad der af den Slags passerede, efterat Kron-prinds Frederik begyndte at befatte sig med Armeen. Om disse unyttige Udgifter, som man paalagde Officererne, endda havde været i den gode Smags Interesse, saa havde dog den forfængelige Ungdom maaske deri fundet en Erstatning for Mangelen af Livets Nødvendigheder; men som oftest vare Uniformsforandringerne ligesaa smagløse som uhensigtsmæssige og havde ikke anden Virkning end Gjæld, Nederdrægtigheder og stum Fortvivlelse.

Min Uniform som Overadjutant hos H. M. Kongen (Carl XIII.) var: En mørkeblaa Kjole med gult Foder, Guldtresser om Krave og Opslag. Gule Knapper, hvori 2 Comman-dostave i Kors. Kjolen opheftes og knappes foran med en Rad Knapper. Benklæderne ere blaa, — hvide til Stads. Det daglige Gehæng er sort lakeret; desuden haves et bredt Guldgehæng, der lukkes med et Skilt, hvori det svenske Vaaben. Dertil Sabel med Guld-Porteépée og trekantet Hat med gul Cocarde af Silke og en mørkeblaa Fjær med gul Top.

Min Glæde over min foran nævnte tidlige Forfremmelse til Officer var, som bemærket, ubegrændset; men den skulde snart mørknes af følgende, høist ubehagelige Begivenhed:

Zahlkasserer i Christiania, Justitsraad Juel havde ad-26

ministreret den kongelige Kasse saaledes, at der i samme fandtes en betydelig Mangel. Jeg tror, Mangelen var saa stor, at hans Cautionister, trods hans betydelige Eien-domme, fandt sig beføiede til at opsige deres Caution

for hans personlige Tilstedeværelse. Juel blev derfor indsat paa Akershus Fæstning. Af Dumhed eller maaske efter Plan indrettede man en Arrest til ham over Porten til Hovedtangen. Hovedtangsvagten, 1 der forhen altid var besat med en Commandersergeant, fik nu en Officer til Commandeur. Den arresterede Juel havde særdeles mange Venner og stod i Forbindelse med de fornemste og rigeste Familier i Christiania. Man kunde derfor vente al mulig Anstrengelse for den Arresteredes Befrielse og. burde derfor have fordoblet Forsigtigheden med Hensyn til Valget af Arrestlocale. General v. Hesselberg var meget misfornøjet med Commandantens Valg i saa Henseende og paastod, at en saa vigtig Arrestant som Juel ei burde forvares paa den yderste Vold af Fæstningen og betroes til en enkelt Skildvagts Troskab. Men ingen Forestillinger kunde hjælpe hos den gamle, udlevede Commandant, Hs. Exe. Generallieutenant de Poumeau. Arrestlocalet forblev det engang valgte, og forat Tiden ikke skulde falde Arrestanten lang, eller maaske forat han desto lettere kunde blive hjulpet til at undvige, tillod man baade hans Frue, Venner og Tjener Adgang til hans Arrest. Et uheldigt eller, som jeg snarere tror, planmæssigt Bytte bragte mig paa Vagt i Hovedtangsvagten netop den Dag, til hvilken Undvigelsen var bestemt. Af Vagtmandskabet havde man underkjøbt en Soldat, som i hele Regimentet ansaaes for at være en særdeles nidkjær Mand. Maaske havde man bestukket flere. Ved Vagtinddelingen tildelte jeg en Mand Posten for Arrestanten; han frabad sig den,

1 Den laa tæt ved det nuværende Ridehus],27

hvorpaa den underkjøbte Soldat tilbød sig at tage Posten. Jeg fattede ingen Mistanke ved hans Tilbud; thi jeg savnede endnu Erfaring om den Slags Mennesker, og tildelte ham Arrestposten. Arrestantens Frue besøgte ham denne Dag som sædvanligt. Selv sad jeg hos ham til henimod Midnat. „ Han var temmelig oprømt og søgte at underholde mig med morsomme Fortællinger fra lykkeligere Dage. Som sagt, henimod Kl. 12 forlod jeg ham, lod hans Dør laase i min Nærværelse og gik ned i Vagten, hvor jeg gav den vagthavende Commandersergeant, Fjeldsted, Instructioner om Paapasselighed og Aarvaagenhed. Derefter gik jeg ind i Officersstuen for at tilbringe Natten med Læsning i Feltfortification, som jeg dengang studerede. Klokken slog 12, og Posterne bleve afløste; ved denne Afløsning kom den underkjøbte Soldat paa Post ved Arresten. Omtrent Klokken halv et styrtede man ind til mig med det skrækkelige Tilraab, at Arrestanten var rømt. Bestyrtet ilede jeg ud og op paa Volden til Arrestlocalet, hvor jeg fandt Skildvagten borte, Dørene aabnede med falske Nøgler og Arrestanten forsvunden. Jeg stod som forstenet.

Undvigelsen blev strax meldt og Arrestanten eftersat; men der var saa vel sørget for hans Undvigelse, at Hestene stode bestilte lige til den svenske Grændse. Over den låve Fæstningsvold havde baade han, hans Tjener og den utro Skildvagt firet sig ned i en Line, som var bunden om en Kanon, og som ovenikjøbet var overtrukket med Klædeslister, forat ingen af de fine Hænder skulde saares ved Nedstigningen. Jeg blev arresteret.

En skrækkelig Nat!

Næste Dags Formiddag blev der nedsat et Garnisons-forhør over mig, hvilket faldt saaledes ud, at Commandanten — efter Regimentets Rekvisition — maatte løslade mig af Arresten. Imidlertid græmmede jeg mig forfærdeligt, især over de mangfoldige Rygter, som den sorteste28

Ondskab satte i Omløb. Hvad man kunde vente, skede, nemlig at Juels Undvigelse foraarsagede megen Opsigt i Kjøbenhavn, hvorfor man syntes at true den gamle, svage Gom mandant med Regnskab for hans Uforsigtighed. Denne Trudsel bevirkede en forøget Ængstelse hos Com-mandanten, som haabede at finde Undskyldning for sit Forhold, naar han kunde paaberaabe sig Forseelser hos de vagthavende Officerer. Rygtet havde allerede omtalt nogle. For at finde disse nedsatte Commandanten et formeligt Inkvisitionsforhør. Ved dette opdagede man, at et Par Officerer — Lieutenanterne Waager og Lund — havde begaaet den store Uforsigtighed uden Commandantens Tilladelse at promenere med Arrestanten. Hvad mig angaar, opdagede man nogle høist ubetydelige Vagtforseelser, men for at give disse Opdagelser mere Vigtighed i Publikums Regjeringens Øine bleve baade Lieutenanterne Waager og Lund samt jeg arresterede paany. Efter mange Omstændigheder blev der endelig nedsat en Krigsret, som skulde paadømme denne Sag. — Dens endelige Dom blev, at jeg blev frikjendt for at have nogen Skyld i Arrestantens Undvigelse, og at min i henved 2 Maaneder udholdte Arrest blev anseet

som en Fyldestgjørelse for de smaa Tjenesteforseelser, som Commandanten paaankede for Krigsretten. Strax efter Krigsretten blev jeg løsladt af min Arrest. De to andre Lieutenanter bleve derimod dømte til Fæstnings-Arrest af forskjellig Længde. Afskrift af Krigsretsdommen maa findes mellem mine Papirer.1

Saaledes endte denne for mig ulykkelige Begivenhed, som har kostet mig ubeskrivelig Græmmelse, men som paa den anden Side lærte mig at iagttage en Forsigtighed i Tjenesten, som kom mig vel tilpas. Dette er den eneste Arrest og den eneste Krigsretsdom, som er overgaaet mig indtil denne Dag, — jeg har nu tjent i 34 Aar. Havde

1 [Findes ikke nuj.29

eg havt mere Erfaring og større Mistro til Mennesker, saa navde jeg maaske kunnet undgaa denne Ulykke; men kan nan forlange Erfaring hos en 4—5 Maaneder gammel Of-icer og Mistro til Mennesker i 18 Aars Alderen r -- Ifald eg havde orienteret mig tilstrækkeligt i Arrestantens Bekendtskaber og i den mistænkelige Maade, hvorpaa hans ^rrestlocale var blevet valgt og hans Arrest iværksattes, — saa burde jeg aldrig have tilbyttet mig eller rettere adet mig overtale til at tage denne Vagt for en anden Dfficer. Jeg burde heller ikke have givet den underkjøbte Skildvagt Posten for Arresten, da han tilbød sig at staa Daa denne Post, og, om jeg havde været yderlig forsigtig, aurde jeg selv have patrouilleret den hele Nat udenfor Arresten. Men om jeg havde iagttaget denne Forsigtighed, >om aldrig juridisk kunde kræves, — saa havde den sandsynligvis kostet mig Livet. Dette erfarede jeg ved en brtrolig Ytring af Auditeur Bergh, der var vel instrueret om den hele Undvigelsesplan, hvori det var bestemt, at jeg skulde opofres, ifald Planen ikke paa anden Maade kunde iværksættes. Men dette var nu ikke min Skjæbnes Plan, der snarere synes at sigte til at give mig in Advarsel om at iagttage den yderste Forsigtighed med A.lt, hvad der maatte betroes min Opsigt eller min Omsorg. Denne Advarsel har heller ikke været frugtesløs. Skulde nogen af mine Børn læse denne Fortælling, da lære de deraf at være yderst forsigtige i deres Kald og deres Optræden mod Andre.

Efter denne Begivenhed isolerede jeg mig en Tidlang fra Menneskerne, som jeg nu havde lært at mistro, og tog min Tilflugt til Studeringer, hvilket jeg ogsaa senere altid har gjort, naar jeg har villet forvinde Indtrykket af mødt Modgang.

Min værdige Chef, som stedse havde min praktiske Uddannelse for Øie, og som greb enhver Leilighed til at forøge samme, lod mig i Aaret 1785 ansætte som Officer3°

ved det Detachement af Artilleri-Corpset, som laa i Christiania. Foruden de praktiske Kundskaber, jeg derved erhvervede i denne vigtige Gren af Krigskunsten, kom jeg i Bekjendtskab med flere videnskabeligt dannede Officerer, der bestyrkede min Lyst til en udvidet Kundskab i Krigsvidenskaberne. Paa egen Haand studerede jeg derfor Mi-litair-Opmaaling, Feltfortification og lidt Artilleri, samt øvede mig i det tydske Sprog. Nogen rigtig Fremgang kunde jeg dog endnu ikke gjøre i de militaire Videnskaber, thi jeg manglede Veiledning, Bøger og især de fornødne Forkundskaber. Paa det franske Sprog begyndte jeg ogsaa i disse Aar og gjorde i en 3—4 Maaneder saavidt Fremgang, at jeg kunde læse og forstaa en let Forfatter. Men da min Sprogmester rømte for Gjæld, blev denne Undervisning afbrudt, og jeg glemte igjen mit Franske. Denne Ufuldkommenhed har ofte udsat mig for Forlegenheder og skaffet mig ubehagelige Øieblikke Sprogkundskaber ere overhovedet vigtige, især i det franske Sprog, naar man kommer i en vis Stilling i Verden. Det var min agtede Chefs Hensigt, at jeg — saasnart Leilighed gaves — skulde gaa i fransk Tjeneste. Han tilraadede mig flere Gange denne Vei til militair Uddannelse og Fremtid, og et Raad fra en saadan Mand blev snart en Beslutning for mig. Men senere Tids Begivenheder forandrede denne Plan.

I Aaret 1787 afgik jeg fra Regiments-Artilleriet og blev ansat som Adjutant ved Regimentet. Denne vigtige Post gav mig Anledning til ny praktisk Uddannelse. I denne Stilling havde jeg en Müller, en Linde og en Hegermann til tjenestegjørende Majorer, alle 3 vare dygtige i den militaire Detail og i de Kundskaber, som kræves af duelige Majorer. Jeg lærte derfor Adskilligt under disse dygtige Mænds Commando.

I Aaret 1788 blev det nordenfjeldske Regiment — med flere søndenfjeldske Regimenter — sammentrukket i3i

en Lystleir ved Frederiksstad. Denne Øvelse blev vigtig for mig. Hidtil havde jeg kun lært at kjende

Garnisonstjenesten, men nu fik jeg ogsaa Leilighed til praktisk at øve Leirtjenesten. Om Felttjenesten eller rettere om Tjenesten ved et Sikkerheds-Corps — baade naar Armee-corpset er i Hvile og i Bevægelse — havde man i Almindelighed meget dunkle og forvirrede Begreber, og man søgte heller ikke at opklare disse ved Øvelser i denne Leir. Den blev commanderet af Feltmarskalken, Hs. Durchl. Prinds Carl af Hessen-Cassel.1

Mod Slutningen af Leiren kom H. K. H. Kronprindsen — senere Frederik VI. — op fra Danmark. Blandt alle Regimenter udmærkede det nordentjeldske sig, hvorfor det trods alle Cabaler tilvendte sig Kronprindsens særdeles Bifald. De Øvelser, der bleve foretagne, vare ferøvrigt — som sædvanligt — lidet instructive. Leirens største Nytte var udentvivl, at den viste, at Armeen manglede praktisk duelige Stabs- og Over-Officerer, samt at man, ifald man vilde have nogen reel Nytte af Armeen, maatte være betænkt paa at organisere Anstalter til at danne begge Dele. Nogle af de nationale Regimenter viste sig at være under al Kritik. Dog gaves der i disse Regimenter adskillige duelige Officerer, som med en 3—4 Maaneders praktisk Øvelse i et godt Exercerinstitut kunde dannes til meget brugbare Mænd.

1 [Carl, Landgreve og Prinds til Hessen-Cassel, var født 19de Decbr. 1744, blev 1766 titulair Statholder og »Vice-Rex«, 1768 Statholder i Schleswig og Holsten, Generalfeltmarskalk og Præses i Generalitets- og Commissariats-Collegiet i Kjøbenhavn, 1772 tillige høist-commanderende General i Norge, hvilket han var til 1814. Han var Stkrs. af den hess. gyldne Løve-Orden, blev 1759 Ridder af den danske Orden l'Union parfaite, 17f 6 Ridder af Elcphanten, 1808 Dannebrogsmand og 1817 Storcommandeur af D. O. Døde 17de August 1836 92 Aar gl. Et kobberstukket Portrait af ham findes i Christiania mil. Samfund. (Meddelt af Hr. Archivfuldmægtig Lundh).]Efterat Leiren var hævet, blev det nordenfjeldske Regiment henlagt til Frederiksstad, som dengang var en behagelig og billig Garnison.

Felttoget i Sverige 1788. Førend jeg omtaler de senere Begivenheder, maa jeg give en kort Beskrivelse af Norges Feltmarskalk, Prinds Carl af Hessen-Cassel. Denne Prinds blev 1772 sendt op til Norge, hvor han ved sin populaire Omgang vandt almindelig Yndest. Saavidt jeg ved, havde han med den preussiske Armee deltaget i den korte bayerske Arvefølgekrig. Rygtet vilde vide, at den gamle Frederik den Store havde opdaget militaire Talenter hos denne Prinds, og dette Rygte opvakte hos os forfængelige Nordmænd en fordelagtig Mening om vor Feltmarskalks militaire Egenskaber. Hos mig faldt denne Mening allerede i Leiren ved Frederiksstad, hvor jeg ikke saa andet end Forvirring emanere fra Hovedkvarteret, og hvor vor sublime Feltmarskalk var aldeles uforstaaelig, naar han viste sig paa Pladsen. Der ligesom i Cabinettet var han en sand Confusionsmager. Dette erkjendte ogsaa den danske Minister Bernstorff, og en af mine diplomatiske Venner, Hr. G.........e,1 der havde megen Adgang til denne berømte Minister, forsikrede mig, at en af Bernstorffs Hovedgrunde til hans bekjendte Neutralitetssy-stem var hans grundede Mistro til Prinds Carls militaire Talenter og hans Frygt for ei at kunne fjerne ham fra Commandoen, om den danske Ståt blev indviklet i en Krig. Men om Andre havde grundet Mistro til hans militaire Egenskaber, da havde han selv en desto større Tiliid til dem, og denne Tillid var det nok, der i Forening med hans Ærgjerrighed udkastede hans Planer til Felttoget i Sverige og til at sætte sin Datter paa den danske Throne for derved at opnaa en Indflydelse, som for bestandig skulde grunde hans Magt og Betydning. Men endel af disse ærgjerrige Planer strandede aldeles

1 [Gulc'encrone ?] ,33

paa saadanne Tilfælde, som et middelmaadigt Hoved sjelden forstaar forud at beregne. Planen til Felttoget var allerede slet i den blotte Idee, endsige i Udførelsen. Istedetfor — som han i sin Misundelse haabede — at ydmyge sin talentfulde Svoger, Gustav III, forhøiede han, ved sine Bestræbelser derfor, meget mere denne mærkelige Fyrstes Glands. Det blev ham selv, der tabte sin Ære og den norske Nations Kjærlighed efter at have opofret 3—4000 Nordmænd af Mangel paa Foranstaltninger til Anskaffelse af de allerførste Fornødenheder til dette Abderit-Tog.

»Uden 01 og Mad er Helten ingenting«, siger Digteren, og foruden Levnetsmidler manglede det norske Ar-meecorps Klæder, Sko, Lazaretter, Læger, kort, næsten Alt, som udkrævedes for at vedligeholde Soldatens physiske Tilværelse i vort haarde nordiske Climat. Dette korte, men vanærende Tog skal foruden Mennesketabet

— kun meget faa faldt for Fienden, da Mængden omkom ved ufornødne Strabadser, Sult, Mangel og Elendighed, — have kostet Staten 6 Millioner Rdr., eller 4,800,000 Spdr. I Stockholm hævnede man sig ved de bitreste Anmærkninger og Smædeviser over den prostituerede Hærfører, i Petersburg foragtede man det hele Tog og forlangte det ikke fornyet, — i Kjøbenhavn knurrede man lydelig.

Efter Togets Slutning gik vor Helt med Kronprindsen til Kjøbenhavn. Hor maneuvrerede han en Stund bedre og opnaaede sin Hensigt at faa sin ældste Datter formælet med Danmarks Kronprinds. Hun var imidlertid et værdigt Subject for en Throne: Beskedenhed, Tække, Ynde og Forstand vare forenede hos denne elskværdige Prindsesse. Foruden Misfornøjelsen med det svenske Felttog paadrog nu Feltmarskalken sig Armeens Misfornøielse ved at indsætte par force et Par hessiske Eventyrere i Armeen. De fik begge et slet Endeligt.

Den forhaabede Indflydelse paa Svigersønnen forsvandt

ogsaa lidt efter lidt. Da Alt, hvad man havde haabet, var tabt, og ingen Udsigt til at vinde Noget blev tilovers, trak Prindsen sig tilbage til Gottorp. Feiden med Grev Schmet-tau i Pløen og det Narretog fra Norge, som deraf blev en Følge, forbedrede heller ikke Publikums Mening om Prindsen, som nu syntes kun at vegetere nogle Aar. Men i Aaret 1801 fremstod han pludselig igjen og fik Commandoen over de til Holsten marscherende Tropper. Jeg var ikke med paa dette Tog, men har hørt, at vor Felt-marskalk lignede sig seiv. Hamburgerne skulle især have vist sig uhøflige mod ham. Dette blev den sidste Commando, man betroede denne Confusionsmager. Ved Trop-pesamlingerne i Holsten 1803 og 1805 commanderede Kronprindsen selv, og Svigerpapa maatte lade sig nøie med at være Tilskuer.

Det nordenfjeldske Regiment laa — som før sagt — roligt i Frederiksstad, og intet Menneske ventede Uro. En Aften, som jeg sad nede og fordrev Tiden hos min Vært, blev der en voldsom Banken paa Gadedøren. Man løb for at lukke op, og ind traadte en Estafette med en Pakke Breve, som han forlangte, at jeg strax maatte expedere til Generalmajor v. Mansbach paa Frederikshald. Denne Estafette fortalte, at Kronprindsen og Prinds Carl af Hessen igjen vare komne til Norge. Jeg expederede strax Brevene ; men baade jeg og de Tilstedeværende bleve meget forundrede over disse Efterretninger. Imidlertid varede det ikke længe, førend Hensigten med dette uventede Besøg opklaredes; thi de fleste Regimenter flk pludselig Ordre til at gjøre sig marschfærdige og ufortøvet sætte sig i Bevægelse mod Rigsgrændsen. Saasnart et tilstrækkeligt Antal Tropper var samlet, rykkede Armeecorpset strax ind i Sverige, da man haabede at overrumple Göteborg. Til dette Tog blev jeg ansat som Brigade-Adjutant hos Generalmajor v Hesselberg, der commanderede en Infanteribrigade.35

Det berettes, at da man i et Selskab fortalte, at den norske Armee var rykket ind i Sverige ved Faklers Skin — dette maa have været Generalmajor v. Mansbachs1 Brigade — skrev et af Selskabets Medlemmer følgende Impromptu :

»Ved Glimt af tændte Fakler vor' Landsmænd gik derhen; vor Herre gjør Mirakler, om vi ser dem igjen.«

Let kunde Forfatterens Frygt være gaaet i Opfyldelse.

Jeg, som dengang var et ungt Menneske, glædede mig til dette Tog, da jeg haabede at se og lære meget. Men denne Forventning blev aldeles skuffet. Istedetfor i strategisk sammensatte og militairt ordnede Marscher og Bevægelser rykkede vi frem som asiatiske Horder under en tyrkisk Pascha. Ingen ordentlig Avantgarde, ingen Side-patrouiller og ingen Arrieregarde dækkede Colonnens Marsch ; Cavalleri, Artilleri, Infanteri og Bagage marsche-rede mellem hverandre i en regelløs Uorden; ofte udstrakte den saaledes irregulairt formerede Marschcolonne sig til en Længde, der var 4 til 5 Gange saa lang som dens Slaglinie. Min General knurrede og ærgrede sig. En Morgen red en vis Officer ham forbi, og idet han hilste, sagde han: »Hr. General I vi marschere nok her ligesom Israels Børn i Ørkenen!« Generalen svarede: »Det tror jeg med, maa Gud holde sin Haand over os, som han gjorde med Israels Børn paa deres Vei.«

I den før beskrevne Uorden marscherede vi saaledes frem, indtil Hovedkvarteret fandt eller naaede et bestemt Nattekvarter. Nu skiltes Tropperne, hvert Corps valgte sin egen Vei, indtil det fandt Kvarter. I denne tyndt

bebyggede Egn var det ikke sjeldent, at et eller flere Corp-

1 \Johan Frederik v. Mansbach, f. 1744, Chef for søndenfjeldske Inf.-Regt., Genen.llieutenant 1801, død 1803. — (B. Moes Tids-;kr. f. n. Personalhist. I. S. 462).]

ser intet Nattekvarter fandt, men maatte ligge under aaben Himmel. For Forpleining til Mennesker og Dyr blev der ikke sørget anderledes, end at man tog, hvad man forefandt, og derved fik de, som kom først, Noget, men de sidste Intet. Generalkvartermesterens Omhu syntes blot at indskrænke sig til Hovedkvarteret og ham selv. Ligesaa slet som dette Fag blev administreret, ligesaa sorgløst og forvirret var det vigtige Commissariatsfag. Man havde sammensat et Feltcommissariat af Mennesker, der vare aldeles uvidende i den militaire Detail og i det militaire Regnskabsvæsen. Derfor led Armeecorpset Mangel paa Alt, uagtet dette kortvarige Tog skal have kostet den uhyre, foran anførte Sum. Lazaretindretningerne lignede det øvrige, og man havde hverken duelige Læger eller et tilstrækkeligt Antal af dem. Tjenesteorden syntes man aldeles ikke at kjende: i de første 13 Dage efter Indrykningen i Sverige udgik ingen Parol-Befalinger fra Hovedkvarteret, ikke engang Feltraabet blev forandret. At rykke frem i en forvirret Marschorden var det eneste, man syntes at forstaa. Til vor Lykke forstod Fienden ikke at revse vor Skjødesløshed eller at straffe den i de valgte, usikre Nattekvarterer herskende Uorden.

Dersom Oberst Tranenfeldt havde paataget sig en Partigjængers Rolle, da havde han upaatvivlelig gjort vigtige Coups og høist sandsynligt bragt Danmarks Kron-prinds og Togets Feltmarskalk i Triumph til Stockholm. Saa overordentlig udsat, som man undertiden valgte Hovedkvarteret, havde dette været en saare let Sag, især Aftenen før Affairen ved Kvistrum. En svensk Landmaaler indsaa denne Sag rigtigere end den svenske Anfører og fattede en saadan Plan; men til hans Ulykke og vor Lykke betroede han Planen til aabenmundede Mennesker, som røbede samme, hvorfor Landmaaleren selv blev overrumplet, tagen til Fange og bragt til Norge, hvor han nok et Aars Tid sad paa Frederiksstens Fæstning som Statsfange. MenJ

Anføreren for den lille fiendtlige Magt var Cavalleriofficer og forstod nok ikke mere af sit Fag end at avancere, retirere og staa som en Mand. Derfor valgte Oberst Tra-nenfeldt en til sit Corps's Størrelse slet Post paa sin Side af Kvistrum Bro og lod sig der omgaa, slaa og tage tilfange med hele sit Corps. De Svenske forsvarede sig godt; men deres Artilleri blev meget slet betjent. Overhovedet var disse Troppers Dressur slet, men deres Bevæbning og Udrustning fortræffelig. Netop det Modsatte var Tilfældet med de Tropper, som angreb dem. Jeg bi-vaanede som sagt denne Affaire som Adjutant og blev af min General befalet at være hos Feltmarskalken under Fægtningen. Her oversaa jeg det Hele fra Begyndelsen til Enden.

Derefter rykkede man frem til Uddevalla, hvor man opholdt sig en Dag for at lappe Sko. Denne Forsinkelse hindrede os i at besætte Göteborg, som var Operations-object for de Tropper, der rykkede frem paa denne Vei. Man kom ikke længere end til Götaelv, med Undtagelse af en Brigade, der gik over denne Flod, men som maatte skynde sig tilbage for ikke at blive unyttig opofret. Gustaf III. havde nemlig naaet Göteborg, kort før vi kom frem til Götaelv, — og hans Nærværelse forandrede ganske vort Haab om at faa et morsomt Vinterkvarter i den nævnte By.

Engelske og preussiske Mediationer understøttede den kloge Gustaf og forskrækkede vor Feltmarskalk. Hans stolte Haab formørkedes, og hans ved Kvistrum erhvervede Laurbær visnede allerede ved Bredden af Götaelv. I Göteborg lo man ham ud, de norske Tropper fnyste af Vrede over Udfaldet paa dette Narretog. Der blev sluttet en Vaabenstilstand, hvori man glemte at indføre Bestemmelse om, at den ogsaa udstrakte sig tilsøs. Den opmærksomme Gustaf benyttede denne Forsømmelse til at borttage vore dev Kvistrum erhvervede Trofæer. En Lieutenant Hald38

maatte bøde for Feltmarskalkens Forsømmelse og fik uagtet frikjendt i to Krigsretter — sin Afsked. Denne despotiske Handling giver et ligesaa tydeligt Begreb om Feltmarskalkens Character, som Feltoperationerne om hans Duelighed. Efter nogle Underhandlinger og Trudsler maatte han drage sine Tropper tilbage fra Götaelv og

endelig rent forlade Sverige. Armeecorpset var angrebet af farlige Sygdomme og i det Hele i en bedrøvelig Forfatning. Hovedlazarettet blev i Frederiksstad, fornemmelig i den nye Caserne. Af Mangel paa Omsorg og Læger døde de Syge som Fluer, og den farlige Epidemi ophørte først at rase, da den haarde Vinter indtraf. Man skyede Lazarettet som et Pesthus.

Næste Aar blev en Commission nedsat for at undersøge Casernens Tilstand. Men hvor forbauset blev ikke Commissionen over den synlige Elendighed og barbariske Mishandling mod de Syge, som bemærkedes allevegne. Gangene vare opfyldte med Menneskeskarn, fordi de hjælpeløse Syge ikke havde naaet længere. Dørene til enkelte Sygeværelser fandt man tillaasede, og naar de bleve opbrudte, — ja, man maa gyse derover, — fandt man Cadavere af Mennesker, som vare blevne levende begravne i disse Pesthuler. En Officer, som selv var Medlem af denne Commission, har givet mig en Beskrivelse af dette Barbari, som overgaar al Forestilling. Jeg vil ikke nævne ham; han beklæder nu (1816) en af Armeens høieste Charger; maaske man efter hans Død finder Underretning om dette og mere.

Efter Felttogets Ende gik vor Feltmarskalk med Kronprindsen til Christiania. Den norske Armee skulde gives en ny Organisation.

I Christiania blev det bestemt, at jeg skulde følge med Kronprindsen til Kjøbenhavn for at ansættes i Hs. K. Høiheds Regiment. Jeg fulgte med i Suiten fra Christiania til Frederiksværn. Her gik Kronprindsen, Feltmar-39

skalken og dennes Søn, Prinds Frederik af Hessen, samt de fornemste Personer af Følget ombord paa Linieskibet »Oldenborg«, som senere forliste paa Taffelbugten ved det gode Haabs Forbjerg. Jeg blev placeret paa Fregatten »Storebelt«. Ved Udgangen af Havnen stødte »Oldenborg«, men man vovede alligevel at fortsætte Reisen. Den 6te December 1788 naaede vi Helsingørs Havn og bleve saluterede af Kronborg. Derefter gik Prindserne iland i Helsingør og reiste Landeveien til Kjøbenhavn, som illumineredes tre Aftener i Rad af Glæde over Kronprindsens lykkelige Hjemkomst, for hvilken de mere klartseende ikke havde været ganske rolige. Ved Hoffet havde Feltmarskalken endnu meget at sige; men Publikum var mindre tilfreds med ham, dog langtfra ikke saa opbragt som i Norge, hvor hans blotte Navn vakte Ærgrelse. Han turde heller aldrig mere se dette Land, hvis ædle Sønner vare blevne opofrede for hans Ærgjerrighed.TTT.

1789—1792.

Tidemand ansættes ved Kronprindsen Regiment. Livet i Kjøbenhavns Garnison. Videnskabelige Studier. Slet Disciplin. Generalerne Roep-storff og Leth. Frantz Biilow Adjutant hos Frederik af Hessen 1790. Lieutenanterne Schleppegrels og Meyers Klammeri med Lieutenant Flindt. Tidemand forsættes til iste jydske Regiment i Aarhus. Leir ved Haderslev. Prinds Carl af Hessens Intriger mod General v. Moltke. General v. Goltz. Tidemand udgiver Scharnhorsts Taktik.

Jeg fandt mig slet ikke fornøiet i Kjøbenhavn. Levemaade og Tænkemaade var altfor meget forskjellig fra den, jeg var vant ved i Norge. Climatet var mig i Særdeleshed ubehageligt. Men jeg var heller ikke gaaet til Kjøbenhavn for at more mig, men for at lære noget. Denne Plan udførte jeg ogsaa, forsaavidt mine Tjenesteforretninger tillode det.

Hos Professor Jacob Wolff hørte jeg først et Collegium over Carstens' Mathematik og siden et Collegium over den høiere Mathematik efter Vega. Hos Professor Kratzenstein hørte jeg et over Experimental-Physik, hos Professor Riisbrigh over Philosophi, hos Professor Saxtorph et meget interessant Collegium over Physiologi, hos Justitsraad Bugge over den theoretiske og sphæriske Astronomi, Physik og høiere Mechanik, hos Professor Rawert over militair Opmaaling og Karttegning etc. — Desuden læste jeg Alt, hvad jeg kunde faa fat paa om mit Fag. Jeg var flittig som en41

Bi, men desværre paa min Sundheds Bekostning. Af Professor Rawert blev jeg forestillet for den værdige General von Huth,1 der var Statsminister og Chef for Ingenieur-og Artilleri-Corpset m. v. Hos ham anbefalede jeg mig særdeles ved et veltegnet Kart over Hirschholm; dengang var nemlig Karttegning en sjelden Kunst i den danske Armee. Da man aldeles manglede et godt taktisk Værk i det danske Sprog, begyndte jeg i 1791, dertil

opmuntret af Kronprindsen, paa en Oversættelse af Scharnhorsts: »Handbuch fiir Officiere«, ßdie Del, der behandlede Tak-tiken, forsaavidt denne Videnskab var fremrykket paa Forfatterens Tid.

Saaledes omtrent var min videnskabelige Anvendelse af Tiden, medens jeg var ansat i Kjøbenhavns Garnison.

Strax efter min Ankomst til Kjøbenhavn blev jeg forflyttet som Secondlieutenant fra det nordenfjeldske Regiment i Norge til Kronprindsen, senere Kongens Regiment. Generalmajor Roepstorff var dengang Chef; han blev mig strax ugunstig, fordi jeg som Fremmed blev sat i hans Regiment. Ved enhver Leilighed, hvor han kunde, viste han mig sin Uvillie. Dette opvakte naturligvis heller ikke Tilfredshed hos mig med min nye Stilling. Regimentet stod ogsaa meget under, hvad jeg var vant til ved det nordenfjeldske; det havde ogsaa en maadelig Stab. Major v. F"albe — et indskrænket Hoved og en overdreven Mili-tairpedant, — var Oraklet i Stabsclassen. Capitain- og

1 [Wilhelm v. Huth var født i Sachsen 1712, stod i hessisk Tjeneste fra 1742 til 1762 og blev Generalmajor 1762. Han deltog i 17 Affairer i Syvaarskrigen 1763. Dansk Generallieutenant og Stkrs. D. O. 1766, Chef for Artilleri- og Iugenieur-Corpset 1771, General 1772, Ridder af Elephanten 1783, Statsminister 1784—96 og døde 1806, 94 Aar gml. Han forbedrede Norges Fæstningsværker og var Stifter af Norges geographiske Opmaaling. Portrait af ham findes i Opmaa-lingsbygningeu i Christiania. ('Historisk Beretning om Norges geographiske Opmaaling« af C. M. de Seue. Christiania 1878).]42

Subaltern-Classerne havde derimod adskillige duelige, endog talentfulde Officerer;Capitain Scholten var en videnskabe--lig dannet Militair, og Regimentsadjutanten, Capitain Har-bou, var i visse Maader et Geni. Garnisonens Comman-dant, Generalmajor Baron Haxthausen, var en duelig Militair, som vilde været endnu dueligere paa sin høie Post, naar han ikke var bleven saa ofte indskrænket af Kronprindsen, som befattede sig med al Slags ham uvedkommende Detailler. Imidlertid var han den eneste General, som vovede at byde Hofcommandoen Spidsen, og som forstod at forskaffe sig tilbørlig Respect. Omendskjønt Garnisonstjenesten ikke gik fuldkommen regelret i hans Commandostil, stod den dog paa det høieste Trin, som jeg har kjendt den. Senere faldt den dybt. Kronprindsens (senere Kongens) Regiment havde dengang noget Fortrin for de øvrige Regimenter i Garnisonen. Kronprindsen var den Tid næsten hver Dag paa Paraden, og man exercerede uden Ophør, men uden synderlig Fremgang. AfExercitie saa jeg intet særdeles godt, førend Scholten fik Exercer-skolen og han præsenterede Underofficers-Bataillonen. Fra den Tid er man gaaet mere eller mindre frem. Men eftersom Exercitien gik frem, gik den øvrige Tjeneste og især den vigtige Subordination tilbage. Da Herren selv (Kronprindsen) ikke kjendte andet end Exercer-Reglementet, over-traadte han selv ofte Tjeneste-Reglementets Regler, og da man mærkede, at dette Reglement ei var i Valeur, blev det tilsidesat af Andre og til Slutning næsten glemt. Herrens Detaillyst svækkede Stabens gamle Myndighed i Regimenterne, og hans ofte uforsigtigt ytrede Bifald til de unge Herrers Vittigheder over deres gamle Stabsofficerer nedrev Respecten, denne Grundvold for Subordinationen. Siden gik Subordinationens Forfald vidt; Subordinations-sager svævede uophørligt for Domstolene.

Saaledes fandt jeg de militaire Forhold i Kjøbenhavn, hvis Garnison stod under Herrens egen Commando og derfor43

blev betragtet som et Aftryk af hans Villie og et Mønster for den øvrige Armee. Dette var langtfra ikke efter mit Sind eller efter de militaire Regler, hvorefter jeg var opdragen. Jeg talte høit derom, glemte, at jeg stod i et Hofregiment, fuldt af Rapporteurer og Krybere; jeg overveiede ikke, at jeg kun forspildte min egen Lykke uden at gavne det Almindelige. Det varede heller ikke længe, før jeg modtog Beviser paa, at den forrige Yndest, man havde ydet mig, var falden flere Grader paa Hofthermometrets Scala. Jeg fortjente det; thi jeg kunde tænkt min Del i Stilhed og holdt min Mund. Imidlertid hjalp det mig meget, at jeg mistede min Regimentschef, Generalmajor Roepstorfif, dtr døde, og at Oberstlieutenant Bagger fik den midlertidige Commando over Regimentet. Denne Mand var min store Protector og forskaffede mig Premierlieutenants Character af ilte December 1789, hvorved jeg præjudicerede en stor Mængde ældre Secondlieutenanter i Garnisonen. Denne Forfremmelse var ikke retfærdig, blev mig til ingen Baade og forskaffede mig en Mængde Fiender, hvis

Fiendskab — endog efterat denne Uret var redresseret — har forfulgt mig indtil denne Dag. Jeg har i denne Henseende maattet sande, hvad Hertugen af Rochefoucauld etsteds siger: »Unser Neid dauert gewöhnlich viel langer, als das Gliick derjenigen, vvelche vvir beneiden.« Men denne Protection skulde ikke vare længe. Generalmajor v. Leth, der var beslægtet med den Biilowske Familie, blev forflyttet fra Norge til Chef for Regimentet. Om denne Mand ikke havde naaet Posten ved sin Familieforbindelse med Bülovv, da burde han havt den formedelst sine mærkelige Egenskaber. Han besad et mildt Ansigt, var ikke klog, men listig, besad en Ligegyldighed, som kunde taale at lade sig udle, endog af Yndlingerne, var eftergivende, saasnart han frygtede at mishage; for sine Undergivnes Tarv var han aldrig paatrængende, men forstod dog i rette Tid at lade falde et virkende Ord44

baade for sine udkaarede Yndlinge — dog vare disse meget faa — og for de Mænd, som han havde bestemt til Ofre for sit skjulte Had. Han afifecterede en Vankundighed, som stedse underdanig raadførte sig med Herrens Villie, og derfor stødte han aldrig an mod samme. Iøvrigt var han en middelmaadig Officer, en ussel Commandeur for Fronten, han declamerede sine Commando-Ord omtrent som en Raadstuetjener declamerer en Auctionsplacat — egensindig indtil Halsstarrighed mod sine Undergivne, i Almindelighed kold for deres Ve og Vel — og en lumsk Fiende, naar man havde mishaget ham. Ved disse Egenskaber holdt han sig ogsaa paa sin Post, indtil Alderen gjorde ham aldeles uduelig dertil. Det eneste, som man mærkede mishagede Kronprindsen hos denne Mand, var et Klædningsstykke, som han ikke kunde lide. Af Oeconomi bar Generalen en Tidlang hvide Skjægs-Buxer, som Herren gav Øgenavnet »Justitsraadsbuxer«. Men ikke destomindre bleve de dog baarne, til de vare opslidte. Fra første Øieblik af var denne Mand ikke efter min Smag, og jeg skulde snart erfare, at jeg heller ikke turde smigre mig med hans Bifald, uagtet han stedse var forekommende høflig. Den første Prøve derpaa indtraf i Aaret 1790. Jeg blev med endel andre Officerer af Regimentet commanderet til Fyen for at afhente Regimentets Nationale.

Prinds Frederik af Hessen skulde dette Aar comman-clere og have en Adjutant. Medens jeg var fraværende, ytrede Kronprindsen for General Leth, at han tænkte at udnævne mig til Adjutant hos Prindsen. Denne Hensigt stemte aldeles ikke med Generalens Planer for mig. Han forener sig derfor med en anden Fiende af mig, Major v. Falbe, om at forandre Kronprindsens Beslutning. Hegge gaa i Forening til Kronprindsen næste Dag paa Paraden og bede ham, at han endelig maatte lade mig forblive ved Regimentet, da man ellers ikke havde nogen Adjutant ved 2den Bataillon. I mit Sted foreslog45

Generalen sin Neveu, Frantz Bülow, til Adjutant hos Prind-sen, Forslaget blev antaget, og denne Tour banede siden Bülow Veien til hans nuværende Lykke.

Denne tilsyneladende ubetydelige Begivenhed, at Frantz Bülow istedetfor mig blev valgt til Adjutant hos Prindsen af Hessen og derved gjorde sin Lykke og erholdt vigtig Indflydelse, ei alene paa Danmarks — men man kan næsten sige paa Nordens — Skjæbne, vilde have havt ganske andre Resultater, dersom jeg var kommen til at indtage hans Plads, og om jeg med mit redelige Sind havde holdt mig paa denne. Jeg gjennemskuede tidligt Napoleons tvetydige og ærgjerrige Politik, og jeg vilde derfor, saavidt min Indflydelse havde strakt sig, upaatvivlelig have modsat mig Kongens Overgang til det franske System, og især vilde jeg i det vigtige Øieblik, da Jackson kom til Kiel, have arbeidet i Forening med Bernstorff hen til at lede Kronprindsen Valg paa den engelske Alliance. Bülow med Consorter valgte det modsatte System og gjorde det derfor umuligt for Bernstorff at formaa Kronprindsen til et fornuftigt Valg. Følgerne af Danmarks Forbindelse med Frankrige og dets upolitiske Feide med England ligger nu klart for Enhver. Følgerne af det modsatte Forhold ind-sees let af Enhver, som med nogen historisk, militair og politisk Kundskab kan betragte de senere Begivenheders Sammenhæng og naturlige Følger. Ved at vælge det modsatte politiske Venskab havde sandsynlig Frederik VI. nu siddet paa Skandinaviens Throne, maaske allerede i 1809 givet Krigen med Østerrige et andet Udfald og kunde nu have hersket over en stor og rig Ståt. Saaledes kunne tilsyneladende ubetydelige Begivenheder have overordentlig vigtige Følger. Bülows Valg var det ulykkeligste, Kronprindsen kunde gjøre, da han aldeles manglede baade de Kundskaber og den Character, som vare nødvendige, om han skulde være bleven nyttig paa den Post, han tilsidst kom.46

Ved en anden Leilighed skulde Regimentet comman-dere en Officer til Vallø for at bære en Orden efter en der død Prindsesse, som havde været Abbedisse i dette Kloster. Touren stod til mig, men, da Generalen vidste, at der ved denne Leilighed vilde falde en Present, var han egennyttig nok til at faa Commandoen til navnlig at commandere hans Søn til denne Tour. Lieutenant Leth fik et smukt Gulduhr for denne Umage. Nogen Tid efter vilde han ganske udenfor Rusten commandere mig til Helsingør for at overtage et lidet Commando, som en vis Lieutenant Bistrup — senere blev denne Generalens Yndling casseret for Tyveri — ikke længer kunde forestaa formedelst Kassemangel. Jeg hørte just paa den Tid adskillige Collegier, som jeg slet ikke havde Lyst til at afbryde Generalen blev meget vred over min underdanige Protest mod denne Commando. Da jeg havde aabenbar Medhold i Regimentet, soutinerede han ikke sin Egensindighed, men forandrede til hele Regimentets Forundring sin Beslutning. Lieutenant Toxwerd maatte gaa — aldeles udenfor sin Tour. Jeg faldt nu totalt i Unaade. Ikke bedre gik det med Regiments-Adjutanten, Capitain Harbou, som var bidende vittig og en særdeles Ven af mig. Vi bleve begge fordømte til at udstødes af Regimentet, saasnart der maatte aabne sig en passende Leilighed.

Denne traf ved et meget besynderligt Tilfælde. Der stod paa den Tid i Regimentet en Premierlieutenant Schleppegrell — i Familie med Generalen1 —, som allerede havde været et Par Gange i Castellet, og om hvem man allerede havde gjort adskillige Gadeviser m. m. Endvidere

1 [Denne Generalmajor Schleppegrell var Chef for thelemarkske Regiment og Fader til Frederik Adolph Schleppegrell, der blev norsk Officer 1808 og som saadan deltog i Krigen med Sverige 1809 og 1814, derpaa gik i dansk Tjeneste og faldt som General ved Isted den 25de Juli 1850 med de Ord: »Kun rask fremad, Folk!*47

stod der en Lieutenant Meyer, som dels havde et meget ubehageligt Væsen og dels havde tabt sin Agtelse i Regimentet, fordi der mumledes om en Prostitution, der havde' hændt ham ved et Spillebord. Fra disse Personers Selskab afsondrede de fleste øvrige Kammerater sig, og de maatte tage til Takke med deres eget eller i det høieste med de yngste Officerers Selskab. Disse to Herrer komme en Dag ind til Lieutenant Flindt af Regimentet, som havde været syg, opføre sig der meget uanstændigt, gjør Klammeri, overfalde hinanden ubevæbnede — kort opføre sig paa en pøbelagtig Maade. Denne lumpne Historie rygtedes snart i Regimentet, og da Personerne ei vare lidte og ei vilde tage Afsked, som man forlangte, besluttede Classerne at indgive en formelig Klage over deres Forhold samt forlange samme undersøgt og paadømt. Nuværende1 Oberstlieutenant Holst, der senere havde Sappeur-corpset, Generalmajor Weitzmann, Oberstlieutenant Hol ck og Kammerherre Roepstorfif vare egentlig de mest opbragte af Subalternclasserne — især den første og den sidste — og de, som mest dreve paa dassernes Klage. Jeg holdt mig næsten aldeles udenfor den hele Sag, især fordi min Ven, Overauditeur Caroc, som havde hørt Sagen omtale paa Paraden, kom til mig og bad mig, at jeg ei skulde befatte mig dermed.

I Begyndelsen blev den indgivne Klage og Classernes Iver for Regimentets Reputation optagen saa vel, at Capitain v. Harbou, der skulde reise til Jylland for at besøge sin Fader, blev takket derfor ved Afskeds-Audientsen hos Kronprindsen. Vi vare derfor alle rolige, og den indgivne Klage gik til Rettergang.

Men pludselig vendte Tænkemaaden sig. Istedetfor at betragte Subalternclassernes Klage som en streng Iver

1 [Skrevet 1816.]48

for at vedligeholde en uplettet Agtelse, begyndte man nu at betragte deres Forhold som et utilladeligt Indgreb i en privat Sag, der burde afgjøres af Vedkommende efter Ærens og ei efter Landets Love. Da man havde stillet den Høiestes Mening paa dette Synspunkt, blev denne Mening ogsaa almindelig forsvaret som den rette af enhver, der, som man siger, forstod at dreie Kappen efter Vinden. Imidlertid gik Sagen sin Gang ved Retten, og de afholdte Forhør beviste noksom, at de Anklagedes Forhold havde været pøbelagtigt og aldeles uværdigt for Officerer. Krigsretten dømte begge fra Livet; men Kongen formildede denne haarde Dom til Castels-Arrest. Senere bleve begge disse Herrer forsatte fra Regimentet, Lieutenant Schleppe-grell til Helsingør, hvor han ogsaa opførte sig slet og endte sit Liv med Selvmord. Saasnart man begyndte at betragte Sagen fra et andet Standpunkt, begyndte man ogsaa at efterforske Ophavsmændene til Klagen, og da denne Efterforskning fornemmelig skede ved Chefen, fik denne og nogle andre af Regimentets Stab dreiet Kronprindsens Mistanke paa Capitain v.

Harbou og mig. Vi bleve hverken hørte eller givne Leilighed til Forsvar, førend Capitain Harbou og nogle Dage efter jeg bleve forsatte fra Regimentet. Capitain Harbou blev placeret i 3die og jeg i i ste jydske Infanteri-Regiment. Denne pludselige Forsættelse vakte megen Sensation i Kjøbenhavns Garnison, endog mellem Publikum. Jeg blev i Begyndelsen rasende, vilde tage Afsked og gaa i fremmed Krigstjeneste; men Capitain Scholten og min brave Compagnichef, Capitain Zerzog, dæmpede endelig ved sine fornuftige Forestillinger mine overilede Beslutninger. Man vilde, jeg selv skulde gaa til Kronprindsen; men dette vilde jeg ikke paa nogen Maade. Efter en tre Ugers Forløb fik endelig den brave Capitain .'Zerzog mig overtalt til at tage Audience, som han ved en Ven havde foranstaltet. Imidlertid var nok Kronprindsen bleven noget nøiere underrettet om min49

Uskyldighed i den hele Sag. Han modtog mig noget forlegent, men ellers overmaade charmant. Hans Argument for min Forsættelse var, at Stabsofficererne — dette var hans Ord — havde udlagt Capitain Harbou og mig som Ophavsmænd til Klagen, og at han havde troet denne Formodning, fordi han vidste, at vi to havde de bedste Hoveder og den meste Indflydelse paa vore Kammerater. Jeg studsede ved dette Argument og forsikrede ham om min Uskyldighed, som han lod til at tro. Han bevilgede mig strax min Begjæring, at forblive i Kjøbenhavn til Exercertiden — min Forsættelse skede nok i Marts 1792 — og forsikrede mig fremdeles om sin Yndest og Naade.

Jeg blev meget lettet om Hjertet ved denne Audience, men langtfra ikke tilfreds, fordi jeg frygtede for Jylland som for Sibirien. Da Tiden kom, reiste jeg til Regimentet, hvor jeg blev meget artigt modtagen, — Regimentet garnisonerede i Aarhus —, og jeg marscherede kort derefter med Regimentet til Leiren ved Maybøll i Omegnen af Haderslev. Denne Leir var meget stor og udgjorde, om jeg husker ret, henved 26,000 Mand. Prinds Carl førte Commandoen. Som sædvanligt under hans Commando blev lidet lært ved denne kostbare Øvelse.

En Dag blev en Forpostlinie udsat, men med en ubeskrivelig Ukyndighed og Forvirring. Man forstod slet intet af denne Tjeneste. Jeg var commanderet med til denne Øvelse, og man glemte os rent i Hovedkvarteret. Det eneste, som blev øvet, var den sædvanlige Exercitie ved Regimenterne. Det schleswigske Infanteri-Regiment udmærkede sig ved en overordentlig Færdighed i sin taktiske Uddannelse. Siden jeg stod i det nordenfjeldske, havde jeg ikke seet noget lignende. Men Commandeuren, Oberstlieutenant v. Wildenrath, var ogsaa en Lærling af Generalmajor v. Hesselbergs Skole og en udmærket praktisk Officer. Denne Leir blev sluttet med en Maneuvre

mellem Prinds Carl og Generalmajor v. Moltke, en af de Generaler, som havde en særdeles Reputation i den danske Armee. Prinds Carl var misundelig derover og foresatte sig at prostituere Moltke. Dette var ikke let, naar man ikke vilde tage sin Tilflugt til uværdige Midler. Man valgte det sidste. Tværtimod Suppositionens udtrykkelige Ord og mod Aftalen — som General Moltke senere fortalte mig — udvidede man Maneuvren til et større Terrain, end Suppositionen bestemte. Man tournerede General Moltkes Corps og besatte et Défilé, som laa udenfor dette Terrain. Generalmajor Moltke og Alle ved hans Corps, som troede Maneuvren endt, bleve utrolig overraskede, da man paa Hjemmarschen fandt Défiléet besat. Vort Corps var virkelig afskaaret, og Maneuvren endte nu med en Seir over Moltkes Talenter, som Prinds Carl aldrig uden paa denne Maade kunde have afvristet denne virkelig duelige General. De jydske Regimenter marsche-rede derefter til deres Standkvarterer i Jylland; men de holstenske maatte under Commando af Prinds Carl og Ge-nerallieutenant Grev v. Goltz — en General fra Frederik den Stores Skole — gaa maneuvrerende tilbage. General v. Goltz skal derved have bevist sine superieure Talenter over Prinds Carl og derved lagt Grund til en fiendsk Kulde mellem begge. Saavidt jeg erindrer, fik General v. Goltz siden aldrig nogen Commando i dansk Tjeneste. Han blev paa en kort Tid employeret i portugisisk Tjeneste, kom derfra tilbage og vegeterede siden i Holsten til sin Død. Han var en udmærket Officer, og maaske netop derfor vilde man dengang ikke bruge ham.

Kort efter Regimentets Tilbagekomst til Aarhus reiste jeg tilbage til Kjøbenhavn.

Hensigten med denne Reise var at besørge Udgaven af min paabegyndte Oversættelse af Scharnhorsts Taktik, hvilken jeg paa Grund af min uventede Forsættelse havde5i

maattet afbryde for en Tid. Desuden blev jeg overdraget Regimentets Commissioner og Opsynet med Frifolkene i Kjøbenhavn.

Endnu i Aaret 1792 udkom min Oversættelse. Jeg levede meget stille og isoleret i Kjøbenhavn, omgikkes kun nogle faa Venner og fordrev min Tid med Arbeide og Studeringer.IV.

1793—1800.

Tidemand i Aarhus. General Harbou. Ove Høegh v. Guldberg. Tidemand gjør Besøg i Mandal 1794. General Huth ansætter ham som Landmaaler i Jylland. Tidemand forlovet i Aarhus 1796. Tidemands Børn. Tidemands Opmaalings-Arbeider i Jylland og paa Laaland. Oberst Brackel og Generalmajor Lepel. Tidemand gifter sig 10de December 1800.

I Foraaret 1793 vendte jeg atter tilbage til Regimentet, hvis Chef nu var General Harbou. Han var mod mig særdeles artig; men forøvrigt kan jeg ikke rose hans Forhold. Han var en ukyndig, interesseret og ubeleven Mand, Regimentet var ogsaa i en maadelig Forfatning. Stabs- og Capitainsclassen duede ikke meget, i de subalterne Classer fandtes adskillige Subjecter med gode Anlæg og enkelte udmærkede Mænd.

Dersom jeg ikke fandt meget i Regimentet, som trøstede mig i mit jydske Exil, da fandt jeg det udenfor samme i mit Bekjendtskab med den fordum i Danmark indflydelsesrige og stedse berømte Mand, Hs. Exe. Geheimeraad Ove Høegh v. Guldberg. Denne lærde og fortræffelige Mand var efter den Omvæltning, der 1784 fandt Sted i Ministeriet, bleven ansat som Stiftamtmand i Aarhus. Han viste mig megen Bevaagenhed og lærte mig meget ved sine overordentlig instructive Samtaler. Han gjorde mig opmærksom paa Historiens og Statsvidenska-53

bernes Vigtighed. Næst efter hos ham nød jeg en meget behagelig Omgang i Baron v. Güldencrones Familie paa Mosgaard, og endelig forslog jeg mangen Time paa en behagelig Maade hos min nuværende Svigerfader, da Capi" tain v. Jensen, som er en studeret og sjelden belæst Mand. Den øvrige Tid anvendtes til Læsning og til at instruere en ung Officer ved Regimentet, Lieutenant v. Storm, i Mathematik. Jeg levede iøvrigt meget stille og havde de godt; men Opholdet i Aarhus og ved Regimentet var mig dog ikke behageligt. Jeg fik Hjemve, og da min Broder, Toldinspécteur Tidemand, gjentagende havde anmodet mig om at besøge ham i Mandal, besluttede jeg mig hertil.

Saasnart Regimentets Exercitie var forbi Sommeren 1794, udførte jeg min Beslutning og reiste tilsøs til Mandal. Jeg overraskede min Broder og hans Kone paa en behagelig Maade. Opholdet hos dem og overhovedet i Mandal maa jeg henregne til en af de fornøjeligste Perioder i mit Liv. Min Broders Hus, hans Svoger, Sø eute-nant (nu Commandeur) v. Posts, Grosserer Giertsen og Knudsens, Tolder Hagerups og Sorenskriver Frederiksens o. Fl.s udgjorde en yderst behagelig Conversationscirkel, som meget ofte blev forøget ved interessante Fremmede fra alle Verdens Kanter, som Søfarten bragte Mandal. Jeg forblev der indtil Foraaret og tog en meget vemodig Afsked fra min fortræffelige Broder og Svigerinde samt alle øvrige Bekjendte paa dette behagelige Sted. L eute-nant v. Post var befalet fra Christianssand at nedføre en Transport norske Matroser til Kjøbenhavn og havde lovet at tage mig med sig, derfor gik vor Reise først fra Mandal til Christianssand. Her bleve vi opholdte af contrair Vind i 11 Dage. Endelig blev Vinden god. Vi afseilede derfor og naaede Morgenen derefter Sigte af Jylland, men fik contrair Vind og maatte vende tilbage til Norge samt søge Havn i Arendal. Her maatte vi opholde os i 17 Dage, førend Vinden vilde favorisere vor videre Reise;54

men da den blev god, tilbagelagde vi Reisen til Kjøbenhavn i 36 Timer.

Da man begyndte Udskiftningen i Danmark, havde man begaaet den Uforsigtighed ei i Forveien at afstikke de nye Veilinier. For nu at forebygge i Fremtiden, at Veilinierne skulde fordærve Udskiftningerne, eller disse genere Veienes Directioner, — besluttede Generalcommis-sionen at lade opmaale det Terrain, hvorover de nye Veie skulde gaa, samt at lade Veilinierne afstikke, forat Land-inspecteurerne kunde tage Hensyn dertil ved de endnu tilbagestaaende Udskiftninger. Til at forrette disse Opmaalinger blev der antaget en hel Del Officerer. — Da jeg var kommen til Kjøbenhavn, tilbød Hs. Excellence General v. Huth mig ogsaa Andel i dette Arbeide, som jeg modtog. Jeg blev anvist Veistykket mellem Randers By og Hobro i Jylland. Byerne skulde maales i en firdobbelt

Maalestok og Terrainet 3000 Alen paa enhver Side af Landeveien.

Jeg opholdt mig kun kort i Kjøbenhavn for at kunne være ved Regimentet til Exercertidens Begyndelse. Da denne var forbi, reiste jeg til Randers for at begynde min Opmaalingsförretning, hvilken jeg fortsatte, saalænge Aars-tiden tillod. I Efteraaret 1795 gik jeg igjen tilbage til Aarhus og forblev der Vinteren over. Dette Ophold blev overmaade vigtigt, fordi jeg Marts 1796 blev forlovet med min nærværende Kone, da Frøken Christiane v. Jensen.1

1 rObersiincle Tidemand, der miltede 4 af sine 5 Børn, overlevede sin Mand i 33 Aar. Hun var født 1777, levede i Danmark til 1817 ; i Drammen til 1841 og i Frederiksværn til den nteMaii86i, da hun døde, 84 Aar gl. — Paa et Stykke Papir, paa hvilket hun havde noteret de Dødsfald, der vare indtrufne i Familien, anfører hun blandt andet »Den lode Decbr. 1826 bortreves min ældste Datter, Ferdi-55

Jeg vil her optegne, hvad jeg ved om hendes Familie. Hendes Oldefader paa fædrene Side skal have været Kjøbmand i Schleswig og havt 2 Sønner; den ene kom i svensk, den anden i dansk Militairtjeneste. Den, som gik i svensk Tjeneste, avancerede til Oberst, blev Commandant i Wismar og døde ugift.

Den anden — min Kones Bedstefader — blev Oberstlieutenant i dansk Tjeneste, men maatte tidlig søge Afsked formedelst en Tunghørighed, som hidrørte fra en heftig Forkjølelse, paadragen i Beleiringen ved Stralsund, som han bivaanede. Hans Søn, min Svigerfader, tjente sig op til Oberst1 og tog derefter sin Afsked. Han havde 5 Børn, deriblandt en Søn, der er Officer, og en Datter, der blev gift med Major i det fyenske Infanteri-Regiment, Grev Hans Rudolph v. Trampe.

Min Kone og jeg har havt følgende Børn: 1) Ferdi. nandine, født i Aarhus 1801, død i Drammen 1826. 2) Hans, født i Aarhus 1803, død i Drammen 1823. 3) Iver, født i Aarhus 1805, død i Drammen 1817. 4) Emilie Samsine,2

nandine. Dette Tab gnavede altfor voldsomt ved min Mands Hjerte. Til denne Jammer kom endnu Overvældelsen af Miskjendelse og Tilsidesættelse, — alt dette ødelagde aldeles hans Sundhed, og den 28de April 1828 segnede ogsaa han i Graven. Ingen Mindesten prydede hans tause Grav: men mit taknemmelige Hjerte oppebærer hellig hans dyrebare Erindring.»]

1 [Oberst v. Jensen dede 15de April 1829.]

* r»Min yngste Datter, Emilie Samsine«, — skriver Oberstinde Tidemand i 1832. — »var blevet gift den 21de Juli 1829 med Præsten Chr. Schjønning Wulff og afreiste den 30te Juli til sit Bestemmelsessted, Bj ei lands Præstegaard i Christianssands Stift. I Mai 1830 reiste jeg til hende for at være hende behjælpelig i hendes forestaaende Barselseng. Den 28de Juli 1830 om Aftenen Kl. 12 blev hun forløst med et lidet Pigebarn. Under utallig Jammer fik hun Kl. 1 atter en liden Pige. Den følgende Dags Aften slog hendes unge Hjerte for sidste Gang. Gud gav, Gud tog — nu sidder jeg, den56

født paa Samsø 1808, [død 1830]. 5) Einar, født i Kjøbenhavn 1811.1

Herren give min Kone og mig Held for denne Børneflok, som er min daglige Bekymring. Vor ulykkelige Pengeforfatning og deraf flydende slette Gagering er Aarsag i, at jeg ei kan gjøre, hvad jeg ønskede og indser burde ske for disse Børns Opdragelse og Undervisning. Men Føde og Klæder skulle først tilveiebringes. De maa — som jeg — stræbe at indhente, hvad der nu af en bitter Trang bliver forsømt. Ambition og Flid kan oprette Meget; dette har min egen Erfaring lært mig. Vil Gud give mig Evne dertil, skal jeg gjøre, hvad jeg kan for at oprette, hvad der nu forsømmes. Dør jeg, haaber jeg, at mine Børn vil opfylde deres Pligter mod deres Moder, elske hinanden indbyrdes, blive flittige, dydige og ærekjære Mennesker samt aldrig foretage nogen Handling, der vanærer deres Faders Støv og deres Fædrenenavn.2

arme forladte Moder — og optegner dette for min eneste tilbageblivende Søn«. — Den ene af de foran nævnte Tvillinger døde strax, den anden levede og blev gift med Toldkasserer Harald Malling i Laurvig.]

1 Einar Tidemand gjennemgik Søcadetinstitutet i Frederiks værn, blev Officer 1831 og Capitain i Marinen 1854.

I sine yngre Dage for han flere Aar til Coffardis og førte derpaa en Tid Dampskibet »Constitutionen« —det første hertillands — i Postfart langs Kysten.

I 1861 blev han ansat som Krigscommi:sair i Tromsø. Er nu bosat i Christiania, gift (for 2den Gang) med Frøken Karen Grip fra Bergen, har 3 Døtre og 2 Sønner, hvoraf den ældste, Nicolaj Tidemand, Læge i Stavanger, er gift med Frøken Kamma Stilling og har en Søn, Einar T., født 1880.]

' [Her meddeler Forfatteren i en Anmærkning af 19de Decl.r. 1826 en Del Detailler om sin ældste Datter Ferdinandines Sygdom og Død den lode December 1826 og om hendes højtidelige Begravelse den 18de December s. A., hvoraf følgende Uddrag her anføres:]57

Saavidt jeg ved om min Svigermoders Familie, da var hun en Datter af salig Conferentsraad v. Buchwald, som henhørte til det holstenske Ridderskab, var Ridder af St. Anna-Ordenen og Herre til Godset Fresenborg i Omegnen af Oldesloe i Holsten.

Jeg vil nu igjen vende mig tilbage til mit eget Livs Begivenheder.

Den 24de November blev min Datter Ferdinandine syg af Nervefeber. Med Undtagelse af enkelte lyse Øieblikke manglede deu Syge sin Samling. Natten mellem den 9de og lode December var en af de gyseligste Nætter for mig, hendes Moder og Søster, da vi hvert Øieblik ventede, at den os alle ubeskrivelig kjære Syge skulde opgive sin Aand. Hun maa selv have ventet Døden; thi om Natten udraabte hun med stærk og ren Stemme: »Mein Gott, die Abschiedsstunde ist hart».— Mod Morgenen nynnede hun en Psalme, og den 10de December 1826 om Formiddagen Kl. 10J døde hun, samme Dato, som jeg for 26 Aar siden havde holdt Bryllup med hendes Moder. — Ferdinandine var af Naturen begavet med et meget lyst Hoved og besad dertil et ædelt og ømt Hjerte. Hun gjorde sig yndet og elsket af alle Mennesker. For mig var hun et ubeskrivelig kjært Bam, en øm Veninde og derfor ogsaa en tro Ledsagerinde paa alle mine Reiser. Hendes Død blev ubeskrivelig smertelig baade for Forældre, Sødskende og Venner. — Den 18de December om Morgenen Kl. 9 blev hun begravet. Yndest og Agtelse for den Afdøde forskjønnede paa en for mig rørende Maade hendes Jordefærd. Tolv unge Mennesker af Byens bedste Familier havde udbedet sig at løfte Kisten paa og af Ligvognen og i Kirken bære den op til Alteret Disse 12 unge Mænd forenede sig der med 12 unge Piger i at synge Psalmerne. Præsten Arup holdt en skjøn Ligtale. Kirken var propfuld, men der herskede en overordentlig Stilhed; Enhver var maaske stemt til Vemod ved at se en saa ung, livlig Pige allerede at staa paa Ligbaaren. Hendes og hendes Broder Ivers Grave findes paa Strømsø Kirkegaard. Begravelsen kostede 150 Spd •58

Tidlig om Foraaret 1796 reiste jeg til Omegnen af Viborg, hvor jeg opmaalte en Del Landsbyer af Holmegaards Gods, og da jeg var færdig dermed, retournerede jeg til Regimentet for at bivaane dets Exercitie. Efter Exercertiden fortsatte jeg Opmaalingen af mit Veistykke, som eg tilendebragte dette Aar. En Copitegning af Randers By fik Magistraten i Randers; den blev ophængt paa Byens Raadstue og er senere bleven stukket i Kobber til Randers' Beskrivelse. Da jeg var færdig med min Tegning af det opmaalte Kart, reiste jeg til Kjøbenhavn for at aflevere samme, forblev der en 6 Ugers Tid og retournerede igjen til Aarhus. Under mit Ophold i Kjøbenhavn havde jeg Audience hos Kronprindsen, som lovede mig Capitains Character og befalede mig at indgive min Ansøgning derom, men da jeg endnu havde en stor Del Formænd i Armeen, modsatte Generalitets-Collegiet sig denne Forfremmelse, og jeg forblev, hvad jeg var!

[797 fik jeg en ny Opmaalingsforretning for General-Veicommissionen fra Lemvig til Nørre Vosborg paa Vestkanten af Jylland.

Jeg begyndte denne Forretning strax efter Exercertiden og fortsatte samme saalænge, som Aarets Tid tillod. Derefter retournerede jeg til Aarhus.

I Vinteren blev jeg gjennem Professor Rawert i Kjøbenhavn anmodet om at paatage mig en Opmaaling over Grevskabet Knuthenborg i Laaland. Denne Opmaaling skulde fornemmelig have til Hensigt at skaffe et fuldstændigt Generalkart over Grevskabet og især over dets Skove, da Eieren, Hs. Exe. Grev v. Knuth, stod i et Slags Ae-cord med Regjeringen om Leverance af Egetømmer til Flaaden. For at bedømme denne Forretnings

Omfang reiste jeg strax efter Exercertiden 1798 til Laaland, paa hvilken Tour jeg aflagde et kort Besøg hos min Broder Iver, Præst i Utterslev, og reiste saa fra Laaland til Vestkanten af Jylland for at fuldende min forrige Aar begyndte59

Opmaalingsforretning. Denne blev og tilendebragt samt Kartet tegnet om Vinteren og oversendt til den kongelige General-Veicommission. Det var ogsaa dette Aar, at jeg tilsendte Kronprindsen en af mig opfunden Forandring med Hanerne paa Geværlaasen. Efter min Idee skulde Hanen have dobbelte Stene. Tegningen dertil findes mellem mine Papirer. Man fandt det for kostbart at udføre denne Indretning; imidlertid modtog jeg en Taksigelse fra Kronprindsen gjennem hans Adjutant.

I denne Vinter blev jeg accorderet med Grev v. Knuth om den laalandske Opmaaling, og for den Aarsags Skyld blev jeg fritagen for at bivaane den sædvanlige Foraars-Exercitie. Jeg medtog Lieutenant v. Rønne af det. danske Liv-Regiment til Hovedmedhjælper, da Forretningen skulde være færdig i Sommeren 1799 og umulig kunde færdig-gjøres af mig alene. Den 3die August 1799 blev jeg allernaadigst forundt Capitains Character. Jeg havde nu tjent i 17 Aar, 2 som Underofficer, 51/2 som Second-lieutenant og circa 9V2 som Premierlieutenant. Jeg havde nyligen fyldt mit 33te Aar.

Den 16de August 1799 afreiste jeg fra Aarhus, fulgt af min tilkommende Svoger, dengang Fændrik Jensen. som skulde være min Assistent ved Forretningerne, som begyndte den 19de Mai. Jeg afstak en Hovedlinie tvært igjennem Grevskabet; Lieutenant Rønne fik den ene og jeg den anden Del, som laa paa hver Side af denne Linie. Den 10de October blev jeg færdig med min Andel, hvorefter jeg tilbragte 3 Maaneder paa en meget behagelig Maade hos min Broder Iver i Utterslev.

Den 3die Januar 1800 forlod Fændrik Jensen og jeg min Broders Hus. Vi fulgtes til Vordingborg; men her gik han til Aarhus og jeg til Kjøbenhavn, hvor jeg indtraf den 9de Januar. Mit Ophold her anvendte jeg fornemmelig til at færdiggjøre mit Kart, hvilket var et vidtløftigt Arbeide. Da Kartet var færdigt og afleveret,I 76

afreiste jeg den 23de April tilsøs fra Kjøbenhavn og naaede den 26de om Eftermiddagen Aarhus. Medens jeg opholdt mig i Kjøbenhavn, havde jeg erholdt en ny Op-maalingsforretning fra Viborg til Ringkjøbing. Da Regimentets Exercitie var forbi, afreiste jeg den 9de Juli til denne Forretning.

Allerede i Aaret 179? var Generalmajor v. Harbou udnævnt til Commandant paa Frederiksorts Fæstning og Oberst v. Brackel havde ført Commandoen af Regimentet. Denne Mand, der som Capitain ved det schleswig-ske Regiment ikke ansaaes for duelig til Majors-Chargen, havde — ved sin Broder Kammerherrens Indflydelse — nu erholdt Duelighed til at commandere et Regiment. Han var ikke nogen ufornuftig Mand, skrev vel for sig, men var myope, en daarlig Soldat, allerede ilde seet i Regimentet og i Byen formedelst uværdige Handlinger og lod sig styre af Enhver, men fornemmelig af sin Søn. Det sidste var en Lykke, da Sønnen var en duelig, praktisk Officer. Imidlertid skulde Regimentet, som stod tilbage, ikke gjøre noget Fremskridt under denne Mands Commando. 180? kunde ikke Broderens Protection holde ham længere. Han gik da af som Generalmajor, og Generalmajor v. Lepel blev Regimentets Chef. Denne Mand var et indskrænket Menneske, en maadelig Officer og en overordentlig Grobian; men derhos var han en ærlig og honnet Mand, hvilke Egenskaber dog ikke vare nok til at ophjælpe et forfaldent Regiment. Jeg var saa ulykkelig længe at mishage ham; men til Slutningen blev denne Mand min ivrigste Protector.

Den ute Juli 1800 begyndte jeg min Opmaalings-Forretning fra Viborg, jeg fortsatte den til henimod Slutningen af October og retournerede derpaa til Aarhus. Jeg havde bestemt mit Bryllup til dette Efteraar. Min brave Kjæreste havde trolig stræbt at faa vor huslige Indretning i Orden. Alt var net og pent og vi begge meget6i

glade. Ingen af os anede alle de Ulykker, hvormed Fremtiden var svanger, og som paa saa mange Maader skulde strø Torne paa vor Vei. Held osl at vi dengang vare uvidende om alt dette, og at vi derfor levede nogle lykkelige Øieblikke. Stiftsprovst Jansen — senere Biskop i Aarhus — forrettede vor Vielse [den lode December], J eg levede meget lykkelig Resten af dette Aar.v

1801-^1804.

Tidemand Ingenieur paa Samsø. Forholdene paa denne 0. Kritik over Grev Danneskiold-Samsø-. Major v. Czernickow, en lærd, men upraktisk Ingenieur. Admiral Parker giver Ordre til at afbryde Slaget paa Kongedybet den 2den April 1801, men Nelson lystrer ikke. En Defen-Mons-Commission paa Samsø 1802. Et anerkjendende Brev af 14de August s. A', til Tidemand. General v. Moltkes Indflydelse. Tidemand sætter Søbatterierne i Aarhus i Forsvarsstand.

Aaret 1801 blev et i mange Henseender vigtigt Aar for Danmark, der hidtil havde havt store Fordele af den Krig, som havde raset i de sydligere europæiske Lande. Velstand indstrømmede endnu over den dansk-norske Ståt; men Uveiret nærmede sig. Man kunde forudse, at det i Norden sluttede Forbund vilde væbne England, og at denne Magt ved et djærvt Slag vilde forekomme Virkningerne deraf. Danmark stod i Spidsen af Forbundet og burde væbnet sig mod det første Stød; men man syntes at være rolig i Kjøbenhavn, indtil Efterretningen om de engelske Rustninger endelig frembragte nogen Activitet. Den iode Februar ankom der en Generalstabs-Ordre til Regimentet, at give en Commando til Flaaden, som skulde marschere, saasnart Folkene vare indkomne. Endvidere blev Regimentet beordret at indkalde sin gevorbne Styrke. Jeg skulde havt Commandoen over det Mandskab, som var bestemt til Flaaden, men den ute ankom der Ordre fra General v. Moltke — commanderendc; General i Nørre-63_

Jylland —, at jeg skulde gjøre mig færdig at afgaa med Hr. Ingenieurmajor v. Czernickow til Samsø, og da dette Eiland i saa lang Tid sysselsatte min Virksomhed, maa jeg give en foreløbig Efterretning derom.

Eilandet Samsø ligger i den nordre Del af Storebelt. Alt, hvad der kommer ind eller gaar ud fra Beltet, kan strax oversees fra denne 0. Communicationslinien mellem Sjælland og Jylland, fra Aarhus til Kallundborg, gaar ogsaa forbi denne 0. Paa Grund af sin Beliggenhed har den i gamle Tider været en sand Vikingestation (Sørøverstation), som bevises tydeligen af de gamle Slotte: Visborg, Brattingsborg og Hjortholmen m. fl., hvoraf endnu sees mere eller mindre kjendelige Levninger. Den kunde igjen blive en farlig Søstation i en Fiendes Hænder, naar den blev behørigen fortificeret og besat. Denne 0 eier desuden under Kyholmen en Havn med 2 Udløb, hvoraf det østlige eller Lindholmen har Dybde for smaa Fregatter og det vestlige saavelsom Havnen selv har Dybde for Linieskibe. Med denne Havn staar en anden Havn i Forbindelse, som gaar op ved Lilleøre og snor sig mellem Holmene næsten lige til Stævns. Denne Havn kan rumme et stort Antal Transport- og mindre Skibe. Paa den vestlige Side af Besser Rif findes endnu et betydeligt Bassin for mindre Skibe, hvilket kunde blive brugbart, naar Riffet med vedbørlig Forsigtighed blev gjennemgravet. Denne 0 udgjør et Grevskab, som tilhører Familien Danneskiold-Samsø; dog bor Greven ikke paa Øen, men paa Gissen-feldt Kloster i Sjælland. Øen er omtrent 3V2 Mil lang og indeholder omtrent 2V2 Q Mil. Den er meget frugtbar og kan i gode Aaringer udskibe henved 20,000 Tdr. Korn, mest Byg. Øen har 5 Kirkesogne, 2 Herregaarde, 300 Bondegaarde, 500 Huse og 20 Veirmøller. Den har en Toldinspecteur. Grevens Forvalter betragtes som Grevens F'uldmægtig og som Øens fornemste Embedsmand, da han paa Grevens Vegne besørger Amtmandens Forret-64

ninger. En Birkedommer besørger Justitsvæsenet. Øens Eier er hverken klog eller dum,, er en vindende, men ingen solid Person, lover meget, holder lidet, har en ubestandig Character, som let bøies af en krybende Smigrer og styres ganske af sin Kone. Han ved at krybe i rette Tid og trods hans naturlige Karrighed at gjøre Ofre til saadanne Personer, som han tror har Magt til enten at hæve hans Person eller hans Rygte. Man bliver let bedragen af hans affecterede Patriotisme, indtil man lærer at kjende den, at den blot dreier sig paa Egennyttens Axel. Nogle af Præsterne paa Samsø regjerede Grevinden og hun igjen Greven. Endnu var hans Anseelse ved Hoffet ubetydelig; men da Adjutant-Perioden begyndte ret at florere, vidste han gjennem endel af denne Periodes Mænd — fornemmelig Bülow — at vinde Kongens Yndest i den Grad, at han en Tidlang blev Gjenstand for den almindelige Opmærksomhed. Men efterat Bülow havde lært at kjende Grev Danneskiolds sande Character af en Cabale, hvori han deltog for at styrte Bülow, der dog havde hævet ham, faldt min Hr. Greves Actier betydeligt, og han maatte drage sig næsten rent tilbage fra Hoffet. General Bülow skal derefter have sagt ham græsselige Sandheder og be-handfet ham paa en høist foragtelig Maade. Dette er omtrent Characteren af den Mand og af det Land, hvormed jeg i flere Aar fik saameget at bestille.

Den 27de Februar 1801 afreiste jeg med Hr. Major v. Czernickow til Samsø og ankom der omtrent Kl. 2 om Eftermiddagen, i Underofficer og4Mand af det iste jydske Infanteri-Regiment var min hele Hjælp, hvormed jeg skulde begynde et betydeligt Fortifications-Arbeide og indrette Øens Defensionsvæsen. Landet selv skulde forskaffe alle øvrige Hjælpemidler. Opgaven var uløselig, og jeg maatte alene stole derpaa, at et eller andet lykkeligt Tilfælde vilde redde mig; thi ellers var baade jeg og denne Post aabenbar tabt. Major v. Czernickow, jeg og Forvalter65

Friis afreiste Dagen efter Ankomsten til Kyholmen. Majoren meddelte mig sin Plan til Havnens Befæstning og aftalte tillige det Fornødne til Arbeidets Udførelse med Forvalter Friis. Indbyggerne skulde udføre dette vidtløftige Arbeide paa en Holme, hvortil Arbeiderne daglig maatte sættes næsten V* Mil over Vandet, og som laa fra l/2 til 3 Mile borte fra deres Bopæle. Man kunde forudse, at denne Bestemmelse ikke kunde gaa i Tidens Længde. Jeg var bekymret derover, men mest over, at jeg og de stakkels Indvaanere skulde spilde vor Tid og Arbeide paa Udførelsen af en Befæstningsplan, der slet ikke duede, hverken med Hensyn til sin Form eller til de faa Midler, man havde til at forsvare samme. Ingen Forestillinger herimod fra min Side kunde hjælpe. Hr. Majoren befalede mig at udføre, hvad han havde udkastet, og jeg maatte adlyde. Major v. Czernickow var en temmelig lærd Officer, forstod sin royale Fortification, men var et borneret Hoved; han forstod lidet af Feltfortificationen og endnu mindre af Kystdefensionen, hvorom hans mange slet anbragte Kystbefæstninger i Nørre-Jylland bære de kjende-ligste Vidnesbyrd,.

Indtil den 6te Marts beskjæftigede Majoren og jeg os med at bestemme Værkernes Beliggenhed, tracere Hovedlinierne og profilere Søbatterierne. Fremdeles fik jeg i disse Dage samlet de fornødne Fartøier til Arbeidernes Transport og overført Arbeidsredskaberne til Kyholmen, hvor Arbeidet først skulde tage sin Begyndelse. Den 6te Marts begyndte Arbeidet paa det vestre Søbatteri, Major Czernickow reiste tilbage til Jylland og overlod nu til mig at sørge for alt det øvrige. Den iode Marts ankom Sø-capitain Stub og Ingenieurcapitain v. Krag med 2 Vei-Piqueurer fra Sjælland samt Ordre fra Generalitetet at besørge de fornødne Befæstninger paa Samsø. Collegiet maatte have været uvidende om, at Kronprindsen gjennem General v. Moltke havde beordret mig derover. Jeg

blev meget forundret over disse Herrers Ankomst og de ikke mindre ved at forefinde mig der! Efter noget Overlæg reiste begge igjen tilbage til Sjælland og overlod Arbeidet til mig, som allerede havde begyndt samme. Den 22de Marts ankom Capitain v. Kühn, som senere blev udnævnt til Commandant over Kyholmen. Denne Mand var en duelig, nidkjær og ærlig Officer, men et haardt, mistænkeligt, misundeligt og chikanøst Menneske. Min ellers ubehagelige Stilling paa Samsø blev derfor meget forværret ved denne Mands Ankomst, uagtet jeg i alle Maader blev fritagen for hans Commando som Commandant.

Den 30te Marts Kl. 6 om Morgenen forcerede den engelske Flaade Øresund, og Kl. 8V2 var den hele Flaade igjennem. Mange uvidende Militaire holdt dette Forsøg for umuligt, efterat Kronborg havde faaet sine nye Sø-batterier; men nu viste det sig, at disse kostbare Værker næsten ingen anden Nytte gjorde end at forøde Ammunition. Distancen er for stor.

Den 2den April forefaldt det vigtige Slag i Kongedybet ved Kjøbenhavn, som blev Ouverturen til den dansknorske Stats Ulykke. De Danske fægtede tappert, men havde placeret sig slet til at forsvare et Défilé, som Kongedybet var. Iblandt mine Tegninger maa findes et Udkast til en anden Disposition. Jeg maa her anføre en meget interessant Oplysning angaaende dette Slag, som er mig meddelt af Kammerherre Güldencrone, som var en særdeles intim Ven af den engelske Minister i Kjøbenhavn:

Kong Georg den 3die af England, som personlig elskede Kronprindsen af Danmark, fordi han var en Søn af hans ulykkelige Søster, Caroline Mathilde, gav med Uvillie sit Samtykke til Expeditionen mod Danmark, men maatte give efter for sine kongelige Pligter mod England. For at forekomme, at Danmark, hvorimod det første Stød67

var stilet, skulde lide altfor meget, blev Admiral Parker, førend han afseilede fra England, befalet til en privat Au-

dience hos Kongen. Ved denne Audience erholdt Admiralen den private Instruction af Kongen at handle varsomt med Danmark og ei foretage mere mod dette Rige end høist nødvendigt, forat Danmark paa en god Maade kunde uddrage sig af det nordiske Forbund. Men da Admiralen kom for Kjøbenhavn, fandt man det danske Hofs Tænkemaade saa ugunstig stemt mod England, at der maatte bruges Magt for at forsøge, om man ei kunde imponere dette Hof. Den iste April blev det derfor paa den engelske Flaade besluttet at gjøre et lemfældigt Forsøg mod den danske Defension, som Admiral Nelson mente snart vilde overgive sig. Dette Forsøg iværksattes den 2den April, men istedetfor et lemfældigt Forsøg forvandlede det sig til en haardnakket Bataille, da den danske Defension, uagtet sin slette Stilling, gjorde en fortvivlet Modstand. Da Admiral Parker mærkede, at Forsøget tog denne Vending, gav han Admiral Nelson Ordre (Signal) til Bataillens Ophør, men Nelson, som ikke vilde opofre noget af sin erhvervede Reputation paa et mislykket Forsøg mod den danske Defension, vedblev den begyndte Bataille, indtil Fienden var ødelagt og han bleven Herre over Kongedybet, hvorfra Kjøbenhavn kan bombarderes, og som var det Punkt, man sloges om.

Da dette Øiemed var opnaaet, sendte Admiral Nelson en Parlementair for at bevirke Bataillens Ophør. Admiral Nelson skal have været meget forlegen, fordi han — mod Admiral Parkers Ordre — havde vundet denne Seir; og det var kun hans store Reputation, som reddede ham fra en Krigsret, da han kom tilbage til England. Med det Bombardement, som under Bataillen skede mod Kjøbenhavn, vilde man blot ængste, ikke skade. De Danske, som vare uvidende om de modsatte Motiver, der styrede de britiske Anførere under denne Bataille, gjorde mange

5*68

høist urigtige Commentairer over de fiendtlige Admiralers Forhold. Som bekjendt blev der efter denne Bataille sluttet en Convention mellem det danske Hof og de engelske Anførere. Til Lykke for Danmark indtraf den russiske Keiser Pauls Død i denne Tid.

I Holsten amuserede Prinds Carl Hansestæderne Hamburg og Lübeck, fik nogle Penge, men indlagde sig ingen Ære.

Paa Samsø arbeidede jeg paa at oprette et Landværn af Indbyggerne til Forsvar. Med Befæstnings-Arbeidet gik det langsomt formedelst Beboernes Uvillie i at forrette. Den 27de Marts kom Grev Danneskiold svindsende over til Samsø for at bringe Orden tilveie i Arbeidet og medvirke til Landværnets Oprettelse. Han gjorde megen Kvalm, men liden Nytte og skyndte sig bort. fra halvgjort Arbeide. Foruden Landværnet blev ogsaa oprettet en Landstorm. Den iste April allerede reiste Greven igjen, — jeg ønskede ham Lykke paa Reisen! Indbyggerne ved-bleve at være vrangvillige i Henseende til de militaire Arbeiders Udførelse. Den 14de April modtog jeg Efterretning fra General v. Moltke om Vaabenstilstanden. Den 6te April var min Kone ankommen, hvilket meget lettede mit besværlige Liv. Vi boede i Stavns By hos en skikkelig Bonde. Hun forblev hos mig til den 25de Juli. Den 29de Juli modtog jeg Ordre fra Generalcommandoen om, at Indbyggernes militaire Arbeider skulde ophøre i Høstens Tid, samt at jeg den 3die August skulde møde General v. Moltke i Aarhus. Den 10de afgik jeg igjen fra Aarhus til Samsø efter at have gjort adskillige Aftaler med Generalen om Defensionen.

Jeg fik et Commando af det fyenske Infanteri-Regiment, som gjorde mig tusinde Spektakler, og som til Slut-69

ilingen — formedelst Insubordination — maatte tvinges med et Executions-Commando. Saavidt var Subordinationens Forfald allerede avanceret i den danske Armee. Den 3die September modtog jeg Kronprindsens Ordre at opmaale Kyholmen, Lindholmen og Besser-Riff, hvilken Forretning jeg begyndte den 7de October. Den 3die November havde vi en complet Orkan. Da jeg var bleven færdig med disse Arbeider og nogle andre Arrangements, afseilede jeg den 22de November fra Samsø til Aarhus

Jeg skulde nu levere flere Karter af de sidst opmaalte Steder paa Samsø. Til Assistance ved dette Arbeide fik jeg Lieutenant Peder Wulff af Sø Etaten, samt af iste jydske Infanteri-Regiment: v. Harbou, v. Kucker og v. Jensen. Da disse Karter vare færdige, bleve de indsendte, og jeg modtog en Gratification af 600 Rdr. for min Umage med Opmaalinger DHrr. Officerer, som havde tegnet, fik en proportionel Gratification.

Da man indsaa, at den af Major v. Czernickow lagte Plan til Samsø Havns Befestning var uduelig, blev der i

denne Vinter befalet en Commission, bestaaende af Grev Danneskiold, Commandeur-Capitain Stub, Ingenieur-Capi-tain v. Krag, Commandanten, Capitain v. Kiihn, og mig, som skulde udkaste en ny Plan for Defensionen paa Samsø, hvor Commissionen samledes Foraaret 1802. Jeg adskilte mig snart fra de øvrige Herrer Medlemmer i Commissionen i Henseende til tvende Punkter: I Henseende til Befestningen vilde mine Herrer Medcolleger gjøre Kyholmen og jeg Armhovedet ved Lilleøre til Hovedpunktet i Befæstningskjæden; — i Henseende til Landmilits-Indret-ningen vilde jeg, at Samsø Indvaanere skulde udgaa af Sø-Enroulleringen og alene tjene ved Defensions-Corpserne paa Øen; men dette stemmede ei med Grevens Interesse, og derfor kunde denne Mening heller ikke vinde Tilhæn" gere i en Commission, hvori Grevens blotte Nærværelse syntes at nedslaa al Opposition mod hans egoistiske Me-7°

ning om Sager, som han iøvrigt slet ikke forstod. I Befestningens Detail differerede jeg ogsaa meget fra Capitain v. Krags Plan.

Medens Commissionen var samlet, kom Hs. Kongl. Høihed Kronprindsen med General v. Moltke til Samsø. Begge kjendte til Differentserne mellem Commissionens Medlemmer, og da disse ikke kunde enes, blev jeg af Kronprindsen befalet til ham at indgive min separate Mening om Sagen. Denne Befaling fordoblede mit Arbeide. Da Hovedpunkterne vare afgjorte i Commissionen, skiltes vi ad; men om Efteraaret maatte jeg igjen tage over til Kallundborg for hos den militaire Præses, Commandeur Stub, at fuldende Commissionens Arbeide. Dette tilligemed mit Arbeide blev nu indsendt, og siden den Tid har jeg aldrig hørt til nogen af Delene 1 Sandsynligen har Grev Danneskiold faaet det Hele undertrykt.

Det allerstørste Bevis paa Kronprindsen Tilfredshed med mit Arbeide og mit Forhold paa Samsø modtog jeg noget efter hans Nærværelse der i følgende Skrivelse til det iste jydske Infanteri Regiment:

»Naar de Diætpenge, som den ved det iste jydske Infanteri-Regiment staaende Capitain v. Tidemand nu nyder for sit Arbeide paa Kyholmen, ophøre, skal han ifølge høieste Befaling for sit udmærkede militaire Talent og nidkjære Flid ved Anlæggene paa Kyholmen og Samsø bringes i allerunderdanigst Forslag til et saadant aarligt Tillæg til sin Stabscapitains Gage, at han derved erholder fuld Compagnichefs Gage.

Regimentet vilde derfor indberette hertil Collegiet, naar ovenomtalte Diætpenge ophøre, paa det at man da herpaa kunde bevirke Kongelig Resolution.

Kjøbenhavn, i det Kongelige Generalitets- og Com-missariats-Collegium, den 14de August 1802.

Adeler. Peymann. Outzen.

Hassier. Kirchhoff.

Gløersen.«5i

Denne for mig smigrende Ordre opvakte overordentlig Sensation og Misundelse, — en saadan Naadesbevisning var endnu uhørt i Armeen. Kronprindsen holdt endnu paa Penge.

Men jeg havde den Gang ei alene været saa heldig at vinde Hs. Kongl. Høihed Kronprindsens, men ogsaa den commanderende General v. Moltkes Yndest. Denne blev min Ven og Protector indtil sin Død. Han var paa den Tid Danmarks virksomste General. Han besad mange Kundskaber, havde et yderst brilliant Hoved, havde tjent med Udmærkelse i en af Tyrkerkrigene mellem Rusland og Tyrkiet, havde et ypperligt politisk Blik, var utrættelig og sin Konge hengiven med Liv og Sjæl. I denne Tid havde Generalen en overordentlig Indflydelse hos Kronprindsen. Hans fleste Misundere, som for det meste var Smaakryb, nagede hemmeligt paa hans udmærkede Yndest og — den faldt. Dog vedligeholdt Generalen til sin Død Kronprindsens Agtelse for hans Iver, Talenter og Duelighed. Gud være lovet, at denne patriotiske General ikke oplevede Danmarks senere Skjæbne, hvilken han forudsaa og frygtede for, da Adjutant-Perioden begyndte. Hvor mangen Gang kjørte han ikke nedslaaet og sørgmodig fra Kiel!

Alle de Ubehageligheder og Fortrædeligheder, som jeg havde havt paa Samsø, gjorde mig kjed af de Samsøi-ske Affairer. Jeg søgte at blive entlediget derfra og opnaaede endelig dette efter nogen Vanskelighed. I Foraaret 1803

var jeg bleven paalagt at istandsætte Søbat-terierne i Aarhus, som vare blevne ødelagte af Søen. Imedens jeg arbeidede derpaa, marscherede Regimentet til Holsten. Da jeg var færdig med Batteriernes Istandsættelse, blev jeg entlediget som Generalcommandoens Aide-Ingenieur, reiste efter Regimentet og overtog Commandoen over Oberstelieutenanten, Grev v. Schulenburgs 2det Musketer-Compagni. De forsamlede Tropper cantonnerede.7 2

Blandt andre Øvelser begyndte man nu ogsaa at øve Felttjenesten; men man havde ingen Forskrifter, og faa eller ingen af Stabsofficererne havde Begreb om denne Tjeneste. Man øvede Sottiser. Mangel paa Forskrift bevægede mig til at gjøre et Udkast for mig selv, hvilket findes mellem mine Papirer.

Jeg for min Person var indkvarteret hos Justitsraad Kiihlmann paa Schwartenbeck ved Kanalen, hvor jeg nød et yderst behageligt Ophold. I Efteraaret 1803 retour-nerede jeg med Regimentet fra Holsten. Hjemmarschen fra Eckernførde til Aarhus varede fra 4de til og med 16de September, altsaa i 13 Dage, hvoraf 4 Rastdage.

Jeg beboede dengang min egen Gaard paa Rosengade i Aarhus, men den var saa forfalden, at den næsten var ubeboelig. Gaarden havde en god Frugthave.

I Aarene 1804 og 5 forblev jeg til Tjeneste ved Regimentet og commanderede 2det Musketer-Compagni. For mig selv syslede jeg i Aaret 1804 med næsten at ombygge min Gaard og anlægge min Have. Det kostede mig meget, men derefter boede jeg godt; — dog skulde jeg ikke længe nyde godt af denne Bekostning og Ulei-lighed.VI.

1805 -1810.

Tidemand med Regimentet til Holsten 1805, Adjutant hos General Moltke. Armeen anlægger Sorg for General Huth Leiren ved Bockel i Juli 1806. Uheldig Mønstring for Kronprindsen. General Lepel og Flere afskediges, Tidemand Major. Oberst Bauditz som Chef. Tropperne drages ud af Holsten 1807. En Generalstab paatænkes oprettet, iste jydske Regiment marscherer til Nyborg, hvor Tidemand forbedrer Fæstningsværkerne. Kjøbenhavns Bombardement 2den—5te Septemberl8c>7. Tidemand Commandant paa Samsø i 3 Aar fra December 1807. Han organiserer Øens Forsvar. Linieskibet »Prinds Christian«, Capitain Jessen, ødelægges af Fienden 22de Marts 1808. Skarp Kritik over den nye Generalstab. Uduelige Officerer ved det nyoprettede Landværn. Kanon-flotillen. De fransk-sp an ske Tropper. Finantserne. Capitain Ræder forbedrer Kyholmens Befæstning 1809. Oversigt over Aaret 1809. General Ewald drager paa egen Haand mod Stralsund. Tidemands Contro-verser med Grev Danneskiuld 1810. Kongen tilretteviser Tidemand, der begjærer sig forflyttet og tager til Kjøbenhavn. Oversigt over Aaret 1810.

Endelig nærmede det vigtige Tidspunkt sig, at jeg for Alvor skulde indkastes i Verdensbegivenhedernes store Strøm og følge dennes uimodstaaelige Magt. I September Maaned 1805 fik Regimentet pludselig Marschordre at gaa til Holsten. De Kortsynede smigrede sig med, at denne Marsch ligesom i Aarene 1801 og 3 blot skulde blive en militair Promenade til Holsten; men jeg troede at ahne et mere langvarigt Ophold og mere vigtige Følger. Derfor arrangerede jeg mine Sager, som om jeg aldrig mere skulde se mit Hus igjen, og overleverede Justitsraad74

Hviid et forseglet Brev, som indeholdt Oplysninger om alle mine private Affairer m. m.

Generalmajor v. Lepel var Chef for Regimentet, Oberstlieutenant, Grev v. Schulenburg var Commandeur for 2den Bataillon, Premiermajor var v. Kellermann og Secondmajor v. Maull; jeg var endnu Stabscapitain i Regimentet og commanderede 2det Musketer-Compagni.

Den ßdie October 1805 marscherede Regimentet om Morgenen tidlig fra Aarhus. Sørgmodig skiltes jeg fra min høifrugtsommelige Kone og fra mit smukke Hus, som jeg aldrig mere skulde bebo. I Rendsborg erfarede jeg, at min Kone den 13de October lykkelig var bleven forløst med en Søn, hvilken Efterretning glædede mig.

Regimentet marscherede til Hohenwestedt, i hvis Omegn det skulde have sit Cantonnement. Jeg blev tilligemed Compagniet indkvarteret i Hohenwestedt og en Del mindre Byer. Generalmajor v. Lepels Brigade bestod af iste og 3die jydske Infanteri-Regimenter samt 2den Bataillon Schleswig. Denne Brigade henhørte til den 3die Armeedivision under Generallieutenant v. Moltke, hvilken Division bestod af Generalmajor v. Lepels Brigade,

sjællandske Jægercorps og Batteriet i Nordtorff. Divisionskvarteret var i Bordesholm, Armeecorpsets Hovedkvarter i Kiel. Kronprind" sen førte selv Commandoen. Prinds Carl var mellem de ansatte Generaler, men havde ikke en Section at com-mandere over. Feltcommissariatet bestod af: Kammerherre v. Møsting (nu Finantsminister i Danmark), Generalmajor v. Haxthausen (Hovedkvarterets Spøgefugl) og Etatsraad Heintzelmann. Den hele Armee var inddelt i en Avantgarde, 3 Divisioner og en Reserve.

Kort efter min Ankomst til Holsten blev jeg tilbuden at være iste Divisions-Adjutant hos Hs. Exe. Generallieutenant v. Moltke, hvilken Post jeg modtog med Taknemmelighed. Den 27de October 1805 tiltraadte jeg denne I'ost. Generalen havde nu følgende Adjutanter: mig,75

Capitain v. Bruun, Secondlieutenant v. Wegener af det ßdie jydske Infanteri-Regiment samt en Commandoskriver. Forretningerne bleve delte saaledes, at jeg og Lieutenant v. Wegener fik den 3die Division og Capitain v. Bruun og Skriveren beholdt den jydske Generalcommando.

Den 9de November bleve Regimenterne tilstillede en trykt Instruction i Henseende til Felttjenesten, og over samme skulde nu holdes theoretiske Forelæsninger, ligesom denne Tjeneste herefter skulde praktisk øves.

Mod Slutningen af dette Aar døde Capitain v. Boca-tius, og jeg blev den 3die Januar 1806 i hans Sted allernaadigst udnævnt til Chef for Grenadercompagniet, dog forblev jeg i min Post som Divisions-Adjutant. Premierlieutenant Grev v. Fædder commanderede mit Compagni, men han var en daarlig Officer og Compagniet i en meget maadelig Forfatning.

Efter Befaling fra Hovedkvarteret anlagde Armeens Officerer den 10de Mai 1806 Sorg paa 8 Dage for den afdøde General v. Huth. Denne Æresbevisning var fortjent

General v. Moltke reiste paa en kort Tid til Jylland, og Generalmajor v. Lepel overtog Befalingen over den ßdie Armee-Division. Ved Parol-Befaling af 17de Mai blev jeg beordret at være hans Adjutant. Fra denne Dag forandrede Generalen sit Sindelag mod mig og blev mig overmaade bevaagen. Saaledes kan et nøiere Bekjendtskab ofte forvandle Fiendskab i Venskab. Den 22de Juni overtog General v. Moltke igjen Commandoen over Divisionen.

Den 10de Juli 1806 blev 2den og 3die Armee-Division sammendraget i Omegnen af Bockel. Det iste og 3die jydske Infanteri-Regiment, 2den Bataillon Schleswig og begge de ridende Batterier camperede, men de øvrige Tropper cantonnerede. Generallieutenant v. Moltke førte Commandoen over de camperende Tropper. Kronprindsens Hovedkvarter var i Bramstedt og General v. Moltkes i Bockel.Leiren var meget slet valgt. En Tegning af denne Egn maa findes mellem mine Planer.

Der var sendt 2 preussiske Officerer til Hovedkvarteret. Vort Forhold til Preussen var imidlertid ikke det bedste. De Tropper, der stode i Leir, camperede i »ordre de ba-taille«. Kronprindsen holdt Special-Revue over forskjellige Regimenter. Den 12te Juli kom ogsaa Touren til det i ste jydske Infanteri-Regiment.

De preussiske Officerer vare nærværende. Regimentet havde i flere Aar havt maadelige Chefer og stod virkelig tilbage for andre Regimenter i Armeen; men særdeles Uheld tilstødte ogsaa den Dag, Regimentet skulde præsenteres. Kronprindsen blev allerede ved mit Compagni, der commanderedes af den uduelige Grev Fædder, sat ud af Humeur, og dette forvirrede næsten alle de øvrige Compagni-Commandeurer, hvorimellem der dog var adskillige duelige Officerer. Maadeligt var det, men endnu slettere gik det. De preussiske Officerers Nærværelse gjorde Kronprindsen endnu mere fortrædelig og i den Grad opbragt, at han lod Generalmajor v. Lepel og Oberstlieutenant v. Schulenburg arrestere. Denne Historie gjorde en skrækkelig Larm i Armeen. Naar saadanne Ubehageligheder møde, tiltror Egenkjærligheden aldrig sig selv, men Andre Skylden. Saaledes gik det ogsaa her. Man troede, at jeg havde sværtet Regimentet hos General v. Moltke og han igjen hos Kronprindsen. General v. Lepel var virkelig saa honnet, at han slet ikke troede Muligheden af en saadan nederdrægtig og usandsynlig Handling, men Oberstlieutenant v. Schulenburg laante derimod sit Øre til denne dumme og ondskabsfulde Formodning-og blev mig kold og fiendsk fra denne Dag. Det gjorde mig ondt at tabe Schulenburgs Venskab, da jeg baade agtede og elskede denne yderst retskafne Mand.

Den 17de Juli opbrød Leiren, og Tropperne marsche-rede til deres forrige Cantonncments.77

Efter den ubehagelige Tildragelse med det iste jydske Infanteri-Regiment paafulgte en hel Revolution i Regimentet, og følgende Officerer bleve afskedigede : Generalmajor v. Lepel, Majorerne v. Kellermann og Maull, Capi-tainerne Lewershusen, Dame og Briand de Créwecoeur samt Lieutenanterne Grev Fædder og Marcussen.

Generalmajor v. Bauditz blev Regimentschef (dengang endnu Oberst), Zütphen og jeg Majorer (af 3die Oc-tober 1806) m. v., hvorved jeg forbigik 2 Formænd i Capitains-Classen. Denne Præjudice vakte megen Larm i Armeen og en stor Fortrydelse i Regimentet. Man troede, at General v. Moltke af Partiskhed for mig havde bevirket min overordentlige Forfremmelse; men deri var Generalen saa uskyldig, at han endog — i det første Øieblik — blev opbragt derover. Det var ene og alene Kronprindsens eget Indfald, hvori Prinds Frederik af Hessen, som dengang syntes at ynde mig meget, havde bestyrket ham. Efter mit Avancement til Major i Regimentet vilde Hs. Kongl. Høihed strax have mig til min Post, hvorfor jeg afgik som Divisions-Adjutant hos General v. Moltke, og hans Søn, Capitain Andreas v. Moltke, blev min Eftermand. Med Vemod tog jeg Afsked fra min værdige General og gik til Regimentet, som canton-nerede i Omegnen af Dragø og Hohenwestedt.

Af Oberste v. Bauditz, som man havde givet Regimentet til Chef, forventede man nu Underværker; men denne Forventning faldt dybt, da man lærte ham at kjende. Han besad en slet Character, var doven og forstod næsten intet Andet end at overdrive Propretéten. Sin Søn fik han indsat som Capitain i Regimentet for i ham at opstille et Mønster for de andre Compagni-Chefer. Denne Patron var et maadeligt Subject baade som Menneske og Officer. At modellere ureglementsmæssige Uniformer, polere Knapper, spionere i alle Compagnier for at rapportere Faderen — deri bestod hans største Force. Han havde78

en afgjørende Indflydelse paa Faderen, og hans Dom, hans Venskab eller Uvenskab var ogsaa Faderens. At omskjære Uniformer med flere saadanne Bagateller udgjorde vor nye Tjenestes fornemste Omsorg, og jeg maa tilstaa, at man bragte det vidt heri. Dette kaldte man at forbedre et forfaldent Regiment, og da Regimentet ved næste Præsentation blinkede i Øinene paa Vedkommende, fandt man alt fuldkomment indtil Chefen med hans Hr. Søn. De dueligere Officerer i Regimentet ærgrede sig og taug.

Da jeg meldte mig til Tjeneste ved Regimentet, susede og brusede alle Gemytter over den indtrufne Revolution. Jeg forrettede nu nogen Tid Premiermajors Tjeneste; men jeg kunde ikke udrette meget nyttigt, da Chefens Øie og den almindelige Virksomhed alene var henvendt paa Pudse-Systemet. Tildragelsen ved Stockels-dorff mellem de Franske og General v. Ewald frembragte nu en Bevægelse i det hele Armeecorps. Det iste jydske Infanteri-Regiment fik pludselig Ordre at marschere til Omegnen af Nordtorfif; men efter nogle Dage rykkede vi igjen tilbage i Regimentets sædvanlige Cantonnements ved Dragø og Hohenwestedt. Dog forbleve vi her kun til Slutningen af November, da Regimentet blev beordret til at tage sine Cantonnements bag Eideren; iste Bataillon marscherede til Friderichstadt i det Schleswigske, medens 2den Bataillon cantonnerede i Omegnen ved Husum. Da Major v. Ziitphen kom tilbage, afgik jeg fra Tjenesten ved i ste Bataillon i Friderichstadt til 2den Bataillon paa Landet. I Slutningen af December erholdt Regimentet Ordre til at marschere til Fredericia i Jylland, hvor vi rykkede ind i de første Dage af Januar 1807. Hjemmarschen fra Friderichstadt til Fredericia varede fra den 29de December 1806 til og med den 6te Januar 1807, altsaa i 10 Dage, hvoraf 2 Rastdage.

Den 4de Februar 1807 afreiste jeg som Deputeret til

#79

Sessionen i det jydske Distrikt. Min Reiseroute i denne Forretning gik over Veile, Horsens, Viborg, Skive, Thisted, Lemvig, Holstebro, Randers og Ebeltoft, hvorfra jeg over Aarhus retournerede til Regimentet i Fredericia. Jeg fik paa denne Reise 2 Gange Leilighed til at besøge min Familie i Aarhus. Mine mindste Børn vilde slet ikke kjende mig. Hen i Juli marscherede Regimentet paa nogle Dage fra Fredericia til Omegnen af Kolding for at blive inspiceret af Hs. Durchlauchtighed Prinds Frederik af Hessen. Vi overstode lykkelig denne Examen, hvorover vor indbildske Chef ikke brystede sig lidet, og gik derpaa tilbage til Fredericia. Den 19de Juli

overtog jeg den tjenestegjørende Majors Forretninger, da Major v. Zütphen blev commanderet til Kolding.

Alle Foranstaltninger syntes at bevise Regjeringens Sikkerhed i Henseende til de store Udrustninger, som Aviserne omtalte at ske i England og at være stilede mod Norden. Efter at have læst Fredstraktaten til Tilsit og overveiet de politiske Forhold i Europa, som laa klart for ethvert uindtaget Øie — endnu kjendte man ikke de hemmelige Artikler ved denne Fred — mistroede jeg de engelske Rustninger og meddelte adskillige af mine Venner min Uro derover. Selv de engelske Aviser skal have omtalt den store Expeditions Hensigt. Man blev i Kiel advaret om Faren fra mange Kanter; men ingen Advarsel kunde aabne Øinene i det forblindede Hovedkvarter. Man havde der længe beskjæftiget sig med en Idee 0111 en Generalstabs Oprettelse, hvoraf man ei alene lovede sig et øjeblikkeligt Fremstød paa Lykkens Bane, men endog en Association, som kunde blive af Magt og Indflydelse. Paa Realisationen af denne Plan heftede man i Hovedkvarteret langt mere Opmærksomhed end paa de engelske Rustninger og Danmarks Forsvar. En klog og forsigtig Regjering vilde i den Tilstand, Europa dengang befandt sig, forlængst have sørget for, at Kjøbenhavns Fæstning,I 96

som indesluttede næsten Alt, hvad der var Danmark vigtigt, var bleven sat i tilbørlig Forsvarsstand. Nu var den langt derfra, og selv en Boufflers eller Elliot vilde ikke kunnet forsvare denne Fæstning i sin nærværende Tilstand. End ikke dette forstod man at bedømme i Hovedkvarteret. Derfor blev den mest tossede Beslutning taget, som kunde tages, da den impertinente Britte Jackson ankom med sin overraskende Erklæring. Man besluttede Krig med England uden at beregne Beslutningens nærmeste Følger, endsige de fjernere, som bleve uundgaaelige, saasnart Danmark tabte sin Flaade.

Den 2den August 1807 lod allerede Admiral Gambiers Flaade sig se i Sundet. Den 8de August ankom Jackson til 'Kiel. Den 10de kom Kronprindsen til Kjøbenhavn og reiste derfra igjen med Kongen den 12te August. Den 16de begyndte Englænderne Landgangen ved Vedbek.

Det i ste jydske Infanteri-Regiment fik pludselig Ordre at marschere til Nyborg for derfra at gaa over til Sjælland; men da Regimentet ankom til Nyborg, var Belt-Passagen allerede spærret af Englænderne, hvorfor Regimentet forblev i Nyborg. Kammerherre, Baron v. Giilden-crone var dengang denne Fæstnings Commandant. Han var en maadelig Officer og Fæstningen i den allersletteste Forfatning, som kunde tænkes, hvilket man dog ikke saameget maa tilregne Commandanten som Krigsstyreisen, der i en lang Række af Aar næsten betragtede denne vigtige Fæstning som demoleret. Da Kronprindsen kom tilbage med Kongen fra Kjøbenhavn, blev Commandanten, Oberste v. Bauditz, og jeg opkaldte til Kronprindsen, som ytrede sin Misfornøjelse med Commandantens Activitet, paalagde mig snarest muligt at faa Fæstningen istandsat og ytrede, at han forventede af vor fælles Activitet at se dette vigtige Punkt reddet for en fiendtlig Indtagelse. Mig udnævnte han til etslags Second-Commandant. Commandanten blev meget fortrydelig, imidlertid lagde hans6i

Fortrydelse sig snart, og han begegnede mig siden med megen Tillid, Fortrolighed og Venskab. Jeg satte nu i Activitet alle Midler, som kunde opdrives, for at sætte Fæstningen istand til at afslaa et fiendtligt Anløb og at dække Havnen. Hovedvolden blev forbedret og monteret, samt Entréen fra Landsiden gjort saa stærk som muligt Den ene Side af Fæstningen blev dækket ved Inondation, som igjen blev forsvaret ved en ny opbygget Redoute ved Aalehusene. To nye Krudttaarne, som Fæstningen manglede, bleve paabegyndte. Til Havnens Forsvar blev Sliphavns gamle Redoute istandsat, monteret og forsynet med en Ovn til gloende Kugler samt et nyt Søbatteri anlagt ved Aver-nakke. Saavel den commanderende General som senere Kronprindsen vare særdeles tilfredse med mine til Fæstningens Forsvar udførte Arbeider, hvilket Kronprindsen senere udtrykte i en Skrivelse til mig, som maa findes mellem mine Papirer. Med min Regimentschef, Oberst v. Bauditz, kom jeg i et uforsonligt Fiendskab, fordi jeg maatte holde med Commandanten, hvis Myndighed han vægrede sig for at respectere, — men denne Uenighed endte sig med en dygtig Irettesættelse fra Kronprindsen til Obersten.

Uagtet jeg var næsten Nat og Dag sysselsat med Forretninger, saalænge jeg opholdt mig i Nyborg, og blev udmærket med min Fyrstes og Fleres Bifald for mine Bestræbelser for at istandsætte det vigtige Punkt til Forsvar, var jeg dog stedse overordentlig nedslaaet og bekymret for de Farer, som jeg saa truede Staten. Denne Sindsstemning gjorde mit møisommelige Arbeide dobbelt tungt. Det var et sørgeligt Syn i de første Dage efter

vor Ankomst til Nyborg at se den kongelige Familie, Rigets fornemste Embedsmænd og mangfoldige andre Hædersmænd at flygte derigjennem med traurige Ansigter og beængstede Hjerter. Imidlertid var Stemningen i Fyen endnu god. Man kjendte ikke Omstændighederne, og derfor forstod man ikke at beregne Faren. Sjælland og Kjø

benhavn holdt man for uindtagelige, og man ventede en Gjentagelse af Kjøbenhavns hæderlige Forsvar under Frederik den 3die. Jeg tænkte dog anderledes, men ytrede kun min Frygt til nogle faa Venner, som dog langtfra vare af min Mening. Udfaldet retfærdiggjorde min Synsmaade: den ene Hjobspost kom efter den anden. Vi bleve underrettede om, at Landværnet under General v. Casten-skiold ei alene var bleven slaaet den 29de August af den engelske General Wellesley —– nu den store Wellington —, men at denne Affaire var bleven en af de mest prostituerende Begivenheder i Danmarks Krigsannaler. Da Omstændighederne derved bleve bekjendte, vidste man ikke, om man skulde græde eller le. Den hele Begivenhed er ganske original og et comisk-tragisk Skuespil af det allerførste Slags. Den 2den September Kl. 7 Aften begyndte Bombardementet af Kjøbenhavn og vedvarede til den 5te Kl. 11 Formiddag. Aldeles uden Nytte lod man Fienden derved opbrænde den prægtige Frue-Kirke og 305 Huse. Denne unyttige Ødelæggelse kunde ikke redde Flaaden og Landet. Militaircommandoen i Kjøbenhavn begyndte derfor at underhandle med Fienden, og en Capitulation blev afsluttet, hvorefter Kjøbenhavns Fæst ni n g med Flaaden blev .overgiven, mod at Fienden inden en bestemt Tid skulde evacuere Sjælland. Ved at miste sin Flaade fik Danmark sit Hjertestød, hvilket af en forsigtig og klog Regjering kunde været afpareret paa mangfoldige Maader. Ved Capitulationens Afslutning havde de danske Commis-sarier med megen Møie faaet 500 Stykker Leidebreve bevilgede fra Fienden for at faa Kjøbenhavn og Norge sikkert forsynet. Disse Leidebreve bleve sendte Kronprindsen til Kiel, og istedetfor viselig at benytte denne store Skat bleve •de puttede i Kakkelovnen og overgivne til en fortærende Ild. Kjøbenhavns Capitulation gjorde et stort Indtryk, som først nogenlunde tabte sig, da man blev forvisset om, at Fienden holdt sit Løfte og evacuerede Sjælland. Der-»3

efter reiste Kronprindsen fra Kiel til Kjøbenhavn, hvorhen Hovedkvarteret nu blev forlagt.

I December Maaned 1807 blev jeg pludselig comman-deret til at tage Commandoen over Eilandet Samsø. Da jeg fra forrige Gang kjendte Forholdene paa dette Land og vidste, at der intet var udrettet for dets Defension, siden jeg havde forladt det, — da jeg ahnede, at min Ansættelse maatte blive Commandanten paa Kyholmen høist ubehagelig og intet godt lovede mig hverken af Indbyggernes eller af Grev Danneskiolds Velvillighed, — da jeg vidste, at alle Midler manglede til at sætte denne vigtige Post i Forsvarsstand, — og endelig maatte befrygte at blive tagen af Fienden, inden jeg kunde faa ordnet det allermest nødvendige til Øens Forsvar: — saa blev jeg uendelig nedslaaet ved at modtage Efterretningen om denne Commando. Men da det stred ligesaa meget mod mine Grundsætninger at undslaa mig for nogen Commando, fordi den syntes farlig, besluttede jeg at gaa og overgive min Lykke eller Ulykke i Skjæbnens Haand. Jeg afreiste derfor, saasnart muligt, fra Nyborg til min nye Post.

Den 28de December 1807 ankom jeg til Kyholmen, hvor jeg forefandt den gamle Major v. Kühn ilde stemt over den Forfatning, hvori han havde været, og meget piqueret over, at han nu skulde lægges under min Commando, hvilket han forudsaa maatte blive en Følge af min Ansættelse. Jeg forsikrede ham, at min Ansættelse i denne Commando var skeet tværtimod mit Ønske og aldeles uden mit Vidende, men det lykkedes mig ikke at hæve hans Fordom. Han var og blev fortrædelig og ytrede dette paa alle mulige Maader og ved alle optænkelige Midler, saalænge han endnu blev Commandant paa Kyholmen. I næste Aar søgte han sin Afsked og blev succederet af en Artilleri-Capitain v. Wachtels. Dette var en tapper og duelig Officer, men derhos et opblæst og egennyttigt Menneske, som laa i en uophørlig Kiv med alle sine Officerer og foraar

sagede mig mange ubehagelige Øieblikke. Jeg forekom Følgerne af adskillige ubehagelige Optrin mellem ham og hans Officerer; men for disse og flere andre Tjenester lønnede han — ligesom flere Andre, der stode under min Commando — mig med sort Utaknemmelighed.

Den 29de December 1807 afreiste jeg fra Kyholmen til Samsø og blev indkvarteret i Vadstrupgaard hos Landværns-Capitain v. Petersen. Mit Kvarter var meget maadeligt og indskrænket; men jeg maatte hjælpe mig dermed. Man ytrede megen Glæde paa Samsø ved min Ankomst, da man der havde svævet i en bestandig Frygt for Fienden, som den hele Sommer igjennem — fra den kom i Beltet — havde mere eller mindre omringet Landet med sine Skibe. Et slet dresseret Landværn var deres eneste Forsvar. Dette havde Commandanten sat i Activitet. Det er en Ubegribelighed, at Fienden ei satte sig i Besiddelse af denne vigtige Post, medens han endnu hunde faa den for godt Kjøb.

Men maaske han ei har havt nogen Kundskab om Havnens Beskaffenhed og Vigtighed, maaske han ei forventede nogen langvarig Krig med Danmark, og maaske han frygtede for ei at kunne soutinere denne Post til Vin teren. Hvorom alting var, saa burde den engelske Admiral i Beltet have sat sig i Besiddelse af denne Post.

Den 30te Januar 1808 kom min Kone og øvrige Familie til mig fra Aarhus. Jeg maatte føre min egen Husholdning, hvilket kostede mig meget, da jeg saa at sige maatte holde aabent Taffel for Reisende og for Enhver, som kom for at tale med mig; derimod var mit Tillæg ubetydeligt i Forhold til mine store Udgifter. Baade Gage og Tillæg bleve aldeles utilstrækkelige, da Pengene bestandig faldt og alle Fornødenheder steg derefter. Fra Oeconomiens Side tabte jeg altsaa meget ved min Com-mandotour paa Samsø, — den grundlagde min nærværende Fattigdom. Jeg maatte skrive et vidtløftigt Værk,85

om jeg detailleret vilde beskrive alle de Vanskeligheder, jeg maatte overvinde, alt det Arbeide, jeg maatte besørge, alle de Ubehageligheder, jeg maatte jævne, det utrolige Skriveri, jeg maatte bestride, de faa gode, men mange slette Mennesker, hvormed jeg fik at bestille, — inden Samsøs Forsvarsvæsen kom i den Stand, hvori jeg afleverede samme til min Eftermand Jeg vil derfor indskrænke mine Efterretninger herom saa meget, som muligt. Blandt mine Papirer vil findes mere, og det Udførlige derom vil findes i Samsø Archiv, hvoraf jeg — blot for min Commando-tid — afleverede henved 14,000 Nummere til min Eftermand, Major v. Moltke. Dette Archiv skal nu være bragt til Gene-ralcommissariats Collegiet i Kjøbenhavn. Min Eftermand kom heller ikke til at hvile paa Roser, havde utrolige Ubehageligheder med de samme slette Mennesker, som forbitrede mig Livet, og maatte — som jeg — se alt Arbeide tilintetgjort.

Som s gt, da jeg igjen kom til Samsø, forefandt jeg Intet udrettet til denne Posts Forsvar. Hvad jeg havde begyndt, da jeg første Gang var der, havde Comman-danten ei alene ladet ganske ufuldendt — dette tror jeg dog havde høiere Aarsager, — men endog forfalde. Kvhol-mens Befæstning var begyndt efter en slet Plan, halv fuldendt og aldeles forfalden. Commandanten havde kun draget Omsorg for selv at faa en god og smuk Bolig. Lilleøre Batteri var rent forfaldet ; Landværnet slet og næsten opløst; man havde i min Fraværelse aldrig øvet det. Man manglede alle mulige Fornødenheder, Midler og Indretninger for et fuldstændigere Forsvarsvæsen. Alt, hvad der behøvedes hertil, skulde faaes fra Jylland eller Sjælland, hvorimellem Transporten snart blev spærret af Vinteren og senere maatte ventes spærret af Fienden.

Den 31te December 1807 fik jeg dog fra Jylland tilsendt et Detachement, bestaaende af 1 Officer og nogle86

og firesindstyve Gemene af det fyenske Infanteri-Regiment, samt 2 Underofficerer og 16 Gemene af Artilleri-Corpset. Dermed skulde jeg begynde de vidtløftige For-svars-Indretninger, som denne Post krævede. Hs. Excellence Generallieutenant v. Moltke gjorde imidlertid alt muligt for at understøtte mig fra Jylland og hos Kronprindsen.

Det første, jeg begyndte med i Aaret 1808, var at faa organiseret, dresseret, bevæbnet, equiperet og remonteret de militaire Corpser, som bleve oprettede af Samsø Indvaanere. Denne Væbning blev delt i 2 Hoveddele: Landmilitsen og Kystmilitsen. Landmilitsen blev inddelt i 3 Dele: Artilleriet, Cavalleriet og Infanteriet. Artilleriet blev inddelt i det Mandskab, som skulde betjene det kjørende Batteri, og i de Artillerister, som bleve henlagte til Betjening af de faste Batterier (Søbatterierne). Dette Corps blev i det Hele taget meget godt. Kystmilitsen blev efter Sognene afdelt i 5 Dele under- en Hovedanfører. Jeg skrev et Reglement for denne Kystmilits, da man endnu manglede et saadant. Derefter drog jeg Omsorg for at faa de fornødne Signalposter

indrettede paa Landet. Ved Onsberg Kirke blev indrettet et Opbevaringssted for Ammunition. I Brundby fik jeg Værksteder for Artilleriet, og her blev Affutagen af den gamle Construction indrettet for det kjørende Batteri saa godt, som det lod sig gjøre. Lilleøres Batteri blev istandsat, monteret og forsynet med et godt Vagthus samt med et Hus til Bopæl for Besætningen. Ved Haardiget blev anlagt en smuk lille Redoute med en Flesche og et Vagthus. Ved Lilleøre blev der gjort de Indretninger, som dette Aar kunde gjøres for de 2 Kanonbaade, som jeg fik under min Commando. Paa Besser-Riff blev der paa en overordentlig vanskelig Jordbund anlagt en meget svær Redoute med bombefrit Krudtrnagazin, en Ovn for gloende Kugler, et godt Vagthus og en Kogeindretning samt et Hus til Bopæl for87

Besætningen. En Telegraph-Linie, som tillige tjente til Signal for Søfarten, blev anlagt fra Aarhus over Samsø til Røsnæs i Sjælland. Langs med Kysten lod jeg paa hvert 150 til 200 Skridt anlægge smaa Flescher af Tang til Beskyttelse for Kystpatrouillerne mod fiendtlige Sluppers Ild. Et Bageri, en Munderingscommission, en Skræddersal. et Magazin og en Kassecommission m. v. blev indrettet. Paa Kyholmen blev bygget et bombefrit Krudttaarn og den derværende Befæstning saavidt gjørligt istandsat.

Den 13de Marts 1808 døde Hs. Maj. Kong Christian den 7de i Rendsborg, og Kronprindsen besteg Thronen under Navn af Frederik den 6te. Den afdøde Konges Regjeringstid havde udgjort en af den danske Stats vigtigste Perioder. Som bekjendt var denne Konge sindssyg; men hans Regjering var dog klogere end hans Efterfølgers.

Jeg tog de Tropper, der stod under min Commando, i Ed til den nye Konge.

Den 22de Marts forefaldt den bekjendte Affaire mellem det danske Linieskib »Prinds Christian«, ført af Capitain Jessen, og en engelsk Escadre under Commodore Georg Parker nordenfor Sjællands Riff Dette Linieskib, som man havde ladet aventurere til Beltet, blev overmandet og ødelagt. Nævnte Dag blev mig omtrent ved Middagstider meldt fra Signalposten ved Brundby, at man saa et Orlogsskib, som man holdt for at være dansk, og at man nordlig for dette Skib saa Seilere, som man holdt for at være fiendtlige; senere blev mig fra samme Signalpost meldt, at det formentlige danske Skib nu styrede nordefter. Henimod Aften — omtrent Kl. 7 — hørte jeg fra mit Stabskvarter, Vadstrupgaard, at der begyndte en levende Kanonade, der snart blev saa stærk, at Vinduerne dirrede i mit Værelse. Jeg løb op paa en Høide strax ovenfor Gaarden, hvor allerede endel Mennesker vare forsamlede, for at orientere mig i Henseende til den hørte Kanonade. Her overbeviste Kanonildens Glimt og Skud-88

denes Lyd mig om, at Affairen fandt Sted nord i Beltet, men hvor — derom vare de tilstedeværende Søfolk meget uenige, og Mængden af dem troede, at Affairen forefaldt paa denne Side af Sjællands Riff. For at opnaa den muligste Vished derom observerede jeg, i hvilket Compas strøg Ilden saaes, tællede Secunderne mellem Ild og Knald, beregnede Afstanden og afsatte denne paa Søkartet; derefter fandt jeg, at Affairen forefaldt paa hin Side af Sjællands Riff. Til min Fornøjelse blev Capitain Jessens senere Rapport en Bekræftelse paa mine Observationers og Beregningers Rigtighed. Ved 2 Estafetter meldte jeg strax Hs Maj. Kongen og den commanderende General over Nørre-Jylland, Hs. Excellence Generallieutenant v. Moltke, den forefaldne Affaire.

Den 23de Marts om Aftenen modtog jeg en Rapport fra Signalposten ved Brundby, at et Skib var sat i Brand og fløiet i Luften, hvorved min Formodning blev bekræftet, at et af vore Orlogsskibe maatte i den forrige Aftens Affaire være erobret af Fienden, uagtet alle de Omstændigheder, som jeg dels selv havde observeret, og som dels vare mig rapporterede fra Signalposten, længe gjorde min Dom tvivlsom. Jeg kunde ikke begribe og ved endnu ikke Aarsagen til, hvorfor man paa den Tid, da de fiendtlige Skibe allerede vare med Overmagt i vore Farvande, lod et enkelt Orlogsskib vove sig til Heltet, og ligesaa lidet kunde jeg begribe den danske Commandeurs Forhold, at han ikke retirerede til Kyholmens Havn, da han saa sig truet af en overlegen fiendtlig Magt. Vinden var N. til O. — Fremtiden vil vel ogsaa engang nøiere drøfte Capitain Jessens Forhold, naar Enthousiasmen over hans tapre Forsvar — efterat han var indløbet i Faren — engang forsvinder. Jeg tror, han kunde reddet sit Skib paa den anførte Maade. Jeg kjender Capitain Jessen; han er en duelig og tapper Officer, men i høieste Grad ærgjerrig, og hans Beslutning er neppe tvivlsom i de Til-89

fælde, hvor hans fristes af en glimrende Kamp til at indlægge sig personlig Ære. I saadanne Tilfælde forfører hans personlige Ærgjerrighed og Mod ham lettelig til at forlade Forsigtighedens og vælge Forvovenhedens Yei. Dog kyndigere Dommere end jeg maa bedømme, om min Formodning om denne Træfnings Unødvendighed er grundet eller ugrundet.

Fienden listede sig en Nat i Mørket ind til Besser-Riffs Redoute og borttog en derunder liggende Baad med en Mortér, som var overført til Redouten fra Sjælland. Den anden Baad med Mortér blev reddet, da der blev gjort Aliarm af Skildvagten. Ved Nattens Mørke kom Fienden lykkelig bort med sin gjorte Prise, uagtet der blev skudt efter ham fra alle Batterier.

Den saalænge lagte Plan til en Generalstab blev endelig realiseret dette Aar. Mange, som havde det Held at blive ansatte i Staben, gjorde en overordentlig Lykke Nogle af dem vare duelige Mænd, men en stor Del deraf et Udvalg mellem Formændenes Yndlinge. Denne Generalstab blev derfor en forunderlig Sammensætning af Duelighed og Uvidenhed; den tabte strax derved den Anseelse i Armeen, som et bedre Udvalg maatte have erhvervet dette vigtige Armee-Organ. Istedetfor Upartiskhed, Indsigt, Orden og Kraft i Commandoen udstrømmede ofte fra dette Centralpunkt Partiskhed, Ukyndighed og Sløvhed i alle Commandolinier. Sjelden kom Sagen, men for det meste Personen i Betragtning. Det hændte, at kongelige Betalinger bleve givne, tilbagekaldte og atter givne, — eftersom de Personer havde Indflydelse, der enten interesserede sig for eller modsatte sig Befalingen. Eftersom Forretningernes Mængde voxede og Kongen selv ikke mere kunde overkomme alt, voxede ogsaa de Chefers Myndighed, som stode i Spidsen for Generalstabens Hovedafdelinger. Bülow og Haffner, især den første, begyndte at blive almægtige, og deres store Indflydelse udstrakte sig9°

igjen til deres Favoriter. Adskillige for kort Tid siden høist ubetydelige Personer opnaaede sin Navnkundighed og Vigtighed formedelst de Protections-Roller, som de heldigen paatoge sig at udføre, og som man paastod, at de ikke udførte omsonst. Ikke blot Armeen, men alle Stænder begyndte nu at udsøge mere eller mindre formaaende Pro-tectorer blandt den almægtige Generalstab. Man opdagede snart, at endel af disse Herrer gjerne vilde leve vel, og at de ønskede sig Rigdom. Denne Opdagelse blev ikke ubenyttet. Man forsøgte at kjøbe deres Venskab for Feter og Presenter, hvilke bleve modtagne uden Hensyn paa Stand, Person eller Religion. Israeliternes Feter og Presenter vare ligesaa kjærkomne som de Christnes Anstræn-gelser. Jøderne fandt i Kjøbenhavn — et nyt Jerusalem I For at blive rig i en Hast begyndte mangen En ogsaa at negociere. Christne og Jøder benyttede sig af denne nye Speculation paa en scandaleus Maade. Man erhvervede sig personelle Bevillinger paa at gjøre en eller anden forbudt eller ulovlig Handel imod at dele Gevinsten med den Protector, som udvirkede Bevillingen. Efterat denne Handelsforbindelse var opstaaet mellem enkelte Personer af Generalstaben og nogle handlende Gavtyve i Kjøbenhavn, existerede der ikke mere nogen Statshemmelighed, med mindre den angik en paatænkt Handels-Speculation. Man vidste paa Kjøbenhavns Børs — denne Parade af Kjeltringe, — Alt, hvad der var resolveret eller skulde besluttes i Cabinettet. Egennytten havde for en Del indtaget Patriotismens Plads i den Cirkel, som omgav Frederiks Throne. Men det var ikke nok med, at man mishandlede Nationen, ødelagde Staten og berigede sig selv; men man søgte endog at indvikle Kongen i saadanne Forhold, at han ikke lettelig kunde skille sig af med de Personer, som spillede Hovedrollerne i den danske Stats Tragedie.1

' [Forfatteren meddeler her nogle Episoder fra Hoflivet — vel kjendte forresten, men af saa privat og delicat Natur, at Udgiveren har fundet5i

Den frygtede Generalstab banede sig saaledes paa Statens Ruiner en slagen Vei til Ære, Magt og Rigdom. Dog var der nogle brave Mænd derimellem, som ikke indlode sig i de Andres Arbeide paa Statens Undergang. Men de maatte dog med sine Medbrødre dele Nationens Had mod den berygtede Corporation. — Generalstabens Udmærkelse var røde Fjær i Hatten, — derefter blev den hele Corporation benævnt af Nationen og kaldt: De røde Fjær! Disse ville engang gjøre en F'igur i Danmarks Historie.

De annekterede Batailloner bleve ogsaa oprettede dette Aar. Ideen var god, naar den kunde bæres af Statens Finantser og blive udført med Upartiskhed og militair Kyndighed. Men ingen af Delene blev Tilfældet. Paa Finantserne agtede man ikke, førend man blev straffet med saadanne Ulykker for sin Barnagtighed, at Staten

truedes med Banquerot. Officerspladserne ved de nyoprettede Batailloner bleve ikke besatte efter Indsigt, men alene efter Faveur. Der opstod megen Utilfredshed i Armeen derover, og istedetfor at gjøre de annekterede Trop per — som Veteraner — til den mest agtede Armeeafde-ling gjorde man den — ved Maaden og Valget, hvorpaa Officerspladserne bleve besatte — ligesaa foragtet som forhadt Der opstod strax en forhadt Adskillelse mellem Linie-Officeren — ved den ordinaire Armee — og den annekterede Officer. Alligevel bleve dog nogle af disse annekterede Batailloner ret gode; men andre kunde aldrig forvinde det første Stød, som Indretningen fik ved en Mængde uduelige Officerers Employ. Paa Bülow alene hviler Skylden for denne Sottise, thi Kongen vilde det Rette.

Kano n-I'" lot i l len var en anden vigtig Indretning, som fremkom detre Aar. Da Danmark havde mistet sin

at burde udelade dem. I Anledning af disse udtaler Forfatteren, at

Kong Frederik ellers maaske havde siddet paa Scandinariens Thrane, j92

Flaade, greb det til dette kostbare Nødmiddel. Den ny-skabte Sømagt gjorde i Begyndelsen Opsigt ved nogle lysende Affairer, men tabte næsten al sin Virksomhed til Slutningen, da Fienden tog andre Forholdsregler Kanon Flotillens Forbindelse med Landetatens Commando opvakte næsten overalt Spektakler mellem de commande-rende Land- og de selvraadige Sø-Officerer, hvilke den almægtige Generalstab for det meste behandlede paa en høist partisk og ukyndig Maade Tilsidst gik nogle Søofficerers Forhold mod deres Commandeurer af Landetaten over alle Maal og Grændser. Nu søgte man ved et Reglement at raade Bod paa alle disse scandaleuse Historier; men at dette ikke hjalp, beviste blandt-andet den alene derfor forulykkede anholtske Expedition. Den Generalstaben tillagte Andel i Sø-Etatens Prisepenge opbragte den sidste Etat overordentlig; men den første lo af den sidstes Skraal og puttede sine ufortjente Penge i Lommen!

Dannebrogsordenens Udvidelse var ogsaa en af de Indretninger, som udmærkede Aaret 1808. Men denne gode Idee blev ogsaa i Udførelsen forfusket af den mægtige Generalstab. Ikke blot Statens udmærkede Mænd, men Generalstabens Mænd, ja endog deres Favoriter, skulde ogsaa decoreres. Man gik saavidt, at man medtog Jøder af meget tvetydig Opførsel. Dette gav en Spottefugl Anledning til følgende Udtalelser over den allerførste Ordens-uddeling: »I gamle Dage hængte man Jøderne paa Korset, — men i de nyere bliver Korset hængt paa Jøderne«. Strax efter denne første Uddeling faldt ogsaa Ordenens Agtelse og har aldrig siden hævet sig i Publikums Omdømme.

Ikke nok, at vi havde indviklet os i en farlig Krig med England, — erklærede vi ogsaa Sverige Krig og ind tog fremmede Tropper i Landet for at være os behjælpelige med at ødelægge os selv og til at nedrive den Formur,93

vi endnu havde i Sverige mod den russiske Overmagt. Hvilken Politik! Til Held for os blev denne Krig kun ført med svage Midler mod Norges Grændse, i hvilket Land den duelige Prinds Christian August af Augustenborg førte Commandoen; dog mistvivlede mange i Danmark dengang om hans Ærlighed. Det projecterede Tog over Isen, hvortil Alt — ligetil Isbraadder — var forberedt, skal være bleven opgivet ved Cabaler af Bülow og Consorter, som ikke have fundet deres personlige Regning ved dette Togs

Udførelse. Kammerjunker v. M....... som dengang var

indviet i Hemmeligheden, har forsikret mig ved sin Ære, at dette ene og alene var Aarsagen til Opsættelse af dette Tog, som Kongen med fuldt Alvor havde besluttet.

Den fransk-spanske Armees Inddragelse i Landet under daværende Prinds af Pontecorvos Commando, den Aabenhjertighed, hvormed man gav de Fremmede Copier af alle Militair-Karter m. m., de spanske Troppers Oprør og vort Forhold mod de brave Tropper, som bleve deres retmæssige Kongehus tro, m. m. — Alt, som vedkommer denne mærkelige Begivenhed, vil vel først blive seet i sit rette Lys af vore Efterkommere. Om jeg i betimelig Tid havde faaet Oplysning om, hvad der passerede i Aarhus, da havde jeg fra Samsø let kunnet opfange disse Tropper. Skibene laa og drev en Tid udenfor Samsø formedelst Vindstille; men hverken jeg eller noget Menneske ahnede, at de havde spanske Rebeller ombord. Efter Optoget i Nyborg og paa Langeland fik jeg 2 F2stafetter direkte fra Kongen med Advarsel om ei at lade mig besnære — saaledes lød Udtrykket — eller

overrumple af disse Rebeller. Men de passerede siden meget roligt med den engelske Flaade og gik hjem for at hævne sig paa de Franske, som de hadede med en udsvævende Affect.

Med Finantserne holdt man Hus, som om man havde været Eiere af Perus og Mexicos Gruber Man havde lært af Jacobiner-Regjeringen i Frankrig, livor langt94

man for en kort Tid kunde hæve Nationalkraften over sit naturlige Standpunkt ved Anvendelsen af det bedragerske Papirsystem. Man tog sin Tilflugt til dette uden at beregne dets korte Varighed og uden at overveie, at det vilde styrte den private Formue, de offentlige Indretninger og Staten i Armodens Afgrund. Forlegenheder ytrede sig snart, og man greb — paa Guillotinen nær — til alle de samme forhadte Udveie som det afskyelige National-Convent. At bedrage Embedsstanden for deres smaa og surt fortjente Lønninger ved at betale den i en daglig faldende Papirmynt, — paa samme Maade at bedrage Enker og Faderløse, at betynge Nationen med udstuderede Skatter, at bemestre sig Folks lovlig fortjente Eiendom, at paalægge tvungne Laan etc. — kom alt mere og mere i Brug, eftersom Forlegenhederne tog til hos den Bestyrelse, som havde sat sig ved Statens Ror. Dersom den havde besiddet mere Mod, da var sikkert Conventets Decret af iode Marts 1793 bleven optaget mellem de øvrige Scandaler i den danske Finants-Lovgivning. Efter dette Decret skulde nemlig Regjeringen arve de Henrettede, saa Guillotinen blev en meget lucrativ Mynt-Indretning. Paa denne Umenneskelighed nær tillod den danske Kinantsforvaltning sig at træde i Jacobiner-Systemets Fodspor. Da man havde ført den private Formue, Embedsstanden, Enker og Faderløse og de offentlige Indretninger, kort: Nationen og Staten til Armodens og Fortvivlelsens Afgrund, forsøgte man at redde det Hele ved Palliativcuren af 5te Januar 1813.

Mindre vigtigt, men dog vigtigt for mig, var det, at min Kone den 9de November d. A. bragte mig min Datter Emilie Samsine.1 Hun har fra sin Fødsel og indtil nu stedse været et elskværdigt og mig saare kjært Barn. Gud lade hende fremdeles blive det.

1 [Se Side 55, Note 395

I Efteraaret 1808 fik jeg tilbage en norsk Brig, som var tagen af Fienden, og for hvilken Prise jeg paa min Andel fik 6 til 700 Rdr. i Prisepenge.

I Aaret 1809 blev — foruden de betydelige Reparationer, som gjordes paa de forrige Aar nyanlagte Værker, der først nu havde sat sig — ogsaa Kyholmens Befæstning meget forbedret af Hr. Ingenieur-Capitain v. Ræder samt det kjørende Batteri og en stor Del af Kyst-Artilleriet nyt afifuteret Fremdeles blev ved Langøre opført et smukt Hus til Bopæl for Søetaten og for Kanonflotillens Mandskab. Et bedre Sygehus end . forhen blev ogsaa indrettet dette Aar. Ligeledes et Lodsvæsen paa Kyholmen, hvilket var høist nødvendigt, da denne Havn var et vigtigt Replipunkt, der ofte blev søgt i Krigen. Til Kyholmen blev commanderet en Søofficer, som skulde have Inspection med Koffardifarten og paase, at Skibene ei af-seilede, naar der var Fare for Opbringeise. Dette Aar havde vi faaet et Flaadebatteri, som blev lagt paa Havnegrunden og beskyttede Havnen fra Vesten. Tropperne, som vare underlagte min Commando, bleve fiittigen øvede, og havde jeg Aarsag til at være meget tilfreds, da jeg efter Generalcommandoens Ordre inspicerede samme. Under 15de November d. A. modtog jeg for min førte Commando Generalcommandoens og Kongens Taksigelse, som vil findes under mine Papirer. Jeg havde dette Aar 4 Kanonbaade ; men de udrettede ligesaa lidet i Aar, som de to havde udrettet det forrige. En liden ubetydelig Afifaire havde dog Kanonflotillen dette Aar.

Jeg var slet ikke tilfreds med mine Søofficerer.

Dette Aar udmærkede sig ved følgende for den dansknorske Ståt mærkelige Begivenheder: Den 13de Marts 1809 blev den svenske Konge Gustaf IV. Adolf dethroni-seret. Under 29de Marts underskrev den ulykkelige Konge96

sin Frasigelsesact, som blev antagen af Stænderne den tode Mai. Den 5te Juni blev den nye svenske Constitution fuldendt, og den 6te Juni erklæredes Regenten til Konge under Navn af Carl den 13de. — Den iBde Juli valgte Stænderne Prinds Christian August af Augustenborg til Thronfølger. Den 10de December afseilede den konge lige Familie fra Karlskrona til Tydskland, hvor Kongen antog Navnet Greve af Gottorfif. Den 17de September maatte Sverige slutte den anden haarde Fred med Rusland til Frederikshamn. Den 10de December blev Freden

sluttet i Jönköping mellem Sverige og Danmark.

I dette Aar skede ogsaa Riddertoget af danske Tropper under Generallieutenant v. Ewald mod Schills Corps, hvorved Stralsund blev indtaget og den brave Schill ned-huggen af de danske Husarer. Man tænke sig, at General v. Ewald foretog sig dette Tog uden Ordre eller Tilla deise 1 Saavidt var man altsaa kommen! Hvad General v. Düring siden gjorde ved General v. Ewalds egenraadige Expedition er ubekjendt: sandsynlig taug han og tænkte sin Del, hvilket var det klogeste, man kunde gjøre under den regelløse Commando i Armeen. Pengene faldt dygtigt, men den mægtige Generalstab steg stedse høiere.

Den 2den Januar 18 10 afreiste jeg med Permission til Jylland, fornemmelig for mundtlig at afgjøre mange Ting med Generalcommandoen. Jeg blev modtagen paa en for mig særdeles behagelig Maade af den comman-derende General, som jeg fandt mere rask og bedre underrettet om Alt, end jeg forventede.

Medens jeg var i Aarhus, solgte jeg min Gaard til Præsten Dr. Larsen for 5000 Rdr. Efter Pengenes Værd tabte jeg meget og endnu mere, inden Kjøbesummen blev betalt, da Pengene nu begyndte at falde med en accelererende Kart. Men man skulde i disse Ulykkens Tider ruineres paa alle mulige Maader.

Den 11te Marts reiste jeg tilbage til min Post paa97

Samsø. Jeg var lovet dette Aar at faa en betydelig Forøgelse i min Styrke, naar man paa nogen Maade kunde undvære samme.

I dette Aar bleve 2de prægtige Lossebroer anlagte ved Langøre og Kyholmen Lodsvæsenets Indretning blev meget forbedret. En Havn og et Batteri til Sammes Forsvar blev projecteret.

Batteriet blev bygget af min Broder, Capitain Christen Tidemand, som man til min Sorg havde sendt herover. Den 20de Mai ankom dette Ulykkes-Menneske. Jeg havde ogsaa dette Aar Besøg af Oberstlieutenant v. Dau og Dyrlæge Lund, som kom til Samsø for at efterse Remon-ten; senere af Commandeur Rosenørn, som kom i Anledning af Havnen m. m.

Jeg havde nu i næsten 2l/z Aar behjulpet mig med et yderst snevert Kvarter hos Capitain Petersens i Vad-strupgaard og tillige indskrænket denne Familie betydeligt. Jeg maatte gjøre en Forandring. Grev Danneskiolds Forvalter, Juul, en værdig Tjener af en saadan Herre, havde længe lovet, men slet holdt, at forskaffe mig et rummeligere Kvarter. Endelig underrettede min Hr. Forvalter mig om, at et Kvarter var istandsat for mig i Ørby, hvori jeg kunde indflytte. Den 26de Juni forlagde jeg altsaa mit Stabskvarter til Ørby. Men min Gud! hvilket Kvarter havde ikke Grev Danneskjold ladet sin Forvalter anvise mig: Den første Regn, der kom, skyllede Vandet gjennem Taget ned i min Seng. Væggene, som vare af det pure Ler, løste sig op og faldt delvis ind, saa jeg neppe havde et beboeligt Værelse, hvori jeg kunde expedere mine mange Skriverier, end sige opholde mig med min Familie og smaa Børn. Jeg lod tage en lovlig Synsforretning over denne ulovlige Bopæl; men det hørte til de uopnaaelige Rettigheder i Danmark at faa Ret over noget Menneske, som var protegeret af Grev Danneskiold. Dog var denne uværdige Behandling kun en Forløber paa.

hvad Grevens Cabaler arbeidede paa i Kjøbenhavn for at sværte mig hos Kongen og tilføie mig en Ydmygelse, som han kjendte mig altfor vel til at tro, at jeg vilde taale, men som var saa fint indledet, at jeg maatte søge Naadens og aldrig kunde opnaa Rettens Vei.

Det var en Aftenstund, nogen Tid førend jeg flyttede fra Vadstrupgaard til mit nye Kvarter i Ørby, at min Vært, Capitain v. Petersen, kom til mig og advarede mig om, at den grevelige Forvalter, Præsten og nogle faa af mine egne Officerer havde formeret et hemmeligt Com-plot mod mig, og at han formodede, at Grev Danne-skiold var Præses i denne ondskabsfulde Forening. Jeg, som nylig havde modtaget en Taksigelse fra Kongen gjen nem Generalcommandoen, som hos mig selv var overbevist om snarere at have fortjent Regjeringens Belønning end Utak, som aldrig kunde forestille mig Muligheden af, at man ensidig vilde høre Grev Danneskiolds og Consorters Bagvadskelser, end mindre — mig uhørt — handle derefter, som endnu var ubekjendt med den overdrevne

Yndest, hvori Greven allerede dengang stod, og som havde bedre Tanker om Modparten, end den fortjente, — hvilket jeg senere blev overbevist om, — jeg lagde ikke videre Mærke til Capitain Petersens ligesaa grundede som velmente Advarsel. Men det varede ikke længe, førend jeg skulde overbevises om, at denne Advarsel var mere end en mistænkelig Formodning. Den 25de Juli 1810 modtog jeg fra Kongen et meget strengt Brev af 10de Juli, hvis Indhold vil findes mellem mine Papirer. Jeg blev som forstenet, da jeg havde læst det, erindrede Capitain Petersens Advarsel, afskyede Mennesker og betragtede Kongens Fremgangsmaade med stum Vemod. Min brave Kone blev meget bedrøvet, men viste sig dog mere standhaftig end jeg, som maatte gaa tilsengs. Ft af min Læge betimelig anbragt Medicament reddede mig fra en Galde-feber; efter nogle Dage kom jeg igjen op. Endnu kunde99

jeg ikke gjøre mig noget Begreb om, at Rettens Vei skulde nægtes mig, og forlangte derfor gjennem General-commandoen mit Forhold undersøgt. Denne understøttede mig af alle Kræfter, selv skrev jeg privat til General Bülow samt forlangte min Afløsning. Den sidste opnaaede jeg ved Hans Majestæts Parol-Befaling af 16de September; men paa mit Forlangende om Undersøgelse flk jeg ikke engang noget Svar! Jeg besluttede derfor selv at reise til Kjøbenhavn for at paatale min Ret, haabende, at man hverken vilde eller kunde nægte mig en lovlig Undersøgelse. Foreløbig indsendte jeg et Forsvar, som dog kun var maadeligt skrevet, da jeg var saa forstemt, at jeg neppe kunde samle mine Tanker. Major Andreas v. Moltke blev udnævnt til min Eftermand, og han maatte siden af Erfaring altfor meget lære, hvad det betydede at føre Commandoen paa Samsø, naar man ei kunde nedværdige sig til Kryberi for den almægtige Grev Danne-skiold.

At det er vanskeligt at tjene 2 Herrer, lærer allerede Bibelen, og at forene Kongens med Grev Danneskiolds Interesser var umuligt, fordi den Sidste fordrede al mulig Skaansel mod Indbyggerne, og den Første krævede al mulig Anstrengelse, forat denne vigtige Post skulde conser-veres for Staten.

I September 1810 blev Generalmajor v. Sames oversendt af Generalcommandoen til Samsø under Paaskud af at inspicere denne Post, men nok fornemmelig for at forskaffe paalidelig Underretning om mit Forhold, og om der fandtes nogen gyldig Aarsag til Grev Danneskiolds Ankeposter. Senere er jeg af Venskab bleven meddelt en Copi af Generalmajor v. Sames' Rapport af 18de Sep tember 1810 til Generalcommandoen. Efterat denne Rapport, der vil findes mellem mine Papirer, var indløben, understøttede Generalcommandoen denne min Sag paany hos Kongen, men forgjæves.

7*IOO

Da jeg var bleven underrettet om min Afløsning, gjorde jeg alt færdigt til en ordentlig Aflevering til min Eftermand, forauctionerede mine Meubler og Effecter med stort Tab for at gjenkjøbe samme i dyre Domme, naar jeg kom til Kjøbenhavn. Men jeg angrede ikke Tab, — higede blot efter Ret.

Den ute October 1810 ankom den nye Commandant, Major v. Moltke, og overtog Commandoen den 13de. Jeg arbeidede nu med ham paa Afleveringen, og da denne var vidtløftig, afsendte jeg min Familie den 14de November forud til Kjøbenhavn. Endelig bleve vi færdige. Hvorledes Posten afleveredes, vil min Eftermands Kvittering af 29de November — hvilken findes mellem mine Papirer — bedst oplyse. Den iste December tog jeg en rørende Afsked fra min værdige Eftermand, ønskede ham bedre Lykke og større Taknemmelighed, end der var mødt mig, og kom samme Dags Aften til Kallundborg. Den 3die December ankom jeg til Kjøbenhavn, hvor jeg forefandt min Familie, som havde leiet Værelser i Christianis Institut paa Vesterbro.

Jeg havde dette Aar i Lieutenant Ferry faaet en activ og duelig Søofficer til Commandeur for Kanonflotillen paa Samsø, og Følgerne deraf vare, at denne Flotille, som de forrige Aar havde været uvirksom, dette Aar opbragte betydelige Priser. Værdien af de Priser, som laa i Ky-holmens Havn, da jeg forlod Samsø, beløb sig efter Birkedommer Petersens Beregning, som man finder mellem mine Papirer, til et stort Beløb. Denne rene Fordel for Staten havde altsaa dette nye Anlæg kastet af sig. Hertil kom, at mangfoldige Skibe vare blevne reddede fra fiendtlig Opbringeise dels ved Varsels-Signaler, som vare indrettede paa Samsø, og dels ved den sikre Tilflugt, de ofte fandt i Kyholmens Havn. Hvorledes kyndige Mænd i Jylland betragtede Nytten af de Samsøske Anlæg, vilIOI

findes i Stiftamtmand v. Güldencrones Brev af 2ide September 1810.

Den 5te December 1810 meldte jeg mig hos Kongen ved Parolen, blev naadigt modtagen og befalet at spise ved Taffelet; dette ansaa jeg for et godt Tegn. Siden fik jeg Audience hos den mægtige Generalmajor v. Bülow, der modtog mig meget venskabeligt, beklagede de mødte Ubehageligheder, forsikrede mig, at Alt vilde blive rettet igjen, men fraraadede mig venskabeligt at omtale, end mindre forlange nogen Undersøgelse af min Sag — hos Kongen. Han meddelte mig, under Tausheds Løfte og under Forsikring ei at gjøre noget Brug deraf, en Erklæring, som Grev Danneskiold havde afgivet paa min indsendte Retfærdiggjørelse. Jeg tog en Afskrift af denne, Sandheden fordreiende Erklæring. Iøvrigt syntes Generalmajor v. Bülow at være meget importeret for at undskylde Grev Danneskiold, — han ahnede ikke, at denne Mand omtrent 4 Aar derefter skulde indlade sig paa en dybt udtænkt og vidt udstrakt Cabale mod ham selv. Den mislykkedes imidlertid og forandrede aldeles Grevens forrige Indflydelse. Jeg skulde erholdt en anden Fyldest-gjørelse, dersom Bülow, som sagt, havde ahnet Muligheden af en saadan Utaknemmelighed; men baade Kongen og han vare forblindede i Henseende til Grevens sande Character. En anden Ven af Generalstaben talte i samme Tone som Bülow, at jeg ei maatte forlange nogen legal Fyldestgjørelse, da han havde seet Kongens Paategning med en Blyantspen paa alle de fra Generalcommandoen og mig indkomne Skrivelser i denne Sag: »at de skulde henlægges«. Efter modnere Overlæg og efter de mange Raad, som jeg havde faaet af Flere, maatte jeg for Kone og Børns Skyld undertrykke min Længsel efter at faa Ret ligeoverfor Grevens skjændige Fremgang og søge Naa-dens istedetfor Rettens Vei, ifald jeg vilde forvente nogen Opreisning for det Passerede. Greven opholdt sig02

i Kjøbenhavn, da jeg ankom der. Jeg gjorde ham et Besøg for at tale et alvorligt Ord om det Passerede, men traf ham ikke hjemme. Min Samtale med Bülow og Andre forandrede min Plan. Nogle Dage derefter gjorde Greven mig en Contra-Visit. Jeg undertrykkede mine Følelser og talte i en moderat Tone med ham om, hvad der havde tildraget sig; vi skiltes ad med forstilte Complimenter paa begge Sider og fra min Side som Uvenner.

Endelig tog jeg Audience hos Kongen, som modtog mig meget naadigt, men slet ikke lod mig komme til nogen Forklaring over, hvad jeg havde at fortælle. Han tilbød mig Penge, som jeg afslog, forsikrede mig om sin Naade og afbrød Audiencen.

Til Erstatning for min Flytning fra Samsø erholdt jeg et utilstrækkeligt Gratiale af 600 Rdr. — Jo længere jeg opholdt mig i Kjøbenhavn, jo mere blev jeg overbevist om, at Intet kunde udrettes af mig mod Grev Danneskiold, og at det eneste, som kunde gjøres, var med Taalmodighed at anse Tiden og iøvrigt tie og tænke. Denne Rolle faldt mig tung, overmaade tung; men jeg maatte lære den. Jeg udrettede derfor intet mere ved min Sag dette Aar. For at dræbe Tiden og fordele Tankerne skrev jeg: »Tanker i Anledning af det vigtige Thron-følgervalg i Ørebro den 21de August 1810«, som jeg begyndte den i ste September d. A., og som findes mellem mine Papirer. Jeg communicerede Statsminister v. Moltke og senere Prinds Frederik af Hessen denne Piece. Men i Danmark kunde intet fornuftigt mere udrettes i denne Sag.

Dette Aar udmærkede sig iøvrigt med følgende Mærkværdigheder : Den 7de Januar 1810 ankom den nye Kron-prinds til Sverige og holdt den 22de sit Indtog i Stockholm. Den 28de Mai døde Prindsen pludselig ved en Revue over Mørnerske Husar-Regiment i Skaane. Denne hastige Død opvakte en overordentlig Sensation baade ii°3

Sverige og Danmark. Man udspredte det Rygte, at Prindsen var bleven forgiftet, hvilket Rygte frembragte det afskyelige Mord paa Grev Axel Fersen, da Prindsens Lig den 20de Juni skulde indføres i Stockholm. Omend-skjønt anderledes overbevist vedligeholdt man af Politik baade i Danmark og Norge det nævnte Rygte. Man havde Appetit paa den svenske Krone og smigrede sig med et vigtigt Anhang i Sverige. For at formere dette oversendte man et Par uduelige Underhandlere: Notarius publicus Olsen, en Videnskabsmand og en Baron v. Sel-bye, der var General Bülows Svoger. Af disse prostituerede især Baron Selbye sig istedetfor at fremme Foreningen. Til den 28de Juni 1810 var der i Sverige udskrevet en Rigsdag, som skulde vælge en ny Thronfølger. Ønsket om de 3 nordiske Rigers Forening var temmelig almindeligt, og i Journalen for Literatur og Theater af i ste August læste man de grundigste Beviser for denne Forenings Nytte.

Som Throncandidater nævnte man: Kongen af Danmark, Prindsen af Oldenburg (Keiser Alexanders Svoger), Prindsen af Augustenborg og Prinds Christian af Danmark. I Danmark sendte man en af Adjutanterne, Major v. Liitzen, til Als med Kanonbaade for hemmelig at bevogte Prindsen af Augustenborg, som siden aldrig glemte sin kongelige Svoger denne ubegribelige Handling. Rygtet angav forskjellige Aarsager til denne insolente Bevogtning; men den sande Aarsag er nok endnu en Hemmelighed.

Men i Kjøbenhavn svandt pludselig alt Haab om at blive valgt, da man havde faaet Underretning om, at en fransk Courer, Fournier, som den 12te August ankom til Stockholm, havde medbragt Forslag fra Napoleon til en ny Throncandidat. Istedetfor de forhen nævnte Can-didater optraadte nu en ny i Prindsen af Pontecorvo, hvis Valg den 18de August blev foreslaaet af Kongen. Dette k orslag vandt Bifald, men om dette hidrørte fra det Haab,104

man havde faaet fra Frankrig, eller fra den Agtelse, man i Sverige havde for Prindsen af Pontecorvos personlige Reputation, tør jeg ikke sige, — maaske at begge Dele virkede; thi Sveriges forfaldne Sager trængte til en Mand, som havde Indsigt og Kraft til at ophjælpe dem. For de 3 nordiske Rigers Forening skulle imidlertid Mange have interesseret sig, uagtet man hverken yndede Frederik den 6tes Person eller hans Adjutant Regjering. »Vi holdt os til Sagen«, saaledes udtrykte en svensk Rigsdagsmand, der var en enthousiastisk Unionist, sig senere til mig. Foreningshaabet blev imidlertid udsat for en Tid, og selv det protestantiske Præsteskab valgte den catholske franske Prinds den 2ide August til Sveriges Thronfølger.

Kongen skal være bleven meget vred, foreli han blev forbigaaet, men hverken han eller hans Adjutanter indsaa da Vigtigheden af dette Valg eller ahnede dets Følger. Mod Napoleon ansaa man den nyvalgte Thronfølger for en meget ubetydelig Person, og man regnede fuldkommen paa den Agtelse, hvori Kongen og hans formaaende Adjutanter stod i hos den Første. Sverige oversaa man, og Professorerne paa Nørre-Fælled — den kjøbenhavnske Garnisons Exercerplads — ansaa sig for at være de Svenske langt overlegne i Krigskunsten. Saaledes omtrent tænkte man ogsaa i Frederik den 4des Tid, da den udødelige Stenbock ved Helsingborg og Gadebusch factisk verificerede den danske Paradetro.

Det danske Kryberi for Napoleon indbød Sveriges nye Kronprinds til at gjøre sin Reise til Stockholm over Kjøbenhavn, hvor han blev tilsyneladende vel modtagen, men hvor han uden Tvivl havde et forlegent Ophold. Den 20de October 1810 antog den nye Kronprinds en ny Religion i Helsingør.

Mod Slutningen af Aaret gjorde Kronprindsessen af Sverige sin Reise over Kjøbenhavn til Stockholm. Man udspredte mange pudserlige Anecdoter om denne Prind-05

sesse efter hendes Ophold i Kjøbenhavn, hvoraf den største Del sikkert var betydeligen forbedret i Trykken. Jeg tænkte min Del, men turde kun ytre mig aabenhjertigen til nogle faa Venner.

Prinds Frederik af Hessen var bleven sendt til Norge i Prindsen af Augustenborgs Sted.VII.

1811—1815.

Tidemand forflyttes til 2det jydske Infanteri-Regiment. General v. Lehmanns Fortjenester. Oberstlieutenant v. Holstein ruinerer Regimentet. Tidemand Præses i et Forhør i Anledning af Jansens Bedragerier. Regimentet forlagt til Kjøbenhavn for at disciplineres. Jansen m. Fl. dømmes. Tidemand Oberstlieutenant 1811 og Commandeur for Regimentet 1812. Hoffets Beundriiig for Napoleon. Dennes Nederlag 1812. Stemning i Kjøbenhavn mod Rusland og Sverige Forordning om Pengevæsenet af 5 te Januar 1813. Prinds Frederik af Hessen afløses i Norge af Prinds Christian Frederik og støder med et Hjælpecorps til Prindsen af Eckmühl. Tidemand marscherer 27de November 1813 med Regimentet over Øerne til Fredericia og Schleswig. Prinds Frederiks Retraite gjennem Holsten til Kiel. Affairen ved Sehestedt 10de December 1813. Tidemand fører en Convoi til Rendsburg. Vaabenstilstand. Prindsen af Holstein-Beck. Østerrigeren Bombelles reiser til den svenske Kronprinds i Kiel. Tidemand fører Regimentet fra Schleswig til Fyen, hvor 26,000 Mand samles i Januar 1814 under Kongens Commando. Tidemand erfarer af Prinds Ferdinand, at Norge maa afstaaes. Begivenheder i Norge 1814. Et Armeecorps sammendrages i Mai ved den schleswigske Grændse. Tidemand fungerer som Brigadecommandeur. Westermann arresteres paa Grund af et opsnappet Brev til Carsten Anker. Tidemands

Breve til Westermann læses. Tidemand tager 5te October 1814 til Kjøbenhavn for at tale om sin Fremtid med Kongen, der imidlertid var reist til Wien. Tidemand syg. Misstemning mod Nordmænd. Professor Munck af Rosenchøld opfordrer Tidemand til at søge Ansættelse i sit Fædreland, hvilket understøttes af General Tawast. Tidemand tager Afsked som dansk Oberst 6te Juni og afreiser til Norge

7de August 1815.

Under den 11 te Januar 1811 blev jeg forflyttet som Batail-lons-Commandeur fra det iste til det 2det jydske Infanteri-Regiment. Om det sidstnævnte maa jeg forudsende en kort Beretning.io 7

Saalænge Generalmajor v. Lehmann var Chef for det 2det jydske, dengang Ribeske Regiment, var dette et Mønster for Orden og Disciplin m. m., men en Regiments-commando stiger eller falder med Chefens Virtuositet i sit Fag. Efter Lehmann fik Generalmajor v. Lützow Regimentet, og allerede under ham, især i hans ældre Aar, dalede Regimentets Reputation. Efter Lützow fik Generalmajor v. Tellequist Regimentet; han var en god Soldat, men lod sig formeget dirigere af Sønnen, som var Capitain i samme. Som Menneske var Tellequist en stor Sybarit og ikke fri for at være interesseret. Allerede i 1807 afgav han Commandoen til Oberstlieutenant, Kammerherre v. Holstein, — han blev nemlig anfortroet andre Commandoer og tilsidst Nørrejyllands Generalcommando.1

Oberstlieutenant v. Holstein lagde Grunden til dette Regiments Ruin fra det første Øieblik, han overtog Commandoen deraf. Allerede mindre anseet i Regimentet formedelst nogle uværdige Handlinger hverken kunde eller vilde han føre Commandoen med Rigueur. Tilfældet forenede i dette Regiment flere Personer af Chefens Tænkemaade. Derimellem udmærkede sig Overkrigscommissair og Regiments-Kvartermester Jansen samt hans Skriver, Com-mandersergeant Dreyer. Begge to vare udlærte Spidsbuber. Hr. Jansen eiede en temmelig betydelig privat Formue, og da Chefen bestandig trængte til Penge, fik han snart denne i sin Lomme. Jansen og hans Skriver tillod sig de mest uhørte Bedragerier, som de siden søgte at skjule ved falske Regnskaber, falske Kvitteringer, falske Underskrifter etc., og efter hvad man senere opdagede ved en nedsat Commission, er det mere end sandsynligt, at Regiments-Com-mandeuren ei alene har været vidende derom, men endog faaet nogen Andel af de store Fordele, som Hovedbedra-

1 Den 28de Marts 1811 naaede Efterretningen til Kjøbenhavn om Kungen af Roms Fødsel, der havde fundet Sled den 20de s. M.io8

geren, Jansen, tilvendte sig. Flere Officerer benyttede sig af Leiligheden til at tilvende sig ulovlige Fordele, men dog i langt mindre Grad end Jansen. Med dette Bedrageri forbandt sig ogsaa andre Aarsager til Regimentets Forfald. Det cantonnerede i Omegnen af Holbek og Kallundborg og opførte sig saaledes, at Amtmanden Kammerherre v. Lerche, personlig maatte tage til Kjøb' i navn for at klage over Regimentets mange begaaede Uordener. Til Lykke for ham selv døde Oberstlieutenant v. Holstein i rette Tid. Oberstlieutenant v. Sames blev forsat til Kjøbenhavns Regiment, Oberst v. Meyer til Commandoen over Regimentet, jeg blev indsat som Coinmandeur for 2den Bataillon, og man besluttede at drage Regimentet til Kjøbenhavn for at disciplinere det paany.

Den i ite Mai 1811 kom Regimentet til Kjøbenhavn. Rygtet derom var gaaet foran. Jeg meldte mig nu til Tjeneste ved Regimentet. Chefen, Oberst v. Meyer, havde i sine yngre Dage været en brugbar praktisk Officer; men Aarene havde sløvet hans Kraft. Nu var han ikke mere den Mand, som kunde sætte et Regiment i Orden. Spids-buberne havde endog tilvendt sig hans Tiltro. Paa mig lurede man og haabede ogsaa at lukke mine Øine, hvilket jeg senere opdagede af den mellem Jansen og hans Haand-langer, Dreyer, fundne Correspondance. Jeg mærkede, at der var Uorden i alle Kroge, men kunde ikke faa fat paa Spidsbuberne, fordi Hovedmanden, Jansen, var reist til Rendsburg og Oberst Meyer var næsten bleven ligegyldig for Alt. Den 20de Juni havde Regimentet Revue for Kongen og slåp saa taalelig derfra, fordi Kongen havde personlig Godhed for Commandeuren. Den 25de August døde Obersten pludselig, medens Kongen var i Laaland, jeg overtog Commandoen og indmeldte Dødsfaldet.

Oberstlieutenant v. Schriver af det schleswigske Infanteri-Regiment fik Regimentets vacante iste Bataillon og ved09

denne Commandoen over Regimentet, hvilken han overtog den 26de October. Han var en meget retskaffen Mand.

Overkrigscommissair Jansens seneste Regnskaber havde i denne Høst været under Revision i Generalcommissariats-Collegiet. Et ungt Menneske, som reviderede disse Regnskaber, havde opdaget en tydelig forfalsket Kvittering derimellem og forevist den for Collegiet, som befalede, at Sagen skulde undersøges ved Regimentet.

Jeg befaledes at være Præses i Stabsforhøret, som begyndte den 8de November. Snart opdagede jeg af de fra Collegiet tilsendte Regnskaber ei alene dette, men endnu flere Bedragerier, og da jeg indsaa Nødvendigheden af at statuere et Exempel og udrydde det OVide fra Roden af, behandlede jeg denne Sag med al mulig Rigueur. Hr. Jansen stræbte at skyde Skylden fra sig over paa den afdøde Chef, Kammerherre v. Holstein. Han forstod at forklare sin Sag saa vel for den ærlige Oberstlieutenant v. Schriver, at denne endog paatog sig at interessere sig for Gavtyven baade hos Kongen og hos Collegiet. Jeg betragtede derimod hans foregivne Ærlighed fra et andet Synspunkt, fordoblede min Flid for at blotte hans Bedragerier og fik endelig Alles Øine aabnede, — eftersom jeg mere og mere udviklede Omfanget af de gjorte Bedragerier og den uhørte Dristighed, hvormed han var gaaet tilværks. Jeg conti-nuerede Stabsforhørene — med stedse nye og store Opdagelser — indtil den 26de Januar 1812, da Hs. Majestæt behagede at underlægge denne vidtløftige Sag en Over-krigscommission, bestaaende af: Generalmajor v. Falbe, Oberstlieutenant v. Tidemand, Capitainerne v. Stricker og v. Falkenberg samt Auditeur Griiner. Under Commissionens Undersøgelse bleve Generalmajor v. Tellequist, afskediget Major v. Wachs — en af Prinds Carls Hessere — og Capi-tain v. Meyeren mere eller mindre inddragne i denne afskyelige Sag. Først den 2ide Januar 1813 kunde Overkrigs commissionen affatte Dom i denne vidtløftige Affaire.I 10

Efter Dommen og efter den kongelige Resolution paa samme blev Overkrigscommissair Jansen — hans Medhjælper, Sergeant Dreyer, døde under Sagen — dømt til Børnehuset og hans betydelige Formue confisqueret til Krigs-hospitalskassen. Den Dømte blev strax derefter afleveret til Børnehuset. — Den 6te Marts gjorde Overkrigscom-missionen sin Indstilling til Kongen i Generalmajor Telle-quists, Major Wachs's og Capitain Meyerens Sag. Generalmajor Tellequist blev vel frikjendt, men gik af nogen Tid derefter, Major Wachs blev hensat i Børnehuset, Capitain Meyeren flk en Correction og samtlige endnu levende Kassecommissairer en Irettesættelse.

Min Kone gjorde dette Aar en Reise til Aarhus for at afhente det af vort Tøi, som ei blev forauctioneret. Hun kom tilbage den lode Juli 1811. I Foraaret flyttede vi fra Vesterbro til Christianshavn. Den 4de September fik min Kone paa Fødselsstiftelsen en Søn, som blev kaldt Einar, og som den 17de September blev døbt sammesteds af Provst Øllgaard. Fadderne vare: Commandeurinde Posth, min Kone, Oberstlieutenant v. Rode, Justitsraad Tidemand, Secretair Christen Malling og jeg selv. Den 28de September ankom min Svigerinde, Frøken Charlotte Jensen, fra Jylland og forblev nogle Aar i mit Hus.

Den 26de November 1811 blev jeg allernaadigst udnævnt til Oberstlieutenant af Infanteriet. Jeg var dengang i mit 47de Aar. Jeg steg ret hastigt i Veiret, men min oeconomiske Forfatning gik imidlertid til Grunde. De Penge, hvori man erholdt sin Gage, vare af ingen Værdi; man maatte selv tilskyde det manglende. Hidtil havde jeg hjulpet mig med, hvad jeg havde i Overskud fra Salget af min Gaard i Aarhus, men nu var ogsaa dette Hjælpemiddel forbi. Jeg bestræbte mig for at erholde et Laan af Regjeringen paa 400 Rd. S. H. Courant — for dog at opholde Livet.111

Embedsmændenes Forfatning blev Dag for Dag mer og mer fortvivlende.

Den 28de Januar 1812 blev jeg i et høitideligt, i Riddersalen paa Rosenborg Slot holdt Ordenscapitel af Hs. Maj. Kong Frederik den 6te slagen til Ridder af Dannebrog. Denne Udmærkelse skulde være en Belønning for, hvad jeg havde udrettet paa Samsø, og en høitidelig Erstatning for Kongens overilede Adfærd. Denne Handling gjorde

Kongens Hjerte Ære; men den var ingen Erstatning for min lidte Uret. Som sædvanlig spiste man denne Dag hos Kongen m. m. Den 21de August blev jeg af Hs. Majestæt befalet at afløse Oberst v. Mühlerz i den militaire Brændsels-Commission. Oberstlieutenant v. Schri-ver afgik fra Regimentet og blev Commandeur for det schleswigske Infanteri-Regiment. Oberst v. Griiner blev Commandeur af Regimentet — commanderede det forresten aldrig —, og jeg blev iste Bataillons Commandeur. Men da Oberst v. Griiner var commanderet paa en anden Post, overtog jeg Commandoen over Regimentet. Da jeg var den yngste Oberstlieutenant i Garnisonen, opvakte dette megen Jalousi hos mine Formænd. Det var den 8de Juni 1812, at jeg overtog Commandoen af 2det jydske Infanteri-Regiment, hvilken Commando jeg vedblev at føre indtil min Afgang fra dansk Tjeneste den 6te Juni 1815, altsaa i 3 Aar.

Den 27de Juni 1812 præsenterede jeg Regimentet første Gang for Kongen og vandt Allerhøistsammes Bifald. Rygtet udnævnte mig derfor til Kammerherre — af Ca-valleriet havde nogle Commandeurer faaet Nøglen ved denne Revue; — men som man senere sagde mig, var Sagen bleven for tidligt bekjendt og derfor udsat. Som uformuende Mand var jeg heller ikke tjent med denne Hofdecoration og var derfor taknemmelig over, at intet blev deraf. I August Maaned blev jeg af Hs. Majestæt paalagt at foretage Prøver med svenske Pistoler og en svensk112

Rifle. Dette var mig en yderst ubehagelig Commission, da jeg forudsaa Artilleri-Corpsets Fortrydelse og Uvillie derover. De svenske Pistoler viste en overordentlig Effect. Mere om denne interessante Sag vil findes mellem mine Papirer. Den 4de August fik Kongen min Rapport over Prøverne. De bleve sendte til Artilleri-Corpset; men den hele Sag blev, som jeg forudsaa, undertrykt. Hs. Majestæt behagede nu at befale mig at være Præses i en Commission, som skulde undersøge og bestemme Brænde-forbruget ved de militaire Indretninger i Kjøbenhavn. Denne Commission bestod desuden af Stabschirurg Tønder og Inspecteur, Bygmester Fries. Den gav et meget vanskeligt Arbeide. I Regimentet gjorde jeg alt muligt for at udrydde den gamle Surdeig og frembringe Orden og Disciplin.

I Aaret 1812 sammentrak der sig et skrækkeligt Uveir over Europa. Den hidtil uovervindelige Napoleon drog med sine Allierede mod Czaren for at afgjøre, hvem af dem der skulde foreskrive Europa Love. Objectet, hvorom denne frygtelige Kamp skulde begynde, var stort og interesserede alle Regjeringer og alle Folkeslag i Europa. Sve-rige og Danmark vare de eneste Riger, som ikke leverede Contingenter til denne Kamp. Kongen, Hoffet og den største Del af Hovedstadens Indvaanere vare enthousiastisk fransksindede. Man jublede over enhver af Napoleons Seire over Czaren og behandlede den sidstes Minister, Lisakewitz, i Kjøbenhavn med en paafaldende Partiskhed. Uagtet denne Minister var det danske Hof meget hengiven, blev han tilsidst dog saaledes opbragt, at han sagde, at »man behandler os her, som vi vare et Gesandtskab fra en Negerkonge og ei fra en af Europas største Monarker«. Den franske Minister var Alt.

Jeg var en erklæret Antagonist af Napoleons politiske System og det Despoti, hvormed han truede Verden. Jeg frygtede for Danmarks Skjæbne og havde stedse mineii3

Øine henvendte paa Sverige. Ved mine Bekjendtskaber fik jeg Underretning om de militaire Bevægelser, der foregik i Sverige, og ahnede deres Hensigt. Jeg fik derfor Generalmajor Bülow til at sende en vis N........ som jeg

kjendte, over til Sverige for at forskaffe os nogen sikker Kundskab om de svenske Rustninger og Bevægelser. Rapporterne gik til mig paa anden og tredie Haand og fra mig til Generalmajor Bülow. Vor Spion blev arresteret i Christianstad, men kom dog igjen løs. Efterretningerne fra Sverige bleve saa alvorlige, at man bestemte sig til at sammendrage en Leir ved Ringsted. Denne Plan fandt jeg militairt urigtig, skrev en Defensionsplan for Sjælland og leverede denne til Generalmajor Bülow. Kronprindsen af Sverige vedblev at demonstrere og forurolige os; men endelig skred Aarstiden forbi, og den projecterede Leir kom ei til Virkelighed. Napoleon rykkede frem og indtog Moskou. Kort derefter modtog jeg fra vor Spion i Sverige en Rapport, som jeg endnu tidlig om Aftenen red ud med til. Frederiksberg Slot. Jeg traf Generalmajor Bülow alene paa sit Værelse, og vi kom ved en Pibe Tobak i en dyb Discours over Europas politiske Stilling i Almindelighed og Danmarks i Særdeleshed. Jeg ytrede for ham - mine Betænkeligheder og min Frygt i Henseende til begge. Han derimod haabede tillidsfuldt paa

Napoleon og hans oprigtige Venskab for Danmark. Vi bleve ikke enige i vore politiske Betragtninger. For at overbevise mig fortalte han som en Hemmelighed, at den franske Minister, Baron Alquier, netop samme Dag havde været hos Kongen og aabenbaret ham, at Napoleon vidste, at han i Moskou vilde forefinde en Mængde Revolutionsstof: Exhof-mænd, misfornøiede Aristokrater, Levninger af de gamle russiske fyrstelige Familier etc.; at hans Plan var at revolutionere og udstykke det sydlige Rusland samt fra Moskou at tilbyde (foreskrive) Alexander Fred, og naar denne ei blev antaget, da fra Moskou og langs Østersøen at

vende hele sin Magt mod Alexander og foreskrive ham Freden i Petersburg. Planen var en Napoleon, en revolutionair Keiser, værdig. Imidlertid blev den tilintetgjort ved Moskous Brand. Enhver Indvaaner af Byen blev nu nødsaget til at tænke paa sin og Families Conservation istedetfor paa Udførelsen af Napoleons Revolutionsplaner, og han selv maatte tænke paa sin Armees Redning, naar han ikke af Mangel paa Subsistance forsætlig vilde opofre den. Til Lykke for Verden udsatte han sin Retraite til Polen saalænge, at en overordentlig Frost forenede sig med Mangel paa Subsistance for Mennesker og Dyr, — saa den frygteligste Armee, som Verden nogentid har seet, blev ødelagt paa den grusomste Maade. Efterslægten vil engang gyse ved at læse sandfærdige Efterretninger om den franske Armees Retraite fra Rusland til Polen.

I Kjøbenhavn vilde man slet ikke tro de Efterretninger, som kom over Sverige om Napoleons Nederlag, — man holdt det for umuligt, at denne Afgud kunde slaaes. Den russiske Minister forlangte de russiske Bulletins indrykkede i den danske Statstidende; man vilde ikke tilstede Ministerens Forlangende, og denne indrettede nu et Læseværelse for Publikum i sit Hotel, hvor disse Bulletins kunde læses. Men man maatte kun meget forsigtigt benytte sig af denne Tilladelse, naar man ikke vilde mishage »de røde Fjær« og derved Kongen. Endelig kom ogsaa Efterret ningen til Kjøbenhavn om den svenske Kronprinds's Sam menkomst med Alexander, og at denne havde afstaaet Norge til Sverige. Nu oprørtes alle Gemytter mod Alexander. Man forglemte, hvor fornærmende man havde behandlet ham og hans Minister ved flere Leiligheder, og erindrede blot Keiserens Løfte ei at slutte Fred med England, førend Danmark havde faaet Fyldestgjørelse for det engelske Overfald 1807. Europas forandrede politiske Stilling siden den Tid, Napoleons senere udøvede Voldsomheder, Faren for et Universalmonarki m. m. kom sletii5

ikke i Regning hos de kjøbenhavnske Politici. At op-høie det noget sunkne Haab paa Napoleon, udskjælde Alexander og haane Sverige — udgjorde Hovedmaterien i alle de offentlige Ventilationer, som man dengang hørte af alle Hofmænd og Hofspioner, der politiserede i Klubberne eller i de private, selskabelige Cirkler. De mere Sindige, som betragtede Begivenhederne anderledes end gjennem Hofkrybenes Briller, ængstede sig over Følgerne af den herskende politiske Forblindelse og betragtede især Alexanders Løfte om Norge med alvorlige Øine.

Jeg, som allerede ved den svenske Kronprinds's Valg havde frygtet for Norge, som baade skriftligt og mundtligt havde advaret derom, som kjendte de overordentlige Fremskridt, den svenske Krigsmagt havde gjort siden Kronprindsens Ankomst, som betragtede dennes politiske og militaire Talenter med andre Øine end »de røde Fjær« og de kjøbenhavnske Klub-Politici, og som tydeligt indsaa, at Kronprindsens militaire Forberedelser rimeligere vare stilede mod den halvt opløste danske Ståt end mod det kjæmpemæssige Rusland, — var høist urolig over Øjeblikkets forbausende Forblindelse og Fremtidens sandsynlige Begivenheder. Jeg talte først hemmeligt og siden høit mod den herskende Tone og de tagne Forholdsregler, men opnaaede Intet derved uden Miskjendelse, Had og Forfølgelse. Det herskende Parti i disse' Ulykkens Dage taalte ikke, at Nogen skulde se klarere end det selv.

De Svenske handlede som kloge Politici, men de Danske ikke, uagtet de til Trods for deres Svagheds Spiog gjerne ønskede at fiske i rørt Vand, naar Intet var at vove derved. Den, som i den Tid havde noget Bekjendtskab til de Personer, som styrede Dannerkongen og Landet, ved nok, hvad man dengang ved det danske Hof haabede og ønskede af Forbindelsen med Napoleon. Det e r ikke saa, at det danske Hof var i Hjertet ærligt, og at dets Politik var saa uinteresseret, som det viste sig i dets

Noter. Men Hoffet var endnu mere frygtsomt, end Staten var svag, og da man Intet turde vove, troede man at erhverve sig et offentligt Medhold i Europa ved forstilt Ærlighed og Uskyldighed. Men de Hoffer, som saa det danske Cabinet lidt dybere i Kortet, lode sig ikke længe skuffe af den lille Stats politiske Miner, men handlede —-som Conjuncturerne forandrede sig — efter rigtige militaire og politiske Grundsætninger, ubekymrede om, hvad man sludrede i de kjøbenhavnske Klubber, og om, hvad man skrev for Publikum i de danske Tidender.

Den 14de September d. A. var der et stort Appartement paa Frederiksbergs Slot, og Mariage mellem Kronprindsesse Caroline1 og hendes Onkel, Prinds Christian af Hessen, blev declareret. Jeg var nærværende ved denne Høitide-lighed. Man forundrede sig meget over denne Mariage. Prinds Christian var en smuk, men derhos en meget ud-feiet Herre, — de, som kjende Kronprindsessen godt, paastaa, at hun skal besidde adskillige gode Egenskaber. Denne Mariage gik siden overstyr, da Prinds Christian blev sindssyg og bragt til Odense, hvor han senere døde-

Den i ste April d. A. begyndte min Søn Hans sin Skolegang i Borgerdyds-Institutet paa Christianshavn. Den 26de Mai 1812 flyttede vi ind i mit nye Kvarter hos Major Kühnel paa Kultorvet No. 88 og 89. Værterne paa-lagde altid Husleien formedelst Pengenes Fald, og af samme Aarsag maatte de ulyksalige Embedsmænd stræbe efter at formindske deres Udgifter. Man vilde spare; men man ruinerede sig ved de idelige Omflytninger. Tungt, overmaade tungt faldt det for Embedsmændene, især med Familie, at slaa sig igjennem dette Aar; vel flk de en Gratification, men den var utilstrækkelig. Jeg fik udvirket et Laan hos Kongen paa 3 Aar af 400 Rdlr.; dersom jeg

1 Nuværende Arveprindse-se Caroline, f. 1793, Arveprinds Ferdinands Enke.]ii 7

ikke havde faaet dette, havde jeg vist maattet sulte ihjel med min talrige Familie. Dette Laan var et Nødens Værk.

Blidt og skjønt begyndte Aaret 1813. Jeg reiste den i ste Januar i behageligt Selskab til Helsingør, og Dagen var efter Aarstiden fortryllende skjøn. Men jo skjønnere Naturens Horizont var, desto mørkere var den politiske; den var overtrukken med lutter truende Skyer. Europas Skjæbne nærmede sig sin Udvikling, og flere Spaadoms-mærker varslede Danmark om at forandre sit System. Men man stirrede uafladelig paa Afguden Napoleon og haabede endnu saalænge paa hans Underværker, indtil man kun opnaaede haanende Afvisninger, hvor man henvendte sig, og ved et politisk Kvakleri og prostituerende militaire Forholdsregler forskjertsede baade Vens og Fiendes Agtelse. Havde Napoleon seiret, saa havde Danmark sandsynligvis maattet dyrt betale sin politiske Ustadighed i Afgjørelsens Øieblik. Han var ikke den Mand, som til-. gav saadanne Mesures som de, Danmark dengang greb til. Den 13de Januar d. A. blev den vigtige Forordning af 5te Januar om Pengevæsenets Forandring publiceret. Den gjorde en overordentlig Sensation, og man saa nu med Forbauselse, at en Sum af . . Millioner creditløse Papirer cirkulerede i Staten. Hvortil var denne uhyre Sum foruden den øvrige gjorte Statsgjæld bleven anvendt? Derfor flk Nationen intet Regnskab. Embedsmænd, Capi-talister, offentlige Fonds, Umyndige m. fl. vare allerede mere eller mindre ruinerede. Mængden trøstede sig dog med, at Resterne af deres Velfærd skulde reddes ved dette despotiske Slag. Der var kun faa, som rigtig forstod denne kunstige Forordning, og som indsaa, at den blot var en slet Palliativcur. Man havde bygget den paa det urigtige

1 [Forfatteren har her ladet aabent Rum til Tallet. I de Brudstykker af nærværende Optegnelser, der ere blevne offentliggjorte i Aftenbladet« for Juli og August 1869, har Meddeleren af samme udfyldt Lacunen med Tallet 142.]118

Fundamentalprincip, at man i Handel og Vandel endog med Udlandet kunde substituere Sikkerhed for Penge. Aaret gik ikke til Ende, førend denne Illusion forsvandt for Nationens Øine; Coursen galoperede saaledes, efterfulgt af Priserne paa Fornødenheder, at Pengenes Værdi næsten forsvandt og med den Muligheden for Enhver at leve.

I denne ElendighedensTilstand glemte man ikke at uddele Ordener og udøse Rang. Regjeringens Uklogskab steg med Coursen for at fylde Maalet af Nationens Ulykker til den øverste Rand. Den 28de Januar, Kongens

Geburtsdag, bleve atter en Mængde Ordensdecorationer uddelte med stor Høi-tidelighed, dog for det meste til Favoriter af »de røde Fjær«.

Prinds Frederik af Hessen havde forlangt at blive afløst i Norge. Maaske han blev dreven til dette Forlangende af 2 Hovedaarsager: 1) at han øinede den Fare, som svævede over Norge, og ikke vilde udsætte sig for de vanskelige Tilfælde, som kunde møde denne Post, og 2) brændte Prindsens Hjerte af Had mod Napoleon før hans falske og voldsomme Omgang med Hessen; han ønskede intet mere end at drage til Felts mod de Franske, og da han var underrettet om, at det danske Cabinet vilde forandre sit politiske System, søgte han om at blive afløst i Norge for at faa en -Commando mod de Franske.

Men Sagerne forandrede sig mærkeligt: istedetfor at faa en Commando mod maatte Prindsen tage en Commando med de Franskel Han foreslog selv Prinds Christian af Danmark til sin Eftermand. Denne Prinds afreiste under det strengeste Incognito til Norge. Man lovede sig meget af ham. Da lian kom til Norge, gav han den norske Nation den selvsamme høitidöüge Forsikring, som Stanislaus gjorde i Polen: »at før skal min Haand visne, førend jeg underskriver Norges Afstaaelsen Begge holdt deres Løfte lige godt og erhvervede sig lige Berømmelse. Efter dette Løfte maatte jo Prinds Christian enten have seiret eller faldt som Helt, ellers viste han Mangel paa Character.119

I Marts 1813 kom en Fyrst Dolgorucki i diplomatisk Sendelse fra Keiseren af Rusland til Kjøbenhavn. Senere kom ogsaa den svenske General Mörner. Der cirkulerede mange, men vist usikre Rygter om disse Mænds Ærinder. Publikum erfarede kun med Vished, at Grev Jochum Bernstorff blev sendt til England for at negociere Fred, og at den danske General v. Wegener, som commanderede de danske Tropper ved Elben, handlede efter et, det forrige modsat, System. Bernstorff kom med uforrettet Sag tilbage, Hoffet og Publikum blev bestyrtset; man frygtede, at Begivenheder, som imidlertid vare forefaldne ved de danske Tropper ved Elben, skulde paadrage det den store Napoleons Unaade og Hævn.

Fra Kjøbenhavn udsendte man nye Underhandlere til de Franske, og for at skyde Skylden for det Passerede paa de commanderende Officerer — om hvem man i Publikum udspredte det Rygte, at de havde overtraadt deres Befalinger, — straffede man uskyldig Generalmajor v. Wegener og Commandanten i Altona, Oberstlieutenant v. Haffner. Napoleon og de Franske holdt gode Miner ved det danske Hofs Kvaklerier og antoge tilsyneladende de danske Undskyldninger. Venskabet blev gjenoprettet paa det Vilkaar, at Danmark gav et Hjælpecorps af 10—12,000 Mand, som under Prinds Frederik af Hessen stødte til Prindsen af Eckmiihls Armee ved Elben. Grev v. Løvendal,1 Capitain ved det danske Livregiment, der blev ansat som Adjutant hos Prindsen af Eckmühl, underholdt den hele Tid en Correspondance med mig, som for det meste blev overleveret Kongen. Jeg var derfor stedse underrettet om Alt, hvad der forefaldt ved Armeen. Ved at bringe Kongen Rapporterne derover gav han sig undertiden i Samtale med mig derom; men jeg mærkede snart, at enhver

1 [o: Carl Valdemar, Greve af Danneskjold-Løvendal, fod 1773, død 1829 som Kammerherre, Oberstlieutenant og R. I). O.]120

ytret Mistvivl om de Franskes Oprigtighed mod os mishagede, — og derfor taug jeg tilsidst.

Prindsen af Eckmühls Stilling bag ved Ratzeburg, hans overordentlige Anstrengelser ved Hamburgs Befæstning og hans Ligegyldighed i Henseende til Lübeck opvakte hos mig den Formodning, at han vilde lade Holsten i Stikken,om han selv kom i Fare. Denne Formodning blev bestyrket ved en anden Mistanke, nemlig at Napoleon og Kronprindsen af Sverige blot figurerede som Fiender. I Henseende til det sidste har jeg nok feilet. Den kommende Historie maa oplyse meget, som endnu er en Gaade-

Den svenske Friherre af Wetterstedt, den russiske General v. Suchtelen, den engelske Minister Thornton og Generalmajor Hope ankom paa Kjøbenhavns Rhed med Forslag, som ei bleve antagne. Man vilde staa eller falde med Napoleon.

Den 22de Juni afgik jeg som Præses i Brændecommis-sionen, og den 24de s. M. præsenterede jeg Regimentet for Kongen, som ytrede en særdeles Tilfredshed med samme.

Jeg var inderlig bekymret over Danmarks Tilstand, og for at adsprede mig noget gjorde jeg en Tour til en Familie paa Landet. Jeg havde en meget behagelig Reise i det nordlige Sjælland og retournerede den 5te August til Kjøbenhavn. Den 7de August begyndte Høstmanoeuv-rerne, som bleve udførte paa sædvanlig Skik og Vis — ingen Strabadser for Mandskaberne og ingen Instructioner for Officererne! Men vi fik snart Andet at tænke paa end at storme Vibenshus og øve os i Manoeuvrer, der vare mere beregnede efter Hof- end efter Krigskunstens Regler. Den 18de og 19de October var Napoleons og Danmarks Skjæbne bleven afgjort ved Leipzig; men man syntes endnu ikke at være fuldkommen overtydet om Faren. Statsminister Fred. v. Moltke vovede at gjøre Kongen opmærksom derpaa; men hans Iver blev meget slet optaget af Generalmajor v. Biilow, som levede alt for godt i Kjøbenhavn til at ville ombytte dette Liv med Feltlivet, og som uden121

Tvivi var indviklet i Handelsspeculationer. Dette var det første Trin til denne nidkjære og duelige Ministers Fald. Man kan ikke forklare Vedkommendes ubegribelige Forhold.

Den 24de November 1813 modtog jeg Ordre at marschere med Regimentet den 27de November til Falster. Det var næsten en Umulighed at blive færdig i denne korte Tid; men vi bleve det dog ved utrolige Anstrængelser. Kl. 8 om Morgenen stod Regimentet marschfærdigt paa Kongens Nytorv. Kongen indfandt sig og beviste Regimentet den Ære at følge samme til Frederiksberg. Denne Æresbevisning opvakte megen Jalousi i Garnisonen, da den ikke var bevist noget Regiment undtagen Garden og Kongens »eget Regiment«. Da Kongen havde forladt os, fortalte en af Officererne mig underveis, at en af »de røde Fjærs« Haarskjærere havde fortalt ham, da Regimentet marsche-rede ud af Byen, at Marschen ei skulde gaa til Falster, men til Jylland. Jeg lo deraf og vilde ikke tro ham, da jeg formodede, at vi skulde gaa over Smaaøerne til Holsten. Men Haarskjæreren har været godt underrettet! I Roskilde Kro ventede Major Rothe af Generalstaben mig med de nye Marschbestemmelser, hvilke vare fuldkommen overensstemmende med Haarskjærerens Udsagn.

Ved den første Befaling havde man villet maskere Regimentets Afmarsch, fordi man befrygtede, at svenske Krigsskibe vilde komme til Beltet og spærre Passagen.

Den 28de November kjørte hele Regimentet fra Roskilde til Slagelse, den 29de kjørte det om Morgenen til Korsør, blev indskibet paa 10 Fartøier og passerede med disse Beltet under Convoy af 10 Kanonbaade. Det var et deiligt Syn, da Convoyen var kommen under Seil; Veiret var ualmindelig smukt, og jeg har aldrig passeret Beltet paa saa behagelig en Maade. Om Aftenen kom Regimentet lykkeligt til Nyborg. Den 30te November havde Regimentet Rastdag. Den iste December marscherede vi til Odense, den 2den til Ørholm og den 3die til Middel-
122

fart, den 4de passerede vi Lillebelt og marscherede til Omegnen af Fredericia. Veiene i Jylland vare overordentlig slette. Jeg reiste den 5te fra Fredericia til mit Cantonne-ment paa Nebbegaard. Den 6te December om Natten Kl. 123/-4 fik Regimentet pludselig Opbruds-Ordre: at mar-schere til Schleswig. Jeg fik kun meget faa Reisepenge, da der intet Sølv var i Kasserne. I Hertugdømmerne kunde danske Peuge ikke bruges, og Coursen derpaa blev saa utrolig slet, at jeg i Schleswig for 2,500 Rdl. D. Cou-rant kun fik 25 Species.

At marschere uden Penge i eget Land er skrækkeligt, da Eiendomsretten ei tør krænkes. I Fiendens Land bruges ingen Complimenter. Officererne og Folkene vare dog taalmodige og fandt sig i Skjæbnen. Det værste var, at det høist uefterrettelige Generalkvartermesterskab ingen Foranstaltninger havde gjort til Brød. Den 6te December marscherede jeg ud af Danmark — netop 25 Aar efter, at jeg var kommen til Helsingør fra Norge, — og ind i det Schleswigske samt erholdt mine Cantonnements paa den søndre Side af Kolding. Den 7de December marscherede vi til Haderslev. Den 8de modtog jeg Prinds Carls Ordre at marschere uden Rastdag til Schleswig og at transportere Regimentet paa Vogne Jeg sendte Adjutanten til Amtsforvalteren for • at høre, om Regimentet kunde faa Vogne, da jeg strax vilde bryde op • men der gjordes saadanne Vanskeligheder, at jeg opsatte Marschen til næste Dag. Dette Ophold paadrog mig en haard Irettesættelse af den podagriske Feltmarschal, som i nogle Timer havde svævet i Frygt for at blive opbragt af Fienden. For at redde hans Person skulde et Par Regimenter nogen Tid sættes i Vove. Den 9de om Morgenen fik jeg allerede i Haderslev nogle ufuldstændige Efterretninger om, at Sagerne stode slet i Holsten. Som jeg havde forudseet, havde Prindsen af Eckmühl

(Davoust) overladt det danske Hjælpecorps under Prinds Frederik af Hessen tilligemed123

Holsten til sin egen Skjæbne og replieret sig til Hamburg. Herom havde jeg advaret Kongen, da jeg overleverede ham Grev v. Løvendals sidste Rapport.

Fienden havde med en stærk Cavallericolonne rykket frem paa Plainerne i den indre Del af Holsten, og derved blev Prinds Frederik nødsaget til at retirere gjennem den couperede østlige Del. Veiene vare utrolig slette, og Re-traiten skal være bleven fortsat over Oldeslohe, Segeberg, Bornhöft og Preutz til Kiel med en utrolig Uorden. Ved Bornhöft havde nogle af de retirerende Tropper en ufordelagtig Affaire med Fienden. Her blev Valdemar den 2den ogsaa slagen (Aar 1227), da han forsøgte at op-reise sine faldne Sager.

Ubegribelig er Prinds Frederiks Retraite paa Kiel. Fra Bornhöft eller i det seneste fra Preutz burde han replieret sig paa Rendsburg. Fra Preutz kunde han have taget Veien over Botkamp, Bordesholm og Emkendorfif etc. til Rendsburg. Jeg kjender denne Vei, fordi jeg selv har reguleret den 1805. Nu løb Prindsen lige i en. »cul de sac«; thi Fienden naaede Kanalen og gik ind i det Schles-wigske, førend han fra Kiel kunde naa Rendsburg. Men baade Prindsen og hans Raadgivere havde — som man sagde — tabt Hovedet.

Den 9de December kjørte jeg med hele Regimentet fra Haderslev til Aabenraa. Underveis mødte vi mange Flygtninge af de Tropper, som vare blevne sprængte ved Bornhøft, og som gjorde os en jammerfuld Beskrivelse over Tilstanden. Ingen vidste, hvor Prinds Frederik var. Den 10de December kjørte Regimentet fra Aabenraa til Schleswig; vi modtoge atter mange Flygtninge. Da Regimentet sildigt om Aftenen kom frem, erfarede vi den foruroligende Tidende, at Fienden var passeret Kanalen, Prinds Frederik afskaaren i Kiel, og at de fiendtlige lette Tropper allerede den Dag havde streifet henimod Schleswigs Porte.

I Kiel havde den franske General Lallemand og den124

kjække Grev v. Schulenburg overtalt den raadvilde Prinds Frederik til at slaa sig igjennem til Rendsburg. Denne vovelige, men tillige eneste ærefulde Beslutning blev antagen af Prindsen, der vel manglede Hoved som General, men ingenlunde Mod som Soldat. Den fiendtlige General Dörnbergs Dumhed, Troppernes Bravour, men især General v. Schulenburgs uforfærdede og gjentagne Angreb gjorde — efter en blodig Affaire ved Sehestedt — Udslaget, og det kjække Troppecorps aabnede sig med Kaarden i Haanden en Vei gjennem Fienden til Rendsburg. Affæren ved Sehestedt forefaldt den lode December og skal have været en af de irregulaireste, man kunde tænke sig. Ingen Plan — ingen Orden. Formedelst det couperede Terrain skal Affairen strax have opløst sig i enkelte usammenhængende Fægtninger mellem Batailloner, Escadroner og enkelte Compagnier. Prinds Frederik flettede sig en Seierskrands ved at være Tilskuer af, at Enhver gjorde sit Bedste!

Men man tænke sig, at da Tropperne mandeligen havde slaaet sig igjennem og naaet. Rendsburg, saa var denne Fæstning ikke engang provianteret! Hvilket Bevis afgiver ikke denne evig mærkværdige Omstændighed paa daværende militair Indsigt og Forsigtighed! Denne Feil er saa grov, at den neppe kan troes. Prindsen af Eck-mtihl sørgede anderledes for Hamburg, og dersom man imod alle Regler ikke før havde tænkt paa Rendsburg, saa burde man strax have tænkt derpaa, efterat Napoleon var slagen ved Leipzig. Fra dette Øieblik burde Rendsburg og alle holstenske Fæstninger været satte i complet Beleiringsstand. Dersom man om Sommeren havde sat Lübeck ligesom Hamburg i Forsvarsstand, da havde meget været vundet. 7 Uger vare passerede efter Slaget ved Leipzig uden den allernødvendigste Omsorg for Holstens Forsvar. Og dog havde Sveriges Kronprinds forudsagt Kongen, at Norges Afstaaelse skulde erobres i Holsten.125

Den ute December maatte det 2det jydske Regiment saavelsom det schleswigske Rytter-Regiment, som ogsaa var kommet fra Danmark, næsten bestandig staa under Gevær og udsætte Feltvagter for at dække Schleswig og især Feltmarschallen for fiendtlige Partier, som streifede om i alle Directioner. Fienden .begyndte at parlementere med Feltmarschallen, og General Dörnberg antog for sin Commando en Vaabenstilstand. Derimod vilde den russiske General Tettenborn, som laa med Kosakkerne i Hol-lingstedt og Omegn, ei entrere i nogen Vaabenstilstand. De allarmerede os bestandig, og man hørte fra Landboerne mange Klager over Plyndringer, hvori de hanseatiske Tropper i Særdeleshed excellerede. Kosakkerne vare ædelmodige i Sammenligning med de

Sidste.

Den 12te December trykkede fiendtlige Partier nogle af mine Forposter tilbage; men da jeg sendte Undsætning, indtoge de igjen deres Linie. Den 13de var alt temmelig roligt, kun lod en fiendtlig Styrke paa omtrent 70 Heste sig se paa Rendsburg-Veien. Om Aftenen fik jeg — uagtet den sluttede Vaabenstilstand — Ordre til at føre en Convoy til Rendsburg. Man troede at maatte vove dette Skridt, thi ellers havde Prinds Frederik maattet overgive sig med Rendsburg.

Jeg ventede mig en varm Dag.

Den 14de om Morgenen afmarscherede jeg med en Convoy af 400 store holstenske Vogne og 17 Oxer til Rendsburg. Min Bedækning var: det schleswigske Rytter-Regiment, 2 Batailloner af 2det jydske Infanteri-Regiment, circa 80 Mand af forskjellige Corpser under Capitain v. Münster samt 2de næsten ubrugelige Kanoner.

Omtrent Kl. 8 om Morgenen var Convoyen regelmæssig ordnet og i fuld Marsch. Paa min venstre Flanke viste sig strax nogle fiendtlige Cavallerister, som forsvandt; men Kosakkerne cotoyerede bestandig min hoire Flanke og observerede min Marsch uden at foretage noget videre.126

Da Klokken omtrent var mellem il og 12, forefandt jeg i Feldscheide — et Sted mellem Rendsburg og Schleswig — den franske General Lallemand, som var marscheret mig imøde med en Commando fra Rendsburg for at modtage Convoyen. Jeg overleverede den derfor strax til Generalen, modtog igjen af ham i3/* Batteri og marscherede ufortøvet tilbage til Schleswig. Udenfor Byen gjorde jeg Holdt med min Colonne, da jeg paa Eckernførde Veien opdagede 2 svenske Husar-Escadroner. Men de droge sig tilbage, da de bemærkede min Styrke. En Kosakoberst og en svensk Oberstlieutenant havde været i Schleswig for at slutte en Vaabenstilstand, som skulde begynde Kl. 12 om Natten. Den skulde vare i 14 Dage og Demarca-tionslinien gaa fra Eckernførde over Flekkeby, Sellik og Hollingstedt til Husum. Fienden havde betinget sig følgende haarde Vilkaar: a) at Gluckstadt og Friderichsort maatte tages under Vaabenstilstanden, b) at Rendsburg ei maatte provianteres for mere end 3 Dage, og c) at der i Schleswig kun maatte ligge IOOO Mand. Prindsen af Holstein-Beck (Svigersøn af Prinds Carl og en duelig Officer) blev den 15de December befalet at fungere som Comman-dant over Schleswig. Omendskjønt Prindsen var min Eftermand, beklagede jeg mig ingenlunde over den ham givne Commando, der fritog mig for Feltmarschallens vrantne og forvirrede Commando. Man maatte ved flere Leiligheder tro, at den Gamle ikke var rigtig klog. Den ene af hans General-Adjutanter, som befattede sig med den udvortes Tjeneste, var aldeles ikke efterrettelig efter Frokosten — dertil grov, indbildsk og frygtagtig i Faren. Den anden af hans Første-Adjutanter var kun dannet for Skrivebordet og var klog nok til at indskrænke sit hele Arbeide dertil. De øvrige mindre Adjutanter havde lidet at sige og maatte følge Strømmen af de Forvirringer, som emanerede fra den øverste Commando.

Den 17de December blev 2den Bataillon af 2den127

Jylland lagt ud paa Landet. Jeg skrev til Kongen og vovede allerunderdanigst at ytre ham mine Betænkeligheder og min Mening om Adskilligt. Prindsen af Holstein-Beck og jeg meddelte hinanden vore Betænkninger. Meningen var, at man i Schleswig skulde forsvare sig med de Tropper, man der havde (Feltmarschallen vilde ikke bort derfra). Min Mening var, at vi maatte drage os tilbage til et gun stigere Terrain og forstærke vor svage Styrke. Dersom vi bleve slaaede i Omegnen af Schleswig eller Flensburg, da vare vi totalt tabte, fordi Fienden var overlegen paa Cavalleri, saa vi enten maatte retirere over Plainerne bag de nævnte Byer eller lade os trykke ned til Kysten. General Tettenborn stod allerede med Kosakkerne i vor høire Flanke. Den hele Styrke, som kunde sættes imod Fienden, beløb sig til: schleswigske Rytter-Regiment, Prinds Ferdinands Dragon-Regiment, Kronens Regiment og det 2det jydske Infanteri-Regiment.

Den 21 de December fik Garnisonen den hemmelige Advarsel, at man kunde anse Vaabenstilstanden for brudt. Jeg indsaa vor kritiske Stilling og besluttede den 22de at sende hele Regimentets Bagage, der var betydelig, fordi vi medførte en complet ny Mundering m. m., tilbage for ei at gjøre Kosakkerne en Present deraf, hvilket vilde

blive uundgaaeligt, ifald Regimentet skulde trække sig fægtende tilbage fra Schleswig.

Den 23de December reiste den østerrigske Underhandler, Bombelles, gjennem Schleswig til Kronprindsen af Sverige, som havde sit Hovedkvarter i Kiel. Jeg skulde den Dag spise hos Feltmarschallen og gik til Slottet, i det samme Bombelles kjørte derfra. Jeg saa der flere glade Ansigter end sædvanligt og formodede, at man havde erholdt en overordentlig Trøst.

Ved Bordet erfarede jeg af K.....L...... at Glæden

kun hidrørte fra den Trøst, som Hr. Bombelles — formodentlig af Høflighed — havde givet disse halvt fortvivlede,128

halvt forrykte Mennesker. Men da Bombelles kom tilbage fra Kiel, forandrede Ansigterne sig paany, og man var meget fortrydelig over den Ros, som Bombelles havde ytret over den svenske Kronprinds.

Friderichsorts og Wallerwicks Skandses Capitulation blev nu almindelig bekjendt og gjorde et slet Indtryk.

Den 26de December modtog jeg Ordre at marschere med Regimentet til Flensburg. Jeg sendte Bagagen forud til Fredericia. Regimentet havde i lang Tid ingen Penge faaet, saa hverken Officerer eller Mandskab havde Noget til Forfriskning paa den forestaaende besværlige Marsch. Veiene vare utrolig slette. Regimentets 1 ste Bataillon naaede Flensburg om Aftenen; men 2den Bataillon, som havde cantonneret paa Landet, ankom først Kl. 2 om Natten.

Den 27de December om Morgenen Kl. 8, modtog jeg en ny Ordre: strax at marschere til Aabenraa og Dagen derpaa til Haderslev. For at soulagere Mandskabet mar-scherede jeg compagnivis; men dog naaede mange Com-pagnier først Kl. 2 om Natten deres Nattekvarterer. Ved Afmarschen fra Aabenraa forefaldt en stor Uorden ved 2det Musketercompagni, hvilken var nær ved at udarte til aabenbar Revolte men da jeg ankom til Pladsen, blev alt roligt. Med Arrangementet af Kvartererne var der stor Forvirring, og jeg maatte marschere til sildigt ud paa Aftenen, inden Regimentet fandt ledige Kvarterer, hvori de udmattede Mennesker kunde blive indkvarterede. Paa den anden Side af Haderslev mødte jeg Divisions-Adj utanten, Capitain v. Abrahamson, der skulde gaa til Schleswig for at bringe Feltmarschallen velbeholden til Fyen. Af ham erfarede jeg de kjøbenhavnske Regimenters Afmarsch, og at man tænkte at formere et Armeecorps i Fyen m. m. Jeg mærkede ogsaa paa Capitainens Ytringer, at man haabede sikkert, at Prinds Christian paa en eller anden Maade nok vilde redde Norge for Danmark, om det skulde komme til den største Yderlighed.129

Der var Compagnier af Regimentet, som neppe vare komne til deres Kvarterer, da jeg Kl. 3 om Morgenen den 29de modtog en ny Ordre at marschere nordenfor Kolding og indtage Cantonnements mellem denne By og Fredericia. Naar man saaledes vilde forcere de menneskelige Kræfter, behøvede man sandelig ingen Fiende for at ødelægge Tropperne!

Mine brave Jyder gik imidlertid saa langt, de kunde, og de, der ikke kunde, bleve liggende og overgivne til den offentlige Medlidenhed. Penge havde vi, som sagt, ikke til at understøtte med, og der sørgedes for Intet uden at forøge Troppernes umenneskelige Strabadser med- idelige Forvirringer. Tilsidst bleve Mandskaberne utaalmodige, og der sporedes større eller mindre Ytringer af Opsætsighed ved alle de Regimenter, som man jagede paa denne Marsch.

Den 30te December erholdt Regimentet en Rastdag; men allerede Kl. 7V2 0111 Aftenen modtog jeg Ordre at marschere til Omegnen af Fredericia for den iste Januar 1814 at gaa over til Fyen — fra Fredericia til Strib. Ved Snoghøi og flere Færgesteder laa fremmede Officerer, som controllerede vore militaire Bevægelser. Hvilken Ydmygelse!

Den iste Januar 1814 passerede Regimentet Beltet, og Compagnierne skulde samle sig ved Indsløv Kro i Fyen. Der var ingen Foranstaltninger gjorte til Kvarter for Regimentet, og medens jeg maatte drage Omsorg derfor, maatte Mandskaberne, forfrosne og hungrige, staa flere Timer og vente under aaben Himmel. Folkene begyndte at murre. For at tilfredsstille nogle af deres grundede Klager over, at de ingen Lønning fik, samlede Officererne

en Sum Penge og uddelte til Mandskabet. Men Penge var ikke Mad, saa dette Middel for denne Gang ikke kunde tilfredsstille Folkene. For at forekomme alvorligere Uordener, som let kunde fremkomme af Mandskabets tumultuariske Stemning, satte jeg hele Regimentet i Marsch, dog uvis om, hvorhen jeg skulde marschere, og

om vi skulde tilbringe Natten mellem den iste og 2den Januar — som Fuglene — under aaben Himmel. Da jeg havde marscheret et Stykke, kom Regiments-Adj utanten, Capitain v. Suchow, mig imøde med en Compliment fra Generalmajor v. Backmann, Chef for Rytter-Livregimentet, at da der hverken var gjort eller kunde gjøres Anstalt til Kvarter for Regimentet, saa maatte vi rykke ind i hans Regiments Cantonnements og hjælpe os, som vi kunde. Dette Tilbud modtog jeg med Glæde. Jeg for min Person med en Del af Staben maatte tage tiltakke med et Kvarter, som nogle menige Ryttere afstod os. Det havde været og blev en jammerlig Nytaarsdag. Den 2den Januar marscherede Regimentet videre til Omegnen af Brahetrolleborg og den 3die Januar til Omegnen af Hvidkilde og Svendborg. Stabskvarteret blev paa Hvidkilde. Regimentets 2 annekterede Batailloner, som vare komne fra Jylland, stødte her til os, saa nu vare Regimentets 4 Batailloner for første Gang samlede. De annekterede Batailloner vare i maadelig Forfatning og manglede Meget. Regimentet blev underlagt Oberste v. Cronhjelms Brigade under 2den Division, som blev commanderet af Hs. Høihed Prinds Ferdinand, som endnu ikke var formeret Mand, mindre Officer.

Kongen var selv kommen til Fyen med betydelige Forstærkninger fra Sjælland. Kongen tog sit Hovedkvarter paa Hindsgavl Herregaard nær Middelfart. En Officer af Generalkvartermesterstaben opgav mig Styrken af det i Fyen forsamlede Armeecorps til circa 26,000 Mand. Med hvad der var i Holsten, Nørre-Jylland og Fyen, skal Styrken have udgjort 40,000 Mand.1

1 Efterfølgende Oversigt over det fyenske Armeecorps hidsættes i L'ddragJ : »A rm ee-Indde 1 ing for det Troppecorps, der i Slutningen af Aaret 1813 og i Begyndelsen af 1814 var samlet i Fyen under Hs. Maj. Kong Frederik den 6tes egen Commando for at for-i3i

Foruden Penge manglede det i Fyen forsamlede Ar-meecorps Meget, især Sygehuse, hvilken Mangel baade mit og de andre Regimenter maatte føie, naar man jagede afsted Vinterdag paa de græsseligste Veie i forcerede Marscher fra Schleswig til Fyen. Regimentet fik mange Syge. Men uagtet de fleste Regimenter vare togede fiem paa næsten ufremkommelige Veie og med forcerede Marscher, ingen Lønning fik og tildels kun maadelige Kvarterer, — saa var dog Stemningen mellem Tropperne overordentlig god: Officer og Soldat ønskede kun at maale sig med Fienden. Vel anførte, vilde Tropperne have gjort sin yderste Skyldighed. Vinteren begyndte ellers nu at blive haard. Istedetfor de bundløse Veie, vi havde passeret, gjorde Frosten dem haarde; Markerne bleve belagte med høi Sne. Ikke destomindre bleve Tropperne paany omkvarterede og fatiguerede med unødige Marscher. Regimentet maatte forlade Omegnen af Hvidkilde og Svendborg og marschere hen i Omegnen af Odense. Jeg fik mit Stabskvarter i Tommerup By.

-.vare denne Insel, da de fiendtlige Tropper under Hs. Kgl. Høihed Kronprindsen af Sveriges Commando fremtrængte paa Halveen og havde besat Hertugdømmerne:

General en Chef Hs. Maj. Kongen, i-.te Division: Chef: Gcnerallieutenant Ahlefeldt, a) En Caval-leri-Brigade, Chef: Generalmajor v. Backmann, b) iste Infanteri-Brigade, Chef : Oberst v. Kreber. c) 3die Infanteri-Brigade, Chef: Oberst v. Holstein. — 30 Piecer. 2den Division: C'hef: Hs. Højhed Prinds Ferdinand, a) En Ca-valleri-Brigade, Chef: Generalmajor v. Basewitz. b) 2den Infanteri-Brigade, Chef: Oberst v. Cronhjelm. — 26 Piecer. 3die Division: Chef: Generalmajor v. Wegener, a) Et Rytter-Regiment. b) 4de Infanteri-Brigade, Chef: Oberst v. Uhl. c) 6 Batailloner Infanteri. — 12 Piecer.

Admiral Krieger lader Lillebelt patrouillere med bevæbnede Farteier. Prindsen af Holstein-Beck ansættes som Forpost-Commandeur fra Strib til Hindsgavl.

En Dag i Begyndelsen af 1814 besluttede jeg at gjøre min Opvartning hos min Divisionsgeneral, H. H. Prinds

Ferdinand. Jeg medtog Regimentets Major, v. Schnitter. Da vi havde faaet Audience, begyndte den naadige Herre med at ytre, at vi nok snart fik Fred, men at Kongen nok maatte afstaa Norge. Jeg blev som electriseret ved denne Nyhed og endnu mere opbragt ved den rolige Tone, i hvilken denne voldsomme Tidende blev os fortalt. Jeg var endnu dansksindet og Frederik den 6te hengiven i Hjertet, uagtet jeg ofte var misfornøiet med hans Regjering. Mit norske Blod stod strax i Kog, og jeg sagde Prindsen saameget i denne Anledning, at min Major blev ligesaa bestyrtset som Prindsen forundret over min Varmt;. Da jeg var kommen hjem, skrev jeg strax et Brev til en af mine Venner i Hovedstaden, underrettede ham om, hvad jeg havde hørt, og ytrede frimodig min Mening om denne overordentlige Beslutning. Jeg haabede, at han vilde vise Kongen mit Brev, men det skeede neppe.

Endelig fik vi officiel Underretning gjennem en vidtløftig Parolbefaling om den i Kiel afsluttede ulykkelige Fred af 14de Januar 1814. Denne ligesaa uventede som græsselige Fred gjorde en overordentlig Virkning inden Officersclasserne. Man blev som forstenet af Forbauselse.

Jeg frygtede for Begivenhederne i Norge, hvor jeg desuden havde den største Del af min Familie. Imidlertid besluttede jeg fast hos mig selv: enten at forlade den danske Militairstand, som jeg ansaa for deshonoreret, eller, om Begivenhederne i Norge maatte gaa efter mit Ønske, da at træde tilbage i mit Fædrelands Tjeneste. Endnu haabede jeg paa Prinds Christian. Jeg skrev en Memoire af 26de Januar, som jeg sendte en af mine Venner hos Kongen, men som ei blev ham forevist, da man vidste, den vilde blive uden Virkning. Jeg var dybt nedbøiet over Statens Skjæbne og Vanære. Armeen blev nu op-løst, og hvert Regiment marscherede nedbøiet og fortrædelig til sit Standkvarter.

Det 2det jydske Regiment blev forlagt til Fredericia.

I Familie-Anliggender mødte der mig Intet af Vigtighed i Aaret 1813. Den 10de April blev min Søn Hans ansat som Volontair-Cadet. Min Søn Iver frequen-terede Hoserups Institut. Denne brave Søn har aldrig bedrøvet mig eller fremlokket nogen Taare i hans gode Moders Øine.

Tiderne vare fortvivlede for Embedsmændene, især for de militaire, som dels ingen Gage fik, dels bleve finan-cielt ødelagte ved idelige Marscher og Ophold paa fremmede Steder. At vi efter Freden bleve satte paa den endnu slettere Fredsgage, fuldendte Ulykken. Fra nu af kunde Ingen leve uden ved en uanstændig Oeconomi. Misfornøjelsen var stor og desværre grundet.

I Hofsproget lamenterede man stedse for Nationen over Frederik den 6tes Ulykke, som om de Nationalulykker, der rammede Danmark, havde været himmelsendte Straffe istedetfor naturlige Følger af en egensindig, uduelig og raadvild Regjering. Ingen Konge af den Oldenburgske Stamme tror jeg vil blive saaledes fremstillet i Historien — jeg mener som Regent, ei som Menneske — som Frederik den 6te. Han regjerede just i en Epoke, hvor han kunde hævet Danmark til noget Stort, naar han blot havde forstaaet at benytte de Leiligheder, som dertil tilbød sig; men han stødte bestandig Lykken fra sig og forstod slet ikke hverken at benytte de lykkelige eller at vælge de rette Midler i de ulykkelige Tilfælde Frederik134

den 6te kunde visseligen have regjeret over Scandinavien, have indlemmet Eutin, Hamburg og Lübeck i sine Stater og formeret Statens Colonier, om han rigtig havde benyttet Omstændighederne. Hans Staters Ruin kunde han have indskrænket til den cimbriske Halvø; hvad denne Del af Staten havde tabt, var rigeligen bleven gjenvunden af de andre Dele. Men istedetfor at spille denne glimrende Rolle, forarmer han to lykkelige Nationer, taber sin Flaade og tvinges til Slutning til at give en Krone til Pris, som hans Forfædre havde baaret i Aarhundreder.

Da Regimentet var kommet til Fredericia, fik det Ordre at afgive 400 Mand til at complettere det Fyenske Regiment, som skulde marschere med Auxiliaircorpset til Frankrig. Nogle af Regimentets Officerer fulgte med som Volontairer. Til Belønning for min Møie med dette Regiment og til Trøst for de Ubehageligheder, hvormed den sidste Tid havde overøst mig, satte man Oberst Uhl til Chef for Regimentet! Jeg blev forresten temmelig ligegyldig ved dette haarde Stød, da jeg havde fast besluttet at forlade den danske Krigstjeneste og kun ventede, paa, at Belterne vilde gaa op for at reise til Kjøbenhavn. Men Vinteren blev usædvanlig langvarig, og da jeg ei

vilde vente længere, overgav jeg den 4de April 1814 Regimentets Commando til Oberstlieutenant v. Bruun og afreiste med Major v. Schnitter til Kjøbenhavn. Da jeg kom did, forefandt jeg Kongen naadig, men Generalmajor v. Bülow meget unaadig, og dette havde næsten mere at betyde end Kongens Naade. Hans Vrede hidrørte nok fornemmelig derfra, at jeg fra Schleswig havde sendt Kongen en Memoire, som ei var efter hans Sind, ligesom han vidste, at jeg baade i Tanker og i Ord dadlede den ind-gaaede Fred. Jeg ønskede Employ i Civil-Etaten og135

ytrede dette Ønske for Bülow, men hos ham fik jeg hverken Haab eller Trøst.

I Norge var der imidlertid passeret vigtige Begivenheder: Efter Prinds Christians Opfordring vilde man ikke der erkjende Kieler-Tractaten, og Nationens Deputerede samlede sig for at grundlægge Norges Uafhængighed. Min Lyst til at vende tilbage til mit Fædrelands Tjeneste blev fornyet. Jeg talte derom med Stiftamtmand Thygeson,1 som nylig var kommen fra Norge, men denne raadede mig til først at correspondere med Regenten, Prinds Christian, derom. Jeg udkastede imidlertid en Of- og Defensivplan mod Sverige, og denne saavelsom et Brev til Regenten overgav jeg til Professor Skjelderup, der reiste til Norge. Men til min Lykke fik nok Regenten hverken det ene eller det andet af det medsendte, da, saavidt jeg ved, begge Dele bleve kastede i Søen, fordi Professoren underveis blev forfulgt af en fiendtlig Krydser. Justitsraad Westermann,2 en ivrigsindet Nordmand, som jeg en Tidlang havde corresponderet med om politiske Materier, havde bedet

1 Emanuel de Thygeson, født 1770, Amtmand i Hedemarkens Amt 1802 —4, Stiftamtmand i Christianssand 1804—9, hvor han indlagde sig store Fortjenester af Norges Kornforsyning og var meget agtet og elsket, var Stiftamtmand i Aker>hus 1809—14. Han var en af Christian Frederiks Fortrolige. Ved sin Pragtlyst, Gavmildhed og ødsle Levemaade ødelagde han sin store Formue. Efter 1830 levede han nogle Aar i Stilhed paa Skaien (ved Christiania), hvilken Gaard han havde faaet med sin Hustru, 1,011 ise Pløen. Da hans Creditorer ogsaa tog den, levede han siden for det meste i Udlandet af en norsk L'ension paa nooSpd. Han døde 1860 i Zurich. 90 Aar gml. (Faye: Norge i 1814). Fru Thygeson levede siden en Tid i Paris og døde i Kjøbenhavn 1880, 96 Aar gml.] * [Justitsraad Westermann var gift med en Søster af Statsraadinde Hedevig Anker, der døde 1846 paa Storhammer ved Mjøsen. De vare Døtre af Generallieutenant W. T. v. Wegener (1724—1792).]136

mig meddele ham mine politiske Ideer med Hensyn til Norge, hvilke han vilde sende sin Svoger, Carsten Anker,1 der af Regjeringen var sendt til England. Jeg overgav ham samme den iiteMai, men ved ei, om der blev gjort noget Brug deraf. Da jeg ei kunde være forvisset om, at min Plan at gaa til Norge vilde lykkes, og da et Told-inspectorat i Roskilde blev ledigt, talte jeg med Kongen om at faa denne Tjeneste. Kongen gav mig Haab, hvilket jeg dog senere frafaldt, da jeg kort derefter blev sat i en ny Militair-Activitet.

Napoleons og Frankrigs Skjæbne var bleven afgjort, og Freden til Paris syntes for en Tid at love det udmattede Europa Rolighed. De svenske og danske Hjælpetropper vendte tilbage til deres Fædreland. Begivenhederne i Norge tilvendte sig Europas Opmærksomhed og foraarsagede uden Tvivl Kronprindsen af Sverige Bekymringer, ligesom de opvakte mere end en ugrundet Mistanke mod det danske Hof. Man frygtede derfor i Kjøbenhavn, enten at den svenske Kronprinds paa sin Tilbage-marsch skulde foretage noget mod det danske Auxiliair-corps eller maaske endnu engang rykke ind i Holsten, som endnu stedse holdtes besat af russiske Tropper under General Bennigsen. For at forebygge de Følger, som kunde flyde af en saadan Plans Udførelse, besluttede Kon-

' Carsten Anker, født 1747, død 1824, var en Sønnesøns S011 af den Krik A., der 1667 flyttede fra Sverige til Christiania. Han foretog en 6-aarig Studiereise i Udlandet, blev 1774 ansat i Connnerce-Collegiet i Kjøbenhavn, hvor han avancerede hurtigt, og var i 19 Aar Directeur for det danske asiatiske Compagni. Naturaliseredes i den dansknorske Adelstand 1778. Bosatte sig 1811 paa Eidsvolds Værk, som han havde kjøbt 1794. Blev Statsraad 1814, dog uden at overtage noget Departement, da lian blev sendt i politisk Mission til England, og tog Afsked 1815.37

gen ufortøvet at sammendrage et Armeecorps paa den schleswigske Grændse. Man gjorde mig som Oberstlieutenant den Ære at give mig Commandoen over en Brigade ved dette Corps. Den ilte Mai 1814 afreiste jeg fra Kjøbenhavn for at overtage denne Commando og med Haab om snart at blive udnævnt til virkelig Com-

mandeur over 2det jydske Infanteri-Regiment. Underveis traf jeg Major v. Guillaume ved Legationen i Paris, som nu reiste tilbage efter at have været i Kjøbenhavn i vigtige Ærinder. Af ham mærkede jeg, at det danske Hof blandt andre Planer ogsaa havde heftet sine Øine paa Prætendenten til Sverige, og at man i Paris vilde søge nærmere Forbindelse med den badenske Lega-tionssecretair, hvis Navn jeg ei erindrer; men Guillaume døde kort efter sin Tilbagekomst til Paris, og da de Allierede antoge sig Kronprindsen af Sveriges Sag med en utvetydig Varme, har man maaske ladet dette Project fare.

Den 14de Mai ankom jeg til Fredericia, den 18de overtog jeg Commandoskabet over Fredericia Fæstning og den 23de Mai Commandoen over Brigaden. Mandskabet fik ingen Lønning; det skulde fødes af Værterne, hvilken Byrde gav Anledning til mange Klager og Besværinger, særdeles af fattige Folk, som neppe kunde bespise, sig selv, end mindre Soldaterne.

Jeg maa nu berøre en Historie, som kunde blevet overordentlig vigtig for mit hele Ve og Vel, og hvorfra jeg blev reddet ved et lykkeligt Tilfælde og min raske Kones Aandsnærværelse. Jeg har forhen meldt, at jeg nogen Tid havde ført en politisk Correspondance med Justitsraad Westermann. Denne Correspondance havde intet andet Formaal end at tilfredsstille hinandens Nys-gjerrighed i Henseende til Gangen af de politiske Begivenheder. Men Enhver, som interesserer sig for denne Sag med Varme, kan næsten ikke skrive med Kulde der-138

over eller afholde sig fra en eller anden bitter Bemærkning, helst naar de Personer, der styrede Danmarks Skjæbne, gav saameget Stof dertil, som de daværende. Westermann havde lovet mig at brænde mine Breve ; men dette Løfte havde han ikke holdt. Fra Fredericia skrev jeg ham et meget indholdsrigt Brev til med Nyheder, som ikke turde være bekjendte. Brevet var skrevet i Chiffre. Da Justits-raaden selv ikke var meget øvet i at dechiffrere, henvendte han sig til min Kone og bad hende udtyde Brevet. Anden Dag skulde Brevet afhentes, men min Kone gik ud, inden Justitsraaden kom for at afhente det. Dagen derpaa blev Justitsraaden arresteret formedelst et Brev, han havde tilskrevet sin Svoger, Carsten Anker, i Norge og sendt med Kammerjunker Gyldenpalm, som blev anholdt af de Svenske og frataget alle medhavende Breve til Norge. Brevet var sendt fra den svenske til den danske Regjering. Ju-stitsraadens Arrest bestemte min Kone strax til at anni-hilere saavel Chiffrebrevet som Nøglen, der lykkeligvis ei var kommen i Justitsraadens Haand. Imidlertid fandt man dog mellem hans Breve et Par fra mig, som nok gjorde mere Larm, end de vare af Vigtighed. Jeg iagttog stedse en vis Forsigtighed i mine Ytringer undtagen om »de rude Fjær«. Men dette var allerede farligt nok og maaske farligere, end om jeg havde udladt mig frit om Kongen selv. Min Kone blev advaret fra Kammerherre v. Gös-sel at være forsigtig med mine Papirer, da de maaske kunde blive undersøgte. Hun benyttede dette venskabelige Vink, som hun burde; men man hørte aldrig noget mere om mine fundne Breve uden det høist uefterrettelige Sludder, som circulerede i Kjøbenhavn. Man har formodentlig ikke holdt det tjenligt at bringe Indholdet af Brevene for Lyset, saa meget mere som Stemningen var aldeles imod »de røde Fjær". Hvad jeg har skrevet, ved jeg ikke mere; men Sandhed har det været. Imidlertid udeblev Regiments-Commandeuren, og deraf sluttede jeg,139

at Brevenes Indhold ei har behaget Bülow. Justitsraad Westermann maatte for de Sandheder, man fandt i hans Brev, gaa i Landflygtighed.

Denne Historie lærte mig og lad den lære mine Børn at være yderst forsigtig med, hvad de anfortro Papiret. Man forstaar at aabne alle Breve paa Postcontorerne, og man kan aldrig gjøre Regning paa de Personers Forsigtighed, hvormed man fører en fortrolig Correspondance.

Da vort Auxiliaircorps var kommet til Holsten og Angsten for de Svenskes Indrykning havde lagt sig, blev Brigaden brudt den 18de Juni. Regimentets 3die Bataillon marscherede tik Thisted og den 4de til Randers. Regimentets to første Batailloner skulde marschere til Viborg og sættes paa Fredsfod. Den 16de Juni 1814 afmarscherede jeg med Regimentet fra Fredericia. Underveis modtog vi de 400 Mand, som havde været med ved Auxiliair-Corp-set. Den 30te Juni indmarscherede iste Bataillon i Viborg, og den 2den cantonnerede paa Landet indtil den 4de Juli, da den ogsaa indrykkede. Mandskabet blev permitteret og den pinligste Freds-Oeconomi skulde begynde.

Regimentet manglede Penge, og dersom jeg ikke havde faaet gjort Udvei ved et Laan hos en Agent Buchwald, da maatte Regimentet enten have sultet ihjel eller begyndt at plyndre. De subalterne Officerer vare saa slet gagerede, at de for deres Gage ei kunde afholde et Maaltid varm Mad om Dagen. Man knurrede høit, og Misfornøjelsen var stor. Jeg førte en meget alvorlig Correspon-danc.e med Generalcommissariats-Collegiet angaaende Regimentets Tilstand. Man kunde ikke hjælpe, men blev vred paa mig.

Mine egne Finantser vare ruinerede af Tiderne, og jeg havde hverken Evne til at flytte min Familie fra Kjøben. havn eller underholde den i Viborg. Husleijighed kunde40

heller ikke faaes uden til Priser, jeg ikke kunde betale. Min Gage som Commandeur for et Regiment udgjorde efter Coursen 4 å 500 Spd. i Sølv. Paa at beholde Re-giments-Commandoen var jeg heller ikke sikker, da jeg kun commanderede det som ældste Officer. Naar man er vant til at commandere, er det imidlertid ubehageligt at træde tilbage, og jeg forventede mig denne Krænkelse fra de mig ubevaagne røde Fjær. For at erholde mere Sikkerhed med Hensigterne med mig og Regiments-Commandoen tilskrev jeg Generalmajor v. Bülow og lod ham sondere ved en paalidelig Ven. Paa mit Brev værdigede den mægtige Mand mig intet Svar, og til min Ven gav han Orakelsvar, som jeg dog forstod. Alle disse Omstændigheder bestemte mig til en Forandring — koste, hvad koste vilde. Jeg erholdt Permission for at reise til Kjøbenhavn for at arrangere mine Familiesager. Min Hensigt var at tale oprigtig med Kongen og skildre ham min Forfatning. Kongens Reise til Wien blev holdt meget hemmelig, og man søgte at skjule den derved, at man gjorde nogle offentlige Foranstaltninger til hans Kroning. Kongen afreiste til Wien; men Rygtet gik, at han om et Par Maaneder vilde komme tilbage. Jeg haabede da at faa Kongen i Tale. Derfor afreiste jeg med Major v. Schnitter den 5te October 1814 til Kjøbenhavn, hvor jeg ankom den 10de. Min nedslagne Sindsstemning blev forøget ved den Ubehagelighed, at min Søn Hans blev dimitteret fra Landcadet Academiet.

Begivenhederne i Norge havde imidlertid taget en -aare uventet Vending. Prinds Christian havde ladet sig erklære til constitutionnel Konge af dette Rige. De allierede Magter, som havde garanteret Sverige det norske Rige, betragtede Begivenhederne her dels som en hemmelig foranstaltning fra Danmark, dels som et Oprør af141

den norske Nation. Den første Mistanke stræbte Frederik den 6tes Regjering at bortrydde ved vanærende Lovbud mod Nordmænd og mod den Kongen forhen usvigelige norske Nation. Imidlertid opnaaede man neppe Hensigten ved de valgte Midler. Man paastod, at Danmarks poli tiske Existance stod paa Spil. Engelske Krigsskibe blokerede dog lemfældigen — den norske Kyst. Sverige rustede sig til Lands og til Vands mod Norge, og man paastod, at General Bennigsens Corps i Holsten stod til Kronprindsen af Sveriges Disposition.

Fra de Allieredes fire Hovedmagter, Rusland, England, Østerrige og Preussen, som havde garanteret Norges Afstaaelse blev sendt Commissairer til Kjøbenhavn, hvilke derfra afreiste til Norge. Historien vil engang bedre oplyse deres sande Instruction og hvad de aftalte med den nye norske Konge. Der er mere end en Grund til den Formodning, at Prinds Christian har givet disse Commissairer Løfter, der vare stridende mod den Ed, han havde givet den norske Nation og mod Pluraliteten af den norske Nations Ønsker, — samt at den Krig, man senere førte, kun var et bedragersk Gjøglespil af Kongen for desto sikrere og med et Skin af Nødvendighed at drage sig selv ud af den Fare, hvori han personlig troede at svæve. Aldrig er en Nations Tillid skammeligere bleven skuffet og en tapper Armee skjændigere bleven forraadt.

Saaledes belønnede den danske Politik Nordmændenes Troskab. Efter en slet ført Krig sluttede Kongen den 14de August den berygtede Convention til Moss. Nødvendighed tvang nu den norske Nation til at gjøre et Skridt, som den forlængst burde have gjort af Klogskab. Kronprindsen af Sverige viste sig yderst moderat og opnaaede paa denne Vei, hvad han ønskede og Naturen selv dikterede. Kong Christian maatte nedlægge sin Kongetitel, gaa til Danmark igjen og der lade sig nøie med en Gouvernementspost over Fyen. Med mindre Ære kunde142

aldrig nogen Fyrste opofre en af de mest glimrende Roller, som Skjæbnen kunde tildele. Misbilligelse hos den største Del af den norske Nation fulgte ham til Danmarks Kyster, og hvilke Frugter denne vil bære ham i Tiden, maa engang hans Historie oplyse Efterkommerne om.

Den 4de November blev Foreningen udført mellem Norge og Sverige, hvorover enhver tænkende Nordmand maa glæde sig, om han end bittert ærgrer sig over Maaden.

Jeg var, som sagt, kommen til Kjøbenhavn for at udvirke hos Kongen en Forandring i min oeconomiske Forfatning. Men Haabet om Kongens Tilbagekomst blev fra Maaned til Maaned skuffet. Bekymringer og Sorger lagde mig paa Sygesengen, og først hen i Vinteren 1815 fik jeg min Helbred nogenlunde tilbage.

Efter Freden bleve nu alle de kostbare Defensions-Anlæg, som vare gjorte under Krigen, dels ødelagte, dels solgte, forsaavidt de kunde gjøres i Penge. Man handlede med Landets militaire Efifecter og Anlæg, som om det havde været Røvergods, man vilde skille sig ved. Den vigtige Post Samsø, som under Krigen havde kostet saa-megen Umage og saamange Penge at sætte istand, blev ogsaa ødelagt og skal senere være ganske abandonneret Danmark vil formodentlig engang komme til at fortryde dette.

For at dræbe Tiden i Vinteren 1815 skrev jeg under det fingerede Navn Thor Guldbrandsen mine Tanker om Norges Vel, som jeg agtede at lade trykke i Norge, og hvortil Concepten findes under mine Papirer. Det ren-143

skrevne Exemplar overgav jeg Kronprindsen af Sverige — efter hans Forlangende — Sommeren 1816. Det Hele var skrevet mere for at opvække Ideer hos Storthinget end for at udtømme de kortelig afhandlede Materier. Senere skrev jeg: »Et histqrisk-p o 1 i tisk Overblik over de tre nordiske Riger efter Opløsningen af den kalmarske Union«. Førend jeg forlod Kjøbenhavn, fik den svenske Minister, Generallieutenant v. Tawast, en Afskrift af denne Piece.

Stemningen blev i Kjøbenhavn alt mere og mere ufordelagtig mod Norge og Nordmænd. Jeg kunde forudse, at de Sidstes Stilling, helst deres, der stode i den militaire Etat, maatte blive høist ubehagelig i Tiden. Hvad skulde de norske Officerer gjøre, om der udbrød en Krig mellem Danmark og den nye svensk-norske Ståt? Dette Spørgsmaal kunde jeg ikke besvare paa en for mine Følelser fvldestgjørende Maade, og derfor vaagnede Lysten hos mig paany til at vende tilbage i mit Fædrelands Tjeneste. Men denne Forandring var nu ikke mere let, naar man ikke kunde regne sig til den mægtig blevne Ankerske og Wedelske Familie. Til den svenske Minister turde jeg heller ikke henvende mig af Frygt for, at min Plan skulde-røbes, om den mislykkedes, og jeg derved aldeles forspilde min Lykke i den danske Tjeneste. Man blev sædvanlig forbitret paa enhver Nordmand, som vilde gaa tilbage til norsk Tjeneste, hvilket man betragtede med aldeles fiendtlige Øine. Jeg overveiede imidlertid bestandig denne Plan, men kunde ikke blive enig med mig selv om Maaden, jeg vilde udføre den paa, — da en aldeles uventet Hændelse aabnede mig Adgang til at se mine Ønsker opfyldte. Men saaledes skal det komme, naar vi føres af Skjæbnen. Jeg vil meget omstændelig optegne denne Begivenhed, da jeg ikke alene anser den for et mærkeligt Tilfælde, men ogsaa fordi den har givet min tilkommende Skjæbne en aldeles forandret Diversion.144

Jeg havde fra min tidlige Ungdom staaet i venskabelig Forbindelse med Agent Dybwads Familie. Hans Frue var svensk af Fødsel, og derved havde denne Familie af og til Besøg af Svensker, som kom til Kjøbenhavn. Fruen, som var en smuk og elskværdig Kone, var desuden meget vel kjendt i den svenske Minister, General Tawasts Hus.* En Aften kom den svenske Professor medicinæ ved Lunds Universitet Munck af Ro-senschöld med en anden svensk Herre ind til Dybwads for at gjøre dem en Visit. Jeg var der, og da jeg kjendte Professoren som en udmærket Taler ved de svenske Rigsdage, interesserede det mig at gjøre hans personlige Bekjendtskab. Vi talte meget sammen; men efter en Stund afbrød Professoren Visiten, og jeg tænkte ikke videre paa ham. Nogle Dage efter var jeg indbuden til et Aftenselskab hos Dybwads, og der forefandt jeg min Professor blandt de indbudne Gjæster, — som jeg siden erfarede efter Plan af Fruen, der vidste, at Professoren havde mange Connexioner i Sverige, og som kjendte min Ulyst til at forblive i dansk Tjeneste. Professoren gjorde intet Spilleparti, og da han var en interessant Mand, kom vi snart i Samtale med hinanden. Den dreiede sig om de norske Begivenheder, om hvilke han talte med megen Moderation og Fornuft, og endelig om den svenske Kronprinds m. m. Da vore politiske Anskuelser vare temmelig overensstemmende, blev vor Samtale alt mere og mere fri; til Slutning sagde Professoren mig, at han havde megen Adgang til Kronprindsen, spurgte mig, om jeg ikke havde Lyst til at vende tilbage i mit Fædrelands Tjeneste, og om han ikke næste Morgen personlig maatte gjøre mig en Visit. For den

sidste Del af Spørgsmaalet takkede jeg; men paa den første Del kunde jeg ikke uden Betænkning give noget Svar. Om Aftenen fortalte jeg min Kone, hvad der var mødt mig, og bad hende oprigtigt sige mig sin Mening om det gjorte Forslå , da jeg145

ikke uden med hendes Samtykke vilde bortføre hende fra Familie og Venner til et fremmed Land. Men da min Kone ligesom jeg i de sidste Aar havde lidt saa meget i Danmark, og da vi endnu ingen Udsigter havde til at leve, endsige til vore Børns Opdragelse, overlod hun ganske til mig at tage min Beslutning, saaledes som jeg troede mest overensstemmende med vort fælles Vel. Jeg overvejede Forslaget den hele Nat og oversaa langtfra ikke de Vanskeligheder, som vilde møde Forslagets Udførelse. Men min Kjedsomhed over den sidst oplevede Periode i den danske Tjeneste, min Uvillie mod >de røde Fjær«, — for endel Aarsag til Danmarks Ulykke, og for hvilke jeg ikke kunde bukke mig, — og den nye Tilbøielighed, som var bleven vakt for mit Fædreland, afgjorde' min Beslutning.

Næste Formiddag kom Professoren og gik strax til Sagen. Han fortalte mig, at han snart som Rigsdagsmand skulde gjøre en Reise til Stockholm, og at han vilde fore-slaa for Kronprindsen min Ansættelse i norsk Tjeneste paa de Vilkaar, som jeg vilde opgive ham. Jeg opgav, at jeg ønskede enten et Regiment eller et passende Comman-dantskab. Imedens vi ventilerede denne for mig vigtige Sag, kom Grev Løvendal til mig og afbrød min Samtale med Professoren, som gik, inden vi havde afgjort noget Bestemt. Men næste Dag gjorde jeg min Professor en Contravisit, og Aftalen mellem os blev fuldkommen klar. Professoren reiste nogle Dage derefter fra Kjøbenhavn ti! Stockholm. Den 17de Marts 1815 modtog jeg det første Brev fra ham, hvori han underrettede mig om, at der ingen Post for Tiden var vacant i den norske Armee, men at Kronprindsen tilbød mig samme Charge og samme Appointement som i Danmark med Haab om en agréable Forfremmelse. Jeg besvarede samme Dag Professorens Brev. Tilbudet var ikke ganske efter mit Ønske; men jeg syntes, at, naar jeg skulde sulte, da maatte jeg hellere

sulte for mit Fædreland. Efter at have faaet dette Løfte henvendte jeg mig til den svenske Minister — dog ikke uden Frygt — og anfortroede ham min Plan. Jeg fandt i denne Mand en ganske anden Person, end som de kjøbenhavnske Rygter havde skildret ham. Han modtog mig meget forbindtligt, indtog mig ganske ved sin fornuftige Tale og lovede at understøtte min Plan, — et Løfte, som han senere holdt over al Forventning, og som paalægger mig en evig Taknemmelighed mod denne ligesaa kloge som retskafne Mand.1

1 [Af Datoen paa nedenanførte Brev fra Ministeren i Kjøbenhavn, Baron Tawast, til Udenrigsministeren i Stockholm, Grev Lars v. Engeström, — hvilket Brev Dr. Yngvar Nielsen for et halvt Snes Aar siden har afskrevet i Udenrigsministeriet i Stockholm og nu overladt Udgiveren, — fremgaar det, at Baronen allerede forinden Oberstlieutenant Tidemands her nævnte Henvendelse har havt Rede paa dennes Planer. Rimeligt er det jo ogsaa, at Professor Munck af Rosenschöld har confereret med sit Lands Minister om Sagen, forinden han tog sig af den. Brevet lyder saaledes:

Copenhague le 3 Mars 1815.

Monsieur le comte!

I y a ici un officier distingué, que je désirerais de voir rendu ä sa patrie, ^ qui il pourrait étre d'une grande utilité, soit dans l'état civil, soit dans le militaire, c'est Mr. de Tidemand, lieutenant colo-" nel dans le 2iéme régiment de Jutlande.

II joint ä des études solides une grande connaissance du Dané-marc et de la Norv^ge, la Suéde méme ne lui est pas étrangere, j'ai lieu de croire, qu'il acceptrait une place équivalente a celle, qu'il occupe ici, si elie peut lui étre accordée sans exciter du mécon-

' tentement chez ceux, qu'il serait dans le cas de préjudicier.

Il serait encore trfcs propre ä étendre les notions statistiques de la Norvége, qui sont assez imparfaites jusqu' ici,

— enfin le gouver-nement ne peut jamais étre embarrassé de placer convenablement un homme ä talents — il est ordinairement pius d'en trouver.

Si, comme je pense, l'intention du Roi est d'éloigner peu ä peu des emploies en Norvége les étrangers, dont les vues et les interéts lie peuvent qu'étre suspects, et de les remplacer par des indigknes,147

Imedens denne Underhandling varede, undveg Napoleon fra Elba og satte Europa paany i Forskrækkelse og Uro. Jeg fik Underretning om, at Danmark skulde give sin Con-tingent til Napoleons nye Undertvingelse, og at 2det jydske Infanteri-Regiment skulde marschere. Min Forlegenhed var ubeskrivelig. Jeg var endnu ikke fuldkommen arrangeret med den svenske Regjering, forventede hver Dag Marschordre, og naar jeg først var gaaet med det danske Auxiliaircorps, var det uvist, naar jeg med nogen Anstand kunde søge min Afsked af dansk Tjeneste. I denne Vaande henvendte jeg mig til den svenske Minister og raadførte mig med ham. Han raadede mig til strax at søge min Afsked, og da jeg havde sagt A, maatte jeg, som det hedder, ogsaa sige B. Kongen var endnu ikke kommen hjem fra Wien, og man vidste ikke, naar han kom. Den 16de April indleverede jeg derfor til Kongen min Ansøgning om Afsked af den danske Krigstjeneste med Character som Oberst og tilskrev min Ven Kammerherre v. Gössel at formaa Kongen til at skjænke mig min Gjæld, som hidrørte fra et Laan af 400 Rd. H. C. fra Aaret 1812, nogle Bestal-

capables de les remplir — l'acquisition de Mr. de Tidemand me parait fort avantageuse.

Si son des -ein de rentrer en Xorvége venait ä étre connu, il courrait risque de perdre sa place, qu'il résignera, lorsqu'il sera sur d'en obtenir une dans son pays.

J'envoie cette lettre par une occasion sure ä Helsingborg de crainte d'accident.

J'ai l'honneur d'étre avec la pius grande considération, Mr. le comte, de votre Excellence

le trés humble et tr£s obéissaut serviteur le Bn. de Tawast.

Under 18de Mai 1815 tilskrev Baron Tawast Udenrigsministeren, at Tidemand havde indgivet sin Ansøgning om Afsked, at han, hvis Pladsen som norsk Generalkvartermester var ledig, var meget vel skikket dertil, samt at han stolede paa Kronprindsens ham i Marts gjennem Munck af Rosenschöld givne Løfter.]

10*148

linger og en Remontehest. Da jeg ingen Pension søgte, troede jeg, at man ikke billigen kunde afslaa mig dette Forlangende, saameget mere, som jeg i de sidste Aar havde tabt mangedobbelt mere end min Gjæld paa de slette Penge, hvori Kongen betalte mig og de øvrige Embedsmænd deres Gager.

Den 18de Mai modtog jeg et mindre gunstigt Brev fra Professor Munck af Rosenschöld, som underrettede mig om, at mine Landsmænd — formodentlig det Wedel-Ankerske Parti — lagde Kronprindsen alle mulige Hindringer i Veien for min Ansættelse i norsk Tjeneste, og at han derfor efter Kronprindsens Forlangende raadede mig at opsætte min Hensigt at tage Afsked af dansk Tjeneste. Jeg blev forskrækket og svarede ham under 20de Mai, at hans Brev kom for silde, og at Skridtet allerede var gjort.

General v. Tawast trøstede mig. Kongen kom den i ste Juni 1815 tilbage fra Wien, og den 6te Juni havde jeg min Afsked som dansk Oberst. Min Gjæld blev eftergivet, og jeg erholdt et Gratiale af 800 Rd. Navneværdi.

Min Afsked vakte megen Sensation, og General Tawast fik meget uskyldig Skylden derfor. Den 11 te Juni skrev jeg efter Generalens Raad til den norske Statsminister i Stockholm, P. Anker,1 men blev ikke beæret med noget Svar. Den 31te Juli blev Kongen kronet paa Frederiksborg, men uagtet jeg efter min Rang kunde komme der, indfandt jeg mig ikke ved denne Ceremoni. Man betragtede mig som svensk, og Enhver saa til mig med skele Øine. Jeg tog Afskeds-Audience hos Kongen paa Frederiksberg Slot. Kongen viste sig meget forbindtlig, men jeg, som kjendte ham, mærkede ret godt hans Fortrydelse.

1 Født 1749, dnd 1824 paa sin Eiendom Bogstad i Nærheden af [-Christiania].-] {+Chri- stiania].+}49

Jeg blev heller ikke, som ellers var Skik og Brug, buden til Taffelet. Da jeg gik ned fra Slottet med Kammerherre

v. Gössel, mødte vi Kronprindsesse Caroline i Haven, som standsede og tiltalte os begge. Hds. K. Høihed behagede at medgive mig nogle Skoser paa Reisen, fordi jeg forlod den danske Tjeneste.

Den 6te August var jeg færdig til Afreisen, men derimod ikke min Skipper. Den 7de blev han færdig, og om Eftermiddagen blev Vinden god. Efter en øm og tung Afsked med min Familie afseilede jeg derfor henimod Aften fra Kjøbenhavn med et yderst rørt Hjerte. Jeg havde tilbragt over 26^ Aar i Danmarks Tjeneste; mine bedste Aar vare svundne, og nu maatte jeg i mit 50de Aar søge det Brød i mit Fædreland, som jeg i de senere Aar ei kunde forhverve for mig og min Familie i dansk Tjeneste. Den havde undertiden lidt Nød.VIII.

1815—1816.

Tidemand ankommer til Norge den 16de August 1815. Statholderen, Grev Essen, tager venligt, men Kronprindsen, Statsministeren og Statsraaderne koldt imod ham. Statsraad Hegermann vægrer sig for at foreslaa ham ansat. Kronprindsen viser sig senere naadig mod Tidemand og lover ham Udnævnelse til norsk Oberst a la suite og til Adjutant hos Kong Carl den 13de, hvilke Løfter indfiies den 4de November 1815. Tide-mands Breve opsnappes. Uvenlig Stemning i Norge mod Foreningen med Sverige og mod det Wedel-Ankerske Parti. Slet Disciplin i Armeen. Kritik over Norges indre Forhold. Tidemands Correspondance med Storthingsmænd og hans Udgivelse af Afhandlinger om Pengevæsenet, Landmagten og Udskrivningen. Tidemand skuffes i sit Haab om at blive Chef for Krigsskolen 1816, idet Major Krog erholder Posten. Tidemand afslaar at blive Amtmand. Raisonnement over det forkastelige i at amalgamere Sverige og Norge. Tidemand skriver en Afhandling 0111 den rette Foreningsplan mellem Rigerne. Et Brev til ham fra General Tawast, dateret den 22de Octbr. 18 16. Atter om Amalgamationen. Tidemand ønsker Oprettelse af en norsk Orden. Hans Svoger, Malling, dør. Resolutionen om Pengevæsenet af 23de December 1816.

En Sereise paa denne Aarstid var ikke ubehagelig. Imidlertid ønskede dog alle Passagererne en Ende derpaa, og denne naaede jeg den 16de August om Eftermiddagen, da jeg lykkelig ankom til mit Fødested, Drammen, som jeg ikke havde seet i 26% Aar. Synet af Norge gjorde allerede et stort Indtryk paa mine Følelser, men endnu mere mit deilige Fødested. Jeg ilede iland, men standsede hvert Øieblik paa min Vei for at betragte gamle Steder, som fra Barndomsaarene opvakte ubeskrivelige Erindringer. Endelig naaede jeg min Faders Gaard, den Gaard, hvori jeg var født, og som jeg, fader- og moderløs,i5i

maatte forlade i mit 8de Aar. Denne Gaard fandt jeg beboet af min Søstersøn, Michael Malling. Jeg traadte ind og blev modtagen af mine Søsterbørn og nogle af deres Børn med et hjerteligt Velkommen. Efter Hilsenen maatte jeg strax se mig om. Vemodig betragtede jeg det Sted, hvor mine agtværdige Forældre havde opgivet deres Aand i Almagtens Haand. En Taare kom mig uvilkaarlig i Øinene. Jeg gik derfra til det Værelse, hvori jeg første Gang havde seet Dagens Lys; her gjennemstrømmedes mit Hjerte af nye Følelser. Jeg var glad, at jeg efter 50 Aar kunde betræde dette Sted som en agtet, om end ei som en lykkelig Mand. Jeg havde paa en vis Maade bragt det vidt i Verden; mine Kaar vare ikke min Vandels, men min Tidsalders Frugter.

Efter nogen Forfriskning hos min Søstersøn ilede jeg til min gamle Svoger1 og Søster, som begge modtoge mig meget kjærligen og tilbød mig Ophold i deres Hjem, hvilket jeg modtog med Taknemmelighed. Jeg levede nu nogen Tid saare lykkelig; men det skulde ikke vare længe, førend min Glæde skulde formørkes med nye Bekymringer.

Min Kasse var, da jeg kom til Norge, omtrent 400 Rd. D. C. Jeg havde kun efterladt min Familie i Kjøbenhavn en ubetydelig Sum, fordi jeg haabede at faa Penge laant, naar jeg kom til Norge, men dette Haab slog mig ganske feil. Ved Exkongens og den danske Regjerings Papirsystem var Landets Pengestok bleven aldeles ruineret, og med denne Ulykke forbandt sig endnu en anden: Handelens og Næringsveienes totale Standsning. Pengemangelen var ubeskrivelig stor. Storthinget var begyndt, da jeg ankom til Norge, og man ventede hver Dag Kronprindsen. Endelig kom han til Christiania. Kort efter reiste jeg

1 Grosserer Hnns Malling, født 1748. død 1816; han* Kone, !\li>a-beth f. Tidemand, født 1751, død 1820.152

derind. Jeg meldte mig først hos Statholderen, Grev Essen, hvem jeg overleverede et Anbefalingsbrev fra den

svenske Minister i Kjøbenhavn. Han var særdeles artig og lovede selv at forestille mig for Kronprindsen. Dette skeede. Men Kronprindsen var mindre end forbindtlig. Dog lovede han mig Ansættelse. Jeg gjorde derefter min Opvartning hos Statsminister Anker og alle Statsraaderne, hvis Modtagelser vare meget kolde. Det var mig umuligt at opdage nogen anden Aarsag dertil end den, at man ugjerne saa en Mand i saa høi Charge vende tilbage og stoppe Avancementet for saa mange af Armeens Officerer. Jeg talte igjen med Statholderen, som viste mig til Statsraad Hegermann1 og bad mig anmode ham om at gjøre Forestilling angaaende min Ansættelse. Denne vægrede sig derfor plat ud og paastod, at jeg først maatte naturaliseres, — kort sagt, brugte alle mulige Udflugter. Jeg henvendte mig igjen til Statholderen, fortalte ham, hvad Statsraad Hegermann havde svaret, men fandt ogsaa ham mere kold end den første Gang. Imidlertid lovede han mig at drage Omsorg for min Ansættelse.

Kjed af disse Mennesker og yderlig mismodig forlod jeg Christiania. Fra Ministeren i Kjøbenhavn, som jeg underrettede om Alt, hørte jeg heller ingen Trøst. Stille bar jeg min Kummer og pønsede paa, hvad jeg skulde gjøre, ifald jeg var bedragen. Til Danmark vilde jeg paa ingen Maade mere gaa, og for at gaa til Petersburg krævedes Penge, som jeg ikke eiede. Desuden: hvoraf skulde min Familie leve, medens jeg eventyrede omkring i Ver-

' [Diderik Hegermann, fedt 1763, ble* Cadet 1776, Officer 1786, Ca-pitain 1790, Major 1800, Oberstlieutenant 1808, Oberst 1811, Med» lem af Rigiforsamlingen paa Eidsvold 1814, Brigadechef 1813, Generalmajor, Statsraad og Chef for Armee-Departementet 1814, tog Afsked 1816, var Storkors af Sværdordenen og døde 1835. — Eiede Boen ved Christianssand. Hans Portrait hænger paa Krigsskolen og i Chrijtiaaia militaire Samfund. (Meddelt af et Medlem af Familien).]53

den? Jeg havde mange Planer; men ikke en eneste af dem duede. Da nogen Tid var gaaet, erkyndigede jeg mig hemmeligen ved Militair-Departementet, om dette efter Statholderens Løfte havde gjort nogen Forestilling i Statsraadet, men Svaret blev Nei.

Min Sorg, særdeles over min Familie, som manglede, hvad den behøvede, var stor, og jeg aabnede mig kun for min Søster, som kunde trøste, men ikke hjælpe. — Endelig kom Kronprindsen til Drammen, og jeg mærkede strax en venligere Mine end i Christiania uden at kunne forklare mig Aarsagen, hverken til det ene eller til det andet. Hans Kgl. Høihed befalede mig at komme til Christiania. Jeg kom derind igjen, blev befalet til Audience hos Kronprindsen, som nu lovede mig, at jeg skulde ansættes som Oberst ä la suite i den norske Armee med norsk national Regimentschefs Gage og desuden ansættes som Adjutant hos H. M. Kongen i Obersts Grad med 400 Rd. Bko. aarligen. Desuden tilbød Kronprindsen mig Penge, om jeg behøvede samme; men denne Naade fandt jeg ikke at kunne modtage.

Den 4de November 1815 blev det ved Parolen befalet, at jeg var ansat som Adjutant hos H. M. Kongen i Oberstgraden. Mange skelede til mig denne Dag, men Mange vare ogsaa blevne høfligere end forhen. Jeg underrettede strax Ministeren om min Ansættelse.

Den 4de November var altsaa den sidste Dag, jeg bar dansk Uniform; siden klædte jeg mig civil, indtil jeg langt om længe fik det fornødne til min nye Uniform fra Stockholm. Da Hs. K. H. Kronprindsen reiste fra Christiania, drog jeg temmelig glad tilbage til Drammen.

Min Udnævnelse til Oberst ä la suite i Armeen med extraordinair Gage fra d. iste August 1815 af 1920 Rd. rede Sølv aarlig blev mig først communiceret fra det 6te Departement den 30te December s. A. Med denne Under-retjjing fulgte en Anvisning fra Departementet paa min154

Gage fra iste August til ultimo December 1815. Det var den høie Tid, at jeg fik disse Penge; thi min Familie havde allerede længe maattet slaa sig igjennem med Laan. Nu var min Plan retfærdiggjort at gaa til Norge; thi jeg havde vundet betydeligt ved at have forandret min Stilling og vilde vundet endnu mere, om ikke den ulykkelige Cours opslugte mere end det halve af min Gage. Men at forenes med min Familie kunde jeg dog ikke tænke paa, dels fordi jeg ingen fast Post havde, og dels fordi jeg manglede de Penge, som en Flytning og et næsten nyt Etablissement her i Landet vilde koste. Desuden medtog min nye Equipage en betydelig Del af mine nye

Indkomster.

Kongen af Danmark havde ved min Afgang med klare og tydelige Ord eftergivet min Gjæld til hans Kasse. Men det høie Generalcommissariats-Collegium, i hvis Spidse jeg havde en gammel Uven i Generalmajor Kirch-ho ff — en la Mand baade af Legeme og Sjæl —, søgte ved Haartrækkeri at mistyde Kongens Befaling. Han fik udvirket en ny Resolution, at jeg skulde tilbagebetale de i 1812 laante 400 Rd. S H. C. Men denne hele Sag jævnede min Kone alene uden min Mellemkomst. Jeg optegner denne Historie for at erindre den, om jeg nogentid mere skulde faa General Kirchhoff i Tale. Jeg kjender hans Handlemaade og skjæve Fremstillingsmaade i denne Sag.

Endelig erholdt jeg ogsaa fra min Kone Oplysning om den rette Aarsag til Kro nprindsens kolde Modtagelse, da jeg første Gang blev ham præsenteret i Christiania: Da jeg forlod Kjøbenhavn, bad jeg min Kone at aabne mine Breve og sende dem, som vare af nogen Vigtighed, efter mig. Efter min Bortreise indløb der Brev fra Professor Munck af Rosenschöld, dateret Helsingborg 7de August 1815, hvis fornemste Indhold var, at forskjellige Rygter om Afgangen fra dansk Tjeneste155

havde gjort mig mistænkt hos Kronprindsen, og at jeg derfor til en Begyndelse blot kunde erholde det samme Appointement, som jeg havde havt i Danmark, at jeg skulde opholde mig i Sverige, indtil den mod mig opkastede Mistanke maatte bortfalde o. s. v. Min Kone blev naturligvis forskrækket over denne nye Frugt af Ondskab og sendte ufortøvet Brevet til General Tawast. Denne retskafne Mand kom strax til hende, trøstede hende og bad, at Brevets Indhold ei maatte meddeles mig, førend vi alle kunde gjøre det Hele til en Spas. Selv skrev Ministeren til Kronprindsen og ei alene gjendrev disse løgnagtige Rygter, men anbefalede min Employ med Varme. Jeg fik heller Intet at vide om den hele Begivenhed, før efterat jeg var bleven ansat. Men da jeg fik Kundskab derom, gik der ogsaa et klart Lys op for mig over Kron-prindsens mig ubegribelige Forhold. Ondskaben lod det ikke blive hermed; men man opsnappede Breve fra min Kone til hendes Fader og adskillige Breve mellem hende Jeg mistede saaledes 10 Breve fra Danmark, som jeg ved, og maaske flere, som jeg endnu ikke ved af. Men da Nysgjærrigheden Intet fandt i min og min Kones Correspondance, blev man vel kjed af dette Brevtyveri ; siden den Tid ere mine Breve gaaede sikkert. Om de løgnagtige Rygter, man havde udspredt i Stockholm, var dansk Opspind eller kom fra danske Forbindelser i Norge, ved jeg endnu ikke med Vished, men at Brevtyveriet var en dansk Foranstaltning, derom er jeg overbevist. Man frygtede vel, at min Tjenesteforandring var grundet i nogen politisk Aarsag eller Plan, hvorpaa hverken den svenske Regjering eller jeg nogensinde havde tænkt. Jeg maa endog beundre de Svenskes Delicatesse i denne Henseende, at ikke en eneste af dem nogentid har gjort mig et nysgjærrigt Spørgsmaal angaaende Danmark og den danske Regjering, om hvilken jeg erfarede, at de Svenske vare bedre underrettede end jeg, som nylig var kommen156

derfra. I deres Samtaler røbede de ved enkelte Ord en Kundskab, som forbausede mig. I Almindelighed lo de, naar i Samtale Danmark kom paa Bane, og man kunde i deres Miner læse, hvad de syntes om det danske Gou-vernement.

Mine Grunde, hvorfor jeg forlod Danmark, vare simplere, end den ondskabsfulde Mistanke drømte om. Jeg havde oeconomisk ruineret mig i dansk Tjeneste; jeg elskede Kongen personlig for hans ædle Character, men jeg ærgrede mig over »de røde Fjær« og over Danmarks Bestyrelse; jeg forudsaa min ubehagelige Stilling som Militair, om der opstod Krig mellem Danmark og den svensk-norske Ståt, og endelig ønskede jeg at kunne slutte mine Dage i mit Fædreland, hvilket jeg — som enhver Nordmand — enthousiastisk elsker. Efter min Afgang af dansk Tjeneste syntes man at fortryde samme. Idetmindste forekastede Generalmajor v. Bülow en af mine Bekjendte, at jeg ei havde vist ham det rette Venskab og den rette Fortrolighed; thi ellers skulde alle mine Klagemaal være blevne rettede. Hvilket Snak! Hvorfor besvarede Hr. Generalen da ikke mit Brev, som jeg tilskrev ham fra Viborg r o. s. v. Sagen var, at han forventede ikke, at jeg havde taget den Resolution, som jeg gjorde, og bagefter slog Samvittigheden ham.

Da jeg kom til Norge, fandt jeg Stemningen, som man kunde vente, meget forskjellig Pluraliteten af den norske Nation, som havde ønsket Norges Uafhængighed, hadede Foreningen i Hjertet, og gamle Fordomme mod

Sverige rasede baade i Tale og Skrift. I Særdeleshed var man græsselig opbragt paa det Wedel-Ankerske Parti, som havde tilraadet Foreningen og derefter sat sig mellem Nationen og Regjeringen. Mistanken mod Grev Wedel gik endog saavidt, at man tiltroede ham at spille en157

Haakon Jarls Rolle. Prinds Christian havde endnu hemmelige Venner, især mellem de Danske og Damerne; men Selvstændighedspartiet hadede ham og hans Rolle mod Nationen med retfærdig Grund. Det egentlige danske Parti skjulte sig, hyklede for den nye Regjering og trængte sig derved ind i de vigtigste Poster, men underminerede hemmelig Foreningen, hvor de kunde. Hemmelig underholdt dette, ofte maskerede, Parti Forbindelse med Danmark. Statsraadet var uerfarent og syntes undertiden frygtsomt. Om de danske Medlemmer af dette og om den øvrige norske Embedsstand vare oprigtige Patrioter, maa Gud vide; —jeg har af mange Grunde stedse tvivlet derom. Storthinget vrøvlede, og dets Credit sank med det Haab, som Nationen gjorde sig om dets Forsamling. Statholderen, Grev Essen, var en elskværdig Mand, der behandlede os forstyrrede Nordmænd med megen Koldsindighed og Klogskab. Pengevæsenet havde den danske Regjering efterladt i den største Forvirring, og man var paa den kjøbenhavnske Børs heller ikke uvirksom for at nedsætte de norske Penge og derved forøge Nationens Forlegenhed. Det kunde ikke være nogen anden Grund end en falsk Opinion og Børsmanoeuvrer, der nedsatte de norske Penge saa langt under de danske, da Norges Forfatning i det Hele var langtfra at være saa slet som Danmarks. Dette Land er desuden betynget med en mere end overlegen Statsgjæld. Til Pengeforvirringen kom desuden en uheldig Handelsperiode, hvis Tryk endnu mere blev forøget ved den Maade, hvorpaa Handelen med Udlandet dreves.

Hvad jeg havde Anledning til at se af det Militaire, var maadeligt, og man hørte Anecdoter fra Krigen om Insubordination, som maatte sætte Enhver i Forbauselse. Exkongen havde afskaffet Spidsrodstraffen og indført Arrest i Stedet, som formedelst dens Langvarighed er en høist upraktisk Straf i Felten. I de civile Administrationsgrene58

gik det, som det kunde, og af sit Politivæsen skulde Norge ikke bryste sig. Radesyge og anden farlig Syge truede med at ødelægge Norges skjønne Menneskerace i adskillige Egne. Brændevin var elsket blandt den store Hob, og Kjøbstadspøbelen var i Bund og Grund fordærvet. Agerdyrkningen var gaaet frem, men var dog endnu i sin Barndom. De fleste af Landets Jernværker havde indstillet sin Drift. Med Skovene omgikkes man selvraadigt og behandlede dem uden Forstkundskab og Plan. Fabrikvæsen kjendte man neppe af Navn, og Norge havde kun faa Anlæg af dette Slags. Haandværkerne vare daarlige og tildels utilstrækkelige. Videnskabelig Cultur var en tyndt udsaaet Sæd, — neppe har Norge i nogen Tidsalder havt et mindre Antal større Mænd end nu, da det mest trængte dertil. Det norske Veivæsen fandt jeg dog betydeligt forbedret, og derved har Statsminister Anker gjort sig udødelig for sit Fædreland. Kort: hvor man henvendte sine Øine, saa man kun Mærker af en forsømt Nation og en slet Regjering. Kongsbergs Sølvværk var ei det mindst forsømte. Men det allerværste var, at National-aanden var aldeles sløvet, og inden denne igjen bliver reist, vil aldrig det gamle Norge opstaa af sin Aske.

Kronprindsen gik under sit Ophold i Norge frem med megen Klogskab, blev elsket endog af sine forrige Fiender, og af hans Dygtighed er det, at den norske Nation ene kan forvente sin politiske Gjenfødelse. Maatte han blot ikke tage feil i Valget af sine Midler, men indrette disse efter norsk Sind og norske Fordomme, saa vil den norske Nation ogsaa snart reise sig igjen. Nationen har ikke mindre moralske end Landet naturlige Ressourcer til at blive lykkelig; begge Dele vente kun paa en kyndig, duelig og norsksindet Regjering.159

Slaget ved Waterloo den 16de, 17de og 18de Juni 1815 afgjorde i dette Aar Europas, Frankrigs og Napoleons Skjæbne. Denne Fredsforstyrrer maatte igjen nedstige fra Frankrigs Throne, overgive sig til engelsk Fangenskab og vandre til St. Helena, hvor han nu holdes i Fangenskab af de europæiske Magter. I det sydlige Amerika raser Borgerkrigen, og Europa savner allerede haardt den sædvanlige Tilgang af Sølv, som ei kan undværes i dets Handelsrørelse og især i Handelen med Asien. Overalt klager man over Pengemangel. Mærkelig er Huset Braganzas faste Etablissement i Brasilien. Dette Land, som forhen var en Coloni af Portugal, er, formedelst dets store Vigtighed, blevet Hovedlandet, og Portugal turde nu blive en europæisk Coloni af et amerikansk Kongerige. Et farligt Exempel!

Overhovedet er Amerika en truende Verdensdel for Europa, og dersom det ikke lykkes det sidstnævnte at colonisere Amerika, da vil dette snart colonisere Europa og tilvende sig det europæiske Herredømme over Verden. Nordamerikas Uafhængighed og Ruslands politiske Forstørrelse ere to Begivenheder, som dette Aarhundrede arvede fra det forrige, og som vil blive af uberegnelige Følger for Europa, dersom man overser Faren og forsømmer betimelig at anvende de rette Forholdsregler. Ved en Overraskelse af Keiser Frantz, Kongen af Danmark og Kongen af Preussen gav Keiser Alexander i Wien sit Minde til, at de russiske Tropper evacuerede Holsten. De Danske mistænkte Alexander for, at han vilde beholde Holsten.

Jeg levede meget stille hos min Søster og søgte ingen anden Omgang end med mine Søsterbørn. Mine Øine fulgte imidlertid baade Regjeringen og Nationen. Med den svenske Minister i Kjøbenhavn førte jeg en frimodigi6o

Correspondance og sagde rent ud mine Meninger om et og andet, som jeg troede burde være anderledes. Dette kunde jeg gjøre med denne oplyste og upartiske Mand. Med nogle af mine Venner i Storthinget førte jeg en jævnlig Correspondance1 og meddelte dem en og anden Idee, som jeg troede kunde blive nyttig. Om det norske Pengevæsen lod jeg i Nationalbladet for 1816, 2det Hefte, No. 39 til 40, indføre mine Grundideer. Jeg ansaa det bedre for en Del at grundlægge Banken ved et udenlandsk Laan end at gribe til nogen usikker Forholdsregel i en Nationalsag af Vigtighed. Det lader, som Erfaringen vil give min Synsmaade Medhold. Jeg indførte endnu en Advarsel i Intelligentsbladet No. 23 angaaende denne Sag. Da jeg mærkede, at man i Storthinget gik paa Afveie i Ventilationerne om Norges tilkommende Landmagt, skrev jeg et Par smaa Piecer: »Grundideer i Henseende til Norges fremtidige Landmagt«, og »Et Par Ord i Anledning af den nye forventede Conscriptionslov«, som jeg lod trykke paa egen Bekostning og uddele blandt Storthingets Medlemmer. Jeg maatte skrive mest forsigtigt om det vigtigste Motiv for Norge — Ruslands Naboskab til den scandinaviske Halvø — til at forøge istedetfor at formindske sin Armee. Nogle Enkelte i Storthinget forstod mig; men Mængden hørte efter Amtmand Falsens indskrænkede Raisonnements over denne vigtige Sag. Nogle andre Smaastykker havde jeg skrevet, men som jeg senere

1 Forfatterens nu gjenlevende Søn, Krigsconiniissair E. Tidemand, har meddelt Udgiveren, at saalænge hans Fader levede, var en liden Trækasse — vel l/i Alen høi — under Storthingstiden jævnlig paa Vandring mellem Christiania og Drammen. Kassen indeholdt Documenter af politisk, militairt og oeconomisk Indhold, hvorom flere Storthingsmænd udbad sig Tidemands personlige Anskuelser. En Nøgle til Kassen beroede i Christiania og en i Drammen.]i6i

betænkte mig paa at lade trykke. Iøvrigt fordrev jeg min Tid med videnskabelige Arbeider.

I Juni Maaned 1S16 tog jeg til Christiania for at modtage Kronprindsen. Jeg erfarede der, at man havde den Plan, at jeg skulde ansættes ved det norske Landcadet-Academi i Statsraad Hegermanns Sted. Jeg ahnede ikke nogen Concurrent til denne Post, som jeg ønskede, og dog opdagede jeg at have en mere paapasselig Medbeiler i Major Krog, end jeg selv var. Denne Major Krog havde det forrige Aar gjort Opvartning som Adjutant hos Prinds Oscar og var personlig kjendt af Prindsen. For at forsikre sig om et godt Udfald reiste Major Krog Prindsen imøde og fik et Løfte udvirket, inden Statholderen fik Kronprindsen i Tale. Major Krog fik derfor denne vigtige Post, som Flere syntes var for vigtig for saa ung Mand 1 Men denne sidste Omstændighed er uvigtig, naar Major Krog ellers er Manden, som er Posten voxen. Jeg kjender ham for lidt til at bedømme hans Capacitet derfor. Erfaringen vil bedst give Prindsens Valg og Major Krogs Duelighed sin Dom.

Kronprindsen lod mig siden spørge ved sin Adjutant Pohlmann, om jeg ønskede et Amtmandskab; men for denne Post bad jeg mig fritagen, da jeg manglede de fornødne juridiske Kundskaber. Prinds Oscar bad mig skrive sig til, om noget Embede, som jeg ønskede, blev vacant.

Lidt ærgerlig forlod jeg Christiania og besluttede nu ei at melde mig til Noget, førend Regjeringen kaldte mig.

1 [Major Nicolai Johan Lohmann Krog var den Gang 29 Aar. Han var født 1787; var Kadet fra 1S01—5, Repetent fra 1805—6, blev Premierlieutenant 1808, Capitain i Generalstaben 1814, Major 1815,

Oberstlieutenant og Chtf for Krigsskolen 1816, Oberst 1820, Statsraad og Chef for Armee-Departementet 1S22. Han var Storkors af Sværdordenen og St. Olafsordenen, Ridder af Carl den ißdes Orden og Serafimerridder. Dod 1856. (Meddelt af et Medlem af Familien).] Oberst Tidemands Optegnelser. 11Jeg havde gjort de Skridt, som jeg skyldte mine Pligter mod Regjeringen og Landet, og vist, at det var langt fra mine Ønsker omsonst at modtage Gage.

Efterat General Tawast havde talt med Kronprindsen i Skaane, fik jeg et meget venskabeligt Brev fra Generalen af 29de August 1816, hvori der ytres meget Haab i Henseende til min fremtidige Bestemmelse. Jeg ser derfor Tiden imøde med Rolighed.

Da mit eget Etablissement i Norge blev saa længe udsat af Omstændighederne og af min Pengemangel, und-saa jeg mig for længere at profitere af min Svogers Artighed at lade mig opholde mig i hans Hus. Jeg flyttede derfor den 20de Juli fra min Svogers Hus til Enken Madame Møglestue. Skilsmissen mellem min Søster og mig var tung, — mit Ophold i hendes Hus var tildels hendes eneste Adspredelse. Baade Sjæls- og Legemskraft var gaaet tilbage hos min brave Svoger i hans langvarige Sygdom. Da han var død den 7de November 1816, flyttede jeg efter min gode Søsters Anmodning tilbage til hendes Hus, hvor jeg, som hendes Laugværge, var hende behjælpelig med Skifte og andre Affairer.

Jeg havde nu været et Aar i Norge og med Opmærksomhed iagttaget Nationen, Nationaltænkemaaden, Regjeringen og Regjeringsmaskineriets Gang. Mine Ideer derom saavelsom om Foreningens Varighed havde modtaget mange Verificationer af det forbigangne Aars Erfaring. Jeg indsaa, at den nærværende Foreningsplan var høist ufuldkommen, men jeg kunde længe ikke blive enig med mig selv om Maaden, hvorpaa den skulde forbedres uden at opvække en farlig Misfornøielse med Forbedringsmidlet. Enhver Amalgamation s plan var forkastelig i den blotte Idee, end sige i Udførelsen. Begge Nationers forskjellige63

Regjeringsform, Bestanddele, Næringsveie, Lovgivning, Na-tionaltænkemaade, Indretninger og Sprog stred aldeles mod en saadan Plan. Jeg troede derfor, at det eneste Middel til at grundfæste Foreningens moralske, militaire og politiske Styrke var dette, at enhver Nation beholdt sin selvvalgte Bestyrelsesmaade for det Indre, men at man construerede en nv Statsregjering, som bestyrede begge Rigers udvortes Forhold og fælles Anliggender. Paa denne Maade vilde man opnaa en constitutionnel Bestyrelse i Statens udvortes Anliggender, en hastigt virkende Regjering i alle fælles Rigsanliggender uden at forstyrre eller for. andre Rigernes gamle Former og indre Bestyrelse. Jeg har i denne Sommer udviklet denne Hovedidee nærmere i en Afhandling, kaldet: »En politisk Betragtning over den rette Foreningsplan mellem det svenske og det norske Rige, samt et Forslag til en Stats-grundlov for begge Riger m. m. Drammen, August 1816«.

Jeg har sendt den svenske Minister, General Tawast, denne Afhandling, og om den skal komme videre, vil bero paa hans Dom derover.

Den 2den November modtog jeg et foreløbigt Brev fra General Tawast, at han havde sendt mit Manuscript tilbage med Overauditeur Bendz, og den 5te November bragte Postmester Schmidt i Drammen mig samme. I det Omslag, hvori Manuscriptet var indpakket, laa et Brev fra General Tawast af følgende Indhold:

Den 22de October 1816.

»Jeg er uendelig forbunden for Meddelelsen af det Manuscript, som jeg har den Ære herved at tilbagesende. Emnet er vist af den største Vigtighed og fortjener al mulig Opmærksomhed. Jeg tillader mig ikke at fælde en rigtig Dom over Fortjenesten af dette Forsøg og dets Brugbarhed. Dertil udfordres et større Kjendskab til Norge, end jeg har, og dybere Kundskaber end mine.

ii*IÖ4

Nødvendigheden af at grundlægge en Forening, hvormed begge Riger ere tjente, er udenfor al Tvivl; men Vanske, ligheden ligger i Maaden at iværksætte den paa. De forrige Baand ere ikke fuldkommen opløste, og de nye have opnaaet for liden Tiltro. Massen af Nationen beholder -endnu Fordomme og Mistro mod Sverige, hvilket hindrer Udførelsen af de nyttigste Planer. Burde man ei vedblive som begyndt — at aflede

Nordmændenes Had mod Sverige med Historiens Conductor og derved paa den ene Side umuliggjøre den forrige Forening og paa den anden Side gjøre den nærværende mere populair? Mon man ikke burde lade begge Nationer faa Tid til at fornye et gammelt Bekjendtskab .og at overbevise sig om, hvor nødvendige de ere for hinandens Selvstændighed? Burde man endelig ikke overtyde Nordmændene om, at Svenskerne ere deres Sikkerhed og Lykke, ligesom deres Nationalitet alene kan betrygges af den fælles Styrke?

Naar disse Sandheder almindelig erkjendes, men ikke før, tror jeg, at man med Fremgang kan arbeide paa en stærkere Forening. En Sammensmeltning af Nordens tvende tapreste Nationer til e t Folk skulde jeg — om den var mulig — anse for den lykkeligste politiske Tildragelse i den nyere Historie og den paalideligste Borgen for Europas Sikkerhed.

Men omendskjønt det er tilladt at ønske en Begivenhed, som skulde give den scandinaviske Halvø en forhen ukjendt Styrke og gjøre den til et Bolværk mod en truende Oversvømning, indser jeg meget vel, at en saadan inderlig Forening nu er uudførlig, og at Elementerne dertil først udvikle sig i en sildig Fremtid.

Paa den anden Side ønskede jeg, at man ei arbeidede mod denne Mulighed. Dette synes mig blandt Andet for en Del at blive Følgen af forskjellige Ordener. De nuværende ere ligesaa meget norske som svenske, eftersom de ikke ere Sverige, men en fælles Konge tilhørende.165

Med disse udmærker og belønner han sine Undersaatter i begge Riger. Maaske Kongen burde forandre deres Statuter og give dem et almindeligt Navn.

Jeg haaber at have givet Titulus en fornyet Prøve af mit Venskab og Høiagtelse ved den Maade, hvorpaa jeg svarer til den mig udviste smigrende Fortrolighed.

Oplivede af samme Kjærlighed og Hengivenhed for Scandinavien kunne vi muligens være af ulige Tanker om Maaden og Tiden, men aldrig om Nødvendigheden af at grundlægge en varig Forening mellem dets Indbyggere.

Tawast.c

I et Extra-Ordens-Capitel, holdt paa Haga Slot, har det behaget Hs. Maj. Kongen den 27de Juli 1816 allernaadigst at udnævne mig til Ridder af Sværdordenen.

Den Passivitet, hvormed Regjeringen forholder sig efter Foreningen mellem Sverige og Norge i Henseende til det sidste Rige, gjør den norske Nation ligesaa mistænkelig mod Regjeringens Oprigtighed som urolig for Fremtiden. Det synes endnu, som Regjeringen vil overlade til Tiden at prøve Foreningens grove Feil istedetfor at forekomme dens uudeblivelige Følger, allerhelst om en hastig Krig skulde fremskynde samme. Saare vist er det, at det er vanskeligt at styre to saa forskjellige, indbildske og iversyge Nationer, som den svenske og norske, til et fælles overensstemmende Statsøiemed. Men ligesaa sandt er det ogsaa, at Vanskeligheden uendelig forøges, dersom man vælger den urigtige Maade til at opnaa Øiemedet. Af alle er vist Amalgamations-Systemet den vanskeligste og langsomste Maade — især for den norske Nation —, om den endog af Theorien blev anseet for den fuldkomneste. Paa denne Vei staar man snarere Fare for at opløse end befæste Foreningen. Den er heller ikke nødvendig for at166

opnaa Foreningens politiske Øiemed, naar dette er rigtigt opfattet. Man kan med andre og langt behageligere Midler concentrere begge Nationers moralske, militaire og politiske Kræfter til et kraftfuldt Forsvar af den scandina-viske Halvø end ved en Sammensmeltning og Omstøbning af de gamle nationale Former. Dertil udkræves blot en Centralstyrelse, som er construeret overensstemmende med de Former, der ere valgte for ethvert Riges særskilte Styrelse. Paa denne Maade har Hollands forskjellige Provindser længe og lykkeligen været regjerede, og efter samme Grundsætning regjeres endnu Nordamerika. I den første Ståt er Generalstaterne, i den sidste Congressen Centralstyrelse-.

Forinden man rigtigt fatter og anvender denne Form i den nye scandinaviske Forening, vil den aldrig opnaa Fasthed, men vil som Calmar-Unionen trues med Undergang af de forskjellige Nationaltænkemaader. Iværksætter man derimod den sidste Foreningsplan, da kan man gjerne smigre Nationalfølelsen hos enhver

Nation med et eget Nationaludseende, uden at befrygte, at et saadant nogen Tid skulde vække nogen Adskillelsestanke, men vel en nyttig Kappelyst mellem begge de forenede Nationer.

I den engelske Ståt, hvor en politisk Forening er bleven udført saa nøie som muligt mellem England, Skotland og Irland, respecteres, ja smigres Nationalsmagen af Regjeringen. De skotske Regimenter beholde endog den umilitaire skotske Dragt, Skotland har sin Tistel-Orden,1

1783 fik ogsaa Irland den hellige Patricius's Orden. Hvorfor skulde da ikke Norge kunne faa sin egen Orden ? Man betragter uden Tvivl Sagen gjennem falske Brilleglas!

Den 7de November 1816 døde min Svoger, Hans Malling, efter en 4-aarig Sygdom paa sit Landsted Marienlyst ved

1 [Tistel- eller St. Andreas-Ordenen stiftedes 787, blev gjenindført 1540 af Jacob V. af Skotland og fornyet 1687 af Jacob II.]67

Drammen. Han sov hen i sin Stol i sin Alders 69de Aar. I næsten 42 Aar levede han i Ægteskab med min værdige Søster, som er utrøstelig over Tabet af sin tro Ægtefælle. Den 14de November blev hans Kiste ført op for Alteret i Strømsø Kirke, hvor Jordpaakastelsen udførtes af Pastor Tybring. Efter Talen blev Kisten udbragt paa Strømsø Kirkegaard, og Ligfølget blev efter Begravelsen meget anstændigt beværtet paa Marienlyst.

Den 19de November dette Aar havde vi her i Drammen en næsten total Solformørkelse, men som var usynlig formedelst Tykke og Sneveir. Det blev dog — da Formørkelsen noget over Kl. 10 om Formiddagen var paa sit høieste — saa mørkt i Værelserne, at man neppe kunde se hverandre, omtrent som naar Tusmørket er i Overgangen til det sædvanlige Aftensmørke om Vinteren

Slutningen af Aaret 1816 blev forskrækkelig for de norske Embedsmænd og ikke mindst for mig, som skulde underholde min Familie i Kjøbenhavn. Da den frivillige Bank ikke lykkedes, sank vore Papirpenge saa dybt, at den norske Rigsbankdaler, som vi tog i vor Gage for 12 Skill, i Sølv, neppe blev modtagen i Udlandet for 4 Skill.; derved bleve Embedsmændene nedsatte paa Vs af deres ellers smaa Lønninger. Alle Varepriser bleve satte efter Coursen. Pengeforlegenheden var ubeskrivelig, da de rigeste Handelshuse neppe kunde indsamle Penge til at bestride deres huslige Fornødenheder. Crediten i Udlandet var tabt, og indvortes i Landet sugede Aagerkarlene de Trængendes Formue som Iglen Blodet. Fra 3 til 6 Procent maanedlig vare ikke sjeldne Renter. Nationen begyndte at blive modløs, og denne trykkende Tilstand syntes at berede Begivenheder af den yderste Vigtighed. Men da Ulykken næsten havde naaet sit høieste Punkt, udkom168

Hans Majestæts Resolution af 23de December 1816 — man se Rigstidenden af 1817 No. 2 — om, at den tvungne Bank skulde realiseres. Curen vil blive haard, men man maa haabe, at den vil blive af høist fordelagtige Følger for Nationen, naar ikke Misvæxt eller andre Aarsager til en ufordelagtig Handel aldeles vil undergrave Nationens Anstrængelser.

Næsten alle de gjennemgaaede Nationalulykker hidrøre fra den danske Regjerings Handlinger, og dog gives der Mennesker, der kalde sig Norske, som ville forsvare denne Regjering.

Fraregnet alle de Ulykker, som have sit Udspring af vort forvirrede Pengevæsen, have vi nu Intet at beklage os over. Vi have i Almindelighed havt et godt Aar, og endnu savne vi i denne Egn Intet, men have endog Levnetsmidler i Overflødighed. Vor Regjering er mild — maaske for mild efter Tidens Moralitet. Med Guds Hjælp overstaar vel det gamle Norge disse Trængselsdage — og den norske Nation bliver igjen et agtet og lykkeligt Folk\IX.

1817.

Ildebrand i Drammen. Pengeloshed i Landet. Armeeforandringen. Tidemand -kuffes paany i sit Haab om .Ansættelse, kaster sig atter over Studier og skriver Afhandlinger af militairt-politisk Indhold, om Handelsbalance m. m. Grev Mørners Fest i Christiania i Anledning af Kronprindsen Fødselsdag. Efter 2 Aars Adskillelse gjenser Tidemand sin Familie. Tidemand mister sin 12-aarige Søn den 23de December.

Natten mellem den r ste og 2den Mai 1817 udbrød en skrækkelig Ildebrand paa Bragnæs. Fra Klokken noget over 12 om Natten til omtrent Kl. 6 om Morgenen — før bleve Brandfolkene ikke Herrer over Ilden.— bleve 22 for det meste betydelige Gaarde, derimellem Posthuset og Raadhuset foruden Søboderne, lagte i Aske. Omtrent 22 Familier bleve husvilde og tabte Meget. Til Lykke var Veiret stille, Himlen og Natten desuden oplyste af et dei-ligt Maaneskin. Meget af hvad der brændte, kunde maaske være reddet, ifald Brandsignalet ei var blevet givet alt for sildigt og Brandanstalterne vare blevne planmæs sigen anvendte. Det kongelige Hus og især vor velgjørende Kronprinds understøttede de Brandlidte med kongelige Gaver.

Den 31te December 1817. Atter er i Tidens umaadelige Hav henrundet et Aar, som jeg ikke kan tælle blandt de lykkelige i mit Liv. — Den norske Nation har i dette Aar paa en frygtelig Maade maattet fole Virk-170

ningen af det forrige Storthings falske Calculer og høist urigtige Beslutninger i Henseende til Pengevæsenets Forbedring. De slette Rigsbanksedler, som endnu forrige Aar circulerede i Nationen, bleve for endel inddragne og brændte, og da den nye Bank — formedelst den haarde Maade, hvorpaa Indskuddene maatte inddrives, og formedelst Bankens unaturlige Fraliggenhed fra Regjeringen — ikke kunde blive sat i Virksomhed til lovbestemt Tid, saa opstod der en næsten total Pengeløshed i forskjellige Egne af Landet. Her i Drammen kjendte man næsten ingen anden Mynt end trykte Beviser, som Borgerne satte i Cir-culation paa deres Credit, men hvilke — ligesom de udstedte Discontosedler — stod 25—40 Procent lavere end de i Circulationen saagodtsom forsvundne Rigsbanksedler. At en saadan Pengeforfatning maa frembringe talrige Ulykker og Forvirringer, en uregelmæssig Handel og næsten uudholdelige Lidelser for de Embedsmænd, der skulle leve af Pengeløn, vil let indsees af Enhver.

Trælasthandelen var heller ikke i dette Aar fordelagtig for Norge, — men at Handelen desuagtet har været til Norges Fordel i det Hele taget, tør man antage med nogenlunde Sikkerhed, naar man sammenligner Cours-forholdene fra Slutningen af det forrige og i Slutningen af dette Aar. Coursen er Handelsbankens sikreste Maalestok. Imod Slutningen af dette Aar kunde man kjøbe 1 Lstrl. for 70—75 Rigsbankdaler Navneværdi og i hollandsk • Gylden for 6 Rbd.

Sommeren har iaar været meget vaad, og derfor har baade Sæde- og Høst-Tiden været vanskelig; men desuagtet blev dog Høsten i det Hele temmelig god. Egersund, Drammen og Frederikshald have i dette Aar været hjemsøgte af haarde Ildebrande.

De nye Planer for den Dverge-Armee, som det sidste Storthings Beslutninger have bestemt for Norge, ere blevne realiserede i Slutningen af dette Aar. Fremtiden vil bedsti7'

retfærdiggjøre de politiske og militaire Grundsætninger, hvorefter Storthinget har handlet, da det nedsatte den norske regulaire Armee eller Nationalstyrken til 12,000 Mand.

Ved Besættelsen af Officersposter i den nydannede Armee var jeg af den norske Regjering foreslaaet til Chef for den christianssandske Brigade; men da man i Stockholm fandt for godt at give de commanderende Generaler Brigader, kom jeg slet ikke i Betragtning ved den nye Armee-Besættelse. Jeg havde dog længe iforveien — nemlig d. 24de Mai — tilskrevet Hertugen af Sødermanland, Prinds Oscar, og bedet om Ansættelse ved den nye Armeeforandring, fordi jeg undsaa mig for at trække Gage af Staten uden at gjøre Nytte derfor, men den unge Fyrste har ikke svaret paa mit Brev. Dersom jeg ikke følte Trøst i mit eget Indre over den- udviste Tilsidesættelse, da skulde det høiligen krænke mig at være bleven vraget til det Udvalg, som man i Stockholm har gjort til den nye Armee-Besætning.

Da Regjeringen ikke vilde beskjæftige mig, beskjæftigede jeg mig selv ved Studeringer og literaire Arbeider. Grundideerne af den i det forrige Aar skrevne politiske Betragtning over den rette Foreningsplan mellem det svenske og norske Rige optog jeg i et andet lidet Skrift under Titel: »Et m i 1 i ta i rt-poli tisk Blik paa Sveriges og Norges Forening, saaledes som Forfatteren betragtede sa mine i S1 u t nin ge 11 af A aret 1816. Med 3 senere skrevne Tillæg. Norge 1817. Nogle af mine Venner, som jeg leverede denne Memoire til Gjennemlæsning, vilde overtale mig til at kundgjøre samme offentligt, men dette fandt jeg betænkeligt; derimod besluttede jeg at sende

den til H. K. H. Kronprindsen. Jeg afleverede denne Piece den 18de November til Hr. Lieutenant og Ridder Schjelderup, som lovede med den første afgaaende Courer at afsende samme til Stock-172

holm, og under 24de November d. A. modtog bemeldte Officer Underretning om, at min Piece rigtigt var bleven afsendt med Hr. Lieutenant Kielland, Ordonnanceofficer hos H. K. H. Kronprindsen. Siden den Tid har jeg intet videre hørt dertil. Maaske har jeg skadet min tilkommende Ansættelse ved denne Piece, men om saa er, da vil jeg berolige mig med min Intention og med den Overbevisning, at Fremtiden sikkert vil retfærdiggjøre, hvad jeg har skrevet i Anledning af Sveriges og Norges Forening og om de udvortes Farer, der true de scandinaviske Riger i deres nærværende politiske Forhold og Forbindelser.

Af hvad jeg ellers har skrevet i dette Aar er Intet offentliggjort undtagen følgende Smaastykker, som ere blevne indrykkede i »Nationalbladet«, nemlig:

»Et Par Ord om Norges Handelsbalance«, indført i det 9de Hefte, No. 5—8 (1817),

»Et Par Ord om Dampbaade«, No. 17—20, og »Nogle Ord om Commu ni'cat i 011 mellem Throndhjem og den Botniske Bugt« i 9de Hefte No. 25—28.

I det forbigangne Aar nød Europa Fred efter saamange stormfulde Aar, men Krigens frygtelige Efterveer føltes i en større eller mindre Grad blandt alle europæiske Nationer. Paa den scandinaviske Halvø maa vi takke det algode Forsyn, at dette ikke til vore egne selvgjorte Ulykker og Svagheder har føiet et Misvæxtaar, hvoraf Ulykken kunde være bleven uberegnelig. — Danmark er vedblevet at gaa sin gamle Gang, og det maa vel ene takke den gamle Grev Moltkes Indflydelse og Styrelse, at det ikke synker aldeles i sin selvgjorte Grav. Dersom de Danske vare fornuftige, da søgte de en Forening med os baade for at sikre sig selv og for at styrke Scandinavien. De maa ikke være saa forfængelige at73

vente, at Hovedrollen i Scandinavien maa blive dem tildelt. Dette vilde ikke være stemmende hverken med den danske Stats Størrelse, dens Beliggenhed eller med det af dens Regenter udviste Forhold mod Sverige og Norge.

Hvad min Familie og mig angaar, saa var jeg fra den 24de til den 27de Januar i Christiania og bivaanede ved denne Leilighed Høitidelighederne i Anledning af Kron-prindsens Fødselsdag den 26de. De Feter, som Statholderen, Grev Mörner, gav, vare kongelige; men saavel her som andetsteds savnede jeg den hjertelige Deltagelse, som forhen udmærkede saadanne Fester mellem Nordmænd. Mistroen er endnu for stor. Den 19de April blev min Datter, Ferdinandine, confirmeret i Fredericia. Den iste September afseilede min Familie fra Kjøbenhavn med en vesterlandsk Jagt, som min Kone havde fragtet, og havde en overmaade heldig Overreise hertil. Allerede den 5te September om Aftenen overraskede min Kone mig med vore 5 Børn. Igjen at samles efter hele 2 Aars Adskillelse og efter saamange sorgfulde Dage var en ubeskrivelig Glæde! Vi boede paa Marienlyst pr. Strømsø, hvor jeg af min Søster havde leiet det ene Vaaningshus. Den 22de September begyndte jeg min egen Husholdning i Norge. Mine Glæder vare: min Familie, min Søster, mine Studeringer og Drammens mig kjære og yndige Om egn. Den 20de October begyndte mine 2 ældste Sønner deres Skolegang i Drammens latinske Skole.

Den 23de December om Aftenen Kl. 7 døde min haabefulde Søn. Iver Ti de mand, af en stærk Nervefeber under en haard og hans sørgende Forældres Hjerter saarende Dødskamp. Denne Son havde fra sin Fødsel og til sin Dødstime været et saare godt og elskværdigt Barn, og derfor er hans Tab haardt baade for Forældre og Sødskende. Hisset samles vi igjen! Som tidligere anført174

modtog jeg Underretningen om hans Fødsel, da jeg som Capitain ved det iste jydske Infanteri-Regiment i October 1805 marscherede gjennem Rendsborg. Han opnaaede en Alder af 12 Aar, 2 Maaneder og 10 Dage.

Omtrent Kl. 9 om Morgenen blev den salig Afdøde i Dag henbragt til sit Hvilested paa Strømsø Kirkegaard.

Dette Dødsfald, min Families Flytning i Forening med de slette Penge, hvori jeg blev gageret, har sat mig i en uundgaaelig Gjæld, som jeg ret vil bede Forsynet om at give mig Tid og Evner til at afbetale, forat jeg ogsaa engang kan hvile, som jeg har levet, det er: som en ærlig Mand.x.

1818.

Tidemand indstilles af Regjeringen til Chef for iste Brigade efter Oberst Krebs. Oberstiieutenant Fleischer erholder Posten. Christen Tidemands Hjemkomst. Maskerade i Drammen. Grev Sandels afløser Grev Mörner. Kongens Død den 5te Februar. Aarveien og Kornpriserne. Svenske Xatio-nalfarver. Et Par Bemærkninger om Foreningens Natur og om Forholdene i de europæiske Lande.

Den 31te December.

Idag staar jeg atter ved Slutningen af et Aar, hvis sidste Timer fylder min Sjæl med mangehaande Betragtninger, hvad enten jeg hefter mit Blik paa mit Fædreland eller paa mig selv og min Familie. Ogsaa i dette Aar er jeg mod Forventning bleven udenfor nogensomhelst offentlig Virksomhed, uagtet jeg tidligere i Aaret maatte forvente det Modsatte. Mine i forrige Aar indsendte Memoirer have uden Tvivl frembragt en negativ Virkning paa min personlige Lykke, da man vel deraf saa, at mine Ideer ikke harmonerede med de svenske Planer. Jeg var den ældste Oberst i den norske Armee og blev derfor ved Oberst Krebs's1 Død den 28de Marts 1818 af den norske

1 [Samuel Andreas Krebs, født 1767, Officer 1786, Major 1808, Com-mandant paa Kongsvinger og Oberstlieutenant 1813, Oberst 1815, Adjutant hos Kongen 1816, Chef for iste Brigade 1818. Deltog i Fægtningerne ved Høland, kødenæs og Enningdal 1808, ved Litr og Matrand 1814, døde 1818. (Armeecommandoens Protocoller).]176

Regjering foreslaaet til Chef for den derved vacantblevne Chefspost for iste agershusiske Brigade. Men Besættelsen af denne Post drog i et uventet Langdrag, og først efter Kongens Ankomst til Christiania den ilte August 1818 erfarede jeg af gode Venner Aarsagen dertil.

Teg blev beordret at reise til Throndhjem for at bi-vaane Hs. Majestæts Kroning. Den 21de August afreiste jeg fra Christiania og kom tilbage til Marienlyst ved Drammen den 30te September. Under mit Ophold i Throndhjem blev jeg i en Audience den lode September, hvorved Hs. Kgl. Højhed Kronprindsen og Hofmarschallen, Oberst, Baron Wedel-Jarlsberg1 vare nærværende, tilsagt af Hs. Maj. Kongen, at da han ei kunde give mig den nævnte i ste agershusiske Brigade, fordi han havde lovet denne til en Mand, som han var forbunden, saa skulde jeg derimod til Erstatning erholde fuld Brigadechefs Gage med alle Emolumenter. Efter Hs. Majestæts Befaling indleverede jeg den ilte September til Hs. Kgl. Højhed Kronprindsen en Beregning over Forskjellen mellem mit nu-havende og en virkelig Brigadechefs Appointement m v., hvilken Høistsamme lovede at forelægge Hs. Majestæt. Den 10de October 1818 blev Brigaden til min Forbauselse bortgiven til Oberstlieutenant Palle R. Fleischer.2

1 [Baron Ferdinand Wedel-Jarlsberg, født 1781, General 1839, død 1857 som Høistbefalende for den norske Armee, Hofchef og [-Sera-fimerridder.]-] {+Sera- fimerridder.]+}

2 Palle Rømer Fleischer, Søn af Generalauditeur Fleischer paa Moss, var født 1781, blev Cadet 1792, Fændrik ved Norske Jægercorps 1798, Major ved vesterlehnske Regiment 1814, samme Aar Medlem af Rigsforsamlingen paa Eidsvold, Overadjutant i Generalstaben og Undercommandant paa Akershus 1815, Oberstlieutenant og Commandant paa Frederikssten 1817, Corpschef i iste Brigade og Chef for denne Brigade 1818, Generaladjutant 1823, Generalmajor og lste Adjutant hos Kongen 1825, General lieutenant 1835, Statsraad og Chef for Armeedepartementet 1837. Var Storkors177

Den 20de Juni d. A. døde Hds. Maj. Enkedronningen af Sverige og Norge.

Min Sundhed har i dette Aar været taalelig. Den 31te Juli maatte jeg tage min ældste Søn formedelst Dovenskab ud af Drammens latinske Skole. Han har forvoldt mig megen Kummer.

Den 22de September kom Kongen fra sin norske Reise tilbage til Stockholm.

Den 10de October kom min Broder, Christen Tidemand, til min og min Families største Forbauselse til Marienlyst og blev af Medlidenhed optaget i min gamle, ædle Søsters Hus. Jeg forventer, at dette Menneske vil gjøre Familien ny Sorg.

Den 22de November var der en stor Ildebrand i Throndhjem, hvorved omtrent 50 Huse bleve et Offer for Luerne.

Den 27de December havde man her i Drammen en Maskerade, hvor en af Maskerne viste sig i en Dragt, som var over og over behængt med de for nogle Aar siden brugelige danske Courantsedler, hvorved man led saa betydelige Tab. Imellem Sedlerne læste man følgende vittige og bidende Satire:

Den sidste Rest af Sved og Møie Er fæstet her paa denne Trøie.

For Norge har dette Aar som de foregaaende været et haardt Aar paa Grund af Pengemangelen. I Februar blev Storthinget samlet og opløstes igjen i September. Flittigt har dette Storthing været; men man savnede her, som ved de foregaaende, en udbredt politisk Indsigt. Gjennem Forvalter Schejtli indgav jeg flere vigtige Forslag. Pengeforlegenheden forstod Storthinget ei at afhjælpe. Den vigtige Lov om Værnepligten blev ei sanctioneret;

af S. O. Døde 1851. Var Fader til den nuværende Hofchef, Gene-

rallieutenant m. m. H. K. Fleischer. (Meddelt af et Medlem af Familien).]

man mistænker politiske Planer som Aarsag dertil. Norge fik dette Aar ny Statholder, da Grev Mörner afgik og General, Grev Sandels kom i hans Sted. Det mærkværdigste ved den afgangne Statholder var, at han tracterede godt, og at han, som alle Svensker, forstod at holde god Mine! I Slutningen af Aaret gjorde Statsraad, Grev Wedel-Jarlsberg efter Storthingets Beslutning en Reise til England for at udvirke et Laan.

Den 5te Februar døde Carl den 2den, Konge i Norge — Carl den 13de i Sverige. Med Carl Johan opsteg det fjerde Dynasti paa Haarfagers gamle Throne. Det første Dynasti var Harald Haarfagers af den svenske Ynglingaæt, der regjerede som Enevoldskonger over Norge fra 885 til 1387 eller omtrent i 500 Aar. Det andet Dynasti var de danske Estrider, som regjerede fra 1387 til 1448 eller i 61 Aar. Det tredie Dynasti var de tydske Oldenborgere, som regjerede fra 1448 til 1818 eller i 370 Aar. Det fjerde Dynasti opsteg som sagt med vor nuværende Konge paa Norges Throne. Saaledes har Norge havt et svensk, et dansk, et tydsk og nu faaet et fransk Dynasti paa Thronen. Derimod har den norske Nation givet England og Sicilien Konger. Norges Hædersperiode fandt Sted under den berømmelige Haraldiniske Kongestamme, -— neppe kan nogen Historie opvise Magen til Kongeæt.

Den 20de Marts blev Hs. Majestæt Carl den 2den, 13de i Sverige, begravet. Den 11 te Mai blev Hs. Majestæt Carl Johan kronet i Stockholm og den 7de September i Throndhjem.

Den 14de Juni besøgte jeg Gudstjenesten i Eger Kirke, men nogle Timer derefter nedslog Lynilden og afbrændte Kirken.179

I 1818 havde Norge en overordentlig og næsten umindelig Snevinter. Derfor havde man denne Vinter meget Vildt for godt Kjøb. Den 22de April fandt man Karve -kaal og den 23de Blomster paa enkelte bare Flekker. Den 10de Mai var Fjorden fri for Is, og der kom endel svenske Baade til Drammen. Omtrent ved denne Tid blev vor Cours pari. Den 12te Mai begyndte jeg at arbeide i min Have og at lægge de første Ærter, — Søljen og enkelte Stikkelsbærbuske begyndte at springe ud, og jeg hørte Gjøgen gale for første Gang. Den 14de Mai saa jeg Træer i fuldt Udspring, og den 16de saa jeg den første Svale. Den 18de saa jeg udsprungne Aurikler og den 28de Kirsebærtræer i Blomst. Men senere fortørredes-Havevæxter og Korn. Ringeriget led af total Misvæxt. I det nordenfjeldske Norge havde man derimod Regn og overflødigt Aar; men Lofotens ellers rige Fiskerier sloge feil. Med Trælasthandelen er det gaaet noget bedre end forrige Aar.

Vinteren har hidtil været ualmindelig mild; først den 8de December havde vi nogen Sne, men som strax gik bort. Nyt Græs har pippet frem, og enkelte Træsorter have knoppet sig. Kornvarer ere i Aar overordentlig dyre, man giver nu 8 Spd. for en Tønde Rug, 6 Spd. for Byg og mellem 3 og 4 Spd. for Havre. Colonialvarer ere ogsaa meget dyre; man giver 60 Skill, for r Pd. Caffe. Klager og Betlerier tiltage synligen.

Frygten for og Hadet mod Amalgamationsplaner med Sverige rodfæster sig mere og mere hos den oplyste Del af den norske Nation og befordrer ikke den nye Forenings moralske Styrke. ()ver Indførelsen af svenske Nationalfarver og Tegn er Nationen i det Hele yderst forbitret, og det er kun Hoffets Spytslikkere, der hylde disse

nationale

12*i8o

Galskaber. Den Ankerske Familie (Wedel-Jarlsberg, Collett, Anker, Nilson, Mansbach 1 etc.) hæver sig til en stor Anseelse og Indflydelse. Er denne Nepotisme klog? Jeg ahner intet Godt af alle disse politiske Feilgreb. Det synes, som man paa hin Side Kjølen enten ikke vil eller ikke kan begribe, at den rette Foreningsmaade mellem Sverige og Norge alene maa søges i en vel organiseret Føderativforening, og at alle Amalgamationsplaner ville føre til Misfornøielse, Uenighed og maaske til Slutningen til en aabenbar Adskillelse. Norge lader sig neppe binde til Sverige ved Baand, som ere dyppede i svenske Nationalfarver. Sveriges offensive Kræfter ere desuden altfor svage til at gaa frem med Magt mod Norge, — dersom den norske Nation bliver opbragt og vælger An-

1 [De af Forfatteren her anførte Personer ere formentlig:

a) Grev J. C. H. Wedel-Jarlsberg (1779—1840), Norges Statholder, gift med Peder Ankers Datter, Karen Anker (1789—1849), der var Overhofmesterinde hos Dronning Desideria.

b) Statsraad Jonas Collett (1772—1851), der i en Alder af 23 Aar blev Foged i Numedal og Sandsvær, blev Amtmand i Buskerud 1813 og Statsraad 1814; han afsluttede i Forening med Statsraad Aall Conventionen til Moss s. A., afløste i 1822 Grev Wedel som Chef for Finantsdepartementet. Fra 1829 '836 var han tillige Førstestatsraad. Blev 1809 R. D. O., 1818 K. N. O. og 1825 Sera-fimerridder. Gift med Frøken M. C. Collett, der senere blev Stats-frue hos Dronning Desideria, — hun var Datter af Peter Collett til Buskerud og Johanne Henrikke, født Anker. (Meddelt af Bureauchef Alf Collett).

c) Statsminister Peder Anker, se Noten Side 149.

d) Generalmajor Peter Vogt Nilson (1762—1837), gift med Karen D. M. Anker (1783—1846), der var Dattei; af Peder Ankers Broder, Jess Anker.

e) Generallieutenant og Minister Carl Mansbach (1790—1867), gift med A. Sophia M. Anker (1703—1860), der var en Datter af Jan Anker paa Fredrikshald. Fra r8l6 var hun Statsfrue hos Dronning Desideria. j181

førere, som forstaa at sætte Landets passive Forsvarsmidler i rigtig Forbindelse med Nationens active Styrke.

Europa har dette Aar atter nydt Fred. En Congres af Europas første kronede Hoveder har med deres Ministre været samlet i den gamle Keiserstad Aachen, men naar man undtager den vigtige Beslutning at evacuere Frankrige for fremmede Tropper, synes Udfaldet af denne vigtige Raadslagning ei at have svaret til Europas spændte Forventninger. Det synes, som om man for at vedligeholde Freden ei har turdet røre ved nogensomhelst politisk Indvikling, men har overladt dette til Tiden. Kongen af Spanien1 vedbliver at handle som en Afsindig, og jeg befrygter meget vigtige Optrin i dette ulykkelige Land. Tydskland arbeider langsomt i Frankfurt paa at grundlægge sin Forfatning. Rusland staar med et truende Aasyn vendt mod Europa og Asien. England indsamler nu igjen det Guld, som det udøste i Krigen til Europas Frelse. Mere eller mindre gjærer det blandt alle europæiske Nationer, som vare fortvivlede over Krigen, men som heller ikke ere fornøjede med Freden. Imidlertid gjør Videnskabelighed og Civilisation meget store Fremskridt og synes endog at forberede sig Veie til de Verdensdele og de Egne, hvor begge Dele hidtil kun have været lidet bekjendte. Bibelselskabernes Anstrængelser for at udbrede Bibelkundskab cr en saare mærkværdig Idee, hvis Følger ere uberegnelige, om man blot historisk betragter den Kraft, som ligger skjult i denne vigtige Bog. Endnu opholdes Civilisation og Videnskabelighed paa deres Veie af afsindige og intolerante Religioner, som først maa ryddes af Veien.

1 [Ferdinand den 7de.182

Den almægtige Gud være takket for alt det Gode, som jeg har nydt i det forbigangne, og han give mig og Mine sin Velsignelse i det kommende Aar. Men fornemmelig anraaber jeg hans Velsignelse over mit elskede Fødeland og den nye Forening samt om, at han vil styre Forstand og Hjerter hos denne Forenings Ophavsmænd, saaledes at der udbredes Tillid og Kjærlighed mellem de forenede Nationer, hvilket er den eneste rette Maade at befæste deres Fremtids Uafhængighed. Dette ske!XI.

1819.

Udsigt over den europæiske Situation. Tidemand forudsiger en politisk Forandring i Danmark og i andre Stater. Oversigt over Forholdene i Norge. Norske Jægercorps gjør sig fordelagtigt bemærket i en Leir i Skaane. Kritiske Bemærkninger over Kielertractaten. Familieforhold. Tidemand lider under ikke at blive benyttet. Noget om hans Forfattervirksomhed. Han erholder 600 Spd. i aarligt Gagetillæg.

Den 31te December. I det forbigangne Aar har Europa atter glædet sig ved en almindelig Fred, men kun faa Nationer ved en almindelig Tilfredshed. De politiske Orkaner have efterladt sig en Misfornøjelse i mange Hjerter, en Uro i Gemytterne og en Higen efter Forandring. De nulevende Generationer ere opdragne under Uroligheder, Revolutioner og Krige og ville derfor sandsynligvis ikke hastigt antage en Character, som er passende for Ro, Orden og Fred. Overalt er man misfornøiet, overalt sætter man Regjeringernes Kraft paa Prøve. Nationerne og Regjeringerne mistænke hinanden, og af denne Mistro spire mange Ulykker. Det herskende Ønske er — ligesom man for circa 300 Aar siden afskaffede det kirkelige Enevælde — nu at afskaffe det politiske. Ønsket er grundet — maatte blot Regjeringerne og Nationerne forstaa hinanden og begge følge en fornuftig Middelvei; men dette er mere at ønske end at haabe i en Tidsalder, hvori man endnu ikke hverken i Theori eller af Erfaring er184

kommen til faste Grundsætninger om Magtens rette Inddeling eller Organisation i de indskrænkede Monarkier. Endnu finde overordentlige Afvigelser Sted mellem de mange Statsinstitutioner, der i den senere Tid ere komne for Lyset. Maaske et Seculums Erfaring endnu maa indhentes, inden den politiske Organisationskunst opnaar en taalelig, end sige nogen stor Fuldkommenhed. Maatte blot Nationerne imidlertid foretage disse høist vigtige Prøver med Forsigtighed; ellers er jeg bange, at disse ville give høist uventede Resultater. Disse delicate Prøver kunne lettelig føre Nationerne tilbage i Despotismens Lænker istedetfor at løsne de Baand, hvormed deres exalterede Frihedsaand nu er bunden. Skal Forandringer opnaaes ved Kamp istedetfor ved gjensidig Overbevisning mellem Regjeringerne og Nationerne, da vil de endelige Resultater blive meget uvisse, ikke med Hensyn til Styrken — thi denne er unægtelig paa Nationernes Side —, men meget mere med Hensyn til Maadehold og et fornuftigt Brug af Friheden, der saa let udarter til Misbrug og den igjen først til Anarki og dernæst til en frygtelig Despotisme.

De 3 scandinaviske Riger føie endnu haardt Efterveerne af en langvarig Krig. Sverige er endnu langt fra at forvinde Gustav IV. Adolphs politiske og militaire Sotti-ser, ligesaalidt som Norge og Danmark de indvortes Ødelæggelser, som den forrige Regjering har anrettet. Fra Velstand nedstyrtedes 2 Nationer i en Armod, som har gjort Mange ulykkelige. Den danske Regjering fylder sine Straffeanstalter med dens slet betalte og til Fortvivlelse bragte Embedsmænd, — en saadan Regjering kan umulig længe bestaa, men undergraver sig selv. At dette ikke er blot Formodninger, bevise de mærkelige Symptomer af Misfornøjelse og den kjendelige Higen efter politiske Forandringer, som allerede dette Aar har ytret sig i den danske Nation. Ogsaa der forlanger man lydeligt den saa ofte misbrugte souveraine Magt afskaffet og ombyttet med85

et constitutionnelt Monarki. En Ansøgning derom har allerede staaet i de offentlige Blade. Der gaves, da jeg i 1815 forlod Danmark, mange Unionister, der ønskede Calmar-Unionen fornyet. Der forestaar vist Danmark en stor indvortes politisk Forandring, og høist sandsynligt har denne Forandring til Følge en ny politisk Centralisation mellem de scandinaviske Nationer.

I Norge har man heller ikke dette Aar været tilfreds, dog langtfra ikke saa utilfreds, som nogle nederdrægtige Skriblere i de offentlige Blade skammeligen have ytret sig. Den oplyste Del blandt den norske Nation erkjender, at Norges Ulykker ei hidrøre fra den nye Forening, men fra den gamle Forbindelse, at vi have en hædret og agtvær dig Konge, en liberal Regjering, og at den svenske Nation opfører sig med en beundringsværdig Klogskab. Kun Frygten for en intenderet Amalgamation og Uvillie over Indførelsen af svenske Nationalfarver og Tegn hindrer endnu en større Nærmelse mellem begge Nationer og en almindeligere Glæde i Norge over den nye Forening. Imidlertid synes dog Foreningens moralske Baand at styrkes noget mere end forhen saavelsom en forøget Kjærlighed til Kongen at rodfæste sig i den norske Nations Hjerter. Beklageligt er det, at man i

Almindelighed endnu ikke ytrer Kjærlighed for Kronprinds C/scar; han er endnu ung, og jeg for min Del er ikke uden Haab. Men jeg er heller ikke uden Bekymring for Prætendenten, Gustav IV. Adolphs Søn, som nu studerer i England. Han er vist ingen ligegyldig Person!

Vor farlige østlige Nabo, Rusland, gaar — formedelst Alexanders vise Bestyrelse — frem med Kjæmpe-skridt. I England er der en øiensynlig Kamp mellem Yderlighederne af Rigdom og Fattigdom. Kampens Udfald vil bero paa den engelske Regjerings Kraft og paa de Forholdsregler, som den engelske Nation vil tage mod en unyttig og farlig Forøgelse i dens Population. Af Armod186

avles Armod, og det er paa Pøbelens Mødding, at alt det Ukrudt gror, som vanzirer en Nation og skader dens indvortes Sikkerhed. I den franske Nation kjæmpe gamle og nye Partier mod hinanden, og i dette Revolutionskrater mangler der ingenlunde Stof til nye Explosioner. I Tydskland, Europas Hjerte, gjærer det overordentligt, og det synes, som om ogsaa denne politisk sønderrevne, men oplyste og mægtige Nation attraar paa en eller anden Maade at centralisere sig. Hvad der vil komme ud af, hvad man arbeider paa i Wien, er en længselsfuld Gjenstand for enhver tænkende Politikers Forventning. Formodentlig paa den Plan at give den tydske Nation større Kraft, hvad enten det nu skal tilveiebringes ved at oprette det gamle tydske Keiserdømme eller ved at give Tydskland en mere udvidet og kraftfuld føderativ Regjering.

Foreningen mellem Holland og de østerrigske Nederlande svnes endnu ikke at befæste sier ved indvortes mo-

J o

ralske Baand.

Italienerne ønske ligesom Tydskerne at centralisere sig, og det vilde upaatvivlelig være en Lykke for Europa og for den italienske Halvø, om dette Ønske kunde opfyldes uden altfor megen Blodsudgydelse.

De europæiske Halvøer, der besidde saa megen Kraft som den italienske den'pyrenæiske, den scandinaviske og med Tiden den forhen græske, at de kunne udgjøre en Ståt, bør politisk centralisere sig, da de af Naturen have erholdt mange Fordele til at danne særskilte Stater, især med Hensyn til deres lettere Forsvar.

Blandt den spanske Nation har der dette Aar vist sig flere Symptomer af en stor indvortes Gjæring, som bebuder et Udbrud af Nationaluvillie over Ferdinand den 7des desperate Regjeringsmaade. Hvem skal bryde det verds-lige og geistlige Tyrannis Lænker i Spanien? Om der som jeg formoder — snart udbryder en Revolution i Spanien, da vil den neppe mere bevirke nogen Forening mel-87

lem Moderlandet og dets saa godt som tabte Colonier i Sydamerika, der vanskeligt ville træde tilbage under det gamle Herredømme.

Sker der en politisk Revolution i Spanien, vil Stødet ogsaa naa Portugal, som allerede længe har været misfor-nøiet med sin Nedsættelse til en europæisk Coloni af et amerikansk Monarki. Sandsynligvis ville Spanien og Portugal, som deres Naturform byder, blive forenede til en Ståt. England vil formentlig samle alle sine Kræfter til en, vist uundgaaelig, Kamp med Nordamerika. Denne sidste Ståt voxer frem med en forbausende Kraft, og dersom Beskaffenheden af denne unge Stats Regjeringsform var ligesaa fuldkommen som Planen i dens føderative Forfatning, da maatte baade Europa og England forfærdes.

Den tyrkiske Ståt vil smuldre hen. I Asien, Afrika og Australien er Christendommens og Culturens Lys antændt paa flere Punkter og spaar store og vigtige Forandringer. Ægypten og Persien synes ved deres Regenters Visdom først at ville indtræde i Række med de europæiske cultiverede Stater.

For Fædrelandet Norge henrandt det forbigangne Aar under mange høist trykkende Omstændigheder. Ufordelagtig Handel, de fleste indbringende Næringsveies kummerlige Gang, slet Pengecours, en overordentlig stor Pengetrang m. m. trykkede Nationen i det Hele og anrettede ikke faa Ødelæggelser i mange Familiers private Lykke. Vel formindskede et særdeles frugtbart Aar disse Onder meget, men det var utilstrækkeligt til at redde mange Familiers totale Undergang, især i Handelsstanden, hvis Ruin var grundlagt af den forrige Regjerings ulykkebringende Papirsystem i Forening med senere uheldige Con-juncturer for Næringsstænderne. Forfærdelig

er den indtrufne Revolution i den norske Handelsstand, hvis forrige188 '

store Rigdom — idetmindste søndenfjelds — er forandret til en Armod, som baade udkræver Tid og heldige Con-juncturer for at hæves.

Imidlertid haaber jeg, at der endog af denne Ulykke vil spores noget Godt, at den vil lære den engang af sin Lykke og Rigdom opblæste Handelsstand at blive bedre Borgere og mere oplyste Mennesker, at den vil frembringe Næringsveie, som ikke før have været benyttede, fordi de ei indbragte Guldstrømme, og at den muligens vil føre til bedre og regelmæssigere Indretninger for den vigtige Handelsstand end de, vi forhen have havt.

I det første Kvartal af dette Aar bleve de ulykkelige Rigsbanksedler indløste med Sedler fra Speciebanken, men ikke destomindre vedblev dog en trykkende Cours paa de sidste. Til Coursens Forhøielse bidrog vel ikke lidet, at det søndenfjeldske Norge, formedelst en maadelig Kornhøst i 1818, trængte til meget fremmed Korn.

I Skaane var der denne Sommer en Lystleir — formodentlig for at øve Kronprindsen og maaske tillige af politiske Aarsager —, hvori deltog ca. i,200 Mand norske Tropper. Den 21de Mai afgik det norske Jægercorps fra Christiania til Leiren. Det er nok længe siden, at norske og svenske Tropper stode ved Siden af hinanden som Venner! Jeg var der ikke, og noget ret tilforladeligt ved jeg ikke om denne Leir; man sagde, at det norske Jægercorps havde udmærket sig. Dette tror jeg; thi det er et superbt dresseret Corps,1 som kan vise sig med Ære blandt hvilkesomhelst af Ku ropas bedste Tropper.

1 [Oberst P. H. Butenschøn var den Gang Chef for Norske Jægercorps. Han var født 1765, blev Officer 1788, Major 1814, Oberst 1818, General adjutant 1823 og døde 1824.

/189

Hovedopgjøret mellem Norge og Danmark naaede ogsaa for en Del sin Ende dette Aar og findes indført i den norske Rigstidende No. 80. Derefter skal Norge tilsvare Danmark tre Millioner Hamburger Bankodaler eller Sølvspecier, som skulle udredes i 10 Aar. Man formoder dog, at herfra vil afgaa, hvad Norge faar tilgode ved den Special-Liquidation, som senere skal foretages. Selv om Gjælden derved nedsættes til det Halve, saa maa Gud vide, hvorfra denne Sum skal tages.

Dersom Forsamlingen paa Eidsvold, dersom de, der afsluttede Conventionen til Moss, og endelig dersom det vigtige Storthing i 1814, som indgik Foreningen, havde betragtet Kielertractaten med et politisk Blik og behandlet dens særskilte Poster med Eftertanke, — da havde denne smertelige Efterve af vor Adskillelse fra Danmark maaske været forekommet eller iallefald formindsket. Magten er nu traadt i den politiske Føieligheds Sted, — hvad man fra svensk Side vilde have ofret for at tilveiebringe Foreningen, kunde aldrig forventes efter Fuldbyrdelsen. Der gives i Nationernes ligesom i de menneskelige Forhold visse beleilige Øieblikke, som — ubenyttede — aldrig komme tilbage. Men Rigsforsamlingen paa Eidsvold blev ledet i dansk Aand og var overilet i sine vigtige Arbeider; Conventionen paa Moss blev afsluttet mere med Hensyn paa Kongens personlige Stilling og Danmarks Forhold til ham end med Hensyn paa Norges Ære og Vel, og Storthinget i 1814 var en Forsamling af Enøiede, som blot søgte at redde Statens indvortes Selvstændighed og gav slip paa alle de vigtige Bestemmelser, som burde været tagne med Hensyn paa Statens udvortes Forhold og med Hensyn paa den vigtige Kielertractat.

Politiken maa stedse se med to Øine: idet den med sit venstre Øie betragter Statens indvortes Forhold, maa den have sit høire Øie henvendt paa de udvortes. Ingen af dem kan forsømmes uden at udsætte Staten for Fare190

eller Tab. Men politisk Indsigt og Omsigt var en saare tyndt udsaaet Gave blandt denne Forsamling, og selv de svenske Deputerede, der bivaanede den, syntes at mangle meget i et fuldstændigt politisk Blik; thi ellers var neppe Foreningsmaaden bleven en saadan politisk Vanskabning, som den nu viser sig for Enhver, der forstaar dens store Mangler og Ufuldstændighed. Kielertractaten var et politisk Jaskeri, der vrimler af høist uretfærdige Bestemmelser med Hensyn til Norge; imidlertid indeholder den 4de og 5te Artikel nogle Guldkorn, som ikke ere ganske at forkaste. Efter den 4de Artikel skal Norge danne et med Sverige forenet Kongerige og ei — som

Pommern efter 7de Artikel — indlemmes i samme. Denne Bestemmelse er yderst vigtig i Forening med 5te Artikel og er en Barriere mere mod den med Rette saa frygtede Amalgamation. Paa Grund af Mangel paa politisk Indsigt samt paa en rigtig Benyttelse af den beleilige Tid bliver der vel intet Andet tilovers for den norske Nation end at betale disse svære Lærepenge og takke sin Gud, at den foregaa-ede politiske Forandring ei er bleven den endnu kostbarere.

Forenet med Danmark maatte Norges Andel i den norsk-danske Statsgjæld være bleven endnu mere trykkende; thi Gjælden er mangefold større end den Andel, der nu tilfaldt Norge, og om hvilken den svenske Regjering vist har pruttet saa længe og saa nøie, som de politiske Forhold nogenledes have tilladt. Den nulevende Generation kommer til at bære Byrden for de kommende Slægters Lykke. Alt styrter løs paa denne Generation, og der hører virkelig norsk Sind og norsk Kraft til for ei at segne under Byrden.

Det gaar ellers med en fattig Nation — og det er den norske nu bleven —, som det gaar med en fattig Husfader, som en Tidlang har levet i et Familiefællesskab, deler blevet opløst, og selv skal sætte eget Bo : Begyndelsen er tung, men Uafhængighed er tillige en stor Behage-içi

lighed, for hvilken saavel Nationer som Individer gjerne gjøre store Ofre.

Man kan i det Hele taget ikke kalde den forrige Vinter hverken meget snefuld eller haard. Det haardeste var de høie Kornpriser for den fattige Kjøbstads-Befolkning. Foraaret kom i 1819 meget tidligt og var særdeles skjønt. Her i Drammen havde vi, især paa Bragnæssiden, allerede den iste April næsten bar Mark. Den 30te Marts hørte jeg Lærken ; den 3die April blev Karvekaal falbuden. Mellem den 5te og 9de April kom mange danske Fartøier med Korn til Bryggerne. Den 13de begyndte jeg mit Havearbeide, den 16de saa jeg første Gang Linerlen, den 20de besaaede jeg en stor Del af min Have. Den 3die Mai begyndte mine Sukkerærter at komme op, og den 8de skar jeg den første Asparges, den 10de hørte jeg første Gang Gjøgen, den 10de stod Hægtræerne og den 15de Kirsebærtræerne i fuld Blomst, den 23de saa jeg den første Svale. Den 18de Juni spiste jeg første Gang Spinat, den 26de Roer og den 29de Sukkerærter af min Have og den 25de Juli første Gang Blomkaal. Aaret havde i det Hele været overmaade frugtbart paa alle Slags; af Hø og Korn var der en rig og god Høst. Men den 19de September var Veiret allerede saa koldt, at jeg maatte lægge noget i Kakkelovnen. Den 24de October faldt den første Sne, og den blev liggende.

I forrige Aars Optegnelser har jeg anmærket, at min yngste Broder, Christen Tidemand, som det havde behaget den danske Regjering at løslade af sit Fængsel paa Christiansø, til Familiens største Forskrækkelse ankom til Marienlyst den rode October 1818.1

1 [Forfatteren meddeler her en I)el Detailler om Broderens Adfærd Drammen.]192

Den 13de Juli 1819 forlod han os og blev ved sin Ankomst til Kjøbenhavn heftet og senere hensat i sit gamle Fængsel paa Christiansø.

Neppe havde denne min Broder forladt os, før to af hans Døtre ankom til Christiania, hvor de tog ind hos Secretair Christen Malling. Til Marienlyst ankom de den 13de August tidligt om Morgenen og flyttede den 15de ind i Præsten Tronhuus's Hjem, hvorfra den ældre Søster efter nogen Tid reiste tilbage til Kjøbenhavn.

Den 2den Juni d A. modtog jeg den for mit Hjerte høist sørgelige Efterretning, at min kjæreste Broder, Iver Tidemand, Sognepræst til Utterslev i Laaland, var afgaaet ved Døden den 15de Mai d. A. Han var født den 25de Marts 1768 og naaede altsaa en Alder af 51 Aar 1 Maaned og 20 Dage. Han var et ædelt Menneske, en øm Ægtefælle, en god Fader, en oplyst og nidkjær Embedsmand. Han besad ikke Lærdom, men en dyrket Forstand, et godt Hoved, et særdeles smukt Udvortes, et fortræffeligt Organ og yderst sjeldne Talegaver. Beklageligt, at han efterlader en uformuende Enke med mange uforsørgede Børn. Denne Gren af Familien saavelsom Christen Tidemands Børn ville vel alle forblive i Danmark. I Norge er jeg og min Broder Peters Søn, Kammerraad C. Tidemand.1 og vore Børn de eneste, som kunne forplante Familien.

Den 24de April forlod min Søn Hans, omtrent 15V2 Aar gammel, mit Hjem for at gaa til Holland og blive employeret i Cofifardifarten. Noget maatte Drengen blive, da det ikke var muligt at bringe ham frem paa

nogensomhelst videnskabelig Bane. Hoved mangler han ikke; men vil han ikke forbedre sig, saa er det bedre, at han unddrages sine sørgende Forældres og Sødskendes Øine,

1 Denne Kammerraad Christen Tidemand, der ligesom Faderen var Toldinspecteur i Mandal, var Fader til Maleren, Professor Adolph Tidemand. Se Stamtavlen.]193

end at han ved sin Nærværelse skulde foraarsage os Græmmelse, blive et slet Exempel for sine øvrige brave Sødskende og vanære sin Familie. Det værste er, at han aldrig har villet lære Noget. Men med et godt, naturligt Nemme og et smukt Udseende — to Naturgaver, som min Søn besidder, — kan man allerede fremgaa paa Lykkens Vei med temmelig visse Skridt. Mine og en øm Moders Ønsker følge ham; han skylder især overordentligt meget til den sidste, som fra hans Fødsel har lidt og sørget meget for denne Dreng. Hans Vel ligger derfor hendes Hjerte meget nær. Han gik herfra med Skibsca-pitain Neumann, som bragte ham til Holland og skaffede ham Hyre paa et amerikansk Fregatskib fra Boston ved Navn »Union«, der førte 16 Kanoner og 53 Mand. Skibet var bestemt til Batavia og maaske til Japan. Hans første Søtour bliver lang; men det er netop mit Ønske, at hans lange Ophold paa Søen vil gjøre Indtryk paa hans Sind og Eftertanke. Udstyret til hans Reise faldt mig byrdefuldt; men nu ønsker jeg blot, at denne Udgift ei maa blive ligesaa unyttig som de andre, der ere anvendte paa denne Søn. Gud lade mig se ham igjen med Glæde.1

Den 3die Mai begyndte Emilie2 sin afbrudte Skolegang i Madam Tellesens Skole paa Strømsø, men forblev der ikke længere end til den iste Juni, da Peder Andreas Hoffgaard og hans Kone aabnede det nye Institut. Siden har hun med god Fremgang frequenteret dette ypperlige

1 [Tidemand og Frue bekjendtgjør 5 Aar senere i Rigstidenden No.

9 under 12te Januar 1824 denne Søns Død saaledes]:

»At vor ældste Søn H. J. H. Tidemand, som Overstyrmand pa.i Skibet Emanuel fra Tønsberg, der med flere Skibe forliste den 4de December f. A. paa Texels Rhed, var mellem de Ulykkelige, som endte deres Liv ved denne sørgelige Begivenhed i sit 21de Aar, bekjendtgjøres sørgeligst Slægt og Venner«.

" [Se Side 46, Note 3] Oberst Tidemands Optegnelser. 13194

Institut. Den 6te November blev hun syg og var i nogle Dage saa daarlig, at vi befrygtede dette elskværdige og talentfulde Barns Tab, men hendes gode Natur hjalp hende. Hendes Tab vilde give mig et ulægeligt Stød. Jeg haaber meget af dette Barn.

Den 5te Mai begyndte P2inar sin Skolegang hos Jomfru Bentsen, og den 8de modtog jeg Underretning om, at han var bleven indskreven som norsk Søcadet. Ved Aarets Slutning tog jeg ham ud af Skolen, som var slet, og min Kone og jeg besluttede at dele hans Undervisning mellem os. Denne Dreng har en stærk Constitution, et ædelt Hjerte og er sat, han har aldrig gjort sine Forældre nogen Sorg og udgjør nu vort Haab. Jeg har valgt Søetaten, dels fordi Drengen ytrer Passion for Vandet, og dels fordi han som Søofficer lærer noget, der kan brødføde ham, om hans militaire Employ skulde slaa ham feil. Om han kaldes dertil, haaber jeg, at han til det Alleryderste vil forsvare det norske og Unions-Flaggets Ære. En ærefuld Død for Fædrelandet er langt at foretrække for et langt Liv. Dette tilligemed Erindringen om hans Pligt mod hans Moder skal være min sidste Formaning, om dette Barn kommer til at staa ved mit Dødsleie.

Den 6te August indtraf i mit Kjøkken det Uheld, at en skarp Kaal-Kniv, som var uforsigtigt ophængt, faldt ned af Væggen paa min Kones Hoved og gav hende en ikke liden Blessure. Dette gjorde paa mig et heftigt Indtryk, som jeg ikke i flere Dage kunde forvinde. Baade jeg og Børnene maa takke Gud, som sparede hendes Liv; thi der var kun et kort Skillerum mellem dette og Døden. Maatte mine Døtre heraf lære, hvor farligt det er at hænge et skarpt Instrument høit, og derefter ordne sit Kjøkken-Inventarium paa en uskadelig Maade.

Den 27de April flyttede jeg fra min Søsters Hus, Marienlyst, ind i Johannes Arboes forrige, nu Enkefru195

Colletts, Gaard paa Strømsø.1 Jeg har boet hos min Søster dels med, dels uden Familie i tilsammen 3 Aar 4 Maaneder og 14 Dage. Det faldt baade min Søster og mig tungt at skilles, men min Bopæl var ikke rummelig nok

for min Familie og laa for langt fra Byen med Hensyn paa Børnenes Skolegang. Efter at have bragt min Søsters Pengeaffairer i tilbørlig Orden har jeg overdraget dem til Sønnen, Hans Malling. Min Husleie paa Marienlyst var 100, men er nu 160 Spd., og har jeg derfor 7 Værelser, mange Bekvemmeligheder og stor Have. Paa de to Overværelser til Gaden paa den nordre Side af Gadedøren, hvor jeg nu daglig opholder mig, har ogsaa min salig Fader boet for omtrent 60 Aar siden, saa min nuværende Bolig har mangesidet Interesse for mig. Ugjerne flytter jeg herfra, men som intet Behageligt gjerne er af lang Varighed, gjør jeg heller ikke nogen Regning paa at forblive her længe.

Jeg for min Person har i det forbigangne Aar været uden offentlig Virksomhed. Jeg skal ei nægte, at denne vist ufortjente Tilsidesættelse smerter mig dybt. Mine Aar, som endnu ere skikkede til offentlig Virksomhed, svinde hen, Alderen nærmer sig med stærke Skridt, min Sundhed aftager, og jeg føler meget Tabet af den Praktik, som er nødvendig i det militaire Embedsfag, naar man der vil vedligeholde sin praktiske Duelighed. Som sagt, alt dette smerter mig, uagtet jeg Intet kan forandre i denne ubehagelige Stilling uden maaske ved at nedlade mig til uværdige Kryberier for Mennesker, som jeg dels overser og dels ikke kan agte for deres Forhold mod mig. Jeg søger at væbne mig med Taalmodighed med min Skjæbne

1 [Obersten boede her akkurat 9 Aar, nemlig til sin Død deu 28de April 1828.]

>3'196

og har nu taget den urokkelige Beslutning at forholde mig aldeles passiv og Intet søge, førend jeg mærker, at man vil søge mig. Maaske dette aldrig vil ske, fordi det ikke lettelig vil komme i min Magt at oprykke den Mis-kjendelsens Sæd, som er udsaaet af et hemmeligt og lumskt Fiendskab. Men uagtet jeg i det forbigangne Aar har været uden offentlig Virksomhed, har jeg derfor ikke været mindre virksom. Jeg har uafladelig arbeidet med mine Bøger, især i Historien.

Af hvad jeg har skrevet, ere nogle Smaastykker blevne offentliggjorte, nemlig:

1) Et Forslag til en Communication paa Søveien med Dampbaade mellem Norges Stifter og vigtigste Hovedstæder. Morgenbladet No. 106.

2) En Continuation om den samme Materie. Morgenbladet No. 112.

3) Sendt Morgenbladets Udgiver et Stykke til Ind-rykkelse i Anledning af de udenlandske Blades skammelige og sandsynligvis urigtige Ytringer om en Forandring af det Kongehus, som nu regjerer over den scandinaviske Halvø. Jeg havde i dette Stykke ikke kunnet undlade et Varsko mod Ruslands Magt og sandsynlige Taktik, — derfor blev dette Stykke ei indrykket. Udgiveren svarede derpaa i et senere No. Jeg har ingen Copi af dette Stykke.

4) En Efterretning om en gammel norsk Mynt.

5) Et Forslag til en Forandring i Norges Vaaben. Morgenbladet No. 286.

6) En Afhandling om et norsk Flag. I Morgenbladet No. 42 for 1820 findes et Svar paa denne Afhandling, som jeg tænker nærmere at imødegaa.

7) Et politisk Blik paa Norges og Sveriges nuværende Foreningsmaade. Denne Afhandling kunde formedelst sin Størrelse ei indføres i Morgenbladet, men er bestemt for en Journal. Den er endnu ei bleven trykt.

8) Endelig skrev jeg et Forslag til Oprettelsen af en197

norsk Orden, hvilket jeg sendte til Morgenbladet, men som endnu ei er blevet indført i dette Aar.

Derimod blev jeg ei lidet overrasket ved at læse et nederdrægtigt Stykke under Navn af en Fabel, hvilket er indført i Nationalbladets 17de Hefte, No. 25—26, 30te December, og som aabenbart var stilet mod mig. Man tillagde almindelig Præsten Søren Tybring at være Forfatter af dette Stykke; — jeg kan neppe tro det. Hvad jeg vil gjøre ved dette løgnagtige Product, ved jeg endnu ikke. Det er klart, at denne Fabel er digtet af en Person, som frygter, at jeg vil komme ham iveien ved næste Stor-thingsvalg. Hvor kan man falde paa saadanne ravgale

Formodninger, at jeg skulde ambitionere, mindre gjøre mig Umage for at erholde en Post, der er forbunden med saa store offentlige Forventninger og sædvanlig lønnet med Miskjendelse og Utak? Nei, dertil har jeg samlet alt for megen Erfaring i denne Verden.

Den 17de Februar modtog jeg et Brev fra Secretai-ren ved det norske Statholderskab, Cancelliraad og Ridder Hartmannsdorff, at Hs. Maj. Kongen paa Grund af sit kongelige Løfte ved Kroningen i Throndhjem — se min Journal over denne Reise1 Side 18 — naadigst havde bevilget mig et aarligt Tillæg af 600 Specier; endelig mod-tog jeg ogsaa den iste Mai Communication fra Generalmajor Stabeli af 28de April om, at jeg med Flere var afgaaet som Adjutant hos Hs. Maj. Kongen med Behold af mit Tillæg og med Tilladelse til fremdeles at bære den for Hs. Majestæts Adjutantur reglementerede Uniform. Aarsagen til, at jeg med de øvrige ansatte Adjutanter hos

1 [Beklageligvis findes denne Reisejournal ikke mellem Tidemand* lite-raire Efterladenskaber. Den skal for mange Aar siden være udlaant. uden at det erindres til hvem.]198

Hs. Majestæt Kong Carl den 2den (13de) er afgaaet hos den nuværende Konge, formoder jeg at være den Mangel, at vi ei tale det franske Sprog.

Mine nuværende Indkomster ere:

a. Gage som Oberst i den norske Armee 1080 norske Spdlr.

b. Mit extraordinaire kongelige Tillæg 600 — —

c. Mit Tillæg som Adjutant, 400 Daler

svensk Banco, udbetales med . . 240 — —

Summa 1920 norske Spdlr. Dersom man ikke havde saa mange Huller at stoppe fra de sidste Ulykkesaar i Danmark, dersom ikke vor uheldige Cours formindskede denne Indkomst med og dersom ikke saamange Fornødenheder endnu vare saa uforholdsmæssig dyre, — da skulde jeg nu — takket være Kongens Naade — leve temmelig sorgløs for mine Indtægter.

Imidlertid takker jeg af mit ganske Hjerte min Gud, at jeg gik tilbage til mit Fædreland, og skjønt Roserne heller ikke her gro uden Torne, saa er jeg dog meget lykkeligere og langt mere fornøiet i mit Sind her end i Danmark. Maatte blot min Sundhed forbedres, thi denne er ofte langtfra at være god, hvilket nok hidrører meget fra mit tænkende og stillesiddende Arbeide.

Gud bevare Fædrelandet, Gud bevare den nye Forening, Gud bevare Kongen og hans Hus, og Gud bevare mig og Mine i det tilkommende Aarl Dette er mine sidste Bønner til den Almægtige ved Aarets Ende.Anhang.

Oberst Tidemands literaire Efterladenskaber,

Excerptbøger og originale Afhandlinger. Tidemands Bemærkninger om det gamle norske Flag, om Storthinget 1818 og om Bodø-Sagen. To Breve

om og til Tidemand.

Foruden de i Forordet og paa forskjellige Steder i de foregaaende Afsnit nævnte Skrifter1 og Artikler har Oberst Tidemand nedskrevet en Mængde Excerpter af videnskabelige Værker og af den Tids Avisliteratur m. m. — Excerpterne ere affattede paa den omhyggeligste og mest nitide Maade og ere i Randen forsynede med forklarende og sammenstillende Oplysninger og Bemærkninger. De Bøger, hvori Uddragene ere indførte, ere nummererede fra i til og med 38. Imidlertid savnes 3 Bøger (No. 14, 27 og 29), altsaa er der 35 tilbage. Dertil kommer 9 andre — Litr. a til og med Litr. i — tildels af et mere selvstændigt Indhold, saa der nu ialt findes 44 haandskrevne Bøger af større eller mindre Format, hvilke samtlige af Forfatterens Søn ere testamenterede til Universitets-Bibliotheket i Christiania.

1 Tidemands i Forordet nævnte Hovedværk: »Om de sammensatte Staters Foreningsmaade«, forfattet i 1822 og trykt i 1829. blev 1 1830 oversat paa Tydsk.200

Excerpterne ere hovedsagelig af historisk, geographisk, politisk, militairt og statistisk Indhold. Imellem Uddragene ere oftere originale Afhandlinger af politisk og militairt Indhold indførte. Detailleret at angive hver Bogs Indhold vilde her blive for vidtløftigt, hvorfor kun det væsentligste af, hvad nogle af Bøgerne indeholde, vil blive anført. Heraf vil man dog formentlig kunne danne sig en Forestilling om samtlige Arbeiders Natur.

No. i indeholder de Optegnelser, hvorfra de foran i denne Bog meddelte Afsnit hovedsagelig have hentet sit Stof, samt Uddrag af J. K. Høst om det danske Monarkis Historie under Christian den 7des Regjering, Kjøbenhavn 1813, m. m.

No. j (Extractbog 1803) indeholder Uddrag af Professor Sneedorffs samlede Skrifter (Statistik), af Gebhardts og Christianis Danmarks og Norges Historie under Oldenborgerne, af Ruslands og Sveriges Historie efter Spittler, af de europæiske Staters Historie 1794, af Burkes Betragtninger over den franske Revolution, af Colquhouns Skrift om det brittiske Riges Magt, Rigdom og Hjælpekilder, samt Uddrag af »Der neue Leviathan«, Tübingen 1805. Desuden: Strategiske Bemærkninger om de østerrigske Regimenter samt Forfatterens Tale til Samsø Garnison ved Edsaflæggelsen til Kong Frederik den 6te.

No. 7 indeholder: Forholdene i Kjøbenhavn 1807, Uddrag af Snorre Sturlasøns Norges Kongesagaer, af Schønings Norges Riges Historie 1779, af Ludvig Holbergs udvalgte Skrifter, af Lagerbrings Sveriges Historie 1783, af Millots Verdenshistorie, af Marmontel om den franske Revolution m. m. Desuden statistiske Notitser angaaende Norge.

No. ç indeholder, foruden historiske Uddrag af den norske, danske, spanske, romerske og græske Historie, tillige meget nøiagtigt udarbeidede, interessante Tabeller217

over Forholdene i den norske og den danske Armee i Aarene 1813 og 1817 m. m.

No. 10, der tæller 270 tætskrevne Foliosider, indeholder, foruden historiske Excerpter og Studier, tillige en selvstændig Afhandling om »Den scandinaviske Halvøs defensive Styrke«, hvori paavises den Indflydelse, et Lands naturlige Forsvarsmidler har paa dets Forsvar.

No. 11 indeholder, foruden Excerpter, en Studie over Calmar-Unionen og en Afhandling: »Om Skiløberes Vigtighed baade for Norges specielle og for den scandinaviske Halvøs almindelige Forsvar«. Denne Afhandling sees at være afsluttet den 26de Januar 1822.

No. 12 indeholder, foruden Excerpter, en interessant Sammenligning mellem den scandinaviske Halvøs og Grækenlands militaire Stilling, samt en Skrivelse til det svenske Krigsvidenskabs-Academi, hvoraf fremgaar, at Forfatteren under 11 te Februar 1823 dertil har indsendt en Afhandling om »En Grundforandring i den svensk-norske Stats nærværende Krigssystem«.

No. 15 indeholder blandt Andet: »En ny Bestemmelse for Recrut-Dannelsen«, dateret den 16de Februar 1780 og undertegnet af Oberst Hesselberg, en Tale af sidstnævnte Officer ved en Fane-Indvielse den 21de Juni 1 780 samt en Anciennetetsliste for det Nordenfjeldske ge-vorbne Infanteri Regiment,1 en Forordning om Subordina-

1 I'aa denne Liste har Oberst Tidemand ved hver af de opførte 52 Officerers Navne senere tilføiet en kort Characteristik over Vedkommende. Saaledes staar anført om Oberst Hesselberg: »En sjelden duelig Mand til at danne et Regiment, en fortrinlig Taktiker og en god Hærfører«. — Om Capitain W. B. VS'ildenrath: »En fortrinlig, duelig Officer, en usædvanlig god Exerceur, besad Hoved og militaire Talenter«. — Om Capitain v. Løwenthal: »Maadelig Officer, et godt Hoved, men egennyttig og en Erkeskurk«. — Om en anden Officer: »Besad ingen militair Duelighed, var ikke ufornuftig, havde megen Hang til Satire, men blev paa sine gamle Dage en Nar«. — Om202

tionen af I2te October 1767, og »Militaire Bemærkninger over den danske Armeeplan«, formentlig nedskrevne 1805.

No. 19 indeholder blandt Andet nogle Bemærkninger om det gamle norske Flag og nogle Notitser om 1818 Aars Storthing, hvorom senere.

No. 2S indeholder blandt Andet Bemærkninger om den norske Rigsforsamlings Forhandlinger 1814 og Reflexioner over Kielertractaten. De sidste slutte med følgende Linier: »Maaske senere Oplysninger kunne forandre mine Tanker i Henseende til en eller anden Post, men i Hovedsagen vil jeg neppe forandre min Mening, nemlig at Kielertractaten er et ligesaa ubegribeligt som uretfærdigt politisk Jaskeri«.

No. jy indeholder Uddrag af offentlige Dagblade, hovedsagelig af Rigstidenden, Handelstidenden, Hermoder og af flere udenlandske Blade. Bogen er paabegyndt den i ste Januar 1827 og sees ligesom Excerptbog No. 38 at

Capitain Werner Nicolay de Seue: »En duelig og ivrig Officer, som havde dannet sig meget ved Læsning«. — Om en anden Officer: »En stor Stakkel«, osv. Listen indeholder følgende Navne : Oberst

H. Hesselberg, Oberstlieutenant H. E. Flug, Majorerne J. Muller,

I. de Coucheron og M. Linde, Capitainerne: P. C. Kreyberg, C. W. Tellequist, N. C. de Seue, C. F. Trott, W. B. Wilden-rath, W. N. de Seue, C. A. W. von Løwenthal, H. W. C. von Huitfeldt, P. v. Koss og V. Gaarder; Premierlieutenanterne: O. Selmer, P. Weybye, O. A. Fritzner, J. C. Muller, J. U. v. Harboe, J. Købcke, N. S. Hoen, P. N. Klein, F. W. v. Lützow, H. Krefting, P. Cold, G. L. Stilau og C. C. Miiller, samt Secondlieutenanterne: A. W. Beichmann, J. C. S. Fasting, J. W. O. Fasting, N. H. Ramm, P. C. Herfordt, O. R. S. Orning» F. Tellequist, H. E. Prydz, D. N. Willumsen, P. Høyer, C. Hübsch, O. Waager, C. Juell, P. Stibolt, W. W. Rode, F. Brochmann, J. P. Widing, H. Lund, J. C. Trott, C. W. A. Tellequist og N. Tidemand. Desuden: Regimentskvartermester L. Windfeldt, Auditeur C. Waarberg og Feltskjær A. Smidt,203

være ført ligetil den Maaned, hvori Obersten døde, nemlig i April 1828.1

De 9 forannævnte med Litr. mærkede Bøger indeholde hovedsagelig originale Arbeider, saaledes Litr. a en i 1798 nedskreven Afhandling om Infanteri-Ilden, Litr. b er en Recognosceringsprotocol fra 1805, Litr. c indeholder et i 1807 affattet Armeeorganisations-Forslag for den norske og danske Armee, Litr. d, er en Journal over: »Min Commando paa Samsø i 1807 og 1808«, Litr. e er en Ordrebog for 1812 og 1813 og Litr./, der findes in duplo, indeholder en i 1820 nedskreven Sammenligning mellem Grækenlands og den scandinaviske Halvøs Krigsskuepladse og Krigssystem, Litr. g indeholder et i 1821 affattet Udtog af Exercerreglementet fra 1818, Litr. h et i 1785 nedskrevet Uddrag af Krebs's Forskandsningskunst og Litr. i er Manuscriptet til det af J. A. Hjelm i 1829, Aaret efter Forfatterens Død, udgivne Arbeide: »Om de sammensatte Staters Foreningsmaade. Norge 1822«.

De i forannævnte Bog No. 9 fremsatte Bemærkninger om det gamle norske Flag ere i Uddrag saalydende:

»I alle oldnordiske Mindesmærker har jeg ei kunnet finde det mindste, som lader formode, at den skibsfarende Oldnordbo har kjendt og brugt de sildigere Tiders Vimpler og Gjøs. Hvad der først gjorde mig mistænkelig mod Flaggets paastaaede ældgamle Brug her i Norden, var, at man neppe i nogen af vore gamle Love eller Søretter skal finde Flag omtalt før maaske i Christian den 5tes Lov, 4de Bogs 7de Capitels 2den Artikel.

Vistnok beskriver Torfæus i sin norske Historie, 2den Part, i ste Bogs 18de Cap., og Schøning i sin Norges

1 Da Oberst Tidemand var født den 30te April 1766, opnaaede han altsaa ved sin Død den 28de April 1828 en Alder af 62 Aar, paa

2 Dage nær.204

Historie, 2den Del, Side 139, begge det Skib, som den mægtige Thorolf lod udrede for at gaa til England, og de omtale, at det var udstafferet med Seil af adskillige Farver samt med Flag eller Vimpler, fordelte med rødt og blaat. Men begges Kilder er Egils Saga og særlig Skibets Beskrivelse i 17de Cap., Side 68. Nu har den gode Torfæus tillagt det om Flagget, og Schøning har, uden at efterse Kilden, blindt hen oversat Torfæus.

Jeg tror, at Nordboerne have optaget Flaggets Brug fra Hansestæderne. I Schöners Bremische Chronik fortælles nemlig, at ved et Oprør i Bremen 1366 tog Oprørerne Vimplerne af Skibene og brugte dem som Faner. Muligens at Hansestæderne have optaget denne Brug fra det sydlige Europas Søstæder. Flere i F"ællig handlende Byer

have rimeligvis benyttet Flag for indbyrdes at kjende hverandre; rimeligvis ere da disse Flag jevngamle med Kjøbstædernes Vartegn eller Vaaben.«

De i No. 9 nedskrevne Bemærkninger om Norges Storthing i 1818 lyde i Uddrag saaledes:

»For Drammens By vare som Repræsentanter for 1818 Aars Storthing valgte: Hr. Krigsraad Flor, forhen Officer, nu Kjøbmand paa Bragnæs, og Hr. Forvalter Schejtli. Den sidste var en Mand, som jeg havde kjendt fra min tidligste Ungdom som en varm norsk Patriot og som en fornuftig og belæst Mand. Jeg troede derfor at kunne gavne mit Land ved at lade ham faa de i mine biogra-phiske Optegnelser omtalte 2 Manuscripter til Gjennemsyn, nemlig:

1) En politisk Betragtning over den rette Foreningsmaade mellem det svenske og norske Rige, I816, og205

2) Et militairt-politisk Blik paa Sveriges og Norges Forening. Med 3 Tillæg. 1817.1

Begge disse Skrifter fandt min Ven Schejtlis Bifald. Han ønskede, at jeg vilde offentliggjøre samme, hvilket jeg af flere Grunde nægtede. Da Forvalter Schejtli i Paaskeferierne besøgte mig i Drammen den 18de Marts, bad han mig, om jeg skriftlig vilde tilkjendegive ham mine Tanker om den Sebbelowske Plan (angaaende Pengevæsenet), hvilket jeg lovede. Tillige bad han om at maatte laane

1 Assessor, nuværende Statsraad O. A. Bachke har i et Foredrag, afholdt 1868 i det scandinaviske Selskab i Christiania, gjort Oberst Tidemands politiske Skrifter til Gjenstand for en indtrængende Studie. Foredraget, der har til Overskrift: »Nicolaj Tidemand, en norsk Politiker«, er indtaget i G. R. Hamiltons »Nordisk Tidskrift« for nævnte Aar. Under Henvisning til denne Afhandling tillader Udgiveren sig af samme at hidsætte:

Af Side 477: »Det er en Særegenhed ved Tidemands lite-raire Virksomhed, at han ikke ved sine politiske Artikler synes at have tilsigtet nogen umiddelbar eller eieblikkelig Virkning, og at hans væsentlige Arbeider paa dette Felt derfor ogsaa først ere udkomne efter hans Død. Hans Meninger tør vistnok saaledes ansees som Resultat af en oprigtig Forskning og som upaavirkede af forbigaaende Conjuncturer og personlige Forhaabninger og Bekymringer.«

Af Side 483: »Man maa ikke forledes til at tro, at Tidemand tilhørte nogen revolutionair Skole. Tvertimod var han en Politiker af constitutionnel liberal Farve, der i Mænd som Edmund Burke og Mallet du Pan saa følgeværdige Exempler. Derfor har han ogsaa udtalt sig med Heftighed mod pludselige pg voldsomme Omvæltninger.«

Af Side 494: »Jeg har sagt nok for at vise, at Oberst Tidemands politiske System fra 1820 endnu efter snart et halvt Aarhundrede ansees for tidsmæssigt.«

Endelig af Side 505: »Tidemand har i Bevidstheden om at have skrevet i brændende Kjærlighed for Fædrelandet og Selvstændigheden, i enthousiastisk Hengivenhed for Constitutionen og med Troskab mod Foreningen og Afsky mod Amalgamationen med Sverige efterladt sine Skrifter som et Slags politi-k Testament, — vel værd enhver tænkende Mands rolige og upartiske Overveielse.«2o6

de to ovennævnte Manuscripter, hvilket jeg gjorde paa den udtrykkelige Betingelse, at de maatte benyttes med Varsomhed og saaledes, at Forfatteren ikke kunde opdages. Med det første Manuscript fulgte en Tabel med Tegninger til Stats-, Rigs- og norske Nationaltegn, som især interesserede ham, da hans Collega, Krigsraad Flor, havde gjort en varm Motion i Storthinget angaaende Noget, der stod i Forbindelse med denne Sag. Desuden var der i Storthinget bragt en norsk Orden i Forslag, og paa min Tabel fandtes der en Tegning til en saadan Orden.

Nogen Tid efter at Hr. Schejtli var reist tilbage til Storthinget, modtog jeg Underretning fra ham om, at han den 26de Marts havde overleveret Storthinget mine Forslag og Tegninger til Rigs- og Nationaltegn med følgende Tale:

Hr. Præsident!

Hermed har jeg den Ære at insinuere denne høist agtværdige Forsamling en Plan med hosfulgte 22 Tegninger paa

et Blad, samt nok tvende Blade med 14 Tegninger, der indeholder adskillige Figurer til Ordenstegn, Flag og national Farve m. v., hvoriblandt kan efter Behag vælges i Følge de herom allerede passerede Motioner og Forslag.

Forfatteren heraf, der har udbedet sig ikke at vorde nævnt, er mig Borgen for, at de ikke skulle blive aldeles uhensigtsmæssige. Hans allerede temmelig høie Stilling i Staten, hans vidt omfattende Aand, dybe Verdens- og Menneskekundskab samt særdeles videnskabelige Indsigter i mange Fag give mig den visse Formodning, at denne Plan ei vil være uvelkommen, hvilken han selv anser som et ubetydeligt Offer paa Fædrenelandets og Samfunds-Statens Alter. Planen selv, der ikkun er en ubetydelig Del af et større Værk, har jeg ikke havt Tid til at afskrive og udbeder mig derfor ærbødigst — forinden Stor-207

thingets endelige Slutning — samme tilbageleveret. Anmærkningerne og Tegningerne følge til mulig Afbenyttelse.

Storthinget den 26de Marts 1818.

Ærbødigst

Schejtli.

Dette overraskede mig. Jeg frygtede for, at man ikke vilde forstaa at gjøre Brug af det Brudstykke af det Hele, som Storthinget havde faaet.

Forinden jeg var underrettet om det Brug, Schejtli havde gjort af mine Manuscripter, sendte jeg ham den 27de Marts: 1) En anonym Bedømmelse af den Sebbe-lowske Plan og 2) adskillige Forslag om Lovgivning, om nyttige Indretninger, om Nationaltegn og Rigstegn m. m. samt 3) Vink angaaende vort politiske Forhold til Sverige i Krig og Fred, Norges Ret til Ørkenøerne og Colo-lonierne m. m., tillige om Grændsebesigtigelsen mellem Norge og Rusland i Finmarken.

I det andet Forslag, hvilket jeg havde underskrevet, foreslog jeg at give Bodø Navn af Carlsminde, Grimstad af Carl Johans By og Aalesund af Oscarsby, fremdeles at Storthinget skulde lade slaa en Medaille til Erindring om Foreningen mellem Sverige og Norge, samt en Medaille i Anledning af vor Konges Thronbestigelse og Kroning. Begge ere vigtige historiske Mærkværdigheder. Det Dynasti, der nu bestiger disse Landes Throner, er kommen der ved miraculeuse Begivenheder.«

Paa et Stykke løst Papir, undertegnet: »Af en Nordmand«, har Oberst Tidemand, formodentlig i 1827, gjort nogle Bemærkninger om den bekjendte Bodø-Sag, hvilke her meddeles i Uddrag:

»Efterat forskjellige Rygter længe have løbet om i Nationen i Henseende til Bodø-Sagen, er man da endeligI 224

gjennem Tillæg til Morgenbladet No. 92 bleven meddelt en kort, men, som det synes, sandfærdig Beretning om denne berygtede Sag. Sædvanlig pleie Rygterne om et Factum at forvanske Sandheden med usandfærdige Overdrivelser, og derfor tilraader den almindelige Erfaring om Rygter blot at skjænke dem en betinget Tiltro, men i denne Sag synes det Modsatte at finde Sted: Her overgaar det sande Factum — saaledes som det er fremstillet i Morgenbladet — Alt, hvad de ufuldstændige Rygter have udspredt derom. Det maa derfor frembringe paa enhver retlig og national Følelse et Totalindtryk, som man vel uden Overdrivelse tør kalde oprørende.

Maaske det i visse politiske Henseender havde været godt, om den Bodøske Sag var bleven overgiven til Forglemmelse, men da den modsatte Fremgangsmaade engang er valgt, tror jeg, at Sagen nu bør gives al mulig Publicitet ved at indrykke, hvad der hos os er offentliggjort, i svenske, tydske, franske og engelske Tidender. Der vil ikke mangle paa frivillige Tilskud til at betale Omkostningerne herved.

Det Gode, som denne fameuse Sag kan stifte for den norske Nation, ligger i den Deltagelse, som den vil vække hos retligsindede Mennesker, Nationer og Cabinetter. I det nuværende europæiske Statssystem er det ingenlunde ligegyldigt, om et Folk har de øvrige europæiske Nationers Mening om sin politiske Stilling for eller imod sig.

Der kan møde Tilfælde i et Folks politiske Liv, hvori denne Mening er uberegnelig vigtig, fordi den til Slutning overvælder baade Cabinetternes Mening og deres Forbund.

Under Calmar-Unionen savnede de ofte høitkrænkede Biriger den overordentlige Virkning af en europæisk Mening i Henseende til nationale Fornærmelser og Forurettelser. I denne lidet oplyste Periode strakte det politiske Blik og den politiske Deltagelse mellem Nationerne — navnlig hos de nordiske — sig ikke længere end til de209

nærmeste Naboforhold. Nu derimod sætter enhver aabenbar Nationalforurettelse — naar den blot kommer til almindelig Kundskab — strax den intellectuelle Kraft af en hel Verdensdel i Bevægelse. De synlige og usynlige Virkninger af denne Kraft ere uberegnelig store. Den svenske Nation vil ved denne Publicitet lære, at det norske Broderfolk ikke stedse knurrer ugrundet, og den vil derfor maaske blive lidt mere forsigtig i sit Omdømme om den norske Nations Ytringer og Fordringer.

De øvrige civiliserede Nationer ville af denne Sag lære, at om de nogen Tid blive satte i en lignende politisk Stilling som den, hvori Norge er bleven sat til Sverige, de aldrig bør lade nogen medforbunden Nation ansvarsløs forrette deres udvortes Anliggender. Den norske Nation oversaa dette i det ilfærdige Foreningsværk 1814.

Neppe har noget Storthing, siden det i 1814, været forelagt et mere vanskeligt og mere indviklet Problem end Bodø-Sagen. Problemets fuldstændige Løsning udkræver en høi Grad af retlige og politiske Indsigter. Vi vove derfor ikke at ytre mere om Løsningsmaaden end det Ønske, at Norges Storthing maa klare denne vanskelige Opgave, at Nu- og Efterslægt ei med Grund kan sige, at Opgaven var stor, men at det norske Storthing var for lidet til at løse den!

Den norske Nations og maaske Europas Blikke ere allerede heftede paa Storthingets Duelighed og Character; dets Forhold i denne Sag vil upaatvivlelig engang indtage en mærkværdig Plads ei alene i de norske Storthings og i den norsk-svenske diplomatiske, men endog i Norges egen og i den norsk-svenske Unions Historie.«

Endelig findes blandt Oberst Tidemands efterladte Papirer:

En Defensionsplan af Kongedybet ved Kjoben-

havn, tænkt udført med de samme Fartøier, der anvendtes i Slaget dersteds den 2den April 1801, samt

To Breve, hvoraf det ene, fra Generalmajor v. Sames til Generalcommandoen over Nørre-Jylland, her gjengives i Uddrag, medens det andet-, fra Generalmajor Tellequist til Tidemand, i Anledning af at denne havde fratraadt Commandoen over Samsø, gjengives ordret.

Hovedindholdet af førstnævnte Brev, der angiver Resultaterne af dets Forfatters da nys afholdte Inspection af Forholdene paa Samsø, er følgende:

»Omendskjønt at Hr. Major v. Tidemands militaire Indsigter og Activitet, som ere anerkjendte, have forvisset mig om at forefinde i dette Commando-District Alt i den bedste Orden: saa er jeg desuagtet efter nærmere og nøiagtige Undersøgelser overbevist, om, at Tiden og Omkostningerne, som ere medgaaede til at befæstige disse vigtige Øer, Samsø og Kyholmen, ere blevne vel anvendte.

Naar jeg betænker de mangfoldige Vanskeligheder og Chicaner, denne høistcommanderende Officer skal have mødt fra Landets Indbyggere, hvis Begreb om Pligt mod Kongen forekommer mig ikke at være grundet paa den bedste Principe og Patriotismus, saa kan jeg ikke nok beundre den vedvarende Tjenesteiver, de gode Forsvarsanstalter samt de Indretninger, jeg paa denne Inspections-reise har bemærket paa Samsø og Kyholmen.

1) De paa Samsø oprettede Signaler ere hensigtsmæssige. De uddelte Anvisninger til Signalernes Anvendelse ere gode.

2) Styrken er meget rigtigt fordelt og posteret.

3) Samtlige Batteriers Anlæg og de for samme udstedte Instructioner finder jeg hensigtsmæssige.

4) De oprettede Vagtskur og Caserner ere alle vel indrettede og forsynede med gode Senge. Dog tiltrænger Casernen paa Besser Riffs Redoute uopholdelig Reparation.211

5) Den indrettede Menage, hvorved Besætningen paa alle Batterier daglig erholder varm Spise med Kjød eller Fisk, er en Foranstaltning, som fortjener at blive efterfulgt ved samtlige Batterier i Nørre-Jylland. I Nørrejyllands nordre Commando-District og især i Vendsyssel erholder Soldaten næsten aldrig Kjødspise, men nyder Øllebrød, Surmelk og tørret Fisk, som ikke giver Styrke, men derimod svækker.

6) Det oprettede Lazareth til 20 Senge er altfor lidet, men vel indrettet og vel bestyret af Districts-Chirurgus Lorentzen.

7) Bageriets Indretning fortjener Efterlignelse.

8) Det militaire Værksted, som er oprettet i Besserby, er godt.

9) Ligeledes det militaire Værksted i Brundby.

Da Samsø og Kyholm dække Thunø og Aarhus mod fiendtligt Angreb, ere de særdeles vigtige militaire Punkter, som bør befæstes og forsvares med Kundskab og Kraft. Maatte den høistcommanderende Officer sammesteds, som har erhvervet sig min Hr. Generals ærefulde Tillid og Bifald, fremdeles nyde samme Gunst og Protection som hidtil, under Opfyldelsen af de militaire Pligter, mod den Uviliie og de Cabaler, der saa ofte skal have ytret sig dersteds.

Kjøbenhavn den 18de September 1810.

v. Sames.

Til

General Commandoen over Nørre-Jylland.«

General Tellequists Brev lyder saaledes:

»Af den allerhøieste Armeebefaling af 16de dennes erfarer jeg, at Hr. Majoren efter derom gjort Ansøgning afgaar fra Deres med saa megen Ære førte Commando over Samsø og Kyholmen, en Tidende, der ikke kan være mig andet end høist ubehagelig, da jeg derved taber en værdig,212

talentfuld Officer og Samsø og Kyholm — i Henseende til Defensionen — Skaberen af disse Øers Befæstning og Forsvar.

Modtag derfor, kjære Major, ved denne Deres Afgang min varmeste Tak for alt det, De med saa utrættelig Virksomhed udrettede paa Deres meget besværlige Post, og vær forsikret om, at Deres Værd stedse er og vil blive erkjendt af mig.

Ribe den 2ide September 1810.

Tellequist.

Til

Hr. Major von Tidemand.«

Anmærkning til Belysning af de Side j& skildrede Forhold ved Lazarettet i Frederiksstad ij88:

I Frederiksstads Commandantskabs Archiv findes blandt andet følgende om Epidemien i Frederiksstad 1788, uddraget af Oberstlieutenant F. C. Ryes Rapport, dateret 9de og lode Decbr, samme Aar :

»Paa Lazarettet laa 101 Mand af følgende Regimenter: Norden-fjeldske Infanteri-Regiment, Søndenfjeldske Infanteri-Regiment, iste Ve-sterlehnske nationale Regiment, 2det do., iste Oplandske nationale Regiment,. 2det do., 2det Smaalehnske nationale Regiment, iste og 2det Bergenske Grenader-Compagni, iste og 2det

Christianssandske Grenader Com-pagni. Der havdes 1 Stabs-Chirurgus, Schmidt, 1 Ober-Chirurgus, Weber, 3 Under-Chirurgi. Tilstanden allerbedrøveligst. Af Requisiter paa Syge-Stuen mangler fast alle Ting, som skulde befordre de Syges Helbredelse, saasom Sengedækkener eller andre Sengeklæder, Lagener, Skjorter og alt deslige, som ved Transporten til Vands forlængst er bleven optaget af de Svenske, og hvoraf endnu Intet er kommet tilbage, hvilket har forvoldt, at de Syge har maattet ligge paa bare Straa eller Halm, uden at have andet paa sig end deres Munderings-Klæder. Ligesom dem ogsaa fattes Natskrin og andet, som skulde vedligeholde Renligheden, hvilket alt er optaget af de Svenske.

Ikke destomindre er dog under 28de November fra Christiania ankommet 560 Stk. Schlafrokke og 170 Stk. Kralhaar Madrazer; men213

samme er ei tilladt at tages til Brug, ligesom det ei heller vilde gavne noget, saa længe det øvrige ikke tillige kunde erholdes; thi naar intet rent Linned kan haves, hvorudi Karlen kunde blive rent iført, vilde disse skjønne Madrazer snart blive opfyldt med Utøi og saaledes inden kort Tid blive unyttige og ubrugbare.« (Meddelt af Oberstlieutenant i Artilleriet H. Grüner.)Navneregister.

(De i Overskrifterne foran Bogens Afsnit og i Udgiverens Anmærkninger anførte Navne ere ikke optagne i dette Register.)

Rettelser.

Side 37, iste L. f. n. staar Hald, skal være Hals.

— 40, 6te L. f. o. staar med, skal være hos.

— ho, 9de L. f. n. staar 47de Aar, skal være 46de Aar.

— 193, iste L. f. n. staar 46, skal være 5 5.

— 195, 2den L. f. n. staar 28de April, skal være 12te April.

— 203, 2den og iste L. f. n. staar 28de April.....2 Dage,

skal være 12te April.....18 Dage.

Stamtavle over den Tidemandske F

Christen Tidemand,

f. 16 . . † i Novbr. 1708. Kjøbmand i Christiania i Slutningen af det 17de Aarhundrede. • Johanne Iversdatter, f. 16.. † ,71,.

Hans Tidemand, døbt ',» 1677 i Chr.ania. † før 1711.

Peter Tidemand, Iver Tidemand, Anne Tidemand,

d. ! 1678 sammesteds. d. 1 Jan. 1680, † 17. . døbt

Var udenlands i 1711. Kjøbmand i Christiania. * V 1704 Ole Simonsen.

†. * V 1704 med Elisabeth Olsdatter, †. f. 16. . † i Septbr. 1756.

Johanne Tidema f. 1682, † § 17. ' Hans Christensen i S:

Ole Tidemand, Christen Tidemand, Ole Tidemand, d. y 1705. †. d. S 1707, †. d. I 1708. †.

Ole Tidemand, f. fj 1710, † f 1778. 15 Børn. Biskop i Bergens, senere i Christianssands Stift. * V 1732 Charlotte E- Calundan,

f. '7'9> † >789-(Se L. Daae i Theol. Tidsskrift VII __S. 345 °g ()__

Elisabeth Tidemand, f. i Laurvig d. 'g4 1737.

† 11 1817.

* M S. Arentz, f. f, 1738, † V «799-

Hans E. Tidemand, f. 1741, † ‡ 1799.

Præst til Bjelland.

Anna Hedevig Tidemand. * 1762 M B. Meldal, Præ't. †.

† 1763.

Christian Tidemand, f. g 1766. †.

Lieutenant.

* Margrethe J- Paludan, f. 1747- †

Johan B. Tidemand, f. 1744, druknede ung.

Christen Tidemand,

Cancelliraad, Archivar ved Hof- og Stadsretten, f. 1732, † i . . . * Benedicte C. Torp. †.

Christen Tidemanc < 18 '7'3. † ' Fehr- "7 Forvalter ved de Kongsbergske i

* i. Elisabeth Maria Backmann

* 2. Susanne Arboe, f. 17 . ., †i (Børn 1—4). * 3. Anthoinette _f_ "734. † S 1773- (Bom

, Elisabeth Maria Tidemand, < !f '75'. † V i82°' * Grosserer Hans Malling

f. 1749, † 1816, (6 Børn).

2. Peter A. Tidemand, f r"a '754. † i '805. Toldinspecteur i Mandal. * Johanne M. Post, † V '809.

Ole Tidemand. Fuldmægtig i Hof- og Stadsretten 1760. †, • Odine C. Wulff. †.

Jens Torp Tidemand.

Kopist. †.

*.....Jørgensen. †.

(B,,,,,).

Christen Tidemand. f. v 1719, t "S3S. Kammerraad, Toldinspecteur i Mandal. • Johanne H. Haste, f. 1779, † S «859-

Odin Tidemand,

f. 1793, † 1867. Krigs-Cancellisecretair. ' Pauline W M. Sommer.

Peter C. Tidemand, f. 1806, † 1817.

Emil Tidemand, f. i .812, † ?8 1S65. Kongl. Fuldm. R. N. O.; R. Æ. L. Kunstkritiker. Ugift.

ved

Wilhelm A. Tidemand, f. .81 s, † 1854.

Valborg Tidemand,

' Overlærer Fasting i Sarpsborg. (1 Søn).

Rosa A. Tidemand.

Theodor E. Tidemand, f. 1819, † 1867.

Postmester. * Elise Ingwerson.

Odin Tidemand. Odin W. Tidemand,

Provst. * Nicoline Eriksen.

Wilhelmine C. Tidemand. * Pastor Christiansen-

(Børn.) Emma Tidemand.

Victor Tidemand. William Tidemand.

Kjøbmand i Holbæk. * Christine Christensen-

Adolph Tidemand,

f. v 1814, † v '876-Genremaler. Professor vi Kunstacademiet i Diissel-dorff. R. St. O.O. (1849)

R. N. O. m. fl. O. * Claudine M. B. Jæger

f. f 1817.

Adolph Tidemand,

Skibsbygger i Bergen.

August Tidemand,

Christian Tidemand, Nicoline

Odin Tidemand, f. .844. Dansk Dampskibsfører.

, f. V I

Odin Tidemand, f. 1876.

Herman Tidemand,

f. 1846.

Marie Tidemand, f. 1846.

Pauline Tidemand,

f. 1857. Anna Tidemand, f. 1870.

Niels W. L. Tidemand,

f. ®B° 1847. Piæst. Johannes H.Tidemand,

f. V '850. Adolph C. Tidemand,

f. ä 1854. Genremaler.

(. jj .S; Tove E

Augusl

* Alvi

f.

Adolph Tidemand, f. 1872.

Constance Tidemand, f. 1874.

Anna N. Tidemand, f. 1872.

August G. Tidemand, Inger Tidemand, f- V i877- f. V '879.er den Tidemandske Familie.

Christen Tidemand, f. 16 . . † i Novbr 170S. jobmand i Christiania i Slutningen af det 17de Aarhundrede. • Johanne Iversdatter,

('6.. † 1711. _

idemand, •So. † 17. .

i Christiania.

Elisabeth Olsdatter, i Septbr 1756.

Anne Tidemand, dobt V 1681 1 * V '704 OU Si ti

Johanne Tidemand, f. 1682, † 8 1742. * Hans Christensen i Sandefjord.

Elisabeth Tidemand, Maria Tidemand, Johannes Tidemand, Maria Tidemand, Christian Tidemand, Bendte Tidemand, Elsebe Tidemand,

i Daaben jJ, 16S7. st-idf. i Daaben r'n 16S7.

†• . . †• 6 uf Christen Tidemands Børn ere beprnv

1. †. d. 1691. †. d. Jjj 1696. †.

i Trefoldigheds Kirke i Christiania i Aarene 1687—16

Christen Tidemand, f. 1713, † i Febr. 1774. Forvalter ved de Kongsbergske Magasin, r. ' i. Elisabeth Maria Bockmann (uden Bern).

• 2. SilSännc Årboe, i. 17.., † i Decbr 1757. (Bern 1—4). * 3- Anthoinette Frisenberg, f '734. † c »773- (Bor" 5~7)-

Johanne Tidemand,

f- s 1709, † H -785

* . . . Becker. †.

Anne C. Tidemand, * . . . Mickeisen.

Elisabeth Tidemand,

†

Skibsc.1pit.1u1 Qvarnheim.

:h Maria Tidemand, 2. Peter A. Tidemand, 751, † 1820. f. A '754. † S ,8°s-

Hans Malling Toldinspecteur i Mandal.

Drammen, 749. † 1S16, (6 Børn).

' Johanne M. Post,

† V

3. Abraham Tidemand, f. g '758, † 18 1824. Justitsraad. Kontorchef i den ostindiske Likvidation. Ugift.

Ole Tidemand.

5- Nicolaj Tidemand,

f. v '766, † v '82S. Obirst. R. D. O., R. S. O. * Christiane C. D. Jensen, f- V ' 777. † V >861.

6. Iver Tidemand, f. V '768, † «,« 1819.

æst til Utterslev paa Lolland. * Cathrine M. Bay, r. 1772, † '861.

Christen Tidemand. f. Y 1779. † '83S.

raad, Tnlilinspecteur i • Johanne H- Haste,

f- 1779. † i «859

Ferdinandine Tidemand, Hans H. J. Tidemand, Einar Tidemand, Iver Tidemand, Emilie Samsine Tidemand,

f. » 1S01, † }$ 1S26 Overstyrmand. Capitain i Marinen, f. 1805. † JJ 1S17. f. ,9f 180S, † " 1830.

i Drammen. f. 1803, † f* 1823. f. | 1811. • Præsten Chr. Wulff til Bjelland,

* 1 DhnrlnHe P .C/ ™ . f n J. a

Capitain i Marir f. S iSii. * i. CharlotteE. Steen-feldt, f. f? .81«, † A 1S42. (Uden Bern). * 2 Karen C. Grip, f- 181S.

w 1S0S, † " 1830. Præsten Chr. Wulff til Bjelland, f. I 1803, † I 1847.

Adolph Tidemand,

f. v 1814, † v 1S76. ; Genremaler. Professor ved Kunstacademiet i Dllssel-dorff. R. St. O. O. (1849);

R. N. O. m. fl. O. * Claudine M. B. Jager,

8 .'817.

Adolph Tidemand,

Skibsbygger i Bergen.

f. 1845, † 1874. * Johanne M. Gran, f. 1849. Omgift.

August Tidemand,

f. V '8'6. Lage. • Nicoline Jæger, f. »8« 1819.

Joachim O. Tidemand,

f. V '848. † fl, 184S. Charlotte E. Tidemand, (. \8 1850. * Cand. jur. Eilert Kaurin, f. JJ 1835. (1 Datter).

Christian Tidemand,

t. i* ,845. KjoWmd f. g ,gS5. + * ,86..

Niels YV. L. i idemand, Tove E. Tidemand.

f. V' 'S47. I'i.-est. Levede 1 Maaned i 1856.

Nicoline B. Tidemand, Ditlef Tidemand.

Nicolaj Ferd. Tidemand, f. 1846. Læge i Stavanger. * Kamma Stilling, f. tf 1855.

Einar Tidemand,

Elisabeth Tidemand, f. tø 1802. Peter Tidemand, f. § 1809, † 1867. Kjøbmand i Rudkjøbing. Jensine Tidemand, f " 179 >. † 'r6 '809

6. Nicolaj A. Tidemand,

f. 1815. Kjobmand i Rudkjøbing. Christian Tidemand, Sagfører paa Fait f U '795. † 's6 '853- * Sophie Fhllesen, f. !',,°

Anthoinette Tidemand, f- S '797. † 'S70. Johannes Tidemand,

f. a,° 1805, † 1861. Godsfon 1 Jensine Tidemand, f. {i 1S13, † 1865.

7. Christen Tidemand, f. v '77'. † >8 . . Capitain i Sappeurcorpstt. Var Statsfange paa Bornholm. (Se n. Skill. Mng. for 1S43, S. 200) 1791 Frederikke Christiane Schwentsen. f. Johan C. Tidemand, f. g 1792. Toldhetjent. † iS . . Abraham Tidemand,

Lieutn. ved Schlesw. Regiment.

Eva Tidemand.

Frederikke C. Tidemand, f. 1S03, † v 18S0. • Prokurator Koss. †.

Joachim O. Tidemand,

.! n tfi '«sa.

Emilie C. lidemand, f. Jj 1855.

Joachim O. G. Tidemand, f. V 1857. Anna C. D. Tidemand, f. jf 1859

ro 1 s '"J-';. "'f11"- """"" • 8 ___

Iver Tidemand, Johanne C. M. Tidemand, Johannes Tidemand, Chr. Tidemand,

V '833. † V '874- f. 'f 1835. f. v 1837. † ? '862. r. v '811.

Ingenieur i Chili. * dansk Søtøimester, Capitain Landmaaler. * Elisabeth Meyer

'1 homy v. Jessen, R. St. O. O. (Uden Bom).

f S '833-

(1 Datter, død; 1 Søn.)

Constance Tidemand, f. 1874.

Johannes H.Tidemand,

f. y> 1850. Adolph C. Tidemand,

f. 2 1854. Genremaler.

August Tidemand,

f. Jj- 1S4S. Årti lekt, * Alvine Schmidt, f. V '848.

Anna N. Tidemand, Fin F. A. B. Tidemand, f. 1872. f. 1876.